

วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์

Journal of Administration and Social Science Review

ISSN 2730-3187 (Print)

ISSN 2985-1939 (Online)

กำหนดการเผยแพร่

วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ กำหนดเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ (2 เดือน/1ฉบับ)

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นช่องทางการเผยแพร่ผลงานวิชาการ และผลงานวิจัยทางสหวิทยาการสังคมศาสตร์ของคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา ผู้สนใจทั่วไป และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผลงานในเชิงบูรณาการทางสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารธุรกิจ บริหารการศึกษา พระพุทธศาสนาและปรัชญา ตลอดจน บทความวิเคราะห์ที่เสนอทางออกให้กับปัญหาที่อยู่ในความสนใจของสังคม

บรรณาธิการ

นางสาวสุธามาศ สุขไมตรี

กองบรรณาธิการ

พระเมธาวิไนยรส (สุเทพ พุทธรจรรยา), รศ.ดร.	นักวิชาการอิสระ
ผศ.ดร.สมบุรณ์ วัฒนะ	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.จักรวาล สุขไมตรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
อาจารย์พรพิมล ศิริวัฒน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาจารย์ปารมี วชิรปทุมมุตต์	โรงเรียนแม่จันวิทยาคม

เลขานุการ : นายภูริช สุขไมตรี

ศิลปกรรม : นายปิยพงษ์ สันธนะกุล

วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เครือข่ายส่งเสริมงานวิชาการทางสังคมศาสตร์

สำนักการบริหารและสังคมศาสตร์ 157/17 หมู่ที่ 7 ต.กระทุ่มล้ม อ.สามพราน จ.นครปฐม 73220

โทรศัพท์ : 063-3484828 E-mail: sukmailee1945@gmail.com

จัดพิมพ์โดย: เจ.ปรีณ เลขที่ 94 พระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review)

พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปลัดกวีวัฒน์ (ธีรวิทย์ สุคนธวรรณ), ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาวิโรจน์ คุตติโร, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.โกณัฐ ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สุพล สุยะพรหม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.โชติ บัณฑิต	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รศ.ดร.สุธรรม เลิศพงษ์ประเสริฐ	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
รศ.ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สุขุมพงศ์ ชาญนวงศ์	มหาวิทยาลัยเกริก
ผศ.ดร.ตระกูล ชำนาญ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร	มหาวิทยาลัยสยาม
ผศ.ดร.ชุมพล รอดแจ่ม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผศ.ดร.ฐิติมา ไห้ลายอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ผศ.ดร.ณัฐพงศ์ บุญเหลือ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผศ.ดร.ธรา อังสกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ผศ.ดร.ธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.พิมพ์พจี บรรจงปฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผศ.ดร.ภัทรพร พงศาปรมัตถ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.ศุภกฤษฎี นิวัฒนานุกูล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ผศ.ดร.สุทิดา รัตนวิชา	มหาวิทยาลัยเกริก
ผศ.นฤมลวรรณ สุขไมตรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ผศ.สุริวัตร จันทรโสภา	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อ.ดร.เฟื่องฟ้า ปัญญา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อ.ดร.วงศ์ชนก จำเริญสาร	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อ.ดร.วิญญู กินแสน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อ.ดร.สาธิต รักษิตัญญู	นักวิชาการอิสระ
อ.ดร.สุนทรีย์ ตั้งศรีวงศ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อ.ดร.อดิศักดิ์ โชติธรรมธรา	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อ.ดร.อุดมลักษณ์ ศรีซัชม	มหาวิทยาลัยนเรศวร
อ.ดร.กรุณา มธุรารังสรรค์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อ.ดร.อุเทน ลาพิงค์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ร้อยโท ดร.ธวัชชัย คำยอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
อ.ดร.บุญธรรม ทองยา	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อ.สุตทัย ครูสง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

อ.อาภาภรณ์ จวนสา
อ.ธนรสมิ์ อธิธนาเกียรติ
อ.สุพรรณิ บุญหนัก
อ.กุลวดี คงปิ่น
Totsaporn Intarabumrung

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
นักวิชาการอิสระ
Roxbury Community College

บทบรรณาธิการ

วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ฉบับนี้เป็นวารสาร ปีที่ 6 ฉบับที่ 6 เดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2566 ที่ได้รับการรับรองคุณภาพวารสารจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) เพื่อรักษาคุณภาพของบทความให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล กองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความ โดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) จำนวน 3 คน พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์ และคัดเลือก กลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ครอบคลุมการตีพิมพ์เผยแพร่ รวมถึง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการ และเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ สำหรับเนื้อหาของวารสารฉบับนี้ ถือได้ว่ามีความโดดเด่นที่เน้นกระบวนการวิจัยที่เข้มข้น โดยภาพรวมหลักเป็นการพัฒนาจากงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะกรณีแต่ละบทความได้เน้นกระบวนการวิจัยเชิงลึกในหลายรูปแบบทั้งในรูปแบบของการสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม กอปรกับบทความส่วนใหญ่แสดงถึงการทำงานร่วมกันของผู้มีพหุปัญญาในลักษณะทีมงาน ทำให้บทความมีความละเอียด รอบคอบ ถี่ถ้วน มีการวิเคราะห์ถึงปัญหาและข้อเสนอแนะได้อย่างสมบูรณ์ น่าสนใจ

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปทุกท่านที่ให้ความสนใจร่วมส่งบทความเผยแพร่ ในวารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ และขอขอบพระคุณกองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงบทความทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

นางสาวสุธามาศ สุขไมตรี
บรรณาธิการ

สารบัญ (Content)

	หน้า
กองบรรณาธิการ.....	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ.....	(2-3)
บทบรรณาธิการ.....	(4)
สารบัญ (Content).....	(5)-(7)
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย..... สุริยา ทรงสันติ, ธงชาติ วงษ์สุวรรณ, วีรพันธุ์ ศิริฤทธิ์	1-12
แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3..... สถาพร ธิการ, ชัชภูมิ สีชมพู, พิมพ์กา ธรรมสิทธิ์	13-24
ความสัมพันธ์ของการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ ความยืดหยุ่นผูกพันในงานและการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย..... ศิริกัญญา ชัยรุ่งโรจน์ปัญญา, จำนงค์ แจ่มจันทร์วงศ์, ฐิตาภา ตั้งคำวานิช	25-38
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3..... นราวิชญ์ คำแปง, เปี่ยมพร สุทินฤกษ์, วีรพันธุ์ ศิริฤทธิ์	39-52
การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี..... กนกกาญจน์ สุรินนา, วาโร เฟ่งสวัสดิ์, ทรัพย์ศิริ จันทรักษ์	53-64
ความรู้ความเข้าใจที่มีผลต่อพฤติกรรมกรียแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์..... จิราภรณ์ วงศ์แสงคำ, สุธรรม พงศ์สำราญ	65-80
แนวทางการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนกรณีศึกษา เทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา..... พัฒนศิลป์ สำเร็จรัมย์	81-90
ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่โรงเรียนขนาดกลางเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย..... ไกรชาติ อินตะรัตน์, เปี่ยมพร สุทินฤกษ์, จุฑามาศ กิตติศรี	91-102
แนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3..... อัศวพงษ์ ธรรมมาวิวัฒน์, ชัชภูมิ สีชมพู, ชลายุทธ์ ครุฑเมือง	103-116

	หน้า
ความคาดหวังและการรับรู้ของลูกค้าที่มีต่อมิตติความเชื่อมั่นด้านการบริการของห้องอาหาร บุฟเฟต์ของโรงแรม..... อัครวิน แสงพิกุล, อนันต์ เชี่ยวชาญกิจการ	117-124
การพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมเศรษฐกิจ ชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่..... อรอนงค์ ววงค์, นวัชรโรจน์ อินเต็ม, พระครูปริยัติวราร, สมจิต ขอนวงศ์	125-138
การศึกษาการเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์.... ธานี สังข์เอี้ยว, ชัชภูมิ สีชมภู, พิมพ์ภา ธรรมสิทธิ์	139-150
แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก เขตอำเภอบ้านโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2..... ธีรภรณ์ เกตุหล้า, หยกแก้ว กมลวรเดช, สุกัญญา รุจิเมธธาส	151-164
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการนิเทศ ภายในของสถานศึกษาตามการรับรู้ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดน่าน..... ภาณุภัทร หลวงเป้ง, เปี่ยมพร สุทินฤกษ์, จุฑามาศ กิตติศรี	165-174
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของ นักศึกษาพยาบาล..... วีรพันธุ์ ศิริฤทธิ์, พชรินทร์ คำแก่น, ขวัญชนก ยาลมาโซน, วลัยพรรณ โชตวรพันธุ์, ฐิตติภา ตั้งคำวานิช	175-184
การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย..... Wen Zhang, ศักดิ์ชัย นิรัฐทวี, อัจฉรา วัฒนาณรงค์, ธารินทร์ รสานนท์	185-198
การถอดบทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและภาค การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน..... อัจฉรา โยมสินธุ์	199-212
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เชียงราย..... สรารัตน์ ปลอดทอง, จินตนา จันทร์เจริญ, ฐิตติภา ตั้งคำวานิช	213-226
ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์ Covid-19 พฤติกรรมการใช้ชีวิตการ เรียนรู้ของประชาชนสู่การปรับตัวชุมชนวิถีใหม่ในเขตพื้นที่เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา..... ชลิดา กันหาลีลา, ดิเรก แสสนธิ์, ลัทธจิตร มีรักษ์	227-238
การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา..... ศศิมาพร สร้อยกระโทก, สมพงษ์ โสภณสุริยะ	239-250

	หน้า
แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ในประเทศไทย: กรณีศึกษา แพลตฟอร์ม OnlyFans..... กัลยกร รัตนรัตน์, กิตติ ชยางคกุล	251-262
ความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลกับมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงสถานการณ์โควิด-19..... ณัฏฐาพร ภูระหงษ์, วิจิตรา จำลองราษฎร์	263-276
รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบ..... มนตรี พรพล	277-288
แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง กรณีศึกษา จังหวัดนครราชสีมา..... ปรัชญา ศิลปะ	289-298
คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด รชพล ศรีขาวรส, วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ, บัญชา วิทยอนันท์	299-310
การเมือง: คนรุ่นใหม่ประชาธิปไตยใหม่แห่งอนาคต..... ณัฐดนัย นาคชัยวัฒนา, ดิณณ์ โกศิยะกุล, พีรพัฒน์ อภัยกาวิ, โชติ บดีรัฐ	311-316
การเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาบุคลากรภาครัฐต่อการเข้าสู่ยุคดิจิทัล 4.0..... ศรีลีนทิพย์ สระสิทธิ์, วิสสุตา อินเกตุ, ธนัสภา โจรนตระกูล	317-330
การศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการเผาในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก..... พัชริน ปานอ่วม, เนรมิตร ปานแดง, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	331-342
ปัญหาหมอกควัน: การจัดการและแนวทางการแก้ไขในเขตพื้นที่ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย..... ณัฐพงษ์ จันทรงาม, เมทนี มธุพจน์, โชติ บดีรัฐ	343-356
ผู้นำยุคใหม่ บริหารด้วยใจไม่เผด็จการ..... กำชัย บุตรกร, นันทศรย์ บัวเผื่อน, นราภรณ์ คำสว่าง, ธนัสภา โจรนตระกูล	357-366
ภาคผนวก..... หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์	367-372

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจ
ในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย
Relationship between Transformative Leadership of School Administrators
with Motivation for Teachers at Meritorious Private Schools,
Chiang Rai Province

สุริยา ทรงสันติ¹ ธงชาติ วงษ์สุวรรณ² วีรพันธุ์ ศิริฤทธิ์³
Suriya Songsanti, Tongchat Wongsawan, Weeraphan Siririth

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย 2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย จำนวน 152 คน ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.981 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเท่ากับ 0.935 และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เท่ากับ 0.980 สถิติที่ใช้วิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40, มีค่า SD เท่ากับ 0.51) 2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28, มีค่า SD เท่ากับ 0.37) 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($r = 0.751, P < .01$)

คำสำคัญ (Keywords) : ความสัมพันธ์; ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; แรงจูงใจการปฏิบัติงาน;
โรงเรียนเอกชนการกุศลจังหวัดเชียงราย

Abstract

The purposes of this research article were to study: 1) transformational leadership of administrators at the meritorious private schools; 2) motivation for performance of teachers

Received: 2023-07-17 Revised: 2023-07-28 Accepted: 2023-07-31

¹ สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย Master of Educational Administration, Graduate School, Chiang rai College. E-mail: Hosansan2023@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Educational Administration Graduate School, Chiangrai College. E-mail: ThongchartW@gmail.com

³ อาจารย์ประจำสาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Educational Administration Graduate School, Chiangrai College. E-mail: dr.w.siririth@gmail.com

in the meritorious private schools; and 3) the relationship between transitional leadership of school administrators and teacher performance motivation at the meritorious private schools in Chiang Rai province. The sample consisted of 152 teachers at the meritorious private schools in Chiang Rai province. The hierarchical random sampling method was used. The research tools used in the Research were questionnaires, 5 level evaluation scales, reliability values of 0.981, transformation leadership of 0.935, and teacher performance motivation of 0.980; the statistical instruments were percentage, mean, standard deviation; and the correlation was determined by Pearson's correlation coefficient.

The results of the research revealed that 1) the transformational leadership of administrators at the meritorious private schools in Chiang Rai province overall had the average at a high level with means of 4.40 and SD of 0.51; 2) the motivation for the performance of teachers at the meritorious private school in Chiang Rai province overall was at a high level with means of 4.28 and SD of 0.37; ; and 3) transformational leadership of the school administrators had a positive relationship with teacher performance motivation at the meritorious private schools in Chiang Rai province, with the statistical significance at the level ($r = 0.751$, $P < .01$).

Keywords: The Relationship; transformational Leadership; performance motivation;
Chiang Rai Meritorious Private Schools

บทนำ (Introduction)

ในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลง มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เราจำเป็นต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นมาปรับใช้ ประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยของเรา การพัฒนาต่าง ๆ นั้นจึงจำเป็นมากสำหรับยุคที่มีการแข่งขันสูง เพื่อให้ประชาชนมีประสิทธิภาพและมีศักยภาพที่สูงขึ้น โดยเฉพาะด้านการศึกษา เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่เราเชื่อมั่นว่าสามารถทำให้ชาวไทยทุกคนได้รับการพัฒนาได้ การจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายตามนิยามของการศึกษา หรือตามภารกิจของการศึกษานั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องมีองค์ประกอบหลายประการ ที่สำคัญที่ขาดไม่ได้คือผู้นำ (ชัยเสถียร พรหมศรี, 2561: 16) องค์การต้องการผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นบุคคลที่มองการณ์ไกล มองเห็นโอกาสด้วยการเปลี่ยนแปลง สิ่งที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบันขององค์การ และพยายามสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น ให้เห็นทิศทางที่นำสู่ความสำเร็จขององค์การ นอกจากนี้ ผู้บริหารยังเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของสถานศึกษาอีกด้วย คือ ผู้บริหารมีความสามารถ เก่ง มีคุณลักษณะที่ดี เป็นผู้นำเชิงพฤติกรรมที่ถูกต้อง ก็จะได้รับยกย่องยอมรับจากครูเป็นอย่างดี การบริหารงานก็จะประสบผลสำเร็จได้ (Stogdill, 1974: 23) ดังนั้น ความสำเร็จของการจัดการศึกษา ไม่ว่าโรงเรียนของรัฐบาลหรือเอกชน ก็ขึ้นอยู่กับการบริหารเป็นอย่างไร ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน มุ่งการเปลี่ยนแปลงในทิศทางใด เพื่อจะสามารถโน้มน้าวใจให้ผู้ร่วมงาน ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบในการบริหาร การเป็นผู้นำที่อยากคิดจะเปลี่ยนแปลงองค์การ ต้องกล้าคิด กล้าทำ กล้าเปลี่ยนแปลงที่ตนเองก่อน ถึงจะส่งผลต่อประเทศชาติ (ทิพาวดี เมฆสวรรค์, 2545: 10) และจากการศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

มีแนวคิดที่ว่า (Bass & Avolio, 1990: 19) ได้เสนอรูปแบบภาวะผู้นำที่มีความต่อเนื่องกัน คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีองค์ประกอบ คือ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การกระตุ้นทางปัญญา การสร้างแรงบันดาลใจ และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

แรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารในการทำงานอย่างมากเนื่องจาก ครูบุคลากรในองค์กรเป็นส่วนผลักดันองค์กรให้ก้าวหน้า โรงเรียนมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายได้ ซึ่งการที่ครูจะปฏิบัติงานที่ถูกต้องเหมาะสม ทุ่มงานอย่างเต็มศักยภาพนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้วย การที่บุคลากรจะทำงานได้เต็มความสามารถหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่ที่ว่าเขาตั้งใจทำมากเพียงใด ถ้ามีสิ่งจูงใจหรือสิ่งล่อใจที่ดีตรงกับความพอใจของเขา สิ่งจูงใจนั้นเป็นแรงกระตุ้นที่จะผลักดันให้สนใจ เอาใจใส่ได้ฉะนั้นแรงจูงใจจึงเป็นตัวกำหนดแนวทางของพฤติกรรม เพื่อชี้ว่าควรเป็นไปในรูปแบบใดนำพฤติกรรมให้ตรงทางเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ (Moorhead&Griffin, 2012: 107) การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูนั้น ล้วนมีองค์ประกอบหลายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้การบริหารจัดการในสถานศึกษา เพื่อยกคุณภาพผู้เรียน ครู และสถานศึกษาให้ผ่านเกณฑ์ตามมาตรฐานการศึกษาได้นั้น ฉะนั้นผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่จะองค์กรและสร้างแรงจูงใจให้กับครูบุคลากรได้รับอิทธิพลจากผู้บริหารใช้ความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลัง การจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ปลอดภัยและสะดวก นโยบายที่เป็นธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบุคลากรในองค์กรที่ดี รวมถึงการยอมรับนับถือ การมีความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมเพื่อการปรับปรุงพัฒนาให้องค์กรไปสู่เป้าหมาย (Herberg, 1959: 113-115)

โรงเรียนเอกชนการกุศล เป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลหรือเพื่อให้ผู้ยากไร้ ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน มาตรา 35 โดยไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียมหรือเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการให้การอุดหนุนทางการเงิน (พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2550, 2551: 40) โรงเรียนไม่สามารถเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้ปกครองได้ ดังนั้น ผู้บริหารจึงต้องมีวางแผน การบริหารจัดการงานด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอน หรือทรัพยากรบุคคล จากปัญหาความสำเร็จขององค์กรขึ้นอยู่กับความร่วมมือของครูที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีวิธีการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผู้บริหาร ต้องสามารถชักจูง ผลักดัน ให้ครูมีพฤติกรรมในการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูจึงจะเป็นผู้เสียสละและทุ่มเทให้การศึกษาแก่นักเรียนอย่างเต็มที่ ผู้บริหารจึงต้องมีแรงจูงใจให้ครูบุคลากรมีกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อนำองค์กรสู่เป้าหมายต่อไป

จากสภาพปัญหาความสำคัญและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นที่จะศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้จะสามารถจะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศล ในจังหวัดเชียงราย ได้เข้าใจ เพื่อเป็นแนวทางการเสริมสร้างและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู อีกทั้งยังเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขและปรับปรุงเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาและมีผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

งานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ตามรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาของ (Bass & Avolio, 1990: 19) มี 4 ด้าน 1.การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 2.การกระตุ้นทางปัญญา 3.การสร้างแรงบันดาลใจ 4.การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูตามแนวคิด (Herberg's Two Factor Theory, 1959: 113-115) มี 10 ด้าน 1.ความสำเร็จของงาน 2.การได้รับการยอมรับนับถือ 3.ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ 4.ความรับผิดชอบ 5.ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ 6.นโยบายและการบริหารงาน 7.วิธีการปกครองบังคับบัญชา 8.เงินเดือน 9.ความสัมพันธ์กับผู้อื่น 10.สภาพการทำงาน

1.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัย คือ ครู โรงเรียนเอกชนการกุศลจังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2565 จำนวน 8 สถานศึกษา จำนวน 250 คน

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยคือ ครู โรงเรียนเอกชนการกุศลจังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2565 จำนวน 8 สถานศึกษา จำนวน 152 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 607-610) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในการวิจัยคือ โรงเรียนเอกชนการกุศลในจังหวัดเชียงราย จำนวน 8 โรงเรียน

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการระหว่าง เดือน พฤษภาคม พ.ศ.2565 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้สอดคล้องกับคำจำกัดความในการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน ส่วนที่ 2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นชนิดจัดลำดับคุณภาพ (Rating Scale) จัดลำดับคุณภาพ 5 ระดับ จำนวน 23 ข้อ ส่วนที่ 3 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนการกุศลจังหวัดเชียงรายเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นชนิดจัดลำดับคุณภาพ (Rating Scale) จัดลำดับคุณภาพ 5 ระดับ จำนวน 43 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา เพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถาม และขอความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2 ขอหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัย และเอกสารขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย รวมถึง ส่งแบบสอบถามการวิจัยไปยังโรงเรียนเอกชนการกุศล จำนวน 8 สถานศึกษา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามและส่งแบบสอบถามกลับมาให้ผู้วิจัย โดยใช้เวลาในการดำเนินงานประมาณ 3 เดือน

3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวม ติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืน และแจกแบบสอบถามอีกครั้งในรายที่แบบสอบถามสูญหายหรือไม่สมบูรณ์

3.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ครบตามจำนวน 152 ชุด (ร้อยละ 100)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ค่าร้อยละ

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ใช้สถิติ ในการทดสอบความสัมพันธ์ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 64.50) ระดับการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างจบระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 143 คน (ร้อยละ 94.10) ตำแหน่ง ครู (ร้อยละ 100) ประสบการณ์การทำงานของกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์มากที่สุด 2-5 ปี จำนวน 62 คน (ร้อยละ 40.80)

2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชนการกุศลจังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านได้แก่ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X}=4.46$) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจและด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X}=4.41$) และ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X}=4.32$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.46	.55	มาก
2. การกระตุ้นทางปัญญา	4.32	.61	มาก
3. การสร้างแรงบันดาลใจ	4.41	.53	มาก
4. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.41	.52	มาก
ภาพรวม	4.40	.51	มาก

3. ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของคุณ โรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงรายในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ความรับผิดชอบ ($\bar{X}=4.41$ S.D.= 0.52) รองลงมา ความสำเร็จของงาน ($\bar{X}=4.40$, S.D.= 0.38) รองลงมาด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ($\bar{X}=4.34$, S.D.= 0.55) รองลงมา ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ($\bar{X}=4.34$, S.D.= 0.42) รองลงมา การปกครองบังคับบัญชา ($\bar{X}=4.31$, S.D.= 0.53) รองลงมาการยอมรับนับถือ ($\bar{X}=4.31$, S.D.= 0.49) รองลงมา ความก้าวหน้าในงาน ($\bar{X}=4.29$, S.D.= 0.42) รองลงมา นโยบายและการบริหารงาน ($\bar{X}=4.22$, S.D.= 0.51) รองลงมาเงินเดือน สิ่งตอบแทน ($\bar{X}=4.20$, S.D.= 0.57) และสภาพการทำงาน ($\bar{X}=4.16$, S.D.= 0.60)รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวม

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. ปัจจัยจูงใจ			
1. ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	4.34	.42	มาก
2. ความสำเร็จของงาน	4.40	.38	มาก
3. การยอมรับนับถือ	4.31	.49	มาก
4. ความรับผิดชอบ	4.41	.52	มาก
5. ความก้าวหน้าในงาน	4.29	.42	มาก
2. ปัจจัยค้ำจุน			
1. นโยบายและการบริหารงาน	4.22	.51	มาก
2. การปกครองบังคับบัญชา	4.31	.53	มาก
3. เงินเดือน สิ่งตอบแทน	4.20	.57	มาก
4. ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น	4.34	.55	มาก
5.สภาพการทำงาน	4.16	.60	มาก
ภาพรวม	4.28	.37	มาก

4. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.751$, $p\text{-value} = 0.000$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($r=0.626$) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($r=0.706$) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($r=0.696$) และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($r=0.746$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย ดังตารางแนบที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร	แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู		
	r	$p\text{-value}$	แปลผล
1. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	0.626**	0.00	มีความสัมพันธ์
2. การกระตุ้นทางปัญญา	0.706**	0.00	มีความสัมพันธ์
3. การสร้างแรงบันดาลใจ	0.696**	0.00	มีความสัมพันธ์
4. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	0.746**	0.00	มีความสัมพันธ์
รวม	0.751**	0.00	มีความสัมพันธ์

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลจังหวัดเชียงราย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรศักดิ์ ปกป้อง (2560) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสหวิทยาเขต ชลบุรี 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารเข้าใจบริบทความเป็นอยู่ในองค์กร เห็นความสำคัญของบุคลากร รวมถึงมองเห็นจุดมุ่งหมายที่เกิดขึ้นทำให้ผู้นำสามารถนำองค์กรไปสู่เป้าหมายขององค์กรได้ ผู้บริหารมีความสามารถในการจูงใจบุคลากรในองค์กรสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรภัทร คงยะมาศ (2561) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนกลุ่มศรีราชา 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือ บารมี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจาก ผู้บริหารแสดงออกถึงความกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ มีความสามารถในการพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทน รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรองค์กร ให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ รัชพล สอนใหม่ (2563) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในกลุ่มบางละมุง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐนันท์

สุนันทวิช (2561) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรมีค่านิยมที่ดี มีแนวทางการคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ รู้จักแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาองค์กรอยู่เสมอ

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของคุณ โรงเรียนเอกชนกรกุล จังหวัดเชียงรายในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านนโยบายและการบริหารงาน ด้านเงินเดือน สิ่งตอบแทน ด้านสภาพการทำงาน เมื่อวิเคราะห์รายละเอียดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ทั้ง 10 ด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบสูงที่สุด ครูมีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมุ่งมั่นทั้งงานที่ได้รับมอบหมายและงานนอกเหนือจากงานที่ครูรับผิดชอบอยู่ ครูมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างที่ ครูสามารถแก้ไขปัญหาที่พบในการปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ รองลงมาด้านความสำเร็จของงาน ครูได้รับความชื่นชมเชยจากผู้บริหารและผู้ร่วมงานเมื่อปฏิบัติหน้าที่สำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร รองลงมาด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ครูมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานสนับสนุนในการทำงานเสมอและครูในโรงเรียนหลีกเลี่ยงข้อโต้แย้งที่ทำให้คนอื่นไม่สบายใจ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการทำงาน รองลงมาด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ครูมีความรู้สึกพอใจกับงานที่ได้รับมอบให้ปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนบงกช นิพนธ์ศิริผล (2563) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า ด้านความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารเห็นความสำคัญในการมอบอำนาจในการตัดสินใจได้อย่างอิสระ และส่งเสริมให้ครูบุคลากรในองค์กรได้ใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานที่หลากหลายสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐนันท์ สุนันทวิช (2561) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ด้านความสำเร็จของงานอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีย์ หม่องศิริ (2560) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่มเมืองฉะเชิงเทรา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 พบว่าแรงจูงใจด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือครูบุคลากรในองค์กรเมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคในการทำงาน ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกับบุคลากรมีความยุติธรรมเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรภัทร คงยะมาศ (2561) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนกลุ่มศรีราชา 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่าแรงจูงใจด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้ดำเนินการตามกลยุทธ์ในการพัฒนาการศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ มอบหมายหน้าที่ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีโอกาสพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ ซึ่งมีลักษณะที่ตรงตามความรู้ความสามารถ ความถนัดในการทำงานของครู ส่งผลให้การปฏิบัติงานของครูเกิดความภูมิใจในการทำหน้าที่ ซึ่งการมีส่วนร่วมของครูในองค์กรเป็นแนวทางการพัฒนาองค์กรให้ดียิ่งขึ้นต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑนา ชุมปัญญา (2563) ได้ศึกษา

การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 พบว่า ด้านความก้าวหน้าในงานอยู่ในระดับมากเช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชษฐ์ สายธนู (2562) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ด้านนโยบายและการบริหารงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน ผู้บริหารได้รับมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างยุติธรรม มีการบริหารจัดการภายในองค์กรที่เป็นระเบียบ สร้างกฎเกณฑ์เป็นแนวทางการปฏิบัติงานให้กับครูบุคลากรในองค์กร ให้เป็นไปอย่างเป็นระบบและยุติธรรม

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในระดับสูง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครองบังคับบัญชา เงินเดือน สิ่งตอบแทน ความสัมพันธ์ ด้านการยอมรับนับถือ ด้านนโยบายและการบริหารงาน ความสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านสภาพการทำงาน ด้านความสำเร็จของงาน ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลจังหวัดเชียงราย ควรให้ความสำคัญด้านความสำคัญด้านด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในองค์กร มีคุณธรรมจริยธรรม แสดงความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตัว กล้าตัดสินใจเมื่อเจอสถานการณ์วิกฤต และการแสดงพฤติกรรมดังกล่าวให้บุคลากรเห็นจะเกิดความภาคภูมิใจในการร่วมปฏิบัติงาน ครูจึงตั้งใจในการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบ ส่งเสริมให้ครูมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย จะทำให้ครูยินดีปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายนอกเหนือจากงานที่ครูรับผิดชอบอยู่ด้วยความยินดี ตั้งใจทำงานมุ่งมั่นในหน้าที่ มีความรู้และสามารถแก้ไขปัญหาที่พบในการปฏิบัติงานในหน้าที่เสมอและประสบผลสำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐนันท์ สุนันทวนิช (2561) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติที่ดีแก่บุคลากรในองค์กร ให้กำลังใจในการปฏิบัติงานเสมอ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคลากร ดูแลช่วยเหลือแก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทำให้ครูบุคลากรรู้สึกได้รับการยอมรับ เมื่ออยู่ในองค์กรมีความก้าวหน้า ก็ทำให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรได้อย่างเต็มใจและทุ่มเทให้กับงาน เพื่อนำองค์กรบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ ผู้นำมีภาวะผู้นำที่ดี ทำให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 วีรศักดิ์ ปกป้อง (2560) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในสหวิทยาเขต ชลบุรี 2 จากการศึกษพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนในสหวิทยาเขต ชลบุรี 2 โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนสหวิทยาเขต ชลบุรีได้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างแรงบันดาลใจให้ครูเกิดกำลังใจในการทำงาน ใช้กลวิธีในการกระตุ้นทางปัญญาให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ มุ่งความสัมพันธ์กับทุกคนเท่าเทียมกัน จึงทำให้ครูปฏิบัติงานในองค์กรอย่างมีความสุข รวมถึงได้รับประสบการณ์การทำงานจนสำเร็จและได้รับการยอมรับทั้งจากผู้บริหารและร่วมงานให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ชนิภา สุวรรณพัฒน์ และบุญเลิศ ธาณิรัตน์ (2565) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหาร

โรงเรียนตามทัศนะของครูกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีความสัมพันธ์ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ผู้บริหารควรยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็น มีหลักการในการทำงาน สร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมและมอบหมายงานที่ทำหยาความสามารถ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานสำเร็จ เพื่อพัฒนาผู้นำต่อไป ขจรศักดิ์ ธรรมธัชกุล (2564) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลในกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 11 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนโดยรวมและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยรวมของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นแรงจูงใจที่ช่วยพัฒนาครู พัฒนางานองค์กรได้ศึกษา จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์กันในทางบวกและมีความสัมพันธ์ในลักษณะคล้ายคลึงกัน นั้นหมายถึงหากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสูง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาที่จะสูงด้วย และในทางกลับกันหาก ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารต่ำ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ก็ต่ำด้วย ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนการบริหารงานของตนอยู่เสมอ เพื่อสามารถบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชนการกุศลจังหวัดเชียงราย โดยรวมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก สิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลสูงที่สุด ผู้บริหารแนะนำ ส่งเสริมบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพในหน้าที่ของครู เอาใจใส่ ทำให้บุคลากรในองค์กรรู้สึกมีคุณค่า ผู้บริหารเป็นที่ปรึกษาให้แก่บุคลากรในองค์กรเสมอเป็นมิตร และยังส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง
2. ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนเอกชนการกุศล มีแรงจูงใจโดยรวมระดับมาก ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านการปกครองบังคับบัญชา ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านนโยบายและการบริหารงาน ด้านเงินเดือน สิ่งตอบแทน ด้านสภาพการทำงาน
3. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในระดับสูง ($r=0.751$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเอกชนการกุศล จังหวัดเชียงราย โดยรวมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมาก การที่ผู้นำให้ความใส่ใจต่อความต้องการของบุคลากรในองค์กร เป็นการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ผู้นำมีต่อบุคลากรทั้งรับฟัง ความต้องการ ช่วยเหลือ ในเวลาที่เจอกับอุปสรรคปัญหาหรือมีความกังวลใจ แสดงความเข้าใจและสนับสนุนรวมถึงการสร้างแรงจูงใจ ต่อการทำงานให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

1.2 ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนเอกชนการกุศล มีแรงจูงใจโดยรวมระดับมาก ผู้บริหารควรให้ความสำคัญด้านความรับผิดชอบ เนื่องจากครูมีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมุ่งมั่น ทุ่มเทที่ได้รับมอบหมายและงานนอกเหนือจากงานที่ครูรับผิดชอบอยู่ ครูมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายเป็นอย่างดี ครูสามารถแก้ไขปัญหาที่พบในการปฏิบัติหน้าที่อยู่เสมอ

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมมี ความสัมพันธ์เป็น ไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสูง ก็จะส่งผลให้ ครูมีแรงจูงใจในการ ปฏิบัติงานของครูสูงเช่นเดียวกัน ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลจังหวัดเชียงราย ควรให้ความสำคัญ กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารแนะนำส่งเสริมบุคลากรใน การปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพในหน้าที่ของครู เอาใจใส่ ทำให้บุคลากรในองค์กรรู้สึกมีคุณค่า ผู้บริหาร เป็นที่ปรึกษาให้แก่บุคลากรในองค์กรเสมอเป็นมิตร และยังส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนศักยภาพในการ ปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูต่อด้านอื่นๆ เช่น ความสัมพันธ์การบริหารงาน ด้านวิชาการกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้มีข้อมูลในการบริหารงานบุคคลต่อไป

2.2 ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรจัดเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์จากผู้บริหารสถานศึกษาหรือครู เพื่อเป็นข้อมูลเชิงลึก ในการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- ขจรศักดิ์ ธรรมธัชกุล (2564) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ ครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลในกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 11. หลักสูตรครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จิรภัทร คงยะมาศ (2561) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนกลุ่มศรีราชา 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชนิภา สุวรรณพัฒน์ และบุญเลิศ ธนานิรัตน์ (2565/มิถุนายน). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนตามทัศนะของครูกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถม ศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 7(6): 341-357.

- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี.(2561). ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารองค์การ: แนวคิด ทฤษฎีและกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- ทิพาดี เมฆสุวรรณ. (2545). การส่งเสริมประสิทธิภาพในระบบราชการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ก.พ.ท.
- พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนพุทธศักราช 2550. (2551, 11 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125 (ตอนที่ 7 ก).
- พิเชษฐ สายธนู. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- มณฑนา ชุมปัญญา. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัชพล สอนใหม่. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในกลุ่มบางละมุง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รัฐนันท์ สุนันทวนิช. (2561). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1. ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- รัตนบงกช นิพัฒน์ศิริผล. (2563). การศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- วีรศักดิ์ ปกป้อง. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในสหวิทยาเขตชลบุรี 2. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อารีย์ หม่องศิริ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียน ในกลุ่มเมืองฉะเชิงเทรา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Bass, B. M. & Avolio, B. J. (1990). The four is transactional to transformational leadership. *Journal of European Industrial Training*. 15(2): 19.
- Herzberg, F. (1959). *The motivation of work*. New York: John Wiley & Sons.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3): 607-610
- Moorhead, G. and R. W. Griffin. (2012). *Organizational behavior: Managing people and organizations*. 5th ed. Boston: Houghton Mifflin.
- Stogdill, R. M. (1974). *Handbook of leadership*. New York: The Free Press.

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3
Approaches for Improving Educational Quality at the Schools
Expanding Opportunities in the highlands under the Phitsanulok
Primary Educational Service Area Office 3

สถาพร ทิการ¹ ชัชภูมิ สีชมภู² พิมพกา ธรรมสิทธิ์³
Sataporn Tikan, Chatphum Sichomphoo, Phimphaka Thammasit

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 6 คน ครูผู้สอน 72 คน และประธานกรรมการสถานศึกษา 4 คน รวม 82 คน กลุ่มเป้าหมาย 9 คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 3 คน ครูผู้สอน 3 คน หัวหน้าศึกษานิเทศก์ 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนั้นลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการจำเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ทั้ง 5 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาครู ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาครู สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ร่วมกัน ด้านการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษามีการใช้ระบบบริหารจัดการข้อมูลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงหลักสูตร ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษากำหนดมาตรฐานคุณภาพที่เป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับความต้องการ ด้านการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนการค้นคว้าในนักเรียน และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้

Received: 2023-07-21 Revised: 2023-07-30 Accepted: 2023-08-01

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คุรุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Educational Administration Master of Education, Uttaradit Rajabhat University. E-mail: mosszaa970@gmail.com

² อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Lecturer, Graduate School Faculty of Education Uttaradit Rajabhat University, Thailand. E-mail: Chatphum.Sri@live.ur.ac.th

³ อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Master of Education Program Educational Administration Program Uttaradit Rajabhat University. Corresponding Author. E-mail: Phimphaka@live.ur.ac.th

คำสำคัญ (Keywords) : ความต้องการจำเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา;
แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา; โรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง

Abstract

This research article aimed to study the needs and ways to improve the educational quality of the schools for opportunity expansion in the highlands under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 3. The population consisted of 6 school administrators, 72 teachers, and 4 school presidents, totally 82 people. The target groups were 9 people, including 3 school administrators, 3 teachers, and 3 supervisors. The data collection tools were questionnaires and interview forms. Statistical tools used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, need priority index, and content analysis.

The results showed the followings.

1. The needs for educational quality improvement for opportunity expansion of the schools in the highlands under the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office, Region 3, with all 5 aspects ranked in descending order, included teacher development, curriculum development, educational quality assurance, learning management, and participation in education management.

2. Guidelines for improving their quality of education consisted of teacher development, educational institutions with opportunity provision for teachers in exchanges of experiences and knowledge, curriculum development, data-based curriculum improvement educational quality assurance, need-based quality standard, student research supporting learning management, and community participations in learning activities.

Keywords: needs for educational quality development;
Educational quality development guidelines;
opportunity expansion of schools in the highlands

บทนำ (Introduction)

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งหน่วยงานการศึกษาทุกระดับทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นร่วมกับชุมชน จัดให้สอดคล้องกับนโยบายและความต้องการของชุมชน โดยโรงเรียนต้องมีความพร้อมในการลงมือ ได้แก่ ความพร้อมของการดำเนินงาน เช่น การบริหารจัดการภายในหน่วยงานเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ การดำเนินงานสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนา จัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีการแนะแนว นิเทศอย่างเป็นระบบ มีการประสานงานทั้งภาครัฐและเอกชนความพร้อมด้านสภาพแวดล้อม เช่น สภาพเศรษฐกิจและสังคมเอื้ออำนวย ได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากผู้บริหารและชุมชน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2554: 22)

จากการจัดการศึกษาในปีการศึกษา 2564 ด้านคุณภาพการจัดการศึกษาในปีการศึกษา 2564 ด้านคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 พบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O - NET) ในวิชาหลัก 4 วิชา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ปรากฏว่า คุณภาพการศึกษาโรงเรียนทั้งหมด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 จากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O - NET) ในปีการศึกษา 2564 ในภาพรวมพบว่ามีคะแนนเฉลี่ย 30.64 คุณภาพการศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่ราบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 จากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O - NET) ในปีการศึกษา 2564 ในภาพรวมพบว่ามีคะแนนเฉลี่ย 31.70 และคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 จากการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O - NET) ในปีการศึกษา 2564 ในภาพรวมพบว่ามีคะแนนเฉลี่ย 28.62 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3, 2564: 18)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่ว่าเป็น การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาคุณภาพครูและครูทางการศึกษา และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ เนื่องจากการพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญ ที่ยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้ได้มาตรฐานตามที่เป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ และจากผลการจัดการศึกษาในปีการศึกษา 2564 ด้านคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 ดังกล่าวพบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O - NET) ระหว่างโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่ราบและโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง ปรากฏว่าโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูงมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่ราบ เฉลี่ย 03.08 จึงเป็นสาเหตุกระตุ้นทำให้คุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3 มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบว่า โรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ส่วนใหญ่จำเป็นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่มีความสำคัญ ที่ต้องได้รับการพัฒนา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 เพื่อเป็นแนวทางที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการปฏิบัติของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษครั้งนี้เป็นการศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาครู ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

1.2 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 6 คน ครูผู้สอน จำนวน 72 คน และประธานกรรมการสถานศึกษา จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 82 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ที่ได้รับรางวัล best practice ด้านวิชาการ จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 3 คน ครูผู้สอน จำนวน 3 คน และหัวหน้าศึกษานิเทศก์ จำนวน 3 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

เป็นการศึกษาโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 7 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านร่มเกล้า โรงเรียนบ้านน้ำจวง โรงเรียนวัดบ่อภาค โรงเรียนบ้านขุนน้ำคืบ โรงเรียนบ้านนาล้อม โรงเรียนบ้านป่าแดง และโรงเรียนบ้านชาติตระการ

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษาในระยะปีการศึกษา 2565-2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมมี 2 ชนิด ได้แก่

2.1 แบบสอบถามใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.986 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งและขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 สอบถามสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาครู ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

2.2 แบบสัมภาษณ์ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น 2 ตอน ซึ่งตอนที่ 1 เป็นข้อมูลสถานภาพของกลุ่มเป้าหมายและตอนที่ 2 เป็นกรอบประเด็นสัมภาษณ์ โดยนำระดับสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในแต่ละด้านมาหาค่าดัชนีลำดับ

ความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 ลำดับแรก นำมากำหนดเป็นประเด็นคำถามในการการสัมภาษณ์
แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

1) ขอนหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ถึงผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียน
ขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 เพื่อขออนุญาต ให้
ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1

2) นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งให้แก่โรงเรียนที่จะเก็บข้อมูลพร้อม
แบบสอบถามที่จะใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในระหว่างเดือนเมษายน 2566 ถึง
เดือนพฤษภาคม 2566 ได้ข้อมูลกลับคืนมา ร้อยละ 100

3) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้อง ถ้ามีการตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์
ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้ครบถ้วนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปโดยได้ข้อมูลกลับคืนมา ร้อยละ 100

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์

1) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ เพื่อขอความร่วมมือไปยัง
ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับรางวัล best practice ด้านวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ในการออกหนังสือขออนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับ
กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2

2) ผู้วิจัยเตรียมการสัมภาษณ์โดยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ ที่จะสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า
พร้อมส่งประเด็นที่จะสัมภาษณ์ให้กลุ่มเป้าหมาย

3) ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อและขอสัมภาษณ์ด้วยตนเองตามวันเวลาที่ได้นัดหมายในเดือน
มิถุนายน 2566

4) ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยทำการจดบันทึกเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาดำเนินการดังนี้

1) ข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต
3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ค่า
ดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index : PNI) แล้วนำค่า PNI สูง 3 อันดับแรกของแต่ละด้านมา
สร้างแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

2) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 คน นำมาวิเคราะห์เนื้อหา(content analysis)
ดำเนินการจัดกลุ่มและเรียบเรียงข้อมูลโดยการจัดลำดับเนื้อหาที่ต้องการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลโดย การ
สังเคราะห์ ประยุกต์ใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้ผนวกกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสรุปเป็น
แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

ผลการวิจัย (Research Results)

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 เป็นดังตารางต่อไปนี้

การพัฒนา คุณภาพการศึกษา	สภาพที่เป็นอยู่			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI	อันดับ
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ		
1. ด้านการพัฒนา หลักสูตร	3.97	0.81	มาก	4.34	0.68	มาก	0.09	2
2. ด้านการพัฒนาครู	3.93	0.84	มาก	4.38	0.62	มาก	0.11	1
3. ด้านการจัดการเรียนรู้	3.99	0.82	มาก	4.26	0.69	มาก	0.07	4
4. ด้านการประกัน คุณภาพการศึกษา	4.01	0.82	มาก	4.34	0.71	มาก	0.08	3
5. ด้านการมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษา	4.04	0.81	มาก	4.25	0.72	มาก	0.05	5
โดยภาพรวม	3.99	0.82	มาก	4.32	0.69	มาก	0.08	

จากตารางพบว่า

ความต้องการจำเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ทั้ง 5 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาครู ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษามีข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันนำมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษามีครูที่สามารถวิเคราะห์และกำหนดแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และสถานศึกษาจัดสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน

2.2 ด้านการพัฒนาครู สถานศึกษามีครูที่ยอมรับและปรับปรุงพัฒนา การปฏิบัติงานของตนเอง สถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีทักษะการจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน และสถานศึกษามีแผนการพัฒนาครูตามความต้องการและความสนใจ เพื่อให้ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่ง

2.3 ด้านการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษามีการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของนักเรียน สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการเรียนรู้อยู่เสมอ และสถานศึกษามีการนำนวัตกรรมจัดการเรียนรู้มาใช้ในชั้นเรียน เช่น การเรียนแบบร่วมมือ การสอนแบบโครงงาน การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน เป็นต้น

2.4 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษากำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้เพื่อการประกันคุณภาพภายใน และใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา สถานศึกษากำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติตามโครงการและกิจกรรม ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

และสถานศึกษานำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษาในปีการศึกษาต่อไป

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ค่ายวิชาการ ประกวดกิจกรรมทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมศักยภาพของนักเรียน สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 มีประเด็นน่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 เมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นทั้ง 5 ด้าน พบว่า ความต้องการจำเป็นอันดับ 1 คือ ด้านการพัฒนาครู ทั้งนี้เป็นเพราะด้านการพัฒนาครูเป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากครูเป็นตัวกลางสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นการพัฒนาครูจึงมีผลต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียนและระบบการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรยา ศรีสาร (2562: 25) กล่าวว่า ครูและบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การพัฒนาครูและบุคลากร จึงควรเน้นที่ความเชี่ยวชาญทางอาชีพ มีการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการจำเป็นอย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในรูปแบบของการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางอาชีพ

2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษามีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ฐานข้อมูลออนไลน์ หรือระบบบริหารจัดการข้อมูลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงหลักสูตร สถานศึกษามีโครงการฝึกอบรมและพัฒนาครูในการวิเคราะห์และกำหนดแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาต้องมีการติดตาม ประเมินผลและสรุปผลการใช้หลักสูตร โดยวางแผนกำหนดปฏิทินการดำเนินงานภายในสถานศึกษาให้ชัดเจน สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกตามความสนใจและความถนัด เช่น การเรียนรู้ผ่านโครงงาน การเรียนรู้ผ่านการทำงานกลุ่ม การเรียนรู้ผ่านการทดลอง หรือการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง และสถานศึกษาออกแบบหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเนื้อหาการเรียนรู้ให้เข้ากับ ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอมิกา รัตนมาลา (2559: 112) ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การกำหนดหลักการและเป้าหมาย 3) การกำหนดเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้ 4) การนำไปใช้และปรับปรุงหลักสูตร และ 5) การวัดและประเมินผลหลักสูตร

2.2 ด้านการพัฒนาครู สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ร่วมกัน โดยจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน การอบรมร่วมกับครูอื่น ๆ ในสถานศึกษา หรือการร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู สถานศึกษาให้การสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ครู เช่น การให้คำ

ชี้แนะในการปฏิบัติงาน การติดตามและให้ข้อเสนอแนะ สถานศึกษามีโครงการฝึกอบรมและพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน โดยให้ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับการวางแผนการสอนที่เหมาะสม การใช้เทคโนโลยีในการสอน และการจัดการความรู้ในชั้นเรียน สถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการเข้าร่วมอบรม การประชุมวิชาการ การเข้าร่วมกลุ่มสอภามและแบ่งปันประสบการณ์ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และสถานศึกษามีการวางแผนการพัฒนาครูที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของครู โดยพิจารณาเนื้อหาการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งหรือสาขาวิชาที่ครูกำลังปฏิบัติงาน และระยะเวลาที่เหมาะสมในการพัฒนาครูให้มีความเชี่ยวชาญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรเดช โสมบุญตร (2560: 98) ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ด้านการบริหารจัดการ ควรส่งเสริมการใช้แหล่งข้อมูลแก่ครูและนักเรียนในการค้นคว้าและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ปรับปรุงระบบอุปกรณ์การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียมให้มีสภาพพร้อมใช้งาน สนับสนุน ส่งเสริมการนำสื่อ และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้ในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ มีแผนในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของโรงเรียน ดำเนินการตามแผนการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก

2.3 ด้านการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนการค้นคว้าในนักเรียน โดยให้พื้นที่และเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการทำความเข้าใจและศึกษาเพิ่มเติม เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ หรือห้องเรียนที่มีอุปกรณ์เพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนสามารถสืบค้นข้อมูลและทดลองด้วยตนเอง สถานศึกษาสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน รวมถึงสร้างประสบการณ์เรียนรู้ที่สร้างสรรค์ มีความสนุกสนาน และสอดคล้องกับสิ่งที่นักเรียนสนใจ อาจมีการจัดกิจกรรมเสริมทักษะ หรือการให้โอกาสในการเรียนรู้ที่สถานศึกษานอกห้องเรียน เช่น การเข้าชมสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน สถานศึกษาสร้างแผนการแก้ไข ปัญหาที่เหมาะสมเพื่อการปรับปรุงการเรียนรู้ โดยการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน เลือกรูปแบบการแก้ไขที่เหมาะสม และกำหนดตัวชี้วัดเพื่อวัดผลการเรียนรู้ สถานศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในปัจจุบัน เช่น การใช้เทคโนโลยี การให้โอกาสในการเรียนรู้นอกห้องเรียน การศึกษานอกสถานที่ การเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ และสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนการค้นคว้าในนักเรียน โดยให้พื้นที่และเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการทำความเข้าใจและศึกษาเพิ่มเติม เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ หรือห้องเรียนที่มีอุปกรณ์เพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนสามารถสืบค้นข้อมูลและทดลองด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมล โพธิเย็น (2564: 87) กล่าวว่า Active Learning หรือการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องลดบทบาทของผู้สอน แต่เพิ่มบทบาทของผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำและได้คิดในสิ่งที่ทำลงไปเพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ตรงให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน โดยผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครูด้วยการลงมือทำกิจกรรมร่วมกันทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน จากนั้นก็สร้างองค์ความรู้ขึ้นจากสิ่งที่ได้ลงมือทำนั้นผ่านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน การอภิปรายและการสะท้อนคิดเพื่อสร้างความหมายกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ Active Learning จะมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่ ขั้นกระตุ้นความสนใจ ขั้นให้เห็นสถานการณ์ท้าทาย ขั้นอภิปรายสะท้อนความคิด ขั้นร่วมผลิตองค์ความรู้ และขั้นช่วยกันดูสะท้อนเรื่อง โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย เช่น การอภิปรายกลุ่มย่อย การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การใช้สถานการณ์

จำลอง การใช้กรณีศึกษา การอ่านและการเขียนอย่างกระตือรือร้น การทำงานกลุ่มเล็กๆ และการใช้เกมเพื่อประกอบการจัดการเรียนรู้

2.4 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษากำหนดมาตรฐานคุณภาพที่เป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับความต้องการ มาตรฐานคุณภาพ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้และต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความเฉพาะเจาะจงของสถานศึกษา สถานศึกษาสร้างกรอบแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน เช่น กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ รวมถึงกำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนาและประเมินผล สถานศึกษาติดตามและประเมินผลการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถปรับปรุงและประเมินผลได้อย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาให้การสนับสนุนและการอบรมให้แก่ครูและบุคลากรเพื่อเข้าใจและปฏิบัติตามกระบวนการติดตามและประเมินผลได้อย่างถูกต้อง และสถานศึกษานำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกเป็นแนวทางในการตัดสินใจและกำหนดแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ สังฆมณี และคณะ (2565: 492-506) ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองและด้านการติดตามผลการดำเนินงาน

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเชิญชุมชนให้เข้าร่วมคณะกรรมการหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม และให้ชุมชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและแนวคิดในกระบวนการวางแผน สถานศึกษาสร้างเครือข่ายกับองค์กรชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนทรัพยากรหรือการสนับสนุนที่เป็นประโยชน์สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวางแผน เช่น การสร้างคณะกรรมการหรือคำขอความเห็นจากชุมชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตร การเลือกใช้และพัฒนาวิธีการสอนหรือการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สถานศึกษาจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนและสถานศึกษา เช่น การเชิญผู้เชี่ยวชาญในชุมชนมาบรรยายหรือเป็นวิทยากรในกิจกรรมการเรียนรู้ การเยี่ยมชมสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เช่น สถานที่สำคัญในชุมชน หรือการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหา โดยเชิญชวนผู้ปกครองสมาชิกในชุมชน องค์กรท้องถิ่น หรือผู้มีความเชี่ยวชาญเข้าร่วมอภิปราย เพื่อร่วมกำหนดและดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรเดช โสมบุตร (2560: 101) กล่าวว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน จัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบ การสร้างและพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองให้ เข้มแข็งพร้อมที่จะเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยวิธีการให้ความรู้เกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ของกรรมการสถานศึกษาและขอความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนประชุม พูดคุย ส่งเสริม บทบาทภาคีเครือข่าย ประชาสัมพันธ์และระดมทรัพยากรมาช่วยในการจัดการศึกษา

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

งานวิจัยศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 พบว่า ด้านการพัฒนาครู มีความสำคัญและ

ต้องการจำเป็น เป็นอันดับแรกเพราะด้านการพัฒนาครูเป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากครูเป็นตัวกลางสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้น การพัฒนาครูจึงมีผลต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียน และระบบการศึกษา สามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ได้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาครู สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ร่วมกัน ด้านการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษามีการใช้ระบบบริหารจัดการข้อมูลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงหลักสูตร ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษากำหนดมาตรฐานคุณภาพที่เป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับความต้องการ ด้านการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนการค้นคว้าในนักเรียน โดยให้พื้นที่และเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการทำความเข้าใจและศึกษาเพิ่มเติม และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สถานศึกษาเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีค่าสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาครู ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้น สถานศึกษาควรมีการพัฒนาบุคลากร โดยการจัดอบรมเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์และออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา สามารถนำความรู้ที่ได้ไปออกแบบและพัฒนากิจการการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของสถานศึกษา และส่งเสริมให้บุคลากรครูมีความเชี่ยวชาญด้านการจัดประสบการณ์ รวมถึงการสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการทำงานภายในสถานศึกษา สถานศึกษาควรสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการพัฒนาครู โดยใช้เทคโนโลยีในการสอนและการพัฒนาเนื้อหาการเรียนรู้ นอกจากนี้ควรส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้และเครื่องมือสื่อสาร เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ทันสมัยและสร้างสรรค์ และสถานศึกษาควรมีการสร้างระบบการกำกับและการสนับสนุนที่มีต่อเนื่องสำหรับครู เพื่อให้ครูได้รับการช่วยเหลือและการสนับสนุนในการพัฒนาตนเอง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ว่ามีอะไรบ้าง

2.2 ควรมีการศึกษาถึงปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 เพื่อเป็นข้อมูลในการนำไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2554**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กมล โพธิเย็น. (2564). **Active Learning: การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21**. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- จรรยา ศรีสาร. (2562). กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สุภาภรณ์ สังฆมณี จิราภรณ์ ผันสว่าง และพระครูวิจิตรปัญญาภรณ์. (2565). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลพบุรี. วารสารพุทธปรัชญา. 6(2): 492-506.
- สุรเดช โสมาบุตร. (2560). แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3. (2564). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. พิมพ์ครั้งที่ 1. พิษณุโลก: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 3.
- เอมิกา รัตนมาลา. (2559). รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครนายก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ความสัมพันธ์ของการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ ความยึดมั่นผูกพันในงานและ
การปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย
Relationship between Result-based Goals, Work Engagement
and Performance of the Teachers at Chiang Rai Municipality Schools

ศิริยุญา ชัยรุ่งโรจน์ปัญญา¹ จ่านงค์ แจ่มจันทร์วงศ์² ธิตติอาภา ตั้งคำวานิช³
Sirinya Chairungrojpanya, Chamnong Chamchantharawong, Thitiarpha Tangkawanich

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความสัมพันธ์ของการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ ความยึดมั่นผูกพันในงาน และการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย ปีการศึกษา 2565 ที่มีประสบการณ์ทำงานในสังกัดเทศบาลนครเชียงราย มากกว่า 1 ปีขึ้นไป จำนวน 175 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน แบบสอบถามความยึดมั่นผูกพันในงาน และแบบสอบถามการปฏิบัติงานของครู ค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.96 0.97 และ 0.96 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ความยึดมั่นผูกพันในงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3) การปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4) การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความยึดมั่นผูกพันในงาน และมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการปฏิบัติงานของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ความยึดมั่นผูกพันในงานมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ (Keywords) : การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์; ความยึดมั่นผูกพันในงาน; การปฏิบัติงานของครู

Abstract

This research aimed to study the relationship between result-based goals, work engagement, and performance of the teachers at Chiang Rai municipality schools. The sample size of 175 people consisted of teachers with more than 1 year of working experiences at the Chiang Rai municipality schools. The research instruments were questionnaires of general

Received: 2023-07-20 Revised: 2023-08-03 Accepted: 2023-08-05

¹ สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย Master of Educational Administration, Graduate School, Chiangrai College. E-mail: sirinya@tesaban6.ac.th

² อาจารย์ประจำสาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Educational Administration, Graduate School, Chiangrai College. Corresponding author E-mail: Chamnongcsrc@gmail.com

³ อาจารย์ประจำสาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Educational Administration, Graduate School, Chiangrai College. E-mail: thitiarpha.tangkawanich@crc.ac.th

information, result-based goals, work engagement, and teacher performance with the reliability at 0.96, 0.97 and 0.96 respectively. The statistical instrumentals used in data analysis were: percentage (%), mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and Pearson's correlation coefficient.

The results showed that 1) the result-based goals of the teacher at Chiang Rai municipality schools, as a whole and on all aspects, were at high level; 2) their work engagements as a whole and on all aspects, were at high level; 3) their performance as a whole and on all aspects, was at high level; and 4) the result-based goals had a positive correlation at high level with the work engagement significant at the 0.01 level. The result-based goals had a positive correlation at high level with their performance significant at the 0.01 level; and the work engagement had a positive correlation at high level with their performance significant at the 0.01 level.

Keywords: result-based goals; work engagement; teacher's performance

บทนำ (Introduction)

เทศบาลนครเชียงรายเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มุ่งสนับสนุนและส่งเสริมด้านการศึกษาเพื่อให้เยาวชนได้รับการพัฒนาทั้งด้านการเรียนรู้ สมรรถนะ และความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 อย่างเต็มศักยภาพในทุกด้าน โดยมีเป้าหมายให้เด็กและเยาวชนได้รับการส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพด้านความสามารถพิเศษเพื่อต่อยอดสู่การเป็นอัจฉริยะภาพทั้งในด้านเทคโนโลยีและสุนทรียภาพในด้านศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ (เทศบาลนครเชียงราย, 2564: ออนไลน์) ทั้งนี้การตั้งเป้าหมายของเทศบาลนครเชียงรายถือเป็นพื้นฐานในการขับเคลื่อนองค์กร ซึ่งนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรและสร้างแรงจูงใจตลอดจนประสานเป้าหมายของครูกับเทศบาลนครเชียงรายเข้าด้วยกัน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพตรงตามเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่เทศบาลกำหนดหากครูมีการตั้งเป้าหมายในการทำงาน โดยเฉพาะเป้าหมายที่เกิดจากแรงจูงใจภายในด้วยแล้ว ก็จะช่วยเพิ่มโอกาสแห่งความสำเร็จในการจัดการศึกษามากขึ้นไปอีก ทฤษฎีหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านตัวบุคคล คือ ทฤษฎีการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ ที่เกี่ยวกับการแสดงถึงเป้าหมายและแรงจูงใจในการทำงานของครู Elliot และ Harackiewicz (1996, อ้างถึงใน วารุณี ทองดี, 2559: 50-51) ได้พัฒนาการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อความเชี่ยวชาญ มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถ ศักยภาพของตนเอง และความรู้ในเรื่องของงานนั้นๆ จนเกิดความชำนาญ หรือเชี่ยวชาญ เพื่อให้งานประสบผลสำเร็จ 2) การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อการแสดงผลงานแบบเข้าหา มุ่งเน้นการแข่งขัน และเปรียบเทียบความสามารถของตนเองกับบุคคลอื่นในทางบวก คือ ครูจะมีความมุ่งมั่นในการแสดงความสามารถให้ประสบความสำเร็จให้ดีกว่าบุคคลอื่น 3) การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อการแสดงผลงานแบบหลีกเลี่ยง มุ่งเน้นการหลีกเลี่ยงการแสดงความสามารถที่ไม่ดี โดยมุ่งเน้นการกระทำหรือพฤติกรรมที่จะทำให้ตนเองมีผลลัพธ์ที่ดีกว่าผู้อื่น เช่น การแสดงผลงานเพื่อหลีกเลี่ยงความอ่อนด้อยของตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น หรือเพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลวที่จะเกิดขึ้นในบริบทของการปฏิบัติงาน ครูที่มีเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อมุ่งการแสดงผลงานแบบหลีกเลี่ยง มักมีการมุ่งเน้นการแสดงความสามารถเพื่อทำผลงานให้ตนเองถูกมองว่าไม่ได้เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานได้แย่ที่สุด แต่ก็จะไม่มุ่งมั่นว่าตนเองจะต้องปฏิบัติงานให้ดีที่สุด (Elliot & McGregor, 2001 อ้างถึงใน วารุณี ทองดี, 2559: 50-51)

กล่าวได้ว่าการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ เป็นลักษณะทางการรู้คิดของครูที่พยายามกำหนดสภาพในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับความสามารถเมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติงาน ได้แก่ ต้องการแสดงออกถึงระดับความสามารถของตนเอง หรือต้องการพัฒนาความสามารถของตนเองโดยลักษณะดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการกำกับพฤติกรรมของครู (อุมาภรณ์ สุขารมณ, 2559: 46) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Lock และ Latham (1990: 15-17) ที่กล่าวว่า อิทธิพลของเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ที่มีต่อการทำงานของครู คือ ทำให้ครูต้องใช้ความพยายามและเพิ่มความพยายามมากขึ้น มีความคงทนในการทำงาน มุ่งความสนใจไปที่กิจกรรมที่เกี่ยวกับเป้าหมาย นำความรู้หรือทักษะที่มีอยู่แล้วมาใช้เพื่อความสำเร็จ ค้นหาวิธีในการทำงานที่เหมาะสม วางแผนและใช้ยุทธวิธีนั้น ทำให้ผลการทำงานมีคุณค่ายิ่งขึ้น ครูทราบคุณภาพในการปฏิบัติงานและเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ระดับสูงทำให้ครูรู้สึกพึงพอใจในตนเอง ซึ่งการแสดงออกทางจิตใจหรือการมุ่งมั่นเรื่องกิจกรรมในหน้าที่ของตนเอง เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ (Kahn, 1990: 692-724)

การแสดงออกถึงความมีพลังในการทำงานสูง มีความกระตือรือร้นในการทำงานและมุ่งมั่นทุ่มเทให้กับงานอย่างเต็มที่ทั้งกาย ปัญญาและจิตใจ ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ มีความสอดคล้องกับความยึดมั่นผูกพันในงาน ซึ่งความยึดมั่นผูกพันในงานเป็นความรู้สึกที่เกี่ยวกับภาวะจิตใจเชิงบวกที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน การได้รับความเติมเต็มจากงาน โดยจะมีลักษณะ ในด้านความขยันขันแข็งในการทำงาน การอุทิศตัวให้กับการทำงาน และความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับงาน (Schaufeli, Salanova, Gonzales-Roma, & Bakker, 2002 อ้างถึงใน สิริลักษณ์ ชมสำเนียง, 2559: 48) ดังนั้น ครูที่มีการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์อย่างแรงกล้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตั้งเป้าหมายเพื่อแสดงความเชี่ยวชาญ หรือเพื่อการเรียนรู้จะทำให้ครูมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเชี่ยวชาญหรือความรอบรู้ในสิ่งนั้นๆ รวมทั้งเกิดความท้าทายที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำไปสู่ความพยายามที่จะทำให้ครูเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญรอบรู้ในสิ่งนั้นๆ จะเป็นสิ่งนำไปสู่ความยึดมั่นผูกพันในงาน จากการศึกษางานวิจัยของ Skaalvik และ Skaalvik (2013: 199-209) ที่ศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุของการรับรู้โครงสร้างเป้าหมายที่ส่งผลต่อความยึดมั่นผูกพันในงานและความพึงพอใจในงาน โดยมีการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เป็นตัวแปรส่งผ่าน ในกลุ่มของครูชั้นประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้นของประเทศนอร์เวย์ พบว่าการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ส่งผลทางบวกต่อความยึดมั่นผูกพันในงานและความพึงพอใจในงาน ทั้งนี้โครงสร้างเป้าหมายแบบมุ่งความเชี่ยวชาญจะส่งผลโดยตรงต่อความยึดมั่นผูกพันในงานและความพึงพอใจในงาน ในขณะที่โครงสร้างเป้าหมายแบบมุ่งแสดงผลงานส่งผลต่อความยึดมั่นผูกพันในงานโดยมีเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เป็นตัวแปรส่งผ่าน กล่าวคือหากครูมีการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ก็จะก่อให้เกิดความยึดมั่นผูกพันในงาน อันส่งผลต่อผลลัพธ์ในเชิงบวกต่อผลลัพธ์ในการปฏิบัติงาน (Ames, 1992 อ้างถึงใน สุรวิทย์ อัสสพันธุ์, 2556: 42)

ตั้งแต่ปี 2563 จนถึงปัจจุบัน เทศบาลนครเชียงราย มีพนักงานครูลาออกจำนวน 6 คน โอนย้ายออกจำนวน 7 คน และโอนย้ายออกเพื่อเปลี่ยนตำแหน่งจำนวน 11 คน (เทศบาลนครเชียงราย, 2564: ออนไลน์) ซึ่งเป็นครูที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งยังเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย ที่เทศบาลนครเชียงราย กำหนดไว้ ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนครูในบางสาขาวิชา ส่งผลกระทบทางตรง ในด้านของงบประมาณที่ทำให้เทศบาลมีค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนเพิ่มขึ้น เพราะต้องทำการสรรหา คัดเลือก และใช้เวลานานในการพัฒนาครูใหม่ให้มีความรู้ความสามารถเพื่อมาทดแทนครูที่สูญเสียไป (Manley, 1996, อ้างถึงใน ปกรณ์ ลิ้มโยธิน, 2555: 1-2) และอาจส่งผลกระทบทางอ้อม นั่นคือ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับขวัญและกำลังใจของครูที่ยังคงทำงานอยู่ในเทศบาลนครเชียงราย ครูอาจมีขวัญกำลังใจลดลง และอาจเริ่มคิดถึง ความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจในงาน เริ่ม

มองถึงโอกาสทางเลือกที่จะไปทำงานในองค์กรอื่น ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การขาดงาน การมาสาย การลดลงของความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน (ปรกรณ์ ลิมโยธิน, 2555: 1-2) จากผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมเหล่านี้ อาจทำให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของครูสังกัดเทศบาลนครเชียงรายลดลงช่วงหนึ่ง เนื่องจากมีจำนวนครูที่ไม่เพียงพอ เพื่อให้เทศบาลนครเชียงรายลดอัตราการสูญเสียครูที่มีความรู้และประสบการณ์ ควรมีการรักษาครูที่มีสมรรถนะสูง เช่น การเลื่อนตำแหน่งการสร้างความแรงจูงใจให้เกิดความยึดมั่นผูกพันในงาน

ความยึดมั่นผูกพันในงานเกี่ยวข้องกับการทุ่มเททางกาย ปัญญา และจิตใจอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงาน หากครูมีความยึดมั่นผูกพันในการทำงานแล้วนั้น ครูก็จะใช้ความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่ อุทิศแรงกายแรงใจให้กับการปฏิบัติงาน ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มกำลังความสามารถ และมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีของสถานศึกษา (อรพินทร ชูชม, 2557: 9) ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีทั้งในระดับบุคคลและองค์กร (สิริลักษณ์ ชมสำเนียง, 2559: 44-57) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Bakker และคณะ (2006 อ้างถึงใน กาญจนา พันธุ์ศรีทุม, 2559: 19) ได้ทำการศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและครู พบว่า ระดับของความยึดมั่นผูกพันในงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานทั้งในกลุ่มของผู้บริหารและครู ทั้งในส่วนของพฤติกรรมกรรมในงานและพฤติกรรมนอกเหนืองาน ซึ่งการปฏิบัติงานของครูในสังกัดเทศบาลนครเชียงรายจะประสบผลสำเร็จเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบในตัวครูหลายอย่างและองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์และความยึดมั่นผูกพันในการทำงานของครู ถือเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้น ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ของการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ ความยึดมั่นผูกพันในงานและการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย เพื่อใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการวางแผนการบริหารจัดการด้านบุคลากร ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย
2. เพื่อศึกษาความยึดมั่นผูกพันในงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย
3. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ ความยึดมั่นผูกพันในงานและการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ตามรายละเอียด ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ ตามแนวคิดของ Elliot และ Harackiewicz (1996, อ้างถึงใน วารุณี ทองดี, 2559: 50-51) แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อความเชี่ยวชาญ 2) การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อมุ่งการแสดงผลงานแบบเข้าหา 3) การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อมุ่งการแสดงผลงานแบบหลีกเลี่ยง ความยึดมั่นผูกพันในงาน ตามแนวคิด ของ Schaufeli และ Bakker (2006, อ้างถึงใน

กาญจนา พันธุ์ศรีทุม, 2559: 20) ประกอบด้วย 1) ความกระตือรือร้น 2) การอุทิศตนให้กับงาน 3) ความรู้สึก
ว่างานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และการปฏิบัติงานของครูตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4)
พ.ศ. 2562 ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้าน
ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

1.2 ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัย คือ ครูในโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงราย 8 โรงเรียน รวมจำนวน
320 คน ที่มีประสบการณ์ทำงานในสังกัดเทศบาลนครเชียงรายมากกว่า 1 ปี ขึ้นไป

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย คือ ครู ครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย จำนวน 175 คน ที่มี
ประสบการณ์ทำงานในสังกัดเทศบาลนครเชียงรายมากกว่า 1 ปีขึ้นไป ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง
จากตารางเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 608) จากนั้นใช้การสุ่มแบบช่วงชั้นอย่างมี
สัดส่วน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในการวิจัย คือ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครเชียงราย 8 โรงเรียน ได้แก่
1) โรงเรียนเทศบาล 1 ศรีเกิด 2) โรงเรียนเทศบาล 2 หนองบัว 3) โรงเรียนเทศบาล 3 ศรีทรายมูล 4) โรงเรียน
เทศบาล 4 สันป่าก่อ 5) โรงเรียนเทศบาล 5 เด่นห้า 6) โรงเรียนเทศบาล 6 นครเชียงราย 7) โรงเรียนเทศบาล
7 ผังหมื่น และ 8) โรงเรียนเทศบาล 8 บ้านใหม่

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการระหว่าง เดือน พฤษภาคม-กันยายน 2565

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยพิจารณา
ภายใต้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้
สอดคล้องกับคำจำกัดความในการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ แบ่งเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถาม
ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน
ในสังกัดเทศบาลนครเชียงราย ตอนที่ 2 แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์
ในการปฏิบัติงาน (Achievement goals orientation) ตอนที่ 3 แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับ
ความยึดมั่นผูกพันในงาน ตอนที่ 4 แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู ลักษณะ
คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขอพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยเชียงราย
และขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย ส่งถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนคร
เชียงราย ทั้ง 8 โรงเรียน

3.2 นำแบบสอบถามพร้อมทั้งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนคร
เชียงราย ทั้ง 8 โรงเรียน เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง กำหนดวัน เวลา ขอรับ
แบบสอบถามคืน ภายใน 15 วัน

3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวม และติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืน และแจกแบบสอบถามอีกครั้ง ในรายที่แบบสอบถามสูญหายหรือไม่สมบูรณ์ โดยขยายเวลาไปอีก 5 วัน

3.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิด เลือกตอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

4.2 นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน ตอนที่ 3 การยึดมั่นผูกพันในงาน และตอนที่ 4 การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพครู สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3 นำข้อมูลที่ได้หาความสัมพันธ์ของการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ ความยึดมั่นผูกพันในงานและ ผลการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย (Research Results)

จากผลการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ของการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ ความยึดมั่นผูกพันในงานและการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย สรุปได้ ดังนี้

1. สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวนร้อยละ 73.70 มีช่วงอายุ 30- 40 ปี จำนวนร้อยละ 61.80 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวนร้อยละ 63.40 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี จำนวนร้อยละ 55.43

2. การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (n = 175)

การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อความเชี่ยวชาญ	4.15	.48	มาก
การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อมุ่งการแสดงผลงานแบบเข้าหา	4.11	.44	มาก
การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อมุ่งการแสดงผลงานแบบหลีกเลี่ยง	4.18	.41	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.15	.41	มาก

ตารางที่ 1 พบว่าการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อมุ่งการแสดงผลงานแบบหลีกเลี่ยง ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมา คือ การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อความเชี่ยวชาญ ($\bar{X} = 4.15$) และข้อที่น้อยที่สุด คือ การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อมุ่งการแสดงผลงานแบบเข้าหา ($\bar{X} = 4.11$)

3. ความยึดมั่นผูกพันในงาน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความยึดมั่นผูกพันในงาน (n = 175)

ความยึดมั่นผูกพันในงาน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
ความกระตือรือร้น	4.10	.51	มาก
การอุทิศตนให้กับงาน	4.13	.43	มาก
ความรู้สึกว่างานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต	3.98	.35	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.07	.40	มาก

ตารางที่ 2 พบว่าความยึดมั่นผูกพันในงาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การอุทิศตนให้กับงาน ($\bar{X} = 4.13$) รองลงมา คือ ความกระตือรือร้น ($\bar{X} = 4.10$) และข้อที่น้อยที่สุด คือ ความรู้สึกว่างานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ($\bar{X} = 3.98$)

4. การปฏิบัติงานของครู

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติงาน (n = 175)

การปฏิบัติงาน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
การปฏิบัติหน้าที่ครู	4.21	.43	มาก
การจัดการเรียนรู้	4.13	.33	มาก
ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน	4.14	.49	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.30	.38	มาก

ตารางที่ 3 พบว่าการปฏิบัติงาน ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) และเมื่อพิจารณา ค่าเฉลี่ยรายข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การปฏิบัติหน้าที่ครู ($\bar{X} = 4.21$) รองลงมา คือ ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{X} = 4.14$) และข้อที่น้อยที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.13$)

5. ความสัมพันธ์ของการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ ความยึดมั่นผูกพันในงาน และการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ ความยึดมั่นผูกพันในงาน และการปฏิบัติงาน (n = 175)

	การตั้งเป้าหมาย เชิงสัมฤทธิ์	ความยึดมั่น ผูกพันในงาน	การปฏิบัติงาน ของครู
การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์	1		
ความยึดมั่นผูกพันในงาน	.847**	1	
การปฏิบัติงานของครู	.827**	.898**	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 พบว่าโดยภาพรวมการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับความยึดมั่นผูกพันในงาน ($r = .847$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ ยังมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับการปฏิบัติงาน ($r = .827$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ ความยึดมั่นผูกพันในงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับการปฏิบัติงาน ($r = .898$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน ของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย เมื่อพิจารณาในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้จากงานวิจัยพบว่า ครูได้รับเอาเป้าหมายของเทศบาลนครเชียงรายไปเป็นเป้าหมายของตนเอง จึงรับรู้ถึงภาระที่จะต้องบรรลุเป้าหมายให้ได้ พยายามกำหนดความสำเร็จในการปฏิบัติงานของตนเอง โดยการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อมุ่งการแสดงผลงานแบบหลักเลี้ยวของครูมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เพราะต้องการหลีกเลี่ยงจากการแสดงให้เห็นว่ามีความสามารถด้อยกว่าผู้อื่น หรือได้รับการประเมินว่ามีความสามารถด้อยกว่าผู้อื่น ซึ่งหากพบกับความล้มเหลวแล้ว อาจทำให้รู้สึกท้อแท้ ความสามารถและลดความสนุกในการทำงานลง (Elliot และ Dweck, 1988: 5-12) จึงพยายามหลีกเลี่ยงความวิตกกังวล ความระมัดระวัง ซึ่งถือเป็นสิ่งเตือนใจจากการล้มเหลวที่เกิดขึ้นในการทำงาน มีความพึงพอใจกับการทำงานที่ไม่ต้องเผชิญหน้ากับความเสี่ยงหรือความล้มเหลว (Pekrun และคณะ , 2009 อ้างถึงใน นนท์ฤทธิ์เลิศ, 2555: 56-57) ครูจึงมีการตั้งเป้าหมายในการปฏิบัติงานให้ได้ผลลัพธ์ที่ดี ตั้งใจปฏิบัติงานที่ได้รับผิดชอบให้เกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด พยายามรักษาระดับผลการปฏิบัติงานไม่ให้ต่ำลง การวิจัยในครั้งนี้ ยังพบว่าการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อความเชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยจะมุ่งไปที่การเรียนรู้ความชำนาญในงาน รวมไปถึงการพัฒนาตนเอง การพัฒนาทักษะใหม่ๆ หรือเพิ่มพูนศักยภาพของตนเอง (สุรวิตย์ อัสสพันธุ์, 2556: 23) เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ของตนเอง ศึกษาเทคนิคการสอนและพัฒนาสื่อการสอนเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ในแผนการสอนเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการสอนของตนเอง นอกจากนี้ ยังพบว่า การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อมุ่งการแสดงผลงานแบบเข้าหามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยจะมุ่งเน้นไปที่การแสดงผลออกถึงความสามารถหรือศักยภาพของตนเอง และการตัดสินระดับความสามารถของตนเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น (สุรวิตย์ อัสสพันธุ์, 2556: 23) จึงมีการตั้งเป้าหมายในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ออกมาดีที่สุด ต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นว่ามีความสามารถและแสดงให้เห็นว่ามีศักยภาพสูงที่จะบรรลุเป้าหมายของโรงเรียนมากกว่าผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chen and others (2009: 298-305) ที่พบว่าการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อมุ่งการแสดงผลงานแบบหลักเลี้ยวเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างความกลัวการล้มเหลวและการทำให้ตนเองเสียเปรียบ การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อความเชี่ยวชาญ ส่งผลทางลบต่อการลดลงของความพยายามและการเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อมุ่งการแสดงผลงานแบบเข้าหา ส่งผลทางลบต่อการลดความพยายามและการแก้ตัว

2. ความยึดมั่นผูกพันในงาน ของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย เมื่อพิจารณาในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้จากงานวิจัยพบว่า ด้านการอุทิศตนให้กับงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ครูมีความรู้สึกว่างานที่ตนเองทำเป็นงานที่มีคุณค่า มีความสำคัญ มีความใส่ใจและฝึกฝนที่จะได้ทำงาน และรู้สึกทำงานมีความท้าทาย มีความภาคภูมิใจและมีแรงบันดาลใจในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ

Schaufeli และ Bakker (2006 อ้างถึงใน กาญจนา พันธุ์ศรีทุม, 2559: 20) ที่กล่าวถึงความยึดมั่นผูกพันในงาน ด้านการอุทิศตนให้กับงาน คือ การที่รู้สึกมีส่วนร่วมกับการทำงาน พร้อมทุ่มเทแรงกายให้กับงานอย่างเต็มที่ มีความรู้สึกเต็มใจ มีแรงบันดาลใจ และรู้สึกท้าทายในการทำงาน นอกจากนี้ ยังพบว่าด้านความกระตือรือร้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก จากการที่ครูมีความมุ่งมั่นในการทำงาน รู้สึกมีพลังงานในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ทำงานด้วยความรู้สึกกระปรี้กระเปร่า และกระฉับกระเฉง สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน และพบว่าด้านความรู้สึกว่างานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากโดยครูมีความรู้สึกมีความสุข และเพลิดเพลินกับการทำงาน มีสมาธิและจิตใจจดจ่ออยู่กับงาน รู้สึกว่าเวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับ May and others (2004: 11-73) ได้กล่าวถึงครูที่มีความยึดมั่นผูกพันในงานจะให้ความสนใจในการทำงาน ทุ่มเททั้งแรงกายและแรงใจอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อมุ่งให้งานที่ตนเองได้รับผิดชอบประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพ ปฏิบัติงานตามบทบาทที่ตนได้รับอย่างเต็มที่ทั้งด้านร่างกาย การรู้จัก และอารมณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bakker และ Demerouti (2004: 83-104) ที่พบว่า ความยึดมั่นผูกพันในงานมีความสัมพันธ์ระดับต่ำกับผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ และผลการปฏิบัติงานตามบริบท

3. การปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงราย เมื่อพิจารณาในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะ เทศบาลมีการกำหนดให้การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูเป็นส่วนหนึ่งในเป้าหมายกลยุทธ์และกำหนดแผนงานพัฒนาบุคลากรในแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของเทศบาลนครเชียงราย ที่มุ่งเน้นให้ครูปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพเพื่อให้ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างเต็มความสามารถ ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายฝน ชำนาญเรียน (2560: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ครูมีการกำหนดเส้นทางการพัฒนาอาชีพที่ชัดเจน เพื่อดำเนินการและมีวิสัยทัศน์ที่สูงขึ้น จึงต้องมีการพัฒนาตนเอง พัฒนางานอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรวรรณ รอดเจริญ (2563: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูโดยภาพรวมและเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก และแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู คือส่งเสริมให้ครูแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สร้างการพัฒนาตนเองเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

4. การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับความยึดมั่นผูกพันในงานและการปฏิบัติงานในระดับสูง นอกจากนี้ ความยึดมั่นผูกพันในงานมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานในระดับสูงเช่นกัน

การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับความยึดมั่นผูกพันในงาน แปลผลการวิจัยได้ว่าถ้าการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ดี ความยึดมั่นผูกพันในงานย่อมดีไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจาก ครูมีการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน ในการมุ่งปรับปรุงและพัฒนาตนเอง มักทำในสิ่งแปลกใหม่ ท้าทายความสำเร็จ มีความพยายามเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพและความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลว และแสดงความสามารถของตนให้ผู้อื่นได้เห็น โดยเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์จะมีลักษณะท้าทายระดับเป้าหมายของครูหากครูทำงานที่ท้าทายสำเร็จตามเป้าหมายก็จะเกิดความพึงพอใจและพยายามมากขึ้นในการปฏิบัติงานของครู สอดคล้องกับ Schaufeli and Bakker (2004: 4-6) ที่กล่าวว่า ความยึดมั่นผูกพันในงานเป็นความรู้สึกเชิงบวกที่มีต่องาน และบุคคลที่มีความยึดมั่นผูกพันในงานจะมีความกระตือรือร้น และขยันขันแข็งในการปฏิบัติงาน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค โดยมองว่างานที่ตนเองปฏิบัติมีความสำคัญและท้าทาย อีกทั้งมีแรงบันดาลใจ และภาคภูมิใจในงานของตนเอง มีสมาธิจดจ่ออยู่กับงานที่ปฏิบัติจนรู้สึกเวลาผ่านไปอย่างรวดเร็วในขณะที่

ปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับ Ames (1992, อ้างถึงใน อุมารณ สุขารณ, 2559: 20) ที่กล่าวว่า หากมีการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ ก็จะทำให้เกิดความยึดมั่นผูกพันในงาน อันส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Gonida and others (2009: 53-60) ที่พบว่า ทั้งการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อความสำเร็จ และเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์เพื่อแสดงผลงาน ต่างมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานและความรู้สึกยึดมั่นผูกพันทางอารมณ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วารุณี ทองดี (2559: บทคัดย่อ) ที่พบว่าระดับของการรับรู้โครงสร้าง และการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความยึดมั่นผูกพันในงาน และผลการปฏิบัติงาน

การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับการปฏิบัติงานของครู แปลผลการวิจัยได้ว่า ถ้าการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ดี การปฏิบัติงานของครูย่อมดีไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากครูมีการตั้งเป้าหมายในการพัฒนาความรู้ของตนเอง เช่น การเข้ารับการอบรม การศึกษาเทคนิค การสอนใหม่ๆ การพัฒนาสื่อการสอน เพื่อนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ มีการเตรียมการสอนทุกครั้ง เพื่อให้เกิดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด ส่งผลให้ครูมีทักษะ มีความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู ทั้งด้านการปฏิบัติหน้าที่ครู ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ Locked และ Latham (2013: 623-630) พบว่า การตั้งเป้าหมายของบุคคลมีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งเป้าหมายที่มีความท้าทายมีความเฉพาะเจาะจง จะทำให้เกิดความทุ่มเทในการปฏิบัติงานให้สำเร็จ โดยครูจะมีพฤติกรรมไปในทิศทางใด ขึ้นอยู่กับการระบุความสำเร็จ หรือเหตุผลที่ครูจะแสดงพฤติกรรม (Ames, 1992: 261-271) สอดคล้องกับการวิจัยของ สุวิทย์ อัสสพันธ์ (2556: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความมุ่งมั่นในการเรียนรู้เชิงพฤติกรรม ของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์ศึกษา และสอดคล้องกับการวิจัยของ Tanaka, Takehara and Yamauchi (2006: 93-99) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์กับผลการปฏิบัติงานในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่า การตั้งเป้าหมาย เชิงสัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน

ความยึดมั่นผูกพันในงานมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับการปฏิบัติงานของครู แปลผลการวิจัยได้ว่า ถ้าความยึดมั่นผูกพันในงานดี การปฏิบัติงานของครูย่อมดีไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจาก ครูมีความภาคภูมิใจในงานที่ทำ รู้สึกว่าเป็นงานที่มีคุณค่า มีความสำคัญ และมีความท้าทาย มีความเพียรพยายามในการทำงาน แม้ว่าจะงานนั้นจะยากแค่ไหนก็ตาม ครูจะยังคงมีสมาธิและจิตใจจดจ่ออยู่กับงาน รู้สึก มีความสุข และเพลิดเพลินกับการทำงาน มีความพร้อมทุ่มเทแรงกายแรงใจให้การปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นพลังงานที่มุ่งตรงไปยังเป้าหมายขององค์กร เต็มใจที่จะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ที่จะทำงานเพื่อองค์กร ไม่เกิดความต้องการลาออก และปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเป็นสมาชิกขององค์กรตลอดไป สอดคล้องกับแนวคิดของ Kahn (1990: 692-724) ที่กล่าวว่าความยึดมั่นผูกพันในงาน เป็นความรู้สึกเชิงบวกในการปฏิบัติงานด้วยความเต็มเปี่ยมไปด้วยพลังในการทำงาน การอุทิศตนในการทำงาน และมีความหมกมุ่นในการทำงาน ส่งผลให้ครูมีความรู้สึกมีส่วนร่วมในงานที่ปฏิบัติอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพินท์ ชูชม (2557: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ความยึดมั่นผูกพันในงานมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อพฤติกรรมการทำงานตามสายงานวิชาชีพครู และพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bakker และ Bal (2010, อ้างถึงใน ชุตติกาญจน์ จำลองกุล, 2563: 51) ที่พบว่า ความยึดมั่นผูกพันในงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วิจัยที่เกี่ยวข้องและผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

1. การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของครูเกิดจากการที่ครูได้รับเอาเป้าหมายขององค์กรไปเป็นเป้าหมายของตนเอง จึงรับรู้ถึงภาระที่จะต้องบรรลุเป้าหมายให้ได้ พยายามกำหนดความสำเร็จในการปฏิบัติงานของตนเองให้ได้ผลลัพธ์ที่ดี เพราะไม่ต้องการให้ผู้อื่นมองว่าไม่มีความรู้ความสามารถ พัฒนาทักษะใหม่ๆ หรือเพิ่มพูนศักยภาพของตัวเอง ต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นว่ามีความรู้ความสามารถ และแสดงให้เห็นว่ามีศักยภาพสูงที่จะบรรลุเป้าหมายของโรงเรียนมากกว่าผู้อื่น

2. ความยึดมั่นผูกพันในงานเกิดจากการที่ครูมีความรู้สีกว่างานที่ตนเองทำเป็นงานที่มีคุณค่า มีความสำคัญ มีความใส่ใจและฝึกฝนที่จะได้ทำงาน และรู้สึกว่าการมีความท้าทาย มีความภาคภูมิใจและมีแรงบันดาลใจในการทำงาน ทুমเททั้งร่างกายและแรงใจอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อมุ่งให้งานที่ตนเองได้รับผิดชอบประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพ ปฏิบัติงานตามบทบาทที่ตนได้รับอย่างเต็มที่

3. การปฏิบัติงานของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพเพื่อให้ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มุ่งมั่นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างเต็มความสามารถ ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยความเอาใจใส่ มีความรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม

4. การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับความยึดมั่นผูกพันในงานและการปฏิบัติงานในระดับสูง นอกจากนี้ ความยึดมั่นผูกพันในงานมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานในระดับสูงทั้งนี้เนื่องมาจากการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน ในการมุ่งปรับปรุงและพัฒนาตนเอง มีความพยายามเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพและความสามารถของตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงความล้มเหลว และแสดงความสามารถของตนให้ผู้อื่นได้เห็น มีความพยายามมากขึ้นในการปฏิบัติงานของครู กระตือรือร้น และขยันขันแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ส่งผลให้ครูมีทักษะ มีความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับความยึดมั่นผูกพันในงานและการปฏิบัติงานในระดับสูง นอกจากนี้ ความยึดมั่นผูกพันในงานมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานในระดับสูงเช่นกัน หน่วยงานจึงควรพิจารณาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้เกิดการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน เช่นการส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมเทคนิคการสอนใหม่ๆ การพัฒนาสื่อการสอน เพื่อให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ สร้างแรงบันดาลใจ ส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพของครู ซึ่งจะทำให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ ความยึดมั่นผูกพันในงาน และการปฏิบัติงานของครู

เอกสารอ้างอิง (References)

- กาญจนา พันธุ์ศรีทุม. (2559). อิทธิพลของปัจจัยด้านความยึดมั่นผูกพันในงาน ความผูกพันต่อองค์กร และความพึงพอใจในงาน ที่ส่งผลต่อความตั้งใจลาออกของพนักงานรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่ง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชุดิภาณูจน์ จำลองกุล. (2563). โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ความยึดมั่นผูกพันในงานและผลการปฏิบัติงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยโรงพยาบาลทั่วไป สังกัดกระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล. มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- เทศบาลนครเชียงราย. (2564). นโยบายของนายกเทศมนตรีนครเชียงราย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.chiangraicity.go.th/content/cate/3>. สืบค้นเมื่อ 9 เมษายน 2565.
- เทศบาลนครเชียงราย. (2564). ยุทธศาสตร์/แผนงาน. แผนพัฒนาพนักงานเทศบาล 64-66. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://chiangraicity.go.th/files/com_strategy/2021-05_b8a99e1baa73de0.pdf. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2565.
- นนท์ ฤทธิเลิศ. (2555). อิทธิพลของเป้าหมายใฝ่สัมฤทธิ์และตัวแปรส่งผ่านที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้เชิงลึก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย : การวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุ คู่แข่ง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปกรณ์ ลัมโยธิน. (2555). ตัวแบบสมการโครงสร้างขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจลาออก จากงานของพนักงานโรงแรมในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ภัทรวรรณ รอดเจริญ. (2563). การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูโรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์ จังหวัดสมุทรสาคร. ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วารุณี ทองดี. (2559). อิทธิพลการรับรู้โครงสร้างเป้าหมายที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของบุคลากรสายสนับสนุนสังกัดมหาวิทยาลัย โดยมีการตั้งเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์และความยึดมั่นผูกพันในงานเป็นตัวแปรส่งผ่าน. ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาประยุกต์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สายฝน ชำนาญเรียน. (2560). การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูในอำเภอบ้านค่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิริลักษณ์ ชมสำเนียง. (2559, กรกฎาคม-ธันวาคม). ปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำองค์กรแห่งการเรียนรู้ และความยึดมั่นผูกพันในงาน. วารสารสถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 11(2): 44-57.
- สุรวิทย์ อัสสพันธุ์. (2556). ผลของโครงสร้างเป้าหมาย ความเชื่อเกี่ยวกับความฉลาด และความมั่นใจในความฉลาดของตนเองที่มีต่อเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์และความมุ่งมั่นในการเรียนรู้เชิงพฤติกรรมของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรีสาขาคูศาสตร์. ปริญญานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- อรพินทร์ ชูชม. (2557). การวิจัยรูปแบบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของความยืดหยุ่นผูกพันในงานของครู. **รายงานผลการวิจัย**. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุมาภรณ์ สุขารมณ. (2559). การศึกษารูปแบบเป้าหมายเชิงสัมฤทธิ์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานคร. **รายงานผลการวิจัย**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Ames, C. (1992). Classroom: goal, structures, and student motivation. **Journal of Educational Psychology**. 84: 261-271.
- Bakker, A. B., Demerouti, E., & Verbeke. (2004). Using the job demands-resources model to predict burn-out and performance. **Human Resource Management**. 43: 83-104.
- Chen, L. H., Wu, C.-H., Kee, Y. H., Lin, M.-S., & Shui, S.-H. (2009). Fear of failure, 2x2 achievement goal and self-handicapping: An examination of the hierarchical model of achievement motivation in physical education. **Contemporary Educational Psychology**. 34(4): 298–305.
- Elliott, E. S., & Dweck, C. S. (1988). Goals: An approach to motivation and achievement. **Journal of Personality and Social Psychology**. 54(1): 5–12.
- Gonida, E. N., Voulala, K., & Kiosseoglou, G. (2009). Student's achievement goal orientations and their behavioral and emotional engagement: Co-examining the role of perceived school goal structures and parent goals during adolescence. **Learning and Individual Differences**. 19(1): 53-60.
- Kahn, W. A. (1990). Psychological conditions of personal engagement and disengagement at work. **Academy of Management Journal**. 33(4): 692-724.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Journal of Education and Psychological Measurement**. (30)3: 607-610.
- Lock, E.A., & Latham, G.P. (1990). **A theory of goal setting and task performance**. Englewood Cliffs. New York: Prentice-Hall.
- Locke, E. A., & Latham, G. P. (2013). Goal setting theory: The current state. In E. A. Locke & G. P. Latham (Eds.). **New developments in goal setting and task performance**. (pp. 623–630). Routledge/Taylor & Francis Group.
- May, D. R., Gilson, R. L., & Harter, L.M. (2004). The psychological conditions of meaningfulness, safety and availability and the engagement of the human spirit at work. **Journal of Occupational and Organizational Psychology**. 77: 11-73.
- Schaufeli, W & Bakker, A. B. (2004). **UWES-Utrecht work engagement Scale: Test manual**. Utrecht, Netherlands: Occupational Health Psychology Unit, Utrecht University.
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2013). Teachers' perceptions of the school goal structure: Relations with teachers' goal orientations, work engagement, and job satisfaction. **International Journal of Education Research**. 62: 199-209.

Tanaka, A., Takehara, T., & Yamauchi, H. (2006). Achievement goals in a presentation task: Performance expectancy, achievement goal, state anxiety, and task performance. **Learning and Individual Differences**. 16(2): 93-99.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูใน
ศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

The Academic Leadership of the School Directors: Affecting
Teaching Skills of the Teachers in the 21st Century under Chiang Rai primary
educational Service Area Office 3

นราวิชญ์ คำแพง¹ เปี่ยมพร สุทินฤกษ์² วีรพันธุ์ ศิริฤทธิ์³

Narawit kampang, Piemporn Sutinruek, Weeraphan Siririth

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครู สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำนวน 368 คน ด้วยการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก (เฉลี่ยเท่ากับ 4.79, ค่า SD เท่ากับ 0.22) 2) ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก (เฉลี่ยเท่ากับ 4.79, ค่า SD เท่ากับ 0.22) และ 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ด้านการพัฒนาคอร์สแห่งการเรียนรู้ (X_5) ด้านหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้ (X_2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร (X_3) ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 โดยภาพรวม ($\hat{Y}_{tot}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณในการทำนายเท่ากับ 0.557 มีประสิทธิภาพการทำนาย ร้อยละ 55.2 และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย 0.149 ซึ่งเขียนเป็น สมการวิเคราะห์การถดถอย ได้ดังนี้

$$\hat{Y}_{tot} = 0.472 + 0.315 (X_5) + 0.211 (X_2) + 0.193 (X_1) + 0.165 (X_3)$$

คำสำคัญ (Keywords) : ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา;
ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21

Received: 2023-07-18 Revised: 2023-08-04 Accepted: 2023-08-08

¹ สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย Master of Educational Administration, Graduate School, Chiangrai College. E-mail: narawit119971@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Educational Administration, Graduate School, Chiangrai College. E-mail: PiempornSu@gmail.com

³ อาจารย์ประจำสาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Educational Administration, Graduate School, Chiangrai College. Corresponding author. E-mail: Dr.W.siriirth@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the academic leadership of school directors; 2) to study the teachers' teaching skills on 21st century; and 3) to study effects of school directors' academic leadership on the 21st century teachers' teaching. The subjects of this study consisted of 368 school directors and teachers under Chiang Rai Primary Education Service Office Area 3. This research was conducted by a survey method and used descriptive questionnaires in collecting data. The subjects of the study were selected by random sampling. Data analysis was done through percentage, means, standard deviation and multiple regression analysis.

The results showed as following: 1) the average of the leadership in the academic purpose of the school directors in the 21st century of Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3 were at high level ($\bar{X} = 4.79$, SD = 0.22). 2) The average of the teachers' teaching skills in 21st Century of Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3 were at high level ($\bar{X} = 4.79$, SD = 0.22). 3) There were 4 factors affecting the leadership in academic purpose of the school directors in 21st century: learning organization management (X_5), curriculum and teaching process (X_2), vision (X_1), and teachers' development (X_3). In addition, the 4 factors affected the teachers' teaching skills in 21st century of Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3. Most of the sampled teachers were affected in the statistical significant ($\hat{Y}_{tot}$) at .05 and the multiple correlation coefficient at 0.557, then, the forecasting equations ability at 55.2 and the standard error of estimate at 0.149. The results were analyzed and written as a simple regression as

$$\hat{Y}_{tot} = .472 + 0.315 (X_5) + 0.211 (X_2) + 0.193 (X_1) + 0.165 (X_3)$$

Keywords: leadership in academic purpose of the school directors;
the teachers' teaching skills in 21st Century

บทนำ (Introduction)

ในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษารวดเร็ว เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมโลก เตรียมพร้อมผู้เรียนสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีที่จะให้ความรู้แก่ผู้เรียน เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานที่สูงขึ้นที่มุ่งเน้นการพัฒนาในภาพรวม สถานศึกษาต้องสร้างหลักสูตรที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้และทักษะผู้เรียนทุกคนในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องสามารถคิดแก้ปัญหา คิดวิเคราะห์ และสามารถสื่อสารได้ ผู้บริหาร และครูร่วมกันปลูกฝังความรู้ และทักษะที่จำเป็นโดยแสดงให้เห็นว่าความรู้ และทักษะสามารถใช้ในโลกความเป็นจริงได้ และต้องพยายามเพิ่มความใฝ่รู้ของผู้เรียน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต สถานศึกษาควรมีการพัฒนากลยุทธ์ในการพัฒนาผู้เรียน คำนึงถึงแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในยุคที่ Digital Disruption อย่างฉับพลันทันที และการออกแบบการเรียนการสอนที่ช่วยผู้เรียนพัฒนาความรู้ ทักษะและความสามารถที่จำเป็นเพื่อประสบความสำเร็จในการเผชิญหน้ากับเหตุการณ์จริงทางสังคม และเศรษฐกิจ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพ

การศึกษาไทย เนื่องจากผู้บริหาร เป็นกลจักรสำคัญที่จะสร้างบรรยากาศและสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาการสร้างสรรค์คุณภาพการเรียนการสอน ผู้บริหารมีบทบาท สำคัญในการบริหารงานวิชาการ ที่ต้องมีความรู้ ความเข้าใจทั้งเรื่องหลักสูตรและการปฏิรูปการศึกษา บทบาทผู้บริหารจึงเป็น บทบาทที่ละเอียดอ่อนและมีความสำคัญ ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ สามารถกระตุ้นและเสริมสร้างทั้งทางด้านวิชาการ และด้านขวัญและกำลังใจ (อัจฉรา นิยามา, 2561: 41) การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันต้องเร่งการยกระดับในการแข่งขันกับ นานาประเทศเพื่อให้เป็นผู้บริหารที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่สภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ต้องตอบสนองการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ และมีความเข้าใจ เข้าถึงต่อการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ดำเนินการ โครงการหรือกิจกรรมภายในสถานศึกษาในการพูดคุยสะท้อนพฤติกรรมกับครูและสนับสนุนด้านการสอนให้กับครู รวมถึงการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากร ทางการศึกษาได้พัฒนาตนเองตามความต้องการของครูโดยแท้จริง (วิเชียร ทองคลี, 2560: 17) ได้กำหนด ลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบไว้ประการหนึ่ง ได้แก่ ต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้ที่ต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริม และสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวางแผนนโยบายและ ยุทธศาสตร์เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ของสถานศึกษาอย่างชัดเจนเป็นผู้สร้างพลังความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 เน้นพัฒนาผู้เรียนให้ทันกับยุคสมัย ทันกับปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม สามารถก้าวผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วยการใช้ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้รับการพัฒนามาจากห้องเรียน และนอกห้องเรียนโดยมีครูทำหน้าที่ตามบทบาทต่าง ๆ อย่างเต็มเปี่ยมด้วยประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) จากแนวคิดทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 March (2012 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารัตนะ, 2556: 49-57) ได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับทักษะการ สอนที่ศตวรรษที่ 21 โดยมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับครู ดังนี้ 1) ทักษะพื้นฐาน 2) ทักษะเกี่ยวกับศาสตร์การสอนและแหล่งข้อมูลออนไลน์ 3) ทักษะเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนการสร้างความรู้และทำให้มีความหมาย 4) ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล 5) ทักษะการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา วิเชียร ทองคลี (2560: 217-218) พบว่า ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การสร้างเครือข่ายความร่วมมือการทำงาน และการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่สภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ต้องตอบสนองการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัยสามารถบริหารจัดการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพบุคลากรการทำงานกับเครือข่ายต่างๆและการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีพัฒนาการอย่างยั่งยืนและมั่นคงในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกรียงศักดิ์ วงศ์รัตน์ (2558: 175-179) ที่ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ

คือ การมีวิสัยทัศน์เป้าหมายและพันธกิจการพัฒนาบุคลากรคุณภาพการศึกษา การบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพครู

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ต่อการพัฒนาคุณภาพของครู และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ซึ่งมีความหลากหลายทางด้านกายภาพ ที่ทำให้เกิดความแตกต่างของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำเสนอเป็นข้อมูลสารสนเทศ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และ การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3
2. เพื่อศึกษาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู ในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

งานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ตามรายละเอียด ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ซึ่งเป็นแนวคิดของ Supovitz และ Poglinco (2001); Alig-Mielcarek และ Hoy (2005); George (2010); New Zealand Ministry of Education (2015); Toastmaster (n.d.); Strock (2013); Crawford (2010); Besenski (2013); Lambert (2003); Brunson (2008) ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มองค์ประกอบที่มีสาระคล้ายกันโดยใช้เกณฑ์ความถี่ตั้งแต่ 10 ขึ้นไปได้ 5 องค์ประกอบได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การสร้างเครือข่ายความร่วมมือการทำงาน การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ และใช้กรอบแนวคิดทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของ Marck (2012) มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ทักษะพื้นฐาน ทักษะเกี่ยวกับศาสตร์การสอนและแหล่งข้อมูลออนไลน์ ทักษะเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล และทักษะการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1,669 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 กำหนด ขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหาขนาดของตัวอย่าง เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D.W. 1970: 608) และสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่ายและการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 368 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในการวิจัย คือ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 จำนวน 139 สถานศึกษา

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการระหว่าง เดือนตุลาคม พ.ศ.2564 ถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ.2565

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยพิจารณาภายใต้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้สอดคล้องกับคำจำกัดความในการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (check list) สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่ง สถานภาพ การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ขนาดของสถานศึกษา ตอนที่ 2 แบบสอบถามประเมินค่า (Rating Scales) 5 ระดับ เกี่ยวกับ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำนวน 35 ข้อ และตอนที่ 3 แบบสอบถามประเมินค่า (Rating Scales) 5 ระดับ เกี่ยวกับทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 จำนวน 33 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เพื่อขออนุญาต ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล และผ่านระบบออนไลน์

3.2 นำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองในช่วงเวลาที่กำหนด โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บแบบสอบถามประมาณ 1 เดือนหรือส่งผ่านระบบออนไลน์

3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวม ติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืน และแจกแบบสอบถามอีกครั้งในกรณีที่แบบสอบถามสูญหายหรือไม่สมบูรณ์

3.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ครบตามจำนวน 368 ชุด (ร้อยละ 100)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ตำแหน่ง สถานภาพ การศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูใน ศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดยการหา ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการ เรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 วิเคราะห์ โดยใช้สถิติ การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple Regression of Stepwise Regression Method)

ผลการวิจัย (Research Results)

จากผลการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการ เรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 สรุปได้ ดังนี้

1. สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 70.1) มีอายุระหว่าง 31-40 (ร้อยละ 46.2) ระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 57.3) มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 1-5 ปี (ร้อยละ 34.2) และเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก (ร้อยละ 76.1)

2. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 เมื่อพิจารณาในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, $SD = 0.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ด้านการมี วิสัยทัศน์ที่ทันสมัย ($\bar{X} = 4.95$, $SD = 0.19$) รองลงมาคือ ด้านหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.94$, $SD = 0.19$) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำงาน ($\bar{X} = 4.92$, $SD = 0.21$) ด้านการพัฒนา ศักยภาพบุคลากร ($\bar{X} = 4.86$, $SD = 0.17$) และข้อน้อยที่สุดคือ ด้านการพัฒนองค์กรแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.82$, $SD = 0.26$)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถาน ศึกษาในศตวรรษที่ 21	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ
การมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย	4.95	0.19	มากที่สุด
หลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้	4.94	0.19	มากที่สุด
การพัฒนาศักยภาพบุคลากร	4.86	0.17	มากที่สุด
การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำงาน	4.92	0.21	มากที่สุด
การพัฒนองค์กรแห่งการเรียนรู้	4.82	0.26	มากที่สุด
รวม	4.79	0.22	มากที่สุด

3. ระดับทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3 พิจารณาในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, $SD = 0.22$) เมื่อพิจารณาเป็น

รายชื่อ เรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.89, SD = 0.34) รองลงมาคือ ด้านทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ($\bar{X}$ = 4.88, SD = 0.31) ทักษะการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ($\bar{X}$ = 4.84, SD = 0.16) ทักษะเกี่ยวกับศาสตร์การสอนและแหล่งข้อมูลออนไลน์ ($\bar{X}$ = 4.73, SD = 0.29) และข้อน้อยที่สุด คือ ทักษะเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน ($\bar{X}$ = 4.61, SD = 0.24) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
ทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21	4.88	0.31	มากที่สุด
ทักษะเกี่ยวกับศาสตร์การสอนและแหล่งข้อมูลออนไลน์	4.73	0.29	มากที่สุด
ทักษะเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน	4.61	0.24	มากที่สุด
ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล	4.89	0.34	มากที่สุด
ทักษะการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	4.84	0.16	มากที่สุด
โดยภาพรวม	4.79	0.22	มากที่สุด

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์จะพบว่า ด้านการพัฒนองค์กรแห่งการเรียนรู้ (X_5) ด้านหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้ (X_2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร (X_3) สามารถพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .10 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เป็น 0.557 และมีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 55.2 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ ± 0.149 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อพยากรณ์ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	p-value
ด้านการพัฒนองค์กรแห่งการเรียนรู้(X_5)	.315	.046	.365	6.814	.000
ด้านการมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย (X_1)	.193	.100	.165	1.926	.055
ด้านหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้ (X_2)	.211	.094	.178	2.251	.025
ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร (X_3)	.165	.078	.122	2.102	.036

ค่าคงที่ 0.472; Std.E = ± 0.149 ; $R = 0.746$; $R^2 = 0.557$; $F = 114.184$; $P\text{-value} < 0.10$

ซึ่งจะได้สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบคือ

$$\hat{Y}_{tot} = 0.472 + 0.315 (X_5) + 0.211 (X_2) + 0.193 (X_1) + 0.165 (X_3)$$

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด คือ ด้านการมี

วิสัยทัศน์ที่ทันสมัย ด้านหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำงาน ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และข้อน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผลการศึกษาภาวะผู้นำทางด้านการวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัยการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การสร้างเครือข่ายความร่วมมือการทำงาน และการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่สภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ต้องตอบสนองการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย สามารถบริหารจัดการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพบุคลากร การทำงานกับเครือข่ายต่าง ๆ และการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้การเรียนรู้ที่มีพัฒนาการอย่างยั่งยืนและมั่นคงในยุคศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิเชียร ทองคลี (2560: 216) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดได้แก่ด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานสอดคล้องกับแนวคิดของ กันยารัตน์ เล็กเลอสันต์ และคณะ (2560: 914) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มกรุงเทพมหานครวันออก สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าอายุราชการที่แตกต่างกันมีผลต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ และเป้าหมายของสถานศึกษา การจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้ และการนิเทศและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเรียงลำดับจากมากไปน้อยที่สุด คือ ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ทักษะการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทักษะเกี่ยวกับศาสตร์การสอนและแหล่งข้อมูลออนไลน์ และข้อน้อยที่สุด คือ ทักษะเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูในฐานะผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในขณะที่เดียวกันต้องไม่ลืมว่าครูเองก็เป็นผู้มีความสำคัญในบทบาทที่แตกต่างกันแต่มีเป้าหมายเดียวกันคือพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ มีทักษะและมีเจตคติที่ดีในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ด้วยเหตุปัจจัยทางสังคม เทคโนโลยีและการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เน้นพัฒนาผู้เรียนให้ทันกับยุคสมัย ทันทับปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม สามารถก้าวผ่านอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วยการใช้ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ได้รับการพัฒนามาจากห้องเรียนและนอกห้องเรียนโดยทำหน้าที่ตามบทบาทต่าง ๆ อย่างเต็มเปี่ยมด้วยประสิทธิภาพ ดังนั้นทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยาพร นพพรเศรษฐกุล (2561: 83) ได้ศึกษาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดระยองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 ได้ศึกษาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดระยองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 พบว่า ระดับทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18 เมื่อพิจารณาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ดังนี้ ด้านทักษะเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านทักษะเกี่ยวกับศาสตร์การสอนและแหล่งข้อมูลออนไลน์ด้านทักษะการเรียนรู้ทาง

วิชาชีพ ด้านทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 สมัครสมร รักดีเทวา และ เอกนถน บางท่าไม้ (2564: 15) ได้ศึกษาการเรียนรู้ยุคใหม่กับการเรียนการสอนออนไลน์ ในสถาบันอุดมศึกษา การเรียนการสอนระบบเปิดสำหรับมวลชนจึงเกิดขึ้นและเป็นแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียน ได้เข้าถึงเนื้อหาอย่างเปิดกว้างโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นจากบริบทจาก การเรียนการสอนออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ผู้สอนยังต้องพิจารณาถึงการพัฒนาระบบ บริหารจัดการ พฤติกรรมการเรียน เทคนิค วิธีการ กระบวนการสื่อสาร การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ตลอดจนการประเมินผลที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ สุวิมล มธุรส (2564: 33) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ทางออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล การจัดการเรียนรู้ทางออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัลนั้นพบว่ามี 5 ทักษะในการจัดการเรียนรู้ทาง ออนไลน์ 8 วิธีการสอนที่สามารถส่งเสริมและกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน 6 เคล็ดลับ ที่สร้างสรรค์บูรณาการ การสอนออนไลน์ และเสริมสร้างการเรียนรู้เชิงรุก รวมถึงการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้แบบผสมผสาน 5 องค์ประกอบ คือ การค้นพบ การเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติ การร่วมมือ และ การประเมิน ซึ่งจะเป็ตัวเลือกที่มี ประสิทธิภาพที่สามารถนำมาปรับไปสู่การสอนออนไลน์ได้อีก ทางเลือกหนึ่งเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามการ เตรียมวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า สำหรับเหตุการณ์ที่ไม่คาด ฝันในการสอนออนไลน์ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น ตลอดถึง การสร้างปฏิสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในชั้นเรียนออนไลน์ นั้นจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสนุกสนาน และเกิดการ เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านเครื่องมือแอปพลิเคชันในการเรียนออนไลน์ ดังนั้น สิ่งที่สำคัญของผู้เรียนต้อง มีทักษะเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า โดยรวมแล้วในปัจจุบันมีการให้ครูได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องการ เข้าร่วมการจัดอบรมต่าง ๆ หรือการเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลรอบตัวเองการศึกษาดู งานโรงเรียนที่เป็นต้นแบบอีกทั้งยังมีการจัดทำงานวิจัยในชั้นเรียน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ครูได้สะท้อนถึงสภาพ ปัญหาของนักเรียนว่าครูต้องจัดการเรียนรู้ให้เข้ากับนักเรียนของตนเองอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจริญน ถิพสุธา และสิรินาถ จงกลกลาง (2561: 15) ได้เสนอไว้ว่า โลกในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่ความรู้และ ข้อมูลข่าวสารมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอันเนื่องมาจากการใช้ เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดเครื่องมือที่หลากหลายในการ เข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ทั้งในเชิงวิชาการและในเชิงบันเทิง การพัฒนาเครื่องมือเพื่อการเข้าถึงเนื้อหา จึงส่งผล ให้คนที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนมีการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตและการเรียนในแต่ละวันแตกต่างไปจากคน ในยุคก่อนอย่างมาก รวมไปถึงการศึกษาในสมัยนี้ที่ต้องตามให้ทันในปัจจุบัน เพื่อให้เท่าทันโลก การที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้แบบศตวรรษที่ 21 โดยมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้วยการนำระบบสนับสนุนและทักษะการ เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปสู่การปฏิบัติด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบ Project-Based Learning: PBL ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถามอยากรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เกิดความต้องการที่จะอยากรู้ อยากค้นหา คำตอบที่ถูกต้อง โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเพื่อนในห้องเรียน และร่วมกันลงมือปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ยืนยัน ความถูกต้องของคำตอบที่เพื่อนกับกลุ่มผู้เรียนได้ร่วมกันลงมือหาคำตอบแล้วจึงเกิดจินตนาการพัฒนาผลงาน และนวัตกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้การดำรงชีวิตมีคุณภาพในโลกแห่งอนาคตของศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ วิฑิตนันท์ ดาวศรี และคณะ (2564: 73) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นสร้างทักษะใหม่ ๆ ให้สอดคล้อง กับสภาพสังคมของยุค โดยให้ความสำคัญกับทักษะด้านสารสนเทศและการสื่อสาร รวมไปถึงทักษะในการ ดำรงชีวิต โดยที่ผู้เรียนและผู้สอนนั้น ต่างต้องพัฒนาทักษะและกระบวนการของตนเองที่แตกต่างกันการจัดการ

เรียนรู้ในห้องเรียนจึงจำเป็นต้องมีรูปแบบใหม่ ๆ ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอีกทั้งยังพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน การเรียนรู้แบบจริงและการเรียนรู้แบบการสอนให้น้อยเรียนรู้ให้มาก ทั้งหมดนี้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องการพัฒนาพลเมืองให้เป็นผู้ที่มีทักษะ สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในสังคมได้ ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลโดยภาพรวมแล้วเทคโนโลยีมีความสำคัญนำมาซึ่งประโยชน์หลากหลายเนื่องด้วยต้องมีการค้นหาสื่อที่มีความทันสมัยและสามารถสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วครูในฐานะบุคคลที่มีวุฒิภาวะสูงกว่านักเรียน จึงมีการสอนให้นักเรียนรู้จักการเป็นพลเมืองดิจิทัลเพื่อให้นักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีในทางที่สร้างสรรค์เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นและปลอดภัยจากภัยคุกคามต่างๆที่มาพร้อมกับเทคโนโลยีเหล่านี้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา เดชสม (2564: 161) ได้ศึกษาในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญที่ทำให้การดำเนินชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสร้างความท้าทายให้กับคนในสังคมไทยสังคมดิจิทัลเป็นสังคมที่ทำให้มนุษย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชื่อมโยง และผสมผสานกันด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือแม้แต่การทำธุรกรรมการเงิน เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงมีส่วนในการขับเคลื่อนให้เกิดเป็นสังคมดิจิทัลความเป็นพลเมืองดิจิทัล สามารถแบ่งเป็น 3 คุณลักษณะคือ 1) มีมารยาทในการใช้งานดิจิทัล 2) มีความรับผิดชอบในการใช้ดิจิทัล และ 3) สร้างนวัตกรรมดิจิทัล พลเมืองดิจิทัลต้องมีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตในการบริหารจัดการ ควบคุม กำกับตน รู้ผิดรู้ถูก และรู้เท่าทันเป็นบรรทัดฐานในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบ เรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด และปลอดภัย พลเมืองดิจิทัล จึงต้องตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัลเข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบในโลกออนไลน์ซึ่งมีความสำคัญในทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 มีแนวทางดังนี้ 1) พัฒนาหลักสูตรพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยการบูรณาการในการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สามารถพัฒนาความรู้เนื้อหาสาระและสมรรถนะ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การเสริมสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ผู้เรียนสามารถเลือกและใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ 2) พัฒนาวิชาชีพให้แก่ครูและผู้บริหาร ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ 3) พัฒนาด้านทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้สนับสนุนและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนด้วยกระบวนการดิจิทัล เพื่อการก้าวสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่สมบูรณ์ และทักษะการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยภาพรวมจากชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพหรือ PLC (Professional Learning Community) เป็นนโยบายของนายแพทย์ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีแนวทางส่งเสริมให้มีการอบรม PLC (Professional Learning Community) หรือ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” ให้กับครูผู้บริหารสถานศึกษาทั่วประเทศซึ่งแนวคิดของการอบรม PLC (Professional Learning Community) คือการนำครูมาอยู่ร่วมกัน เกิดการเรียนรู้ และแบ่งปันความรู้กันระหว่างผู้เข้าร่วมอบรม จนกระทั่งเกิดการสะท้อนความคิดในด้านต่าง ๆ ที่จะเป็นแนวทางการพัฒนาผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับ

3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 เห็นว่าตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย ด้านหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ และด้านที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการพัฒนา

ศักยภาพบุคลากร อาจเนื่องมาจาก ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว องค์กรจึงต้องมีการพัฒนาเพื่อพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง ซึ่งกระแสของความต้องการพัฒนาองค์กรดูเหมือนจะมีอิทธิพลแผ่ไปทั่วโลก มีนักคิดนักบริหารจำนวนมากได้เสนอแนวคิด อธิบายปรากฏการณ์ และความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงองค์กรเพื่อให้สามารถดำรงอยู่และสืบทอดจุดหมายของ องค์กรต่อไปเพื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อย่าง มั่นคงบรรดา แพ้ชนะของการบริหาร ที่เป็นที่แพร่หลายในปัจจุบัน ได้แก่ การปรับรูป กระบวนการทำงาน การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร และที่กำลังมาแรงในวงการศึกษา ก็คือแนวคิดเกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Marquardt & Reynolds, (1994: 132-158) ซึ่งประกอบกันขึ้นเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1)การเรียนรู้ 2) องค์กร 3) การเพิ่มอำนาจแก่บุคคล 4) การจัดการความรู้ 5) การใช้เทคโนโลยี แนวคิด Marsick และ Watkins (1999: 10) เสนอองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ 7 ประการ โดยให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การสร้างและการจัดการความรู้จะนำไปสู่ การยกระดับผลการดำเนินการและคุณค่าขององค์กร ดังนี้ 1.สร้างโอกาสการเรียนรู้ 2.ส่งเสริมการใฝ่รู้และการสานเสวนา 3.กระตุ้นความร่วมมือและการเรียนรู้เป็นทีม 4.สร้างระบบในการจัดเก็บ และการแบ่งปันความรู้ 5.เอื้ออำนาจให้แก่บุคลากรผ่านวิสัยทัศน์ร่วม 6.เชื่อมโยงองค์กรเข้ากับสภาพแวดล้อม 7.สร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เพื่อการเรียนรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านหลักสูตรและการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำงาน ด้านการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้
2. ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านทักษะพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 ทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล ทักษะการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทักษะเกี่ยวกับศาสตร์การสอนและแหล่งข้อมูลออนไลน์ ทักษะเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน
3. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 คือ ด้านการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านหลักสูตรและการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 ด้านการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารควรมีการบริหารหน่วยงานโดยใช้องค์กรที่ยกระดับคุณภาพด้วยการจัดการความรู้ โดยมีการพัฒนา

ปรับปรุงให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ทั้งด้านผลิตภัณฑ์/บริการ/กระบวนการทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินพันธกิจและการบรรลุเป้าหมายขององค์กรฯ

1.2 ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ทักษะเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่ามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารและครูจะต้องร่วมกันส่งเสริมให้ครูมีการแสวงหาความรู้ที่หลากหลายเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการแก้ปัญหา พัฒนานตนเอง พัฒนางานได้อย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.3 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า 4 ด้าน คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัย ด้านหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่งผลต่อทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 และ ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำงาน ที่ไม่ส่งผลต่อทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 ควรส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาให้ได้รับการฝึกทักษะ ทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้เกิดมุมมองใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารงาน และนำมากำหนดนโยบายและแผนงานสู่การปฏิบัติจริง โดยจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนเป็นครูที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 กับเขตอื่น หรือจังหวัดอื่น

2.2 ควรศึกษาหาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 เช่น มีความรอบรู้มากขึ้นทั้งในสาขาที่สอนและสาขาอื่นที่เกี่ยวข้อง มีความเป็นมืออาชีพ มีความสามารถและศักยภาพสูง เป็นผู้เตรียมความพร้อมให้นักเรียนในการเข้าสู่โลกของการทำงานในศตวรรษที่ 21 มีความรักในอาชีพ มีชีวิตที่เรียบง่าย มีนวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุผลทางการเรียนรู้ที่ต้องการ เป็นต้น

2.3 ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้องค์ความรู้ในเชิงลึกมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- กาญจนา เดชสม. (มกราคม-มิถุนายน 2564). การพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ. 31(1): 151-163.
- กระทรวงศึกษาธิการ.(2561). **ทักษะครูในศตวรรษที่ 21**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=52130&Key=infographics>. สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2561
- กันยารัตน์ เล็กเลอสันต์ และวัลลภา เกลิมวงศาเวช. (พฤษภาคม 17 สิงหาคม 2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา กลุ่มกรุงเทพตะวันออก สังกัดกรุงเทพมหานคร. ในการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยรังสิต. ปีที่ 2560 (ครั้งที่ 12): 914-925.
- เกรียงศักดิ์ วงศ์รัตน์. (2558). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

- ฐิตินันท์ ดาวศรี พรณภา ทิพย์กองลาด พีรพล เข้มผง สมเชาว์ ดับโศรก สุทธิดา เฟ่งพิศ วรวัฒน์ วิศรุตไพศาล และจันทร์ศม์ ภูติอริยวัฒน์. (มกราคม-มิถุนายน 2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. 11(1): 59-74.
- วิเชียร ทองคลี (2560). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 **สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา**. หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). **กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีที่ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- สมัครสมร รักดีเทวา และเอกนถน บางท่าไม้. (มกราคม-มิถุนายน 2564). การเรียนรู้ยุคใหม่กับการเรียน การสอนออนไลน์ ในสถาบันอุดมศึกษา. **วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช**. 34(1): 1-18.
- สุริยาพร นพพรเศรษฐกุล. (2561). **ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียน มัธยมศึกษา จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18**. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวิมล มธูรส. (2564). การจัดการศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค NEW NORMAL COVID-19. **วารสาร รัชต์ภาคย์**. 15(40): 33-42.
- เหงียน ถิพูฮ่า และสิรินาถ จงกลกลาง. (พฤษภาคม-สิงหาคม 2561). การศึกษาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดกาบบัง ประเทศเวียดนาม. **วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 6(2): 14-24.
- อัจฉรา นิยมภา. (2561). **ภาวะผู้นำทางวิชาการ ศักยภาพผู้บริหารยุคใหม่**. กรุงเทพฯ: วิสด้า อินเตอร์ ปริ้นท์.
- Alig-Mielcarek, J. M. & Hoy, M.W. (2005). **A theoretical and empirical analysis of the nature, meaning, and influence of instructional leadership**. The Ohio State University.
- Besenski, M. (2013). **School! Leadership in the 21st Century**. [Online]. Available. from <http://blogs.rockyview.ab.ca/blog/2013/01/15/school-leadership-in-the-21st-century/>. [2013, January 12].
- Brunson, J. (2008). **21st Century leadership skills – defined**. Retrieved October 28, 2016 from <http://buildingconfidentleaders.com/2008/01/14/21st-centuryleadership-skills-defined/>
- Crawford, B.(n.d.). (2010). **Skill for successful 21st Century School leaders**. Retrieved January 9, 2013 from http://www.chow.com/list_6520943_skill-21st-Century-school-eaders.html.
- George, B. (2010). **Authentic leadership: Rediscovering the secrets to creating lasting value**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Lambert, V. A. (2003). Workplace stressors, ways of coping and demographic characteristics as predictors of physical and mental health of Japanese hospital nurses. **International Journal of Nursing Studies**. 41(4): 85-97.

- March, T. (2012). **21st Century teaching skills**. Retrieved August 20 2022, from <http://tommmarch.com/strategies/skills-checklist>
- Marquardt, M. J. & Reynolds, A. (1994). **The global learning organization**. New York: IRWIN.
- Marsick, V.J. & Watkins, K.E. 1999. **Facilitating learning in organizations: Making learning count**. Aldershot, U.K.: Gower.
- New Zealand Ministry of Education. (2015). **Introduction to the New Zealand ministry of Education system**. Retrieved August 20, 2022, from <http://www.gelpnz2015.org/assets/Introduction%20the%20New%20Zealand%20Education%20System%20Overview-v7%20Wed.pdf>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3): pp. 607-610
- Supovitz, J. A., & Poglinco, S. M. (2001). **Instructional leadership in a standards-based reform**. Philadelphia: Consortium for Policy Research in Education.
- Strock, J. (2013). **10 Principles of 21st century leadership**. Retrieved October 28, 2016 from <https://servetolead.org/10-principles-of-21st-century-leadership/>
- Toastmaster. (n.d.). **Must have leadership skills for the 21st century**. Retrieved October 28, 2016, from https://westsidetoastmasters.com/article_reference/must_have_leadership_skills_for_21st_century.html <http://buildingconfidentleaders.com/2008/01/14/21st-century-leadership-skillsdefined/>

การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตมุกดาหาร
Need Assessment for Digital Leadership Development of the School
Administrators under the Secondary Educational Service Area Office
Mukdahan

กนกกาญจน์ สุรรันนา¹ วาโร เฟ่งสวัสดิ์² ทรัพย์หิรัญ จันทรักษ์³
Kanokkan Surunna, Waro Phengsawat, Suphirun Jantarak

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล 2) ประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลและ 3) เสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียนสังกัด สพม.มุกดาหาร ปีการศึกษา 2565 จำนวน 313 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ โดยมีค่าความสอดคล้อง 0.80-1.00 ค่าอำนาจจำแนกของสภาพที่เป็นจริงระหว่าง 0.61-0.77 ค่าอำนาจจำแนกของสภาพที่ควรจะเป็นระหว่าง 0.61-0.84 ค่าความเชื่อมั่นของสภาพที่เป็นจริงมี 0.94 และค่าความเชื่อมั่นของสภาพที่ควรจะเป็น 0.97 และ 2) แบบสอบถามแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ ค่า PNI

ผลการวิจัย พบว่า 1.สภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 มีค่า S.D เท่ากับ 0.02 ส่วนระดับสภาพที่ควรจะเป็นโดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 มีค่า S.D เท่ากับ 0.03 2. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล พบว่า มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านการมีความรู้ด้านดิจิทัลเป็นลำดับแรก (PNI = 0.57) รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (PNI = 0.50) ด้านการสื่อสาร(PNI = 0.30) และด้านการพัฒนาตนเอง (PNI= 0.14) 3.แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล มี 3 ด้าน คือ ด้านการมีความรู้ด้านดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์และด้านการสื่อสาร

คำสำคัญ (Keywords) : ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล; ความต้องการจำเป็น; ผู้บริหารโรงเรียน

Received: 2023-07-01 Revised: 2023-08-07 Accepted: 2023-08-09

¹ นักศึกษาสาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา คุรุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Student Master of Education Program, Department of Education Administration and Development, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand. E-mail: Kanokkan.sn@gmail.com

² อาจารย์ที่ปรึกษา สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Advisor Department of Education Administration and Development, Sakon Nakhon Rajabhat University. Email: Khai_p@hotmail.com

³ อาจารย์ที่ปรึกษา สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Advisor Department of Education Administration and Development, Sakon Nakhon Rajabhat University Email: nonsamran2011@gmail.com

Abstract

The objective of this study was to assess the need for digital leadership development of the school administrators under the Secondary Educational Service Area office Mukdahan. The data were collected from 313 administrators and teachers of the schools under the Secondary Educational Service Area Office Mukdahan. The participants were recruited based on stratified random sampling. The research instruments used in the study were: 1) a 5-point-rating scale questionnaire with validity index between 0.80-1.00, discrimination power of current situations index between 0.61-0.77, discrimination power of desirable situations index between 0.61-0.84, reliability of current situations index at 0.94, and reliability of desirable situations index at 0.97; and 2) a questionnaire on guidelines for digital leadership development of the school administrators under the Secondary Educational Service Area office Mukdahan. The statistical tools used in the data analysis were: percentage, mean, standard deviation, and modified priority needs index (PNI modified).

The findings revealed that: 1. the current situations of developing leaderships of the educational administrators were at a moderate level mean (3.66), and standard deviation (0.02), and desirable situations of developing leaderships of educational administrators at a high level mean (4.64), and standard deviation (0.03). 2. According to the result of the needs assessment for digital leadership of the school administrators under the Secondary Educational Service Area office Mukdahan, there was a need for developing digital literacy first (PNI modified = 0.57), followed by digital vision (PNI modified = 0.50) and self development (PNI modified = 0.30). 3. Appropriate approaches to digital leadership development of the school administrators under the Secondary Educational Service Area office Mukdahan, as follows: digital Literacy, digital vision, and communication.

Keywords: digital leadership; needs; school administrators

บทนำ (Introduction)

แผนแม่บทการส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล พ.ศ. 2561-2565 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนประเทศไทย “สู่เศรษฐกิจดิจิทัลที่มีพลวัตบนฐานของสังคมที่รู้จัก รู้เท่าทันและกำลังคนที่สามารถปรับตัวและสร้างโอกาสจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล” โดยมียุทธศาสตร์ด้านการพัฒนากำลังคนสู่ยุคดิจิทัล เพื่อเพิ่มศักยภาพกำลังคนดิจิทัลและเพิ่มความตระหนักและทักษะด้านดิจิทัลเบื้องต้นผ่านการส่งเสริมการสร้างบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล โดยเริ่มตั้งแต่การพัฒนาทักษะการคิดเชิงตรรกะ (Computational Thinking) การเขียนโปรแกรม (Coding) การพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ทักษะดิจิทัล เป็นต้น (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2560: 18)

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลเป็นกระบวนการ ความสามารถหรือพฤติกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้สิทธิพลและอำนาจที่มีกระตุ้นให้บุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกระตือรือร้นและเต็มใจ โดยผู้นำมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถในการนำกระบวนการทางดิจิทัลมาใช้อย่างเหมาะสมและนำทางพฤติกรรมของบุคคลมุ่ง

ไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม พร้อมจะผลักดันและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง การจัดการศึกษาและการทำงานภายในโรงเรียน ได้อย่างสอดคล้องกับสภาพบริบท อันจะส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน การบริหาร โรงเรียนในยุคดิจิทัลนี้ ถ้ารู้จักนำดิจิทัล เทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการของผู้บริหาร อาจมีการส่งการผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น ทาง Line, Facebook เป็นต้น เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการปฏิบัติงาน การบริหารโรงเรียนให้สำเร็จได้ บรรลุตามเป้าหมาย เกิดประสิทธิภาพสร้างประสิทธิผล ผู้บริหารจึงต้องมีภาวะผู้นำแบบดิจิทัลที่มีความรู้ความสามารถความคิดแบบดิจิทัล มีวิธีการทำงานแบบมุ่งมั่นในการทำสิ่งที่ดีขึ้นอย่างไม่ลดละทั่วทั้งองค์กร มีการส่งเสริมวัฒนธรรมที่เปิดกว้างและตอบสนองการทำงานร่วมกัน มีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ทดลองการทำงานแบบใหม่ ๆ เสมอ ๆ มีความความกล้าหาญ มีความเห็นอกเห็นใจและความอ่อนน้อมถ่อมตนในขณะที่ต้องทำงานด้วยความรวดเร็วกว่าองค์กรขนาดใหญ่

ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องทำความเข้าใจ การจัดการ การนำเทคโนโลยีสู่สถานศึกษา การบูรณาการเทคโนโลยีสู่ห้องเรียนการเตรียมบุคลากรที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็น เพื่อเปลี่ยนแปลงองค์กรสู่ดิจิทัลเป็นความจำเป็นอย่างเร่งด่วนและรอข้ามมิได้ เพราะหนึ่งในทรัพยากรที่สำคัญที่ประสบความสำเร็จในการออกแบบและการใช้กลยุทธ์ การเปลี่ยนแปลงองค์กรสู่ดิจิทัล คือ การมีผู้นำขององค์กรและผู้ตามที่เกี่ยวข้องด้านเทคโนโลยี ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นสื่อและอุปกรณ์ที่มีประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาของผู้เรียน เนื่องจากออกแบบมาอย่างเหมาะสมจะช่วยตอบสนองความต้องการจำเป็นที่แตกต่างกันของผู้เรียน ทำให้สะดวกในการเรียนรู้ มีโอกาสเข้าถึงความรู้ได้อย่างมหัศจรรย์ และผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มโอกาสทางการเรียนรู้อย่างเป็นไปได้

ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ให้สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนทิศทางการศึกษา มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า สามารถคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของการศึกษาโดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการตัดสินใจและสามารถวางแผนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสื่อสารและประชาสัมพันธ์ สถานศึกษาให้เป็นที่รู้จักผ่านโซเชียลมีเดีย สามารถกระตุ้นให้ครูผู้สอนและผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และสามารถร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สามารถปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่ส่งเสริมสมรรถนะครูและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต

สอดคล้องกับแนวคิดในการปฏิบัติงาน MDH Model ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มุกดาหาร D = Development (การพัฒนา) หมายถึง การพัฒนาคน พัฒนางาน มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนา สร้างงาน สร้างนวัตกรรม ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มุกดาหาร จึงจำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารจัดการที่สามารถส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลให้กับ ผู้บริหาร ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มุกดาหารได้ ซึ่งปัจจุบันพบว่าผู้บริหารโรงเรียนยังใช้การบริหารแบบเดิม ไม่สอดคล้องกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ ขาดการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มุกดาหาร โดยมุ่งหวังให้ทราบองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งการศึกษาในลักษณะนี้จะพัฒนาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่มี

คุณภาพ นอกจากนี้แล้วยังเป็นประโยชน์ต่อการสร้างเกณฑ์การประเมินภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร
2. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร
3. เพื่อนำเสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่องการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสมุทรสาคร ผู้วิจัยใช้รูปแบบเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. ขอบเขตของการวิจัย
 - 1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา
การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีความรู้ดิจิทัล 2) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล 3) การพัฒนาตนเอง และ 4) การสื่อสาร
 - 1.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 56 คน และครูในโรงเรียน จำนวน 998 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร ในปีการศึกษา 2565 รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,054 คน รวม 30 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร, 2565: 12)
กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร ปีการศึกษา 2565 จำนวนทั้งสิ้น 313 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Comrey and Lee (1992: 125) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น
 - 1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่
ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในการวิจัย คือ โรงเรียนทั้งหมดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 30 โรงเรียน
 - 1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา
การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการระหว่าง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2564 ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีความรู้ดิจิทัล 2) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล 3) การพัฒนาตนเอง และ 4) การสื่อสาร ประกอบด้วยข้อคำถาม 30 ข้อ จำแนกออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปลายปิด (Close-ended Question) เกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ เพศและประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร เป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามรูปแบบของ (Likert's Scale)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามถึงผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร ที่ได้รับคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทางไปรษณีย์ และเก็บแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ครบทุกฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Modified Priority Needs Index (PNImodified)

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นจริง และสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพที่เป็นจริง และสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร

องค์ประกอบ	สภาพที่ควรจะเป็น			สภาพที่เป็นจริง		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านความรู้ด้านดิจิทัล	4.46	0.13	มาก	2.86	0.12	ปานกลาง
ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.69	0.05	มากที่สุด	3.21	0.17	ปานกลาง
ด้านการพัฒนาตนเอง	4.71	0.08	มากที่สุด	4.11	0.16	มาก
ด้านการสื่อสาร	4.70	0.06	มากที่สุด	3.66	0.16	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.64	0.03	มากที่สุด	3.66	0.02	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพที่เป็นจริงของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความรู้ด้านดิจิทัล

สภาพที่ควรจะเป็นของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความรู้ด้านดิจิทัล

2. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร

ตารางที่ 2 การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร

องค์ประกอบ	สภาพที่ควรจะเป็น			สภาพที่เป็นจริง			PNI	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ		
ด้านการมีความรู้ด้านดิจิทัล	4.46	0.13	มาก	2.86	0.12	ปานกลาง	0.57	1
ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.69	0.05	มากที่สุด	3.21	0.17	ปานกลาง	0.50	2
ด้านการพัฒนาตนเอง	4.71	0.08	มากที่สุด	4.11	0.16	มาก	0.14	4
ด้านการสื่อสาร	4.70	0.06	มากที่สุด	3.66	0.16	มาก	0.30	3
รวมค่าเฉลี่ย	4.64	0.03	มากที่สุด	3.66	0.02	มาก	0.25	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมโดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีความรู้ดิจิทัล รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการสื่อสาร และ ด้านการพัฒนาตนเอง ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร	PNI	ลำดับ	ด้านที่นำไปพัฒนา
1. ด้านการมีความรู้ด้านดิจิทัล	0.57	1	✓
2. ด้านการมีวิสัยทัศน์	0.50	2	✓
3. ด้านการพัฒนาตนเอง	0.14	4	x
4. ด้านการสื่อสาร	0.30	3	✓

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร เมื่อจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร โดยใช้เกณฑ์ของค่า PNI สูงที่สุด 3 อันดับแรก พบว่า 1) ด้านการมีความรู้ด้านดิจิทัล 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์และ 3) ด้านการสื่อสาร เป็นประเด็นที่ควรหาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร

4. แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

4.1 แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 ด้านการมีความรู้ด้านดิจิทัล คือ

4.1.1 ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ ทักษะ ความสามารถในการด้านดิจิทัล และสามารถขับเคลื่อนองค์กรโดยใช้ความรู้ด้านดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการทำงานและการบริหาร

4.1.2 ผู้บริหารโรงเรียนเปิดใจในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในด้านดิจิทัลให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

4.1.3 ผู้บริหารโรงเรียนเปิดโอกาสให้ครูได้เรียนรู้ อบรม และพัฒนาตนเองเกี่ยวกับเทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน มีพื้นที่ให้ครูได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เกี่ยวกับสื่อดิจิทัลที่นำมาใช้ในห้องเรียน หรือมีวิทยากรมาให้ความรู้ เพื่อให้ครูได้มีความรู้ และได้รับเทคนิคที่หลากหลาย สามารถนำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองได้

4.2 แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 ด้านการมีวิสัยทัศน์ คือ

4.2.1 ผู้บริหารโรงเรียนมีวิสัยทัศน์ เข้าใจในความจำเป็นของเทคโนโลยีดิจิทัล จะสามารถคาดการณ์และวางแผนในการนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาได้

4.2.2 ผู้บริหารโรงเรียนไม่ยึดติดกับข้อมูลเดิม เหตุการณ์เรื่องราวในอดีต แต่จะคำนึงถึงผลประโยชน์ของสถานศึกษาในภาพรวม และสามารถบริหารด้านการนำวิสัยทัศน์ไปสู่สถานศึกษาที่เป็นเลิศของการบริหาร

4.2.3 ผู้บริหารโรงเรียนใช้งบประมาณเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนและการบริหารงานภายในสถานศึกษาเช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต หรือห้องเรียนอัจฉริยะ เป็นต้น

4.3 แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 ด้านการสื่อสาร คือ

4.3.1 ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องการบริหารงานโดยการสื่อสารผ่านทางเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และทันสมัยการณ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ เป็นต้น

4.3.2 ผู้บริหารโรงเรียนควรรู้จักการสื่อสารที่ดี มีการสื่อสารอย่างเป็นระบบ และรู้ว่าควรสื่อสารอย่างไร กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

4.3.3 ผู้บริหารโรงเรียนสามารถเลือกช่องทางการสื่อสารได้ถูกต้องและเหมาะสมกับงาน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 โดยภาพรวมพบว่า สภาพที่ควรจะเป็นภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.64$, S.D. = 0.03) ส่วนสภาพที่เป็นจริง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$, S.D. = 0.02) ซึ่งเมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับของความสำคัญต่อการจำเป็น (PNI modified) พบว่าโดยภาพรวมของความจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 มีค่าเท่ากับ 0.25 หากพิจารณาในรายละเอียด จะพบว่าภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านการมีความรู้ด้านดิจิทัลเป็นลำดับแรก (PNI modified = 0.57) รองลงมาคือ

ด้านการมีวิสัยทัศน์(PNImodified= 0.50) และด้านการสื่อสาร(PNImodified = 0.30) ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เพราะการมีความรู้ด้านดิจิทัล การมีวิสัยทัศน์ และการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร จะต้องมีความรู้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิพัชร์ นิธิกิตต์สุขเกษม (2565: 38) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์ กศน.อำเภอ โดยเรียงลำดับจากมากหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการเสริมสร้างแรงจูงใจทางดิจิทัล 2) ด้านการสื่อสารดิจิทัล 3) ด้านความรู้และทักษะทางดิจิทัล 4) ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล 5) ด้านการบริหารสภาพแวดล้อมและการใช้เครือข่ายดิจิทัล และ 6) ด้านวิสัยทัศน์และการเป็นต้นแบบทางดิจิทัล

การศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้ สภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวคิดในการปฏิบัติงาน MDH Model ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร D = Development (การพัฒนา) หมายถึง การพัฒนาคน พัฒนางาน มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนา สร้างงาน สร้างนวัตกรรม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร, 2565) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไกรศร เจริญทอง (2561: 103-104) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สำหรับ สภาพที่ควรจะเป็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวคิดในการปฏิบัติงาน MDH Model ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร D = Development (การพัฒนา) หมายถึง การพัฒนาคน พัฒนางาน มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนา สร้างงาน สร้างนวัตกรรม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร, 2565) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิมาภรณ์ นันทะสิงห์ (2564: 82) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางพัฒนาการบริหารและการจัดการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการจัดการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. จากผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านการมีความรู้ด้านดิจิทัลเป็นลำดับแรก (PNImodified = 0.57) รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (PNImodified= 0.50) และด้านการสื่อสาร(PNImodified = 0.30) เพราะฉะนั้นด้านที่ต้องนำไปหาแนวทางการพัฒนา 3 ลำดับแรกคือ ด้านการมีความรู้ด้านดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์และด้านการสื่อสาร สอดคล้องกับแนวคิดในการปฏิบัติงาน MDH Model ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร D = Development (การพัฒนา) หมายถึง การพัฒนาคน พัฒนางาน มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนา สร้างงาน สร้างนวัตกรรม สนับสนุนให้สถานศึกษา หน่วยงานทุกระดับนำ Digital Technology มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การนำเทคโนโลยี Big data เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ข้อมูลผู้เรียน ข้อมูลครู ข้อมูลสถานศึกษา ข้อมูลงบประมาณและข้อมูลอื่นๆที่จำเป็นมาวิเคราะห์เพื่อให้สถานศึกษา สามารถจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตาม

สมรรถนะ และความถนัด และสามารถวิเคราะห์เป็นข้อมูลในการวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 256: 33-34)

3. จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 256 มีแนวทางในการพัฒนา ดังนี้

3.1 ด้านการมีความรู้ด้านดิจิทัล คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีวิสัยทัศน์ เข้าใจในความจำเป็นของเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถคาดการณ์และวางแผนในการนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาได้ ไม่ยึดติดกับข้อมูลเดิม เหตุการณ์เรื่องราวในอดีต แต่จะคำนึงถึงผลประโยชน์ของสถานศึกษาในภาพรวม และสามารถบริหารจัดการด้านการนำวิสัยทัศน์ไปสู่สถานศึกษาที่เป็นเลิศของการบริหาร และใช้งบประมาณเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนและการบริหารงานภายในสถานศึกษาเช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต หรือห้องเรียนอัจฉริยะ เป็นต้น

3.2 ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารโรงเรียนมีวิสัยทัศน์ เข้าใจในความจำเป็นของเทคโนโลยีดิจิทัล จะสามารถคาดการณ์และวางแผนในการนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาได้ ไม่ยึดติดกับข้อมูลเดิม เหตุการณ์เรื่องราวในอดีต แต่จะคำนึงถึงผลประโยชน์ของสถานศึกษาในภาพรวม และสามารถบริหารจัดการด้านการนำวิสัยทัศน์ไปสู่สถานศึกษาที่เป็นเลิศของการบริหาร สามารถใช้งบประมาณเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนและการบริหารงานภายในสถานศึกษา เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต หรือห้องเรียนอัจฉริยะ เป็นต้น

3.3 ด้านการสื่อสาร ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องการบริหารงานโดยการสื่อสารผ่านทางเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และทันสถานการณ์ เช่น เพชบุ๊ค ไลน์ เป็นต้น รู้จักการสื่อสารที่ดี มีการสื่อสารอย่างเป็นระบบ และรู้ว่าควรสื่อสารอย่างไร กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถเลือกช่องทางการสื่อสารได้ถูกต้องและเหมาะสมกับงาน

สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยญภาภัก ไยดี (2561: 150-164) ปรับแก้ไขให้เป็นไปตามรูปแบบวารสาร ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยี ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามอายุและประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3 แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา 3.1) ด้านความเป็นผู้นำด้านวิสัยทัศน์ ผู้บริหารต้องศึกษานโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อกำหนดเป้าหมายในการพัฒนา และส่งเสริมการระดมทุน 3.2) ด้านพัฒนาการเรียนรู้อยู่ยุคดิจิทัล ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี ส่งเสริมให้ครู บุคลากรทางการศึกษา สร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3.3) ด้านความเป็นเลิศในการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ ผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำด้านการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ครูเข้าใจและเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร 3.4) ด้านการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารต้องใช้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือโดยเชิญทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างความเข้าใจ กำหนดยุทธศาสตร์วางแผนในการพัฒนา สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และองค์ความรู้ร่วมกันและควรแต่งตั้งคณะกรรมการจัดเก็บและดูแลระบบข้อมูลให้สามารถเรียกใช้ได้ง่าย และ 3.5) ด้านความเป็นพลเมืองดิจิทัลผู้บริหารควรมีแนวปฏิบัติการใช้เทคโนโลยีสำหรับผู้เรียนอย่างชัดเจนและมีการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์และมีเครื่องมือดิจิทัลที่เพียงพอต่อการใช้งานของนักเรียน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

การวิจัยเรื่องการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมโดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีความรู้ดิจิทัล รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านการสื่อสาร ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดบุคลากรในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ทุกคนควรนำผลการวิจัยเป็นกรอบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของตนเอง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและยกระดับคุณภาพการศึกษา

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

จากผลของการวิจัยเรื่องการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ นำผลการวิจัยในครั้งนี้เมื่อจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ แล้วผลวิจัยที่ได้พบว่า ด้านการมีความรู้ด้านดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์และด้านการสื่อสาร เป็นประเด็นที่ ควรนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ต่อไป

1.2 ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดบุคลากรในโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ทุกคนควรนำผลการวิจัยเป็นกรอบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของตนเอง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและยกระดับคุณภาพการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับสภาพความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน คือ การมีความรู้ด้านดิจิทัล สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาทักษะของผู้บริหารโรงเรียน โดยควรให้ความสำคัญกับ การมีความรู้ด้านดิจิทัล สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการมีความรู้ด้านดิจิทัล โดยเปรียบเทียบจากกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนมัธยมศึกษา

2.2 ควรศึกษาประเด็นเดียวกันนี้ ด้วยวิธีวิจัยแบบมีส่วนร่วม หรือควรมีการสร้างรูปแบบพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนต่อไปหากมีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพที่หลากหลายจะทำให้สามารถอธิบายสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในโรงเรียนได้ชัดเจนอีกทางหนึ่ง

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดและประเมินสมรรถนะของครูในโรงเรียน เพื่อให้ครูในโรงเรียนใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบตนเองและพัฒนาการจัด การเรียนรู้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- ไกรสร เจียมทอง. (2561). **ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้าน สาขาวิชาการบริหารและพัฒนา การศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชัยญากาศ ไยดี. (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2561). การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา: **วารสารดุสิตบัณฑิตทาง สังคมศาสตร์**. 8(1): 150-164.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2560). **แผนแม่บทการส่งเสริม เศรษฐกิจดิจิทัล**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.depa.or.th/storage/app/media/file/depa-Promotion-Plan-Book61-65.pdf> สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2565.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุดรธานี. (2565). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: sesaomuk.go.th สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2565.
- ศศิมาภรณ์ นันทะสิงห์. (กรกฎาคม-สิงหาคม 2564). สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทาง พัฒนาการบริหารและการจัดการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. **วารสารวิชาการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้**. 6(2): 82.
- อชิพัชร นิธิกิตติสุขเกษม (2565). ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กศน. สังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดลำปาง. **Journal of Modern Learning Development**. 7(9): 38-54.
- Comrey, & H.B. Lee. (1992). **A first course in factor analysis**. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.

ความรู้ความเข้าใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
ของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์

Knowledge and Understanding Affecting Online Seller Groups' Behaviors in
Personal Income Tax Filing

จิราภรณ์ วงศ์แสงคำ¹ สุธรรม พงศ์สำราญ²

Jirapon Wongsangkum, Sutham Pongsamran

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความรู้ความเข้าใจภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา 2) พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา 3) เปรียบเทียบพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล วิธีดำเนินการวิจัย ศึกษาเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามจำนวน 400 ชุด สถิติที่ใช้คือ ไคสแควร์

ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่งส่วนใหญ่รับรู้หลักเกณฑ์ในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผ่านช่องทาง Google ค้นคว้าและศึกษาหาข้อมูลเพื่อความเข้าใจในการยื่นแบบรายการผ่านช่องทางค้นหาผ่านเว็บไซต์กรมสรรพากร ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้วยตนเอง ยื่นแบบผ่านทางอินเทอร์เน็ต คำวนภาษีด้วยตนเอง ยื่นทั้ง ภ.ง.ด. 94 และ ภ.ง.ด. 90 ทำการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด. 94 ภายในระยะเวลาที่กำหนด ทำการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด. 90 ภายในระยะเวลาที่กำหนด ใช้สิทธิในการหักค่าลดหย่อนภาษีนอกจากค่าลดหย่อนภาษีส่วนตัวและครอบครัว มี 1-3 รายการ สนใจข่าวสารเกี่ยวกับภาษีอากร ไม่เคยขอผ่อนชำระภาษี ไม่เคยขอคืนภาษี ไม่เคยเข้าฟังบรรยายหรืออบรมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การคำนวณภาษี การยื่นแบบและการเสียภาษีเงินได้ 3) ด้านเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการประกอบอาชีพ ประสบการณ์ในการยื่นแบบแสดงรายการที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ที่ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ (Keywords) : ระดับความรู้ความเข้าใจ; กลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์;

พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

Received: 2023-06-27 Revised: 2023-08-09 Accepted: 2023-08-14

¹ นักศึกษาปริญญาโท บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต Master of Business Administration Kasem Bundit University. E-mail: jirapon198985@gmail.com

² รองศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต Associate Professor, Master of Business Administration Kasem Bundit University. E-mail: lovema1976@hotmail.com

Abstract

The purposes of this study were to study 1) the levels of knowledge and understanding of personal income tax, 2) the behaviors of income tax filing, and 3) the comparison of personal income tax filing, classified by personal information. The qualitative research was used with a sampling group by Chi-square.

Findings from the study indicated 1) levels of knowledge and understanding of personal income tax filing among online seller groups. The overall picture was at a high level. 2) Most of the individuals consulted information about tax filing through the following channels: Google application, Revenue Service Department website, online filing of P.N.D. 90 and 94 within the specified timeframe, and researching and studying information for understanding in filing a return through a search channel through the Revenue Department's website, and submitting a form via the Internet. They calculated taxes by submitting both PND 94, and exercised the rights in tax deductions, other than the personal and family exemptions including a few items in the taxation news. Also, they never asked for tax installments and refund; they neither attended lectures nor training on tax calculation. 3) Those with differences in sex, age, status, education, occupation period had the same experiences in the personal tax filing.

Keywords: levels of knowledge and understanding; online seller groups;
personal income tax filing behaviors

บทนำ (Introduction)

การจัดเก็บรายได้ของรัฐบาลกรมสรรพากรมีการจัดเก็บรายได้ประมาณ 1.26 ล้านล้านบาทในปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 และเพิ่มเป็นประมาณ 2.0 ล้านล้านบาทในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ซึ่งภาษีที่สำคัญ ประกอบด้วย ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม และ ภาษีธุรกิจเฉพาะ จากการแพร่ระบาดของของไวรัส COVID-19 จะทำให้เศรษฐกิจไทยหดตัว เหตุการณ์ดังกล่าวจะทำให้การจัดเก็บรายได้ของรัฐบาลลดลงจาก ที่คาดการณ์ไว้เดิมเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้รัฐบาลกู้เงินมากขึ้นเพื่อชดเชยรายได้ที่ลดลง (สำนักงบประมาณของรัฐบาล สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2563) ซึ่งรัฐบาลมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในปีงบประมาณ 2563 เท่ากับ 336,141.78 ล้านบาท และในปีงบประมาณ 2564 เท่ากับ 162,235.99 ล้านบาท (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.), 2565) และภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นภาษีทางตรงประเภทหนึ่งที่เป็นแหล่งเงินได้สำคัญของรัฐบาลในการกระจายรายได้ เป็นภาษีที่จัดเก็บจากบุคคลทั่วไป หรือ ภาษีที่เก็บจากเงินได้ของบุคคลธรรมดาทุกประเภทตามที่กฎหมายกำหนดและมีรายได้เกิดขึ้นในปีภาษี ถ้าไม่มีกฎหมายยกเว้นให้จะอยู่ในข่ายต้องเสียภาษีทั้งสิ้น ฐานภาษีของภาษีนี้นี้ เรียกว่า เงินได้สุทธิ ซึ่งคำนวณจากการนำเงินได้พึงประเมินตลอดทั้งปีภาษี (ปีปฏิทิน) ไปหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนดตามประมวลรัษฎากร โดยทั่วไปกฎหมายกำหนดให้ผู้มีเงินได้ในปีภาษี (ปีปฏิทิน) ที่ล่วงมา มีหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประเมินตนเอง ณ ที่ว่าการอำเภอหรือสถานที่อื่นที่กฎหมายกำหนด ภายในวันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่

31 มีนาคม ของปีถัดจากปีที่มีเงินได้ บางกรณีกฎหมายกำหนดให้ผู้มีเงินได้ต้องชำระภาษีก่อนถึงกำหนดเวลา ด้วยการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปี บางกรณีก็กำหนดให้ผู้จ่ายเงินได้มีหน้าที่หักภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ณ ที่จ่ายนำส่งต่อกรมสรรพากร บางกรณีถ้าเกี่ยวข้องกับบุคคลบางประเภทที่มีอนุสัญญา หรือความตกลงเพื่อป้องกันการเก็บภาษีซ้อนกับประเทศไทย ก็ต้องพิจารณาถึงความตกลงว่าด้วยการยกเว้น การเก็บภาษีซ้อนระหว่างประเทศที่ได้ทำความตกลงกัน (กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร, 2557: 9)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นและปี 2019 ได้มีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้การใช้ชีวิตในสังคมปรับเปลี่ยนใหม่ ลดการเดินทาง ลดการออกจากบ้าน ใช้สื่อออนไลน์ในการใช้ชีวิตมากขึ้น ทั้งด้านการทำธุรกิจประกอบอาชีพและผู้บริโภค จากการเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้ง่ายและสะดวกมากขึ้นนี้ เป็นส่วนหนึ่งที่มีการเกิดอาชีพในโลกออนไลน์ โดยไม่จำกัดอายุ อาชีพ การศึกษา และเมื่อมีการเกิดอาชีพ รายได้เหล่านั้น ทำให้ผู้ที่ประกอบการทำธุรกิจประกอบการค้าในสังคมออนไลน์หรือที่เรียกกันว่ากลุ่มค้าขายออนไลน์ ต้องมีหน้าที่ยื่นแสดงรายได้ต่อกรมสรรพากรเมื่อมีรายได้ตามกำหนด ซึ่งนับเป็นปัญหาอุปสรรคของผู้ที่ประกอบการทำธุรกิจประกอบการค้าในสังคมออนไลน์ เนื่องด้วยผู้ที่ประกอบอาชีพนี้ไม่ได้จำกัด อายุ ระดับการศึกษา จึงทำให้ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์

ดังนั้น ทำให้ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาความรู้ความเข้าใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ นำผลจากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง การบริหารจัดการเก็บภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ในส่วนที่พบปัญหาได้ครอบคลุมมากขึ้นจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาความรู้ความเข้าใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ นำผลจากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง การบริหารจัดการเก็บภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลความรู้ในส่วนที่พบปัญหาได้ครอบคลุมมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

สมมติฐานการวิจัย (Research Hypothesis)

ข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ที่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวในการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเรื่องความรู้ความเข้าใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ โดยอาศัยข้อมูลรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สำหรับผู้มีเงินได้ตามมาตรา 40(1)-(8) แห่งประมวลรัษฎากร (กรมสรรพากร) แนวความคิดแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคใช้ในการศึกษาพฤติกรรมของผู้ยื่นแบบภาษี

1.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ประเภทบุคคลธรรมดา เลือกตัวอย่างจำนวน 400 ราย การศึกษาในครั้งนี้ ใช้การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) แบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ของ W.G. Cochran ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ในการคำนวณจะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 ราย แต่ทั้งนี้เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในการตอบแบบสอบถาม ข้อมูลไม่สมบูรณ์ครบถ้วน ทางผู้ศึกษาจึงได้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 400 ราย ประชากร คือกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ จำนวน 400 ราย โดยการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling)

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ กลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ เขตทวีวัฒนา เขตบางแค เขตบางบอน เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร กลุ่มตัวแทนจำหน่ายสินค้าออนไลน์บนแอปพลิเคชัน FACEBOOK SHOPEE และ TIKTOK

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา ระหว่างเดือนมิถุนายน 2565-กันยายน 2565

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวความคิดแบบสอบถามทั้งหมดประกอบด้วยข้อมูล 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการสอบถามในเรื่องเพศ อายุ สถานภาพทางครอบครัว ระดับการศึกษา ระยะเวลาการประกอบอาชีพ และประสบการณ์ในการยื่นแบบแสดงรายการ จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อประเมินระดับความรู้ความเข้าใจในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเรื่องต่าง ๆ โดยเป็นลักษณะคำถามแบบค่าคะแนน แบ่งค่าคะแนนระดับความสำคัญออกเป็น 5 ระดับ จำนวน 35 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ การสร้างลักษณะคำถามเป็นลักษณะ นามบัญญัติ (Nominal Scale) โดยมีคำตอบให้เลือกหลายคำตอบแต่ผู้ตอบสามารถเลือกตอบเพียงข้อเดียว จำนวน 12 ข้อ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งตำรา เอกสาร และผลการศึกษาวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มเป้าหมาย และรับกลับคืนมาด้วยตนเอง ดำเนินการตรวจสอบความเรียบร้อย เพื่อให้แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ครบถ้วน และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยได้ทำการประมวลผลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยการทำอัตราส่วนร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) โปรแกรม Microsoft Excel ซึ่งเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับสร้างแผนภูมิวงกลม (Pie Chart) และแผนภูมิแท่ง (Bar Chart) พร้อมคำอธิบายผล และนำผลที่ได้จากแผนภูมินำเสนอ เพื่อวิเคราะห์ตามลักษณะของตัวแปรต่าง ๆ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่ออธิบายข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามและตัวแปรต่าง ๆ สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ Chi-square

ผลการวิจัย (Research Results)

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	96	24
หญิง	304	76
อายุ		
ต่ำกว่า 20	21	5.3
21-30 ปี	185	46.3
31-40 ปี	167	41.7
มากกว่า 40 ปีขึ้นไป	27	6.7
สถานภาพทางครอบครัว		
โสด	215	53.8
สมรส	171	42.8
หม้าย/หย่าร้าง	14	3.4
ระดับการศึกษา		
ปวช./ปวส. หรือต่ำกว่า	131	32.8
ปริญญาตรี	236	59
สูงกว่าปริญญาตรี	33	8.2
ระยะเวลาการประกอบอาชีพ		
ต่ำกว่า 1 ปี	39	9.7
2-5 ปี	245	61.3
6-9 ปี	93	23.3

มากกว่า 9 ปีขึ้นไป	23	5.7
ประสบการณ์ในการยื่นแบบแสดงรายการ		
ไม่เคยยื่นแบบแสดงรายการ	22	5.5
1-3 ครั้ง	160	40
4-6 ครั้ง	135	33.8
มากกว่า 6 ครั้งขึ้นไป	83	20.7

ผลการศึกษาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ประเภทบุคคลธรรมดา พบว่า ผู้ตอบผู้ตอบแบบสอบถามงานวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 400 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง อายุ 21-30 ปี สถานภาพโสด ระดับการศึกษาปริญญาตรี ระยะเวลาการประกอบอาชีพ 2-5 ปี และประสบการณ์ในการยื่นแบบแสดงรายการ 1-3 ครั้ง

ตารางที่ 2 แสดงระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการยื่นแบบแสดงรายการ	ค่าเฉลี่ย	ลำดับ	ระดับความสำคัญ
ด้านความรู้	4.06	3	มาก
ด้านความเข้าใจ	4.09	2	มาก
ด้านการนำความรู้ไปใช้	4.16	1	มาก
ด้านการวิเคราะห์	3.94	4	มาก
ด้านการสังเคราะห์	3.83	5	มาก
ด้านการประเมินผล	4.06	3	มาก
รวม	4.02		มาก

ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอยู่ในระดับความเข้าใจมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 เมื่อพิจารณาถึงรายด้านพบว่าแต่ละด้าน 6 รายการ ประกอบด้วย การนำความรู้ไปใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 การประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 การวิเคราะห์ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 และการสังเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงพฤติกรรมกรยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์

พฤติกรรมกรยื่นแบบแสดงรายการ	จำนวน	ร้อยละ
1.รับรู้หลักเกณฑ์ในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผ่านช่องทางใดมากที่สุด		
Google	229	57.3
เว็บไซต์กรมสรรพากร	165	41.3
แผ่นพับประชาสัมพันธ์ของกรมสรรพากร	6	1.4
อื่น ๆ (โปรดระบุ)	-	-
2.ช่องทางที่ค้นคว้าและศึกษาหาข้อมูลเพื่อความเข้าใจในการยื่นแบบแสดงรายการ		
เว็บไซต์กรมสรรพากร	152	38

พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการ	จำนวน	ร้อยละ
ค้นหาผ่านช่องทาง Google	143	35.8
พูดคุย/ปรึกษาจากบุคคลอื่น	75	18.8
โทรสอบถามข้อมูลจากกรมสรรพากร	30	7.4
3.ลักษณะการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของท่าน		
ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้วยตนเองทุกครั้ง	274	68.5
ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้วยตนเองเป็นบางครั้งและผู้อื่นเป็นผู้คำนวณภาษีให้เป็นบางครั้ง	126	31.5
ผู้อื่นเป็นผู้ยื่นแบบแสดงรายการฯให้ทุกครั้ง	-	-
4.วิธีการที่ยื่นแบบและเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาบ่อยที่สุด		
ยื่นแบบผ่านทางอินเทอร์เน็ต	253	63.25
ยื่นแบบที่สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาหรือสถานที่ที่กรมสรรพากรกำหนด	136	34
ยื่นแบบโดยการว่าจ้างสำนักงานบัญชี	11	2.75
5.ลักษณะการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในการยื่นแบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา		
คำนวณภาษีด้วยตนเองทุกครั้ง	260	65
คำนวณภาษีด้วยตนเองเป็นบางครั้งและผู้อื่นเป็นผู้คำนวณภาษีให้เป็นบางครั้ง	86	21.5
ผู้อื่นเป็นผู้คำนวณภาษีให้ทุกครั้ง	54	13.5
6.แบบแสดงรายการประเภทใดที่ท่านใช้เป็นประจำในการยื่นแบบและเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา		
ยื่นทั้ง ภ.ง.ด. 94 และ ภ.ง.ด. 90 มากที่สุด	281	70.2
ภ.ง.ด. 90 (แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับผู้มีเงินได้กรณีทั่วไป)	86	21.5
ภ.ง.ด. 94 (แบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประจำปี สำหรับผู้มีเงินได้ตามมาตรา 40 (5) (6) (7) (8) แห่งประมวลรัษฎากร)	33	8.3
7.ทำการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด.94 เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาครั้งปี (ม.ค. - มิ.ย.) ของทุกปีภายในวันที่ 1 กรกฎาคม ถึงวันที่ 30 กันยายนของปีภาษีนั้นๆ ของทุกปี		
ภายในระยะเวลาที่กำหนดทุกครั้ง	330	82.5
ไม่เคยยื่นเลย	54	13.5
ภายในระยะเวลาที่กำหนดเป็นบางครั้งและเกินระยะเวลาที่กำหนดเป็นบางครั้ง	16	4
เกินกว่าระยะเวลาที่กำหนดทุกครั้ง	-	-
8.ท่านทำการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด.90 เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาทั้งปี (ม.ค. - ธ.ค.) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 มีนาคมของปีภาษีถัดไป		
ภายในระยะเวลาที่กำหนดทุกครั้ง	348	87
ภายในระยะเวลาที่กำหนดเป็นบางครั้งและเกินระยะเวลาที่กำหนดเป็นบางครั้ง	30	7.5
ไม่เคยยื่นเลย	22	5.5
เกินกว่าระยะเวลาที่กำหนดทุกครั้ง	-	-

พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการ	จำนวน	ร้อยละ
9.ใช้สิทธิในการหักค่าลดหย่อนภาษีนอกจากค่าลดหย่อนภาษีส่วนตัวและครอบครัว		
ใช้สิทธิในการหักค่าลดหย่อนภาษีนอกจากค่าลดหย่อนภาษีส่วนตัวและครอบครัว มี 1-3 รายการ	220	55
ไม่ใช้รายการหักค่าลดหย่อนเพิ่มเติมนอกจากค่าลดหย่อนภาษีส่วนตัวและครอบครัว	130	32.5
มากกว่า 4 รายการ	50	12.5
10.ความสนใจ/ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับภาษีอากร		
สนใจ/ติดตาม ข่าวสารเกี่ยวกับภาษีอากร	322	80.5
ไม่สนใจ/ไม่ติดตาม ข่าวสารเกี่ยวกับภาษีอากร	78	19.5
11. ท่านขอผ่อนชำระภาษีหรือไม่		
ไม่เคยขอผ่อนชำระภาษี	365	91.2
เคยขอผ่อนชำระภาษี	35	8.8
12.ขอคืนภาษี		
ไม่เคยขอคืนภาษี	334	83.5
เคยขอคืนภาษี	66	16.5

ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 400 คน ส่วนใหญ่พบว่ารับรู้หลักเกณฑ์ในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผ่านช่องทาง Google ค้นคว้าและศึกษาหาข้อมูลเพื่อความเข้าใจในการยื่นแบบรายการผ่านช่องทางค้นหาผ่านเว็บไซต์กรมสรรพากร ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้วยตนเองทุกครั้ง ยื่นแบบผ่านทางอินเทอร์เน็ต คำนวณภาษีด้วยตนเองทุกครั้ง ยื่นทั้ง ภ.ง.ด. 94 และ ภ.ง.ด. 90 ทำการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด. 94 ภายในระยะเวลาที่กำหนด ทำการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด. 90 ภายในระยะเวลาที่กำหนด ใช้สิทธิในการหักค่าลดหย่อนภาษีนอกจากค่าลดหย่อนภาษีส่วนตัวและครอบครัว มี 1-3 รายการ สนใจติดตามข่าวสารเกี่ยวกับภาษีอากร ไม่เคยขอผ่อนชำระภาษีและไม่เคยขอคืนภาษี

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์

พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์	เพศ	อายุ	สถานภาพทางครอบครัว	ระดับการศึกษา	ระยะเวลาการประกอบอาชีพ	ประสบการณ์ในการยื่นแบบแสดงรายการ
ช่องทางที่รับรู้หลักเกณฑ์ในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามากที่สุด	ไม่แตกต่าง $\chi^2=2.09$ p = 0.35	แตกต่าง $\chi^2=13.53$ p = 0.03	ไม่แตกต่าง $\chi^2=5.06$ p = 0.28	แตกต่าง $\chi^2=18.23$ p = 0.00	ไม่แตกต่าง $\chi^2=12.60$ p = 0.05	แตกต่าง $\chi^2=30.28$ p = 0.00

พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์	เพศ	อายุ	สถานภาพทางครอบครัว	ระดับการศึกษา	ระยะเวลาการประกอบอาชีพ	ประสบการณ์ในการยื่นแบบแสดงรายการ
ช่องทางที่ค้นคว้าและศึกษาหาข้อมูลเพื่อความเข้าใจในการยื่นแบบแสดงรายการ	ไม่แตกต่าง $\chi^2=7.43$ p = 0.05	แตกต่าง $\chi^2=20.94$ p = 0.01	ไม่แตกต่าง $\chi^2=5.64$ p = 0.46	แตกต่าง $\chi^2=38.82$ p = 0.00	ไม่แตกต่าง $\chi^2=9.58$ p = 0.38	แตกต่าง $\chi^2=24.24$ p = 0.00
ลักษณะการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	ไม่แตกต่าง $\chi^2=2.90$ p = 0.08	แตกต่าง $\chi^2=30.22$ p = 0.00	ไม่แตกต่าง $\chi^2=1.58$ p = 0.45	แตกต่าง $\chi^2=35.22$ p = 0.00	ไม่แตกต่าง $\chi^2=3.82$ p = 0.28	แตกต่าง $\chi^2=22.96$ p = 0.00
วิธีการที่ยื่นแบบและเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาบ่อยที่สุด	ไม่แตกต่าง $\chi^2=0.08$ p = 0.95	แตกต่าง $\chi^2=30.54$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=31.13$ p = 0.00	ไม่แตกต่าง $\chi^2=8.60$ p = 0.07	แตกต่าง $\chi^2=38.91$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=74.78$ p = 0.00
ลักษณะการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในการยื่นแบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	ไม่แตกต่าง $\chi^2=4.75$ p = 0.09	แตกต่าง $\chi^2=54.47$ p = 0.00	ไม่แตกต่าง $\chi^2=7.43$ p = 0.11	แตกต่าง $\chi^2=33.80$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=14.26$ p = 0.02	แตกต่าง $\chi^2=35.29$ p = 0.00
ประเภทแบบแสดงรายการที่ใช้เป็นประจำในการยื่นแบบและเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	ไม่แตกต่าง $\chi^2=3.00$ p = 0.22	แตกต่าง $\chi^2=44.00$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=29.75$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=16.29$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=24.75$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=88.83$ p = 0.00
การยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด. 94 เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาครึ่งปีของทุกปี (ม.ค.-มิ.ย.) ภายในวันที่ 1 กรกฎาคม ถึงวันที่ 30 กันยายนของปีภาษีนั้นๆ ของทุกปี	ไม่แตกต่าง $\chi^2=1.02$ p = 0.59	แตกต่าง $\chi^2=62.36$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=15.42$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=15.38$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=20.76$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=88.17$ p = 0.00
การยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด. 90 เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาทั้งปี (มกราคม-ธันวาคม) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 มีนาคมของปีภาษีถัดไป	ไม่แตกต่าง $\chi^2=4.87$ p = 0.08	แตกต่าง $\chi^2=104.81$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=26.84$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=22.01$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=45.16$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=207.39$ p = 0.00
สิทธิในการหักค่าลดหย่อนภาษีออกจากค่าลดหย่อนภาษีส่วนตัวและครอบครัว	ไม่แตกต่าง $\chi^2=1.83$ p = 0.40	แตกต่าง $\chi^2=54.38$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=11.47$ p = 0.02	แตกต่าง $\chi^2=42.18$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=18.28$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=80.74$ p = 0.00

พฤติกรรมการยื่นแบบแสดง รายการภาษีเงินได้บุคคล ธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขาย ออนไลน์	เพศ	อายุ	สถานภาพ ทางครอบครัว	ระดับ การศึกษา	ระยะเวลา การ ประกอบ อาชีพ	ประสพ การณ์ ในการ ยื่นแบบ แสดง รายการ
ความสนใจข่าวสารเกี่ยวกับภาษี อากร	ไม่แตกต่าง $\chi^2=0.25$ p = 0.61	ไม่แตกต่าง $\chi^2=4.99$ p = 0.17	แตกต่าง $\chi^2=14.31$ p = 0.00	ไม่แตกต่าง $\chi^2=0.20$ p = 0.90	ไม่แตกต่าง $\chi^2=3.06$ p = 0.38	แตกต่าง $\chi^2=33.45$ p = 0.00
การขอผ่อนชำระภาษี	ไม่แตกต่าง $\chi^2=0.02$ p = 0.86	ไม่แตกต่าง $\chi^2=5.70$ p = 0.12	ไม่แตกต่าง $\chi^2=2.02$ p = 0.36	ไม่แตกต่าง $\chi^2=1.92$ p = 0.38	แตกต่าง $\chi^2=11.21$ p = 0.01	ไม่แตกต่าง $\chi^2=6.88$ p = 0.07
การขอคืนภาษี	ไม่แตกต่าง $\chi^2=0.99$ p = 0.31	ไม่แตกต่าง $\chi^2=6.52$ p = 0.08	ไม่แตกต่าง $\chi^2=2.02$ p = 0.36	แตกต่าง $\chi^2=12.69$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=16.28$ p = 0.00	แตกต่าง $\chi^2=20.33$ p = 0.00

ด้านเพศ จากการศึกษา พบว่า เพศแตกต่างกันมีช่องทางที่รับรู้หลักเกณฑ์ในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ช่องทางที่ค้นคว้าและศึกษาหาข้อมูลเพื่อความเข้าใจในการยื่นแบบแสดงรายการ ลักษณะการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา วิธีการที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ลักษณะการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในการยื่นแบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประเภทแบบแสดงรายการที่ใช้เป็นประจำในการยื่นแบบและเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด.94 เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาครึ่งปี (มกราคม-มิถุนายน) ของทุกปี ภายในวันที่ 1 กรกฎาคม ถึงวันที่ 30 กันยายน ของปีภาษีนั้นๆ ของทุกปี การยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด. 90 เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาทั้งปี (ม.ค.-ธ.ค.) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 มีนาคมของปีภาษีถัดไป การใช้สิทธิในการหักค่าลดหย่อนภาษีนอกจากค่าลดหย่อนภาษีส่วนตัวและครอบครัว ความสนใจข่าวสารเกี่ยวกับภาษีอากร การขอผ่อนชำระภาษี การขอคืนภาษี ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05

ด้านอายุ จากการศึกษาพบว่า อายุแตกต่างกันมีช่องทางที่รับรู้หลักเกณฑ์ในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ช่องทางที่ค้นคว้าและศึกษาหาข้อมูลเพื่อความเข้าใจในการยื่นแบบแสดงรายการ ลักษณะการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา วิธีการที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ลักษณะการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในการยื่นแบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประเภทแบบแสดงรายการที่ใช้เป็นประจำในการยื่นแบบและเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด. 94 เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาครึ่งปี (มกราคม-มิถุนายน) ของทุกปี ภายในวันที่ 1 กรกฎาคม ถึงวันที่ 30 กันยายน ของปีภาษีนั้นๆ ของทุกปี การยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด. 90 เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาทั้งปี (ม.ค.-ธ.ค.) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 มีนาคมของปีภาษีถัดไป การใช้สิทธิในการหักค่าลดหย่อนภาษีนอกจากค่าลดหย่อนภาษีส่วนตัวและครอบครัว แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 อายุแตกต่างกันมีความสนใจข่าวสารเกี่ยวกับภาษีอากร การขอผ่อนชำระภาษี การขอคืนภาษี ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05

ด้านประสบการณ์ในการยื่นแบบแสดงรายการ จากการศึกษาพบว่า ประสบการณ์ในการยื่นแบบแสดงรายการแตกต่างกันมีช่องทางที่รับรู้หลักเกณฑ์ในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ช่องทางที่ค้นคว้าและศึกษาหาข้อมูลเพื่อความเข้าใจในการยื่นแบบแสดงรายการ ลักษณะการยื่นแบบแสดง

รายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา วิธีการที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ลักษณะการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในการยื่นแบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ประเภทแบบแสดงรายการที่ใช้เป็นประจำในการยื่นแบบและเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด. 94 เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาครึ่งปี (มกราคม-มิถุนายน) ของทุกปี ภายในวันที่ 1 กรกฎาคม ถึงวันที่ 30 กันยายน ของปีภาษีนั้นๆ ของทุกปี การยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด. 90 เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาทั้งปี (ม.ค.-ธ.ค.) ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 31 มีนาคมของปีภาษีถัดไป การใช้สิทธิในการหักค่าลดหย่อนภาษีนอกจากค่าลดหย่อนภาษีส่วนตัวและครอบครัว ความสนใจข่าวสารเกี่ยวกับภาษีอากร การขอคืนภาษี แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ประสพการณ์ในการยื่นแบบแสดงรายการแตกต่างกันมีการขอผ่อนชำระภาษี ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. ระดับความรู้ความเข้าใจความรู้ความเข้าใจเมื่อแบ่งเป็นรายด้านเมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยประกอบด้วย การนำความรู้ไปใช้ ความเข้าใจ ความรู้ การประเมินผล การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกานต์ นาดีเกท และ ฉันทิชา บัวศรี (2563: 97-112) ศึกษาเรื่องศึกษาความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประชาชนในตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จากการศึกษาพบว่า โดยรวมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเมื่อเรียงลำดับความรู้ความเข้าใจเป็นรายด้าน จากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการคำนวณภาษี ด้านแหล่งที่มาของรายได้ ด้านการหักค่าลดหย่อน และด้านการหักค่าใช้จ่ายตามลำดับ

2. ความรู้ความเข้าใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยพร แก้วสาร (2562: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กรณีศึกษาผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตสำนักงานสรรพากรพื้นที่ชลบุรี 3 พบว่าผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่วนใหญ่ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับปีภาษี 2560 อยู่ในระดับมาก

3. ข้อมูลส่วนบุคคลด้านเพศ และอายุ สถานภาพทางครอบครัว ระดับการศึกษา ระยะเวลาการประกอบอาชีพ และประสพการณ์ในการยื่นแบบแสดงรายการที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ ที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุมพร พุ่มพวง (2565: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตกรุงเทพมหานครที่มีเพศ อายุ และรายได้ต่างกัน ทำให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตกรุงเทพมหานคร ไม่ต่างกัน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

ผลการวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้ ดังนี้

1. ความสำคัญความเข้าใจเกี่ยวกับการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอยู่ในระดับความเข้าใจมาก ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการนำความรู้ไปใช้ 2) ด้านความเข้าใจ 3) ด้านความรู้ 4) ด้านการประเมินผล 5) ด้านการวิเคราะห์ 6) ด้านการสังเคราะห์

2. ความรู้ความเข้าใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ด้านการสังเคราะห์ (Synthesis) พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความรู้ความเข้าใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่เป็นด้านที่มีผลค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดซึ่งเป็นด้านเกี่ยวกับการวางแผนภาษีของผู้ที่มีหน้าที่การยื่นแบบแสดงรายการภาษีและยังสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษี

3. เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพทางครอบครัว ระดับการศึกษา ระยะเวลาการประกอบอาชีพ และประสบการณ์ในการยื่นแบบแสดงรายการ ที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ ที่ไม่แตกต่างกัน ดังนี้

3.1 ด้านเพศที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ไม่แตกต่างกัน

3.2 ด้านอายุที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเกี่ยวกับความสนใจข่าวสารเกี่ยวกับภาษีอากร การขอผ่อนชำระภาษีและ การขอคืนภาษี ที่ไม่แตกต่างกัน

3.3 ด้านสถานภาพทางครอบครัวที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเกี่ยวกับทางด้านช่องทางที่รับรู้หลักเกณฑ์ในการยื่นแบบฯ ช่องทางที่ค้นคว้าและศึกษาหาข้อมูลเพื่อความเข้าใจ ลักษณะการยื่นแบบแสดงรายการฯ ลักษณะการคำนวณภาษีเงินได้ การขอผ่อนชำระภาษี การขอคืนภาษี ที่ไม่แตกต่างกัน

3.4 ด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเกี่ยวกับทางด้านวิธีการที่ยื่นแบบและเสียภาษีที่บ่อยที่สุด ความสนใจข่าวสารเกี่ยวกับภาษีอากร และการขอผ่อนชำระภาษี ที่ไม่แตกต่างกัน

3.5 ด้านระยะเวลาการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเกี่ยวกับทางด้านช่องทางที่รับรู้หลักเกณฑ์ในการยื่นแบบฯ ช่องทางที่ค้นคว้าและศึกษาหาข้อมูลเพื่อความเข้าใจ ลักษณะการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และด้านความสนใจข่าวสารเกี่ยวกับภาษีอากร ที่ไม่แตกต่างกัน

3.6 ด้านประสบการณ์ในการยื่นแบบแสดงรายการแตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเกี่ยวกับทางด้านช่องทางคืนภาษี ที่ไม่แตกต่างกัน

ทำให้ความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่กล่าวมาข้างต้นไม่ต่างกัน

สรุป

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอยู่ในระดับความเข้าใจมาก พฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาส่วนใหญ่รับรู้หลักเกณฑ์ในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผ่านช่องทาง Google ค้นคว้าและศึกษาหาข้อมูลเพื่อความเข้าใจในการยื่นแบบรายการผ่านช่องทางค้นหาผ่านเว็บไซต์กรมสรรพากร ยื่นแบบแสดงรายการ

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาด้วยตนเอง ยื่นแบบผ่านทางอินเทอร์เน็ต คำนวณภาษีด้วยตนเอง ยื่นทั้ง ภ.ง.ด. 94 และ ภ.ง.ด. 90 ทำการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด. 94 ภายในระยะเวลาที่กำหนด ทำการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ ภ.ง.ด. 90 ภายในระยะเวลาที่กำหนด ใช้สิทธิในการหักค่าลดหย่อนภาษีนอกจากค่าลดหย่อนภาษีส่วนตัวและครอบครัว มี 1-3 รายการ สนใจข่าวสารเกี่ยวกับภาษีอากร ไม่เคยขอผ่อนชำระภาษี ไม่เคยขอคืนภาษี ไม่เคยเข้าฟังบรรยายหรืออบรมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การคำนวณภาษี การยื่นแบบและการเสียภาษีเงินได้ ด้านเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการประกอบอาชีพ ประสบการณ์ในการยื่นแบบแสดงรายการ ที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ที่ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพทางครอบครัว ระดับการศึกษา ระยะเวลาการประกอบอาชีพ และประสบการณ์ในการยื่นแบบแสดงรายการ ที่ไม่แตกต่างกัน ทำให้ความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมไม่ต่างกัน จึงควรศึกษาทำความเข้าใจว่ากลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ในแต่ละปัจจัยส่วนบุคคลอื่นๆ มีพฤติกรรมด้านใดเป็นพิเศษ ที่มีผลนำไปสู่การยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้อย่างเข้าใจและถูกต้องมากที่สุด

1.2 จากผลการศึกษาความเข้าใจที่มีผลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ด้านการสังเคราะห์ (Synthesis) พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความรู้ความเข้าใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่เป็นด้านที่มีผลค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งเป็นด้านเกี่ยวกับการวางแผนภาษีของผู้ที่มีหน้าที่ทำการยื่นแบบแสดงรายการภาษีและยังสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษี กรมสรรพากรควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการวางแผนภาษี ให้ผู้เสียภาษีเข้าใจโดยง่ายและรัดกุม เช่นการคลิปโฆษณาสั้นๆ เผยแพร่ตามหน้าเว็บไซต์ของกรม แทรกโฆษณา YOUTUBE ตามรายการที่นิยม เปิดในที่ทำกรสำนักงานสรรพากรพื้นที่และสาขาให้ผู้เข้ามาใช้บริการได้รับชมเพื่อเพิ่มระดับความเข้าใจและได้รับทราบถึงสิทธิประโยชน์เพื่อนำมาลดค่าใช้จ่ายในส่วนที่จะต้องชำระภาษีให้แก่ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเรื่องดังกล่าวให้มากขึ้นเพื่อสนับสนุนและกระตุ้นให้ผู้ที่มีหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้อย่างมากขึ้นและด้วยความสมัครใจ

1.3 จากการศึกษาด้านพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของกลุ่มอาชีพค้าขายออนไลน์ ด้านช่องทางที่รับรู้ ส่วนใหญ่จะรับรู้หลักเกณฑ์ในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาผ่านช่องทาง Google ถึงร้อยละ 57.3 และช่องทางที่ค้นคว้าและศึกษาหาข้อมูล ส่วนใหญ่จะค้นคว้าและศึกษาหาข้อมูลเพื่อความเข้าใจในการยื่นแบบรายการผ่านช่องทางค้นหาผ่านเว็บไซต์กรมสรรพากร ถึงร้อยละ 38 แสดงว่าส่วนใหญ่จะค้นหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจหรือทำการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้ผ่านการค้นหาในอินเทอร์เน็ต กรมสรรพากรจึงควรอัปเดตข้อมูลข่าวสารให้เป็นปัจจุบันตลอดระยะเวลาเพื่อป้องกันความเข้าใจคลาดเคลื่อนและไม่ถูกต้องตามข้อมูลข่าวสารที่เปลี่ยนแปลง

1.4 จากการตอบแบบสอบถามเพิ่มเติมในหัวข้อ จำนวนครั้งในการเข้าฟังบรรยายหรืออบรมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การคำนวณภาษี การยื่นแบบและการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ผู้ตอบแบบสอบถาม

ใหญ่ ไม่เคยเข้าฟังบรรยายบรรยายหรืออบรมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ฯ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.5 จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

กรมสรรพากรควรมีแนวทางทดแทนเพิ่มเติมนอกจากการอบรมให้ข้อมูล ถึงสิทธิประโยชน์เพื่อนำมาลดค่าใช้จ่ายในส่วนที่จะต้องชำระภาษีที่ถูกต้อง เช่นทำเป็นคลิปลอแกน ฟังแล้วติดหูง่าย เมื่อเผยแพร่แล้วประชาชนทั่วไปนำมาเป็นกระแสนิยม เช่นผ่านช่องทาง TIKTOK FACEBOOK

เพิ่มช่องทางในการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ให้ตามสมัยสังคม เผยแพร่ความรู้ด้วยคลิปในช่องทางเว็บไซต์กรม เพจ FACEBOOK TIKTOK YOUTUBE เพื่อลดช่องว่างให้กับผู้ที่เข้าไม่ถึงการอบรมและการประชาสัมพันธ์ของกรมเพื่อสนับสนุนและกระตุ้นให้ผู้ที่มีหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้อย่างมากขึ้นและด้วยความสมัครใจ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยพฤติกรรมในด้านอื่นๆ โดยใช้คำถามช่วยในการวิเคราะห์เพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค ประกอบด้วย 6W1H ที่สามารถหาความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกับการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในด้านอื่นๆ เช่นการได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานหรือสิทธิประโยชน์อื่นๆที่ผู้ทำการยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษีจะได้รับ

2.3 ควรมีการศึกษาหาข้อมูลหาเขตพื้นที่ สำหรับใช้เป็นกลุ่มประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ที่พบว่ามีกรยื่นแบบแสดงรายการเงินได้จำนวนน้อยรายหรือเขตพื้นที่ ที่เจ้าหน้าที่ต้องติดตามให้ทำการยื่นแบบแสดงรายการจำนวนมาก เพื่อค้นพบปัญหาและพฤติกรรมอย่างชัดเจนและเฉพาะเจาะจงมากขึ้น

2.4 ควรมีการศึกษาถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการอบรมมาตรการต่างๆ โครงการอบรมให้ความรู้ต่อกลุ่มการออกมาตรการภาษีอากรใหม่ ๆ เกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา หรือ เช่น การหักค่าลดหย่อนเรื่องบุตร หรือการหักเงินบริจาคที่สามารถหักได้เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร. (2557). **ภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร 2557**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- ณัฐกานต์ นาคีเกท และ ฉันทิชา บัวศรี. (2563). ศึกษาความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของประชาชนในตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. **วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 2(2): 97-112. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://so01.tcithaijo.org/index.php/ecbatsu/article/download/245006/165729/863428> สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2564
- วลัยพร แก้วสาร. (2562). ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดานักศึกษาผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตสำนักงานสรรพากรพื้นที่ชลบุรี 3. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcims/files/58920021.pdf สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2564.

- สำนักงบประมาณของรัฐสภา สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2563). **การจัดเก็บและประมาณการรายได้ของรัฐบาล**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/ewt_dl_link.php?nid=797 สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2565.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.). (2565). **ผลการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในปีงบประมาณ 2563 และ 2564**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://govspending.data.go.th> สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2565.
- อุมาพร พุ่มพวง. (2565). **ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในเขตกรุงเทพมหานคร**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/sat18/6314060057.pdf> สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2565.

แนวทางดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน
กรณีศึกษา เทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
Implementation Guidelines for the Community-Based Rehabilitation for the
Disabled People: Case Study in Suranaree Subdistrict Municipality,
Muang District, Nakhon Ratchasima Province

พัฒนศิลป์ สำเร็จรัมย์¹
Patsin Samroengram

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา และ (3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสานวิธี

ผลการวิจัย พบว่า

1. การดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุรนารี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสังคม ด้านการเสริมพลัง ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข และด้านการเลี้ยงชีพ ตามลำดับ
2. ปัญหา อุปสรรคการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุรนารี คือ ผู้พิการในชุมชนไม่มีความสนใจด้านการส่งเสริมอาชีพ การเสริมพลังทางด้านเทคโนโลยีและความทันสมัย การขาดแคลนงบประมาณในการติดตามงาน และขาดการบูรณาการในการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. แนวทางการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุรนารี ได้แก่ (1) บุคลากรที่ทำงานควรมาจากหลากหลายสาขาที่ครอบคลุมภารกิจด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ได้แก่ นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัครดูแลเยี่ยมบ้าน และการจัดบริการรับส่งเมื่อเจ็บป่วยหรือกรณีฉุกเฉิน (2) การประสานในหน่วยงานต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพและเท่าทันสถานการณ์ (3) ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวมีความรู้ ความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้มากยิ่งขึ้น และ (4) จัดกิจกรรมฝึกอาชีพที่เหมาะสม

คำสำคัญ (Keywords) : บุคคลพิการ: การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน

Abstract

The research purposes were: (1) to study the implementation level of community-based rehabilitation for the disabled people in Suranaree Subdistrict Municipality, Muang

Received: 2023-07-31 Revised: 2023-08-16 Accepted: 2023-08-18

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา Assistant Professor Dr. of Public Administration, Nakonrathasima College. E-mail: patsin.nmc@gmail.com

District, Nakhon Ratchasima Province; (2) to study the problems and obstacles of implementation of community-based rehabilitation for the disabled people in Suranaree Subdistrict Municipality, Muang District, Nakhon Ratchasima Province; and (3) to prepare the guidelines for the implementation of community-based rehabilitation for the disabled people in Suranaree Subdistrict Municipality, Muang District, Nakhon Ratchasima Province. It was the mixed research.

The research findings were:

1. The implementation of community-based rehabilitation for the disabled people in Suranaree Subdistrict Municipality found the overall was at the moderate level; the descending means were the social aspect, followed by the empowerment education public health and subsistence respectively.

2. The problems and obstacles of implementation of community-based rehabilitation for the disabled people in Suranaree Subdistrict Municipality were the disabled people with no interest in community-based career promotions, empowerment in technologies and modernity, scant budgets for follow-up works, and noncooperation of implementation among related agencies.

3. The guidelines for the implementation of community-based rehabilitation for the disabled people in Suranaree Subdistrict Municipality were that (1) the working team (physiotherapists, social workers, volunteers for home visits and transportation arrangements in case of illness or emergency); (2) the efficient and up-to-date coordination among in different departments (3) encouragement of family members to have more knowledge, understanding, and participation in the rehabilitation of the disabled people; and (4) provisions of the appropriate vocational training activities.

Keywords: disabled people; community-based rehabilitation for disabled people

บทนำ (Introduction)

สังคมไทยในปัจจุบัน มีความเสี่ยงที่จะส่งผลให้เกิดความพิการที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น คนพิการมักถูกมองให้เป็นผู้ไร้ความสามารถหรือเป็นภาระ ขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะต่างๆ ทั้งที่คนพิการเป็นสมาชิกกลุ่มหนึ่งของสังคมไทยที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างจริงจัง การดูแลคนพิการทุกกลุ่มวัยมีความซับซ้อน และมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกันไปทุกด้าน ดังนั้น คุณภาพชีวิต เป็นตัวชี้วัดหนึ่งสำคัญที่แสดงให้เห็นภาพรวมของบุคคล การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นสามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ โดยผ่านการบริการช่วยเหลือทางสุขภาพด้านการแพทย์ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพและด้านสังคม ให้คนพิการสามารถเข้าถึงบริการต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย คนพิการสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีและดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของประเทศไทย ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากกระแสการพัฒนาในระดับสากล เมื่อสิ้นสุดทศวรรษคนพิการสากล ประเทศไทยได้ตราพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ขึ้น พร้อมทั้งการผลักดันให้มี

กฎระเบียบตามสิทธิคนพิการ การกำหนดแผนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ นอกจากกฎหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแล้ว ยังได้มีการจัดทำแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2544 ขึ้น นับเป็นจุดเริ่มต้นในการกำหนดแผนระดับชาติด้านคนพิการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้คนพิการได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพเพื่อให้มีขีดความสามารถที่พร้อมจะปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีคุณค่า และมีความสุข มีจุดเน้นด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการแพทย์ การศึกษา การอาชีพและการจ้างงาน และด้านสังคม ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 มีประกาศปฎิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทย ว่าด้วยศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ได้รับความคุ้มครองในฐานะพลเมืองไทยตามรัฐธรรมนูญ และมีสิทธิต่างๆ ตามที่ระบุไว้ภายใต้ปฎิญญาฉบับนี้ โดยไม่มีข้อยกเว้นใดๆ และปราศจากการแบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด เพศ อายุ สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่คนพิการควรได้รับ เช่น การคุ้มครอง ความช่วยเหลือ และโอกาสในการฟื้นฟูทางด้านต่างๆ เท่าที่จะได้จากรัฐ กระแสแนวความคิดการดำเนินงานด้านคนพิการระหว่างประเทศดังกล่าวได้ส่งผลชัดต่อประเทศไทยในการบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 โดยมีสาระสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) สิทธิและความเสมอภาค ซึ่งได้ระบุถึงบุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง จะกระทำมิได้ มีการกำหนดสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี มีเสรีภาพในการประกอบกิจการ หรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ตลอดจนมีสิทธิในการรับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 2) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน บุคคลสามารถมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับมีสิทธิและส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน 3) การคุ้มครองของรัฐให้ประชาชนมีสิทธิ โดยรัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จัดระบบกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน และ 4) ด้านการกระจายอำนาจ กำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัด

สำหรับคนพิการนอกจากจะได้รับสิทธิและการมีส่วนร่วมในฐานะประชาชนดังสาระสำคัญข้างต้นแล้วรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ในภาพรวมได้แสดงให้เห็นถึงการรองรับความเชื่อในศักดิ์ศรีและศักยภาพของคนพิการ โดยมีการบัญญัติถึงการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การสนับสนุนด้านการศึกษาให้เกิดความทัดเทียม การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการอันเป็นสาธารณะ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2555: 5) การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน (Community-based Rehabilitation หรือ CBR)

เป็นแนวคิดเพื่อพัฒนาให้คนพิการมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นการดำเนินงานโดยองค์การอนามัยโลกร่วมกับองค์การแรงงานระหว่างประเทศ และองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ร่วมกันกำหนดความหมายการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน ว่าเป็นกลยุทธ์ที่ใช้ควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชนเพื่อให้คนพิการมีโอกาสได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพ มีโอกาสเท่าเทียมกับคนไม่พิการ ลดความยากจน และอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน จึงเป็นความร่วมมือกันระหว่างคนพิการ ครอบครัวของคนพิการ กลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ การศึกษา การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาสังคมและอื่นๆ (นริสา วงศ์พนารักษ์ และศิรินาถ ตงศิริ, 2556: 8)

แนวคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน ส่งผลให้เกิดแนวคิดใหม่ในกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชน โดยเป็นการทำงานโดยชุมชนเอง นั้นหมายถึงการให้คนพิการและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ ในทุก ๆ ด้าน ซึ่งการดำเนินการส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการผ่านโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน โดยชุมชนเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการเป็นผู้ดำเนินการในชุมชน เช่น การปรับปรุงด้านสภาพแวดล้อมเพื่อให้เอื้อต่อคนพิการ การจัดตั้งกลุ่มของคนพิการเพื่อการช่วยเหลือกัน การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น แกนนำด้านสุขภาพในการฟื้นฟู เยี่ยมบ้าน ฝึกอบรมและเป็นพี่เลี้ยงให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) และจิตอาสา โดยกิจกรรมส่วนใหญ่ยังเป็นบุคลากรในภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในระยะที่ผ่านมา มุ่งเน้นการจัดบริการไปที่ประชาชนผู้มีรายได้น้อย และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นสำคัญ ส่วนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน หรือแนวคิด CBR นั้น ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาที่กว้างขึ้น มีกิจกรรมที่หลากหลาย มีการบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เมื่อจัดบริการฟื้นฟูสมรรถภาพในระดับชุมชนซึ่งนับว่าเป็นกิจกรรมที่จำเป็นและเป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นในระดับชุมชนแล้ว อาจต้องได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพที่ศูนย์เฉพาะทางแล้ว อาจจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องในการใช้ทักษะหรือความรู้ใหม่ ๆ ที่บ้านและในชุมชน ซึ่งโครงการ CBR สามารถช่วยสนับสนุนโดยการไปเยี่ยมบ้านคนพิการและกระตุ้นให้ปฏิบัติกิจกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพที่จำเป็น การเชื่อมโยงกับเครือข่ายใกล้เคียงเพื่อส่งต่อรับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยมุ่งเน้นและให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนพิการและสมาชิกในครอบครัวจะได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน อันจะส่งผลให้คนพิการสามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วน ทั้งนี้ความสำเร็จดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญที่จะช่วยทำให้การฟื้นฟูสมรรถภาพโดยชุมชนมีความยั่งยืน คือ การนำอย่างมีประสิทธิภาพ การเป็นพันธมิตรซึ่งกันและกัน ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น การคำนึงถึงปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม ได้รับการสนับสนุนทางการเงิน และการสนับสนุนจากภาคการเมือง (องค์การอนามัยโลก, 2553: 37-38) จึงกล่าวได้ว่า CBR เป็นแนวคิดที่มีลักษณะสำคัญดังนี้ 1) เป็นยุทธศาสตร์ “เชิงรุก” เข้าถึงคนพิการในชุมชน โดยคนพิการและครอบครัวตลอดจนชุมชนต้องมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ซึ่งแตกต่างจากการบำบัดฟื้นฟูคนพิการโดยระบบการรักษายาบาลักษณะ “เชิงรับ” 2) การดำเนินงานต้องเป็นไปตามความต้องการของชุมชน เน้นการค้นหาและพัฒนาศักยภาพของคนพิการ ครอบครัวและชุมชน โดยสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการฟื้นฟูทั้งในระดับการวางแผนและการดำเนินงาน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และมีการประสานงานกัน 3) แสวงหาและใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาชาวบ้าน ความรู้เดิมของชุมชน เทคโนโลยีพื้นบ้านและทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว กล่าวคือ การ

ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพให้มากที่สุด ไม่พึ่งพิงทรัพยากรภายนอกมากนัก และ 4) ใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง เหมาะสมและประหยัด

จากความสำคัญ หลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับจากการถ่ายโอนภารกิจตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 แต่การให้บริการหรือจัดสวัสดิการเหล่านี้ยังเป็นกลุ่มเป้าหมายแบบเหมารวม ยังมิได้มีการจัดบริการแก่คนพิการซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะแต่อย่างใด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน กรณีศึกษา เทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะทำให้การแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้ประสบปัญหาและเป็นกลุ่มเปราะบางในสังคมที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลสุนารี เป็นไปอย่างบูรณาการและถูกต้องมากขึ้น อีกทั้งผลการศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้สามารถใช้ประกอบการพิจารณา และเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และการบริหารงบประมาณในหน่วยงานระดับท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนพิการให้ดีขึ้น ประกอบกับการที่หน่วยงานต่างๆ ก็จะสามารถนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. ขอบเขตของการวิจัย
 - 1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา
เนื้อหาในการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงระดับการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน ด้านสังคม ด้านการเสริมพลัง ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข และด้านการเลี้ยงชีพ ศึกษาปัญหา อุปสรรคการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
 - 1.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
ศึกษาระดับการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ประชากร คือ คนพิการที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ในเขตเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 192 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 130 คน
 - ศึกษาปัญหา อุปสรรคการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัด

นครราชสีมา ประชากร คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 23 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน จำนวน 10 คน อาสาสมัครดูแลผู้พิการประจำหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน จำนวน 10 คน นายกเทศมนตรี ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม และผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ เทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ช่วงเวลาในการศึกษารวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สรุปผลการวิจัย อยู่ในช่วงเดือน กันยายน 2564 ถึง เดือนมีนาคม 2565

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการวิจัยที่ใช้เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกัน โดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ที่ปรับปรุงขึ้นจากการค้นคว้าเอกสารและรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา แบ่งออกเป็น จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสังคม ด้านการเสริมพลัง ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข และด้านการเลี้ยงชีพ โดยลักษณะของคำถามแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด ให้เลือกตอบในลักษณะประเมินค่า (Rating Scale) ที่มี 5 ระดับ โดย 5 คะแนน หมายถึง มีการดำเนินการมากที่สุด และ 1 คะแนนหมายถึง มีการดำเนินการน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามคนพิการในเขตเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 130 คน

3.2 เชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 23 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน จำนวน 10 คน อาสาสมัครดูแลผู้พิการประจำหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน จำนวน 10 คน นายกเทศมนตรี ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม และผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 เชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยเรื่องแนวทางดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน กรณีศึกษา เทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีผลการวิจัยพอสรุปได้ ดังนี้

1. ระดับการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมและรายด้าน

การดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพ คนพิการโดยชุมชน	การดำเนินการ		แปลผล	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านสาธารณสุข	3.17	0.74	ปานกลาง	4
2. ด้านการศึกษา	3.37	0.78	ปานกลาง	3
3. ด้านสังคม	3.46	0.81	ปานกลาง	1
4. ด้านการเลี้ยงชีพ	3.00	0.55	ปานกลาง	5
5. ด้านการเสริมพลัง	3.38	0.46	ปานกลาง	2
รวม	3.27	0.47	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 พบว่า การดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$) เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสังคม ($\bar{X} = 3.46$) รองลงมา ด้านการเสริมพลัง ($\bar{X} = 3.38$) ด้านการศึกษา ($\bar{X} = 3.37$) ด้านสาธารณสุข ($\bar{X} = 3.17$) และด้านการเลี้ยงชีพ ($\bar{X} = 3.00$) ตามลำดับ

2. ปัญหา อุปสรรคการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา คือ ผู้พิการในชุมชนไม่มีความสนใจด้านการส่งเสริมอาชีพ การเสริมพลังทางด้านเทคโนโลยีและความทันสมัย การขาดแคลนงบประมาณในการติดตามงาน และขาดการบูรณาการในการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. แนวทางการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ (1) บุคลากรที่ทำงานควรมาจากหลากหลายสาขาที่ครอบคลุมภารกิจด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ได้แก่ นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัครดูแลเยี่ยมบ้าน และการจัดบริการรับส่ง เมื่อเวลาเจ็บป่วยหรือกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน (2) การประสานในหน่วยงานต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพและเท่าทันสถานการณ์ (3) ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวมีความรู้ ความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้มากยิ่งขึ้น และ (4) จัดกิจกรรมฝึกอาชีพที่เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยเรื่องแนวทางดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน กรณีศึกษา เทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาของ อภิญญาวดี สันทะเกิด (2559) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความรู้ความเข้าใจและการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนของ คณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาครใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสาธารณสุข การศึกษา อาชีพ สังคม และการเสริมพลัง และศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร ในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน โดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมใน 4 มิติ ได้แก่ การตัดสินใจ การดำเนิน กิจกรรม การร่วมรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคน พิการโดยชุมชนใน 5 ด้าน พบว่าคณะกรรมการชุมชนมีการดำเนินการในระดับปานกลาง

2. ปัญหา อุปสรรคการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา คือ ผู้พิการในชุมชนไม่มีความสนใจด้านการส่งเสริมอาชีพ การเสริมพลัง ทางด้านเทคโนโลยีและความทันสมัย การขาดแคลนงบประมาณในการติดตามงาน และขาดการบูรณาการใน การปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับการศึกษาของ เสาวลักษณ์ คำหาญสุนทร (2562: 69) ที่ ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน : กรณีศึกษาศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ คนพิการในชุมชนตำบลหนองกุ้งเขิน อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการ ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกุ้งเขิน อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น 2) ปัญหา อุปสรรคของ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกุ้งเขิน อำเภอ กุเวียงจังหวัดขอนแก่นในการพัฒนาคน พิการในท้องถิ่น 3) การจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางในฟื้นฟูสมรรถภาพชีวิตคนพิการของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ คนพิการ ตลอดจนศึกษากระบวนการดำเนินงานของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบล หนอง กุ้งเขิน อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคน พิการในชุมชน ได้แก่ผู้พิการในชุมชน ได้แก่ผู้พิการไม่มีความสนใจด้านการส่งเสริมอาชีพ การเสริมพลัง ทางด้านเทคโนโลยี การขาดแคลนงบประมาณในการติดตามงานและขาดการบูรณาการงานระหว่างหน่วยงาน

3. แนวทางการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุนารี อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ (1) บุคลากรที่ทำงานควรมาจากหลากหลายสาขาที่ครอบคลุมภารกิจด้านการ ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ได้แก่ นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัครดูแลเยี่ยมบ้าน และการ จัดบริการรับส่ง เมื่อเวลาเจ็บป่วยหรือกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน (2) การประสานในหน่วยงานต่างๆ อย่างมี ประสิทธิภาพและเท่าทันสถานการณ์ (3) ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวมีความรู้ ความเข้าใจและมีส่วนร่วมใน การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้มากยิ่งขึ้น และ (4) จัดกิจกรรมฝึกอาชีพที่เหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษา ของ เสาวลักษณ์ คำหาญสุนทร (2562: 69) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคน พิการในชุมชน : กรณีศึกษาศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกุ้งเขิน อำเภอกุเวียง จังหวัด ขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกุ้งเขิน อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น 2) ปัญหา อุปสรรคของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนอง กุ้งเขิน อำเภอ กุเวียงจังหวัดขอนแก่นในการพัฒนาคนพิการในท้องถิ่น 3) การจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางในฟื้นฟู สมรรถภาพชีวิตคนพิการของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ตลอดจนศึกษากระบวนการดำเนินงานของศูนย์ ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบล หนองกุ้งเขิน อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการประกอบด้วย (1) บุคลากรที่ทำงานมาจากหลากหลายสาขาได้แก่ นัก กายภาพบำบัด อาสาสมัครดูแลเยี่ยมบ้าน และมีบริการรับส่ง เมื่อเวลาเจ็บป่วย (2) การประสานในหน่วยงาน ต่างๆ และการประเมินการดำเนินงานของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน (3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของสมาชิกในครอบครัวผู้พิการในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการและกิจกรรมฝึกอาชีพที่เหมาะสม สอดคล้อง

กับแนวคิดของ ดารณี สุวพันธ์ (2559: 2) ที่กล่าวว่า สถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูฯ ได้ดำเนินโครงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2537 จนถึงปัจจุบัน โดยในปี 2553-2554 เน้นการเพิ่มศักยภาพบุคลากร ในพื้นที่ ปี 2555-2557 เน้นพัฒนาทักษะเฉพาะด้านให้แก่บุคลากรที่ทำงานฟื้นฟูในพื้นที่ และในปี 2558-2560 มีชุมชนนำร่องที่ให้ความร่วมมือเข้าร่วมโครงการดังกล่าวจนประสบผลสำเร็จ จึงมีแผนที่จะการดำเนินการในชุมชนอื่นๆ ต่อไป ผลของการดำเนินโครงการทำให้เกิดการประสานความร่วมมือกันในรูปแบบเครือข่ายที่ชัดเจน มีการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดประสบการณ์ที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ ทุกหน่วยงานสามารถเรียนรู้ร่วมกัน พร้อมทั้งรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้น และสามารถหาแนวทาง การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการที่เหมาะสมกับบริบทในชุมชนของตนเองต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

การวิจัยเรื่องแนวทางดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน กรณีศึกษา เทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลสุรนารี อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ (1) บุคลากรที่ทำงานควรมาจากหลากหลายสาขาที่ครอบคลุมภารกิจด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ได้แก่ นักกายภาพบำบัด นักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัครดูแลเยี่ยมบ้าน และการจัดบริการรับส่ง เมื่อเวลาเจ็บป่วยหรือกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน (2) การประสานในหน่วยงานต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพและเท่าทันสถานการณ์ (3) ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวมีความรู้ ความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้มากยิ่งขึ้น และ (4) จัดกิจกรรมฝึกอาชีพที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 เทศบาลหรือองค์กรปกครองท้องถิ่นอื่นๆ ควรนำข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน และมีการขยายผลต่อสาธารณะ
 - 1.2 ควรส่งเสริมให้ผู้พิการในชุมชนมีความสนใจด้านการส่งเสริมอาชีพ การเสริมพลังทางด้านเทคโนโลยีและความทันสมัย ให้มากยิ่งขึ้น
 - 1.3 ควรจัดหางบประมาณในการติดตามงานให้เพียงพอ
 - 1.4 ควรส่งเสริมให้มีการบูรณาการในการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มากยิ่งขึ้น
2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพ การจัดตั้งกลุ่มอาชีพสำหรับคนพิการ
 - 2.2 ควรศึกษาการสร้างเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวคนพิการ ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในครอบครัว
 - 2.3 ควรศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของการบูรณาการในการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงาน

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2555). **แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555-2559**. กรุงเทพฯ: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ดารณี สุวพันธ์. (2559). **ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน**. กรุงเทพฯ: กรมสุขภาพจิต.
- นริสา วงศ์พนารักษ์ และศิรินาถ ตงศิริ. (2556). การใช้แนวคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. **วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 6(3): 6-10.
- พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534. (2534, 25 พฤศจิกายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 108 ตอนที่ 205.
- เสาวลักษณ์ คำหาญสุนทร. (2562). แนวทางการบริหารงานของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน : กรณีศึกษาศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชนตำบลหนองกุ้งเขิน อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น. **วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย**. 9(2): 69-75.
- อภิญญาดี สันทะเกิด. (2559). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร. **สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**.
- องค์การอนามัยโลก. (2553). **การฟื้นฟูโดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลาง: คู่มือซีบีอาร์**. แปลโดยศูนย์สิทธิมนุษยชนเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: พรีเมียมเอ็กซ์เพรส.

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่
โรงเรียนขนาดกลางเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย
The Relationship between Motivation and Performance of Teachers in New
Normal Concept at the Medium-Sized Schools in Chiang Rai Primary Educational
Service Area Office 2, Chiang Rai Province

ไกรชาติ อินตะรัตน์¹ เปี่ยมพร สุทินฤกษ์² จุฑามาศ กิตติศรี³
Kraichart Intarat, Piemporn Sutiruek, Chuthamat Kitisri

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูผู้สอน 2) ระดับของการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ และ 3) หาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน โรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 จำนวน 326 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติงาน ของครูผู้สอน ในโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับแรงจูงใจ-ปัจจัยจูงใจ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09, มีค่า SD เท่ากับ 0.69 ระดับแรงจูงใจ-ปัจจัยค้ำจุน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06, มีค่า SD เท่ากับ 0.80 ระดับของการปฏิบัติงาน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76, มีค่า SD เท่ากับ 0.81 และ 3) ความสัมพันธ์แรงจูงใจกับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ พบว่า ปัจจัยจูงใจ ได้แก่ ความสำเร็จในงาน การได้รับการยอมรับ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบในงาน ความก้าวหน้าในงาน ปัจจัยค้ำจุน ได้แก่ นโยบายและการบริหารขององค์กร การบังคับบัญชาและการควบคุมดูแล ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา ตำแหน่งงาน ความมั่นคงในการทำงาน ชีวิตส่วนตัว สภาพการทำงาน ค่าตอบแทน มีความสัมพันธ์ทางบวก ($p=.578$), ($p=.424$) กับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ (Keywords) : แรงจูงใจ; การปฏิบัติงาน; แนวคิดวิถีใหม่

Received: 2023-08-03 Revised: 2023-08-16 Accepted: 2023-08-18

¹ สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย Master of Educational Administration, Graduate School, Chiangrai College. E-mail: apwongsa@gmail.com

² อาจารย์ประจำ วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Chiangrai College. E-mail: peimbornrcrc@gmail.com

³ อาจารย์ประจำ วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Chiangrai College. Corresponding author E-mail: chuthamat.kitisri@crc.ac.th

Abstract

This research article's objectives were: 1) the levels of teacher motivation in performance; 2) to study the levels of performance of teachers according to the New Normal concept; and 3) to find the relationship between the motivation and the performance of teachers according to the New Normal concept at the medium-sized schools in Chiang Rai Primary Educational Service Area 2. The samples used in this research consisted of 326 teachers at the medium-sized schools in Chiang Rai Primary Educational Service Area 2. The tool used in this research was a questionnaire consisting of personal data, performance motivation, and performance of teachers at the medium schools in Chiang Rai Primary Educational Service Area 2. The statistics instruments used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation analysis.

The research results showed that 1) the level of motivation-motivating factors overall was at a high level with means of 4.09 and SD of 0.69, and overall, the motivation support was at a high level with means of 4.06 and SD of 0.80; 2) the level of performance overall, was at a high level with means of 3.76 and SD of 0.81; and 3) the relationship between motivation and performance of teachers according to the New Normal concept. The motivating factors were job success, recognition, nature of work, job responsibilities, progress in work; the sustaining factors were organizational policy, administration, command and supervision, relationship between supervisors and subordinates job position, job security, personal life, working conditions, and remuneration. There was a positive correlation ($p=.578$), ($p=.424$) with teachers' performance according to the New Normal concept, with the statistical significance at 0.05 level.

Keywords: Motivation; Performance; New Normal Concept

บทนำ (Introduction)

จากกระแสยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลให้สภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยในปัจจุบันมีสถานการณ์โรคอุบัติใหม่หรือโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) เป็นตระกูลของไวรัสสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อนในมนุษย์ ก่อให้เกิดอาการป่วยตั้งแต่โรคไข้หวัดธรรมดาไปจนถึงโรคที่มีความรุนแรงมาก เช่น โรคระบบทางเดินหายใจ และโรคระบบทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง และสามารถแพร่เชื้อจากคนสู่คนได้ ส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนการดำเนินชีวิตของมวลมนุษยชาติเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ จะต้องปรับตัวให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโรคอุบัติใหม่และทันต่อสถานการณ์ให้เร็วที่สุด New normal หรือ ความปกติรูปแบบใหม่จึงเกิดขึ้น

จากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่การทำงาน การดูแลสุขภาพอย่างเคร่งครัด แม้กระทั่งการจัดการเรียนรู้ที่จะต้องปรับตัว การดำเนินชีวิตใหม่ ในหลากหลายประการด้วยกัน ได้แก่ การรับประทานอาหาร การเดินทาง การพูดคุย เศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของคน หรือแม้กระทั่งการศึกษา เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมวล

มนุษยชาติทั่วโลก มนุษย์จำเป็นต้องป้องกันเพื่อให้ตนเองมีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่างๆ ในการดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีชีวิตแบบเดิมๆ จึงเกิดวิถีชีวิตแบบ New normal หรือความปกติใหม่ (New Normal) นี้ขึ้น ซึ่งวิถีชีวิตแบบ New normal เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไมคุ้นเคย ในปัจจุบันสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการพัฒนาครู และการบริหารงานในรูปแบบ Online เพื่อลดการเผชิญหน้ากัน ซึ่งเดิมมีการจัดการเรียนรู้แบบ Online บ้างแต่ไม่มากนัก กลายมาเป็นจัดการเรียนการสอน การอบรมพัฒนาทักษะ และการบริหารงานแบบ Online 100% ต้องมีการเว้นระยะห่างระหว่างผู้เรียนและผู้สอน งดการเดินทางมาเรียน งดการมารวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก งดกิจกรรมหลายๆ กิจกรรมที่จัดเพื่อพัฒนาผู้เรียนและครู มาเป็นกิจกรรมแบบ Online การสวมใส่หน้ากากอนามัย การประชุม Online กิจกรรมทำนุบำรุงศาสนา เช่น เรียนเทียน Online ลอยกระทง Online เป็นต้น

จากระบบการศึกษาที่ผ่านมาได้มีการจัดการเรียนรู้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นสอนแบบปกติ หรือ Active Learning ที่มีการเน้นกิจกรรมมากกว่าการบรรยาย เช่น ผู้สอนจะต้องกำหนดเป้าหมายให้สัมพันธ์กับกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ เน้นการพัฒนาทักษะสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการจัดการวางแผนการจัดการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนกิจกรรมที่จัดจะต้องสะท้อนให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ คิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยในสิ่งที่ผู้เรียนพบเห็น ชอบ ไม่ชอบ ผู้สอนต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ง่ายต่อการศึกษด้วยตนเองและสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนและมีความสัมพันธ์กับชีวิตจริง สามารถแก้ปัญหาได้ อาจสร้างสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อแก้ปัญหาตามสถานการณ์ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ จัดบรรยากาศเพื่อเอื้อต่อการเรียนร่วมกัน โดยใช้กระบวนการกลุ่มสามารถเรียนได้ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน การพัฒนาครูในทักษะต่างๆ การบริหารงาน แต่ในสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 สถานศึกษาหลายๆ แห่ง มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการศึกษาวิธีต่างๆ ในลักษณะ New normal ครูผู้สอนต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน วิธีการดำรงชีวิต บางแห่งมีความสุขและพอใจที่จะปฏิบัติงาน แต่บางแห่งอาจมีความพอใจในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันออกไป บุคคลที่ทำงานในองค์กรถือเป็นหลักสำคัญบางคนก็ทำงานอย่างขยันขันแข็งมีผลงานดีเด่น บางคนก็ทำงานอย่างเฉื่อยชาไม่มีแรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งสาเหตุที่อยู่เบื้องหลังการทำงานของบุคคลเหล่านั้น ทั้งสภาพแวดล้อมในการทำงานและ ทั้งพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกเป็นผลมาจากแรงจูงใจ (Motive) แรงจูงใจในการทำงานอาจเกิดขึ้นได้หลายปัจจัยทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน ปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors) ได้แก่ ความสำเร็จในงาน การได้รับการยอมรับ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบในงาน ความก้าวหน้าในงาน ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ได้แก่ เงินเดือน โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้าในอนาคต ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา สถานะของอาชีพ นโยบายและการบริหารงาน สภาพการทำงาน ความเป็นอยู่ส่วนตัว ความมั่นคงในงาน การปกครองบังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา โดยคุณภาพการศึกษาที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น จะต้องมีการมีแรงจูงใจที่จะเกิดขึ้นกับบุคลากรโดยเฉพาะ “ครู” ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู พยายามสร้างความพอใจความผูกพันและความตระหนักในหน้าที่ รวมถึงความสำคัญของอาชีพของตนผลักดันให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ และการจะทำให้ครูปฏิบัติงานได้ด้นั้นขึ้นอยู่กับขวัญและกำลังใจที่ดีของ

ครูที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานส่งผลให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเท่าที่จะทำได้ (ผู้บริหารส่วนราชการ (นบส.2) รุ่นที่ 12, 2564: 1)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย โดยการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในรูปแบบของชีวิตวิถีใหม่นั้นเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตผ่านระบบออนไลน์ ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย โดยตัวแปรแรงจูงใจทั้งสองตัวแปรประกอบด้วยปัจจัยจูงใจ และปัจจัย ค้ำจุน ทั้งนี้ผลการศึกษาค้นคว้าสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงและ พัฒนาครูของโรงเรียนให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและเพื่อนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลสารสนเทศด้วย การ ส่งเสริมการสร้างแรงจูงใจไปใช้ประกอบการพัฒนางานบริหารบุคคลก่อให้เกิดความก้าวหน้าและมี ประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาดกลางใน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาระดับของการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาดกลางในเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่โรงเรียน ขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

งานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาดกลางเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ตามรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ตาม แนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 โดยใช้กรอบแนวคิด และทฤษฎีแรงจูงใจของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B., 1959) อันได้แก่ ด้านปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน

1.2 ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน โรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย จำนวน 1,269 คน

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย คือ ครูผู้สอน โรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จากสูตรคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D.W. 1970: 608) ที่ระดับ ความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 296 คน เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนและความไม่สมบูรณ์ของ

ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เพิ่มกลุ่มตัวอย่างอีกจำนวน 30 คน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 326 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะดำเนินการศึกษา โรงเรียนขนาดกลางเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย จำนวน 70 โรงเรียน

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยปีการศึกษา 2564 (มิถุนายน 2564-ตุลาคม 2565)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยพิจารณา ภายใตกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้ สอดคล้องกับคำจำกัดความในการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และประเมินค่า (Rating) โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับวุฒิการศึกษา สูงสุด และตำแหน่ง ตอนที่ 2 แบบสอบถามประเมินค่า (Rating Scales) 5 ระดับ เกี่ยวกับแรงจูงใจในการ ปฏิบัติงานของครูผู้สอน และตอนที่ 3 แบบสอบถามประเมินค่า (Rating Scales) 5 ระดับ เกี่ยวกับการการ ปฏิบัติงานของครูผู้สอน ในโรงเรียนขนาดกลางเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัด เชียงราย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการ สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ครูเป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบ แบบสอบถาม

3.2 ผู้วิจัยแนะนำตัวกับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนะนำวิธีการตอบ แบบสอบถามและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างกรอกข้อมูลและขอรับแบบสอบถามงานวิจัยคืน ทันที

3.4 นำผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่เก็บได้ทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามหาก พบแบบสอบถามที่มีข้อมูลไม่สมบูรณ์ผู้วิจัยจึงจะคัดแยกออก จึงเหลือแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์จำนวน 296 ชุด เพื่อนำไปประมวลผลทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยข้อความถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับวุฒิ การศึกษาสูงสุด และตำแหน่ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ

4.2 วิเคราะห์ระดับแรงจูงใจ และการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาด กลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดย การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 การวิเคราะห์เพื่อหาค่าความสัมพันธ์แรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ ในโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย โดยใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Analysis)

ผลการวิจัย (Research Results)

จากผลการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาดกลางเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย สรุปได้ ดังนี้

1. สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 72.7) มีอายุมากกว่า 40 ปี (ร้อยละ 46.93) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 67.48)

2. ระดับแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย ด้านปัจจัยจูงใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรับผิดชอบในงาน ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = 0.65) รองลงมาคือ ด้านลักษณะของงาน ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 0.65) ตามลำดับ ด้านปัจจัยค้ำจุน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความมั่นคงในการทำงาน ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.60) รองลงมาคือ ด้านการบังคับบัญชาและการควบคุมดูแล ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.64) และด้านตำแหน่งงาน ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.78) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ในโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย

ปัจจัยจูงใจ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1 ด้านความสำเร็จในการทำงาน	4.03	0.73	มาก
2 ด้านการได้รับการยอมรับ	3.96	0.74	มาก
3 ด้านลักษณะของงาน	4.14	0.65	มาก
4 ด้านความรับผิดชอบในงาน	4.29	0.65	มาก
5 ด้านความก้าวหน้าในงาน	4.07	0.70	มาก
รวม	4.09	0.69	มาก
ปัจจัยค้ำจุน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1 ด้านค่าตอบแทน	3.76	0.88	มาก
2 ด้านนโยบายและการบริหารขององค์กร	4.01	0.73	มาก
3 ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	4.18	0.74	มาก
4 ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	4.08	0.81	มาก
5 ชีวิตส่วนตัว	3.89	0.83	มาก
6 การบังคับบัญชาและการควบคุมดูแล	4.33	0.64	มากที่สุด
7 นโยบายและการบริหารขององค์กร	4.06	0.86	มาก
8 สภาพการทำงาน	3.98	0.77	มาก

9 ความมั่นคงในการทำงาน	4.37	0.60	มากที่สุด
10 ตำแหน่งงาน	4.33	0.78	มากที่สุด
11 ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน	3.87	1.01	มาก
รวม	4.06	0.80	มาก

3. ระดับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.76, S.D. = 0.81) ได้แก่ ด้านการจัดรูปแบบการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาครู และด้านการบริหารงาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่โรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย

การปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1 ด้านการจัดรูปแบบการเรียนการสอน	3.76	0.81	มาก
2 ด้านการพัฒนาครู	4.32	0.64	มากที่สุด
3 ด้านการบริหารงาน	3.40	0.92	มาก
รวม	3.76	0.81	มาก

4. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ ด้านปัจจัยจูงใจ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง (p = .578) กับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ด้านปัจจัยค่าจูง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ (p = .424) กับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยด้านที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่มากที่สุด คือ ด้านการได้รับการยอมรับมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (p = .642) รองลงมาด้านความก้าวหน้าในงานมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (p = .628) และด้านลักษณะของงานมีความสัมพันธ์ระดับต่ำ (p = .433) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยค่าจูงมีค่าเฉลี่ยความสัมพันธ์ระดับต่ำ (p = .424) โดยด้านที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่มากที่สุด คือด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (p = .673) รองลงมาด้านค่าตอบแทนมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (p = .628) และด้านนโยบายและการบริหารขององค์กรมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง (p = .593) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย

แรงจูงใจ	การปฏิบัติงาน		
	Pearson Correlation (r)	Sig.	ระดับความสัมพันธ์
ปัจจัยจูงใจ			
1. ความสำเร็จในงาน	1	.000	สัมพันธ์สูงมาก
2. การได้รับการยอมรับ	.642	.000	สัมพันธ์ปานกลาง
3. ลักษณะของงาน	.433	.000	สัมพันธ์ต่ำ
4. ความรับผิดชอบในงาน	.188	.001	สัมพันธ์ต่ำมาก
5. ความก้าวหน้าในงาน	.628	.001	สัมพันธ์ปานกลาง
ระดับความสัมพันธ์ด้านปัจจัยจูงใจ	0.578	0.000	สัมพันธ์ปานกลาง
ปัจจัยค้ำจุน			
1. นโยบายและการบริหารขององค์กร	.593	.000	สัมพันธ์ปานกลาง
2. การบังคับบัญชาและการควบคุมดูแล	.463	.000	สัมพันธ์ต่ำ
3. ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน	.436	.000	สัมพันธ์ต่ำ
4. ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	.673	.000	สัมพันธ์ปานกลาง
5. ความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา	.365	.000	สัมพันธ์ต่ำมาก
6. ตำแหน่งงาน	.134	.000	สัมพันธ์ต่ำมาก
7. ความมั่นคงในการทำงาน	.215	.000	สัมพันธ์ต่ำมาก
8. ชีวิตส่วนตัว	.220	.000	สัมพันธ์ต่ำมาก
9. สภาพการทำงาน	.515	.000	สัมพันธ์ปานกลาง
10. ค่าตอบแทน	.628	.000	สัมพันธ์ปานกลาง
ระดับความสัมพันธ์ด้านปัจจัยค้ำจุน	.424	.000	สัมพันธ์ต่ำ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่โรงเรียนขนาดกลางเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย ทำให้ได้ข้อค้นพบและนำมาเป็นข้อวิจารณ์เพื่อตอบคำถามการวิจัยตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. ระดับแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ ในโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย โดยในภาพรวมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ความสำเร็จในงาน การได้รับการยอมรับ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบในงาน และความก้าวหน้าในงาน โดยครูผู้สอนมีความรับผิดชอบในงานสูง ด้วยลักษณะของงานที่ต้องปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จะต้องใช้ความพยายามในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย สอดคล้องกับการศึกษาของ พิษณุภา แก้วไกรสร (2560) กล่าวว่า ปัจจัยจูงใจเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับงานโดยตรง เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเป็นเจ้าของงานและรักงาน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านปัจจัยค้ำจุน ซึ่งเป็นปัจจัยที่คงไว้ซึ่งแรงจูงใจในการทำงานของบุคคลให้มีอยู่ตลอดเวลา ถ้าไม่มีหรือมีไม่สอดคล้องกับความปรารถนาของบุคคลในองค์กรแล้วจะเกิดการไม่ชอบงานขึ้น

2. ระดับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ด้านการพัฒนาครูประเด็นครูจะต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะในการบริหารงานสถานศึกษา ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 มีคะแนนสูงมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตาม แนวคิดวิถีใหม่ มีการจัดทำข้อปฏิบัติการเรียนการสอนของโรงเรียนที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของ ครูผู้สอนและบุคลากรในโรงเรียนให้ปฏิบัติงานตามแผนการปฏิบัติที่ได้ตกลงกันไว้ มีเป้าหมาย ตัวชี้วัดการ ปฏิบัติงาน เกณฑ์ต่างๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ อธิติ หมอบัญญูเรือง (2558) ที่ศึกษาการบริหารจัดการ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการที่บุคลากรได้มี ช่องทางการแสดงความคิดเห็นของตนเองในการออกแบบขั้นตอนการทำงานหรือรูปแบบการทำงานต่างๆจะ ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกภูมิใจและเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในการออกแบบขั้นตอนการทำงานเมื่อทำงานเสร็จสิ้น ในแต่ละครั้งบุคลากรจะรู้ว่าคุณค่าความสำเร็จนั้นมาจากตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งทำให้ครูผู้สอนและบุคลากรใน โรงเรียนได้มีแนวทางการปฏิบัติงานในการทำงานที่ชัดเจนตามกรอบแผนงาน ซึ่งก่อให้เกิดผลลัพธ์การปฏิบัติที่ ดีมีประสิทธิภาพในแนวคิดวิถีใหม่ (New normal)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาด กลางเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย มีปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนซึ่งมี ความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ ในด้านการจัดรูปแบบการเรียนการสอน ด้าน การพัฒนาครูและด้านการบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูผู้สอนได้แสดงถึงศักยภาพในการ พัฒนาตนเองในด้านการเรียนการสอนในชีวิตวิถีใหม่ New normal มีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถในการทักษะการบริหารงานด้วยตนเองโดยมีผู้บังคับบัญชาคอยชี้แนะจึงทำให้ครูผู้สอนได้มีโอกาสได้ พัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะในการบริหารงานสถานศึกษาในช่วงสถานการณ์โควิด-19 มีการเรียนรู้และ พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นในการพัฒนาตนเองให้มีความรู้และทักษะการจัดการ เรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น On-Air, Online, On Site, On Hand, Blended learning เป็นต้น ด้านการ บริหารในยุคชีวิตวิถีใหม่ (New normal) ทำให้มีการบริหารงานแบบออนไลน์มีการให้ความสำคัญกระบวนการ ของนักเรียนแบบองค์รวมเกิดการพัฒนาการศึกษาโดยการรับฟังเสียงสะท้อนจากทุกระดับ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน ร่วมกันตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา สร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีความปลอดภัย จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้ความสำคัญกับสภาพจิตสังคมและอารมณ์ของครูที่อาจเกิดภาวะหมดไฟ ในการสอน (Burnout) และนักเรียนที่อาจส่งผลต่อการเรียนรู้ในระยะยาว สอดคล้องกับการศึกษาของ สุภาภรณ์ พรหมบุตร (2563) ได้กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติงานตามแนวคิดวิถีใหม่เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ที่ แตกต่างจากอดีต อันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่าง เป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไมคุ้นเคย รูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติและการจัดการ และสอดคล้องกับ การศึกษาของ กมลพร กัลยาณมิตร (2559: 175-183) ที่อ้างอิงจากทฤษฎีของเฮอร์เบิร์ต จี ฮิลส์ ได้กล่าวว่า ปัจจัยแรงจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน เป็นแรงจูงใจ แรงเสริม แรงขับ หรือแรงผลักดันที่ทำให้เกิดความกระตือรือร้น ในการปฏิบัติงานและยังส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการทำให้พฤติกรรมของบุคคลมีพลัง ทิศทางและมีความรู้สึ กมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ได้แสดงให้เห็นว่า ระดับแรงจูงใจ อันประกอบไปด้วย ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาดกลางเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย ปัจจัยแรงจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน เป็นแรงจูงใจ แรงเสริม แรงขับ หรือแรงผลักดันที่ทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานและยังส่งผลต่อขวัญกำลังใจ ในการทำให้พฤติกรรมของบุคคลมีพลัง ทิศทางและมีความรู้สึกร่มมั่นที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย ด้านการบริหาร ทำให้มีการบริหารงานแบบออนไลน์มีการให้ความสำคัญกระบวนการของนักเรียนแบบองค์รวมเกิดการพัฒนาการศึกษาโดยการรับฟังเสียงสะท้อนจากทุกระดับ ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน ร่วมกันตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา สร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีความปลอดภัย ให้ความสำคัญกับสภาพจิตสังคมและอารมณ์ของครู และนักเรียนที่อาจส่งผลต่อการเรียนรู้ในระยะยาว

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ จากการวิจัย ดังนี้

1. ระดับแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ ในโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย ทำให้นำไปสู่การบริหารบุคลากรในโรงเรียน ให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรที่แท้จริง
2. ระดับของการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ โรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย ทำให้ทราบถึงทิศทางการบริหารงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในองค์กร ทั้งในด้านการจัดรูปแบบการเรียนการสอนของครู ด้านการพัฒนาครู และด้านการบริหาร
3. การบริหารองค์กร โดยเฉพาะการบริหารทรัพยากรบุคคล แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ หัวใจสำคัญ ในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุความสำเร็จขององค์กร จำเป็นอย่างยิ่งต้องให้ความสำคัญไม่แพ้ปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น งบประมาณ อาคารสถานที่ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 จากการศึกษา ระดับแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ ในโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย พบว่า หากผู้บริหารที่ดี และมีความใส่ใจต่อบุคลากรในองค์กร นำเอารายละเอียดแรงจูงใจด้านต่าง ๆ ไปประกอบการพิจารณาในการบริหารทรัพยากรบุคคลแล้ว จะทำให้เข้าใจผู้ใต้บังคับบัญชา และบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
 - 1.2 จากการศึกษา ระดับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ ในโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย พบว่า ปัจจัยส่งผลต่อการปฏิบัติงานในสถานการณ์ปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาแนวทางการบริหารงานเพื่อให้ผ่านพ้นวิกฤตแห่งปัญหาต่าง ๆ ก่อให้เกิดความปกติใหม่ New normal เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามเป้าประสงค์ที่ได้ตั้งไว้
 - 1.3 จากการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์แรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ ในโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย

จะพบว่าความสัมพันธ์แรงจูงใจมีผลต่อการปฏิบัติงานอยู่ในระดับต่ำ ส่งผลถึงทำให้เราคาดการณ์ได้ว่ามีปัจจัยด้านอื่น ที่อาจจะมีผลต่อการปฏิบัติงานตามแนวคิดวิถีใหม่ ซึ่งควรมีการศึกษาและวิจัยต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น เช่น ผลกระทบอื่นที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานปฏิบัติงานของครูผู้สอนตามแนวคิดวิถีใหม่ ในโรงเรียนขนาดกลางในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 จังหวัดเชียงราย

2.2 ควรศึกษาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน เช่น PM 2.5 โรคระบาดต่างๆเพื่อให้ทันต่อการปรับแผนการเรียนการสอนในอนาคตได้

เอกสารอ้างอิง (References)

- กมลพร กัลยาณมิตร. (กันยายน-ธันวาคม 2559). แรงจูงใจ 2 ปัจจัยพลังสู่ความสำเร็จ. **วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี**. 6(3): 175-183.
- ผู้บริหารส่วนราชการ (นบส.2) รุ่นที่12. (2564). **แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐในยุค New normal**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/page/rwmelm_nbs.2_run_12.pdf สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2564.
- พิชญาภา แก้วไกรสร.(2560). **แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ สำนักงานที่ดินจังหวัดมหาสารคาม**. การค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุภาภรณ์ พรหมบุตร. (2563). **New normal กับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://dsp.dip.go.th/th/category/2017-11-27-08-04-02/2020-06-29-14-39-49> สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2564.
- อิทธิ หมอกบุญเรือง. (2558). **การบริหารจัดการแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น จังหวัดเชียงใหม่**.การค้นคว้าอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). **The motivation to work**. (2nd ed.). New York: John Wiley.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining sample size for Research activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3): 607-610.

**แนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3**
**Guidelines for the Management of Dropout Students in Highland School
Areas under the Office of Phitsanulok Primary Educational Service Area 3**

อักรพงษ์ ธรรมมาวิวัฒน์¹ ชัชภูมิ สีชมภู² ชลายุทธ์ ทรุฑเมือง³
Akarapong Thammawiwat, Chatphum Sichomphoo, Chalayuth Khrootmuang

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุการออกกลางคัน แนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคัน และตรวจสอบความเหมาะสมของโรงเรียนพื้นที่สูง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 135 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า สาเหตุการออกกลางคันของ ทั้ง 6 ด้าน มีดังนี้ 1) ติดการพนัน ติดเกม ติดเพื่อน และติดยาเสพติด 2) ครอบครัวมีฐานะยากจน 3) กฎ ระเบียบของโรงเรียนเคร่งครัดเกินไป 4) หลักสูตรที่เปิดสอนไม่ตรงกับความต้องการ 5) ขาดเทคนิคและวิธีการในการถ่ายทอด 6) แหล่งอบายมุขอยู่ใกล้สถานศึกษา ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคัน ทั้ง 6 ด้าน มีดังนี้ 1) ครูที่ปรึกษาออกเยี่ยมบ้าน เพื่อหาสาเหตุ สภาพปัญหาการเรียนของนักเรียน 2) จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้ปกครองและนักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา 3) จัดทำคู่มือการปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบของโรงเรียน 4) โรงเรียนให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา 5) โรงเรียนมีการนิเทศ ติดตาม ภายในสถานศึกษา 6) โรงเรียนและชุมชนร่วมกันสร้างกลุ่มเครือข่ายผู้ปกครองในพื้นที่ และผลการตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคัน ทั้ง 6 ด้าน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ (Keywords) : สาเหตุการออกกลางคัน; แนวทางบริหารจัดการ; โรงเรียนพื้นที่สูง

Abstract

The objectives of this research article were: to study the causes of student truancy, management strategies for addressing student truancy, and to assess the suitability of highland schools under the jurisdiction of the Office of Educational Service Area Region 3, Nakhon Pathom Province. The sample group consisted of 9 schools with a total of 135 participants.

Received: 2023-08-21 Revised: 2023-08-31 Accepted: 2023-09-03

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ Educational Administration Master of Education, Uttaradit Rajabhat University. E-mail: akarapongtom2@gmail.com

² อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ Lecturer, Graduate School Faculty of Education Uttaradit Rajabhat University, Thailand. E-mail: Chatphum.Sri@live.ur.ac.th

³ อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ Educational Administration Master of Education, Uttaradit Rajabhat University. E-mail: charayuth@gmail.th

The research tools were: questionnaires and interviews, and statistical analysis techniques such as means, standard deviations, and content analysis.

The research findings revealed that the causes of truancy across all six dimensions were: 1) involvement in gambling, gaming, negative peer influences, and substance abuse 2) familial financial difficulties, 3) excessive strictness of school rules and regulations, 4) curriculum misalignment with student needs, 5) lack of teaching techniques and methods, and 6) proximity of negative influences due to the school's location. The management strategies for addressing student truancy across all six dimensions were as follows: 1) Teacher home visits to identify causes and address student absenteeism issues, 2) organizing activities to emphasize the importance of education to both parents and students, 3) developing manuals for adhering to school rules and regulations, 4) schools creating teaching plans aligned with the curriculum, 5) implementation of internal monitoring and follow-up mechanisms, and 6) collaborative efforts between schools and communities to establish parent networks in the area. Moreover, the results of evaluating the appropriateness of the management strategies for addressing student truancy across all six dimensions indicated the highest level of suitability.

Keywords: dropout cause; management guidelines; highland school areas

บทนำ (Introduction)

กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับประเทศ ได้มีนโยบายเร่งรัดปรับปรุงระบบ วิธีการในการบริหารจัดการคุณภาพการศึกษา กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เร่งสร้างคุณภาพของการศึกษาของประเทศไทยให้ได้มาตรฐาน สำหรับในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการจัดการศึกษาที่ผ่านมาอาจกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จหลายด้าน เช่น อัตราการเข้าเรียนในภาคบังคับเพิ่มขึ้น การปรับปรุงระบบการบริหารจัดการ การพัฒนาหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอน การกระจายอำนาจทางการศึกษาไปสู่ท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม บทสรุปของการจัดการศึกษาที่ผ่านมามีประเด็นที่น่าสนใจศึกษาโดยเฉพาะด้านสภาพและผลผลิตในการจัดการศึกษาที่เกี่ยวกับผู้เรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการที่ผู้เรียนส่วนหนึ่งไม่สามารถเข้าเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับหรือต้องออกกลางคันได้

ปัจจุบันพบปัญหาว่า การออกกลางคันเป็นปัญหาสำคัญต่อการจัดการศึกษาของประเทศที่ต้องเร่งดำเนินการป้องกันและแก้ไขอย่างจริงจัง ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนทำให้เกิด “ความสูญเสียทางการศึกษา” เป็นผลเสียต่อผู้เรียน ได้แก่ ทำให้ผู้เรียนขาดความรู้ และทักษะจำเป็นในการดำรงชีวิต มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้ ขาดความมั่นใจในตนเอง ขาดโอกาสในการพัฒนาตนเอง ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในระหว่างเรียน งบประมาณจะได้รับในอนาคตจากที่มีประชากรที่มีคุณภาพ งบประมาณจะต้องเสียไปในการแก้ปัญหาสังคมหากเด็กออกกลางคันส่วนหนึ่งก่อปัญหาขึ้น งบประมาณต้องเสียไปในการดูแลบุคคลส่วนหนึ่งที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เป็นการสูญเสียโอกาส ได้แก่ สูญเสียโอกาสส่วนบุคคลที่จะได้ศึกษา และพัฒนาตนเอง สูญเสียโอกาสของสังคมที่จะได้บุคคลที่มีคุณภาพมาพัฒนาประเทศและเป็นผลเสียต่อสังคม ได้แก่ ขาด

คนที่มีคุณภาพที่จะสร้างสรรค์ความเจริญ สังคมต้องแบกรับภาระหากผู้เรียนที่ออกกลางคันโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ สังคมเกิดความวุ่นวายหากผู้เรียนที่ออกกลางคันโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ และก่อปัญหาขึ้น จะเห็นได้ว่าการออกกลางคันเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญที่ไม่อาจมองข้ามไปได้เพราะผู้เรียนที่ออกกลางคันต้องประสบปัญหาคุณภาพชีวิตของตนเอง ก่อนให้เกิดผลเสียต่อสังคมและประเทศชาติในอนาคต (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2554: 14)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสาเหตุและแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันในการวิจัยหัวข้อ “แนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ” เพื่อหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคัน เพื่อจะนำไปสู่แนวทางแก้ไขและป้องกันหรือลดจำนวนการออกกลางคันของนักเรียนให้มีปริมาณลดน้อยลงและหายไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสาเหตุการออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3
2. เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3
3. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย
 - 1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาสาเหตุการออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 มีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านนักเรียน ด้านครอบครัว ด้านสถานศึกษา ด้านการสอน-หลักสูตร ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม
 - 1.2 ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง
- ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานแผนงานการศึกษาการศึกษา หัวหน้างานหลักสูตร ประธานกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 9 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านน้ำจวง โรงเรียนบ้านร่มเกล้า โรงเรียนบ้านขุนน้ำคืบ โรงเรียนภูซัดรวมไทยพัฒนา โรงเรียนบ้านห้วยทรายเหนือ โรงเรียนวัดบ่อภาค โรงเรียนกัลยาณิวัฒนา 1 โรงเรียนบ้านหนองหิน โรงเรียนบ้านหลังเขา รวมทั้งสิ้น 318 คน

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามสาเหตุของการออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนละ 1 คน หัวหน้างานแผนงานการศึกษาโรงเรียนละ 1 คน หัวหน้างานหลักสูตรโรงเรียนละ 1 คน ประธาน

กรรมการสถานศึกษาโรงเรียนละ 1 คน และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนกลุ่มเสี่ยงโรงเรียนละ 1 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านน้ำจวง โรงเรียนบ้านร่มเกล้า โรงเรียนบ้านขุนน้ำคืบ โรงเรียนภูซัดรวมไทยพัฒนา โรงเรียนบ้านห้วยทรายเหนือ โรงเรียนวัดบ่อภาค โรงเรียนกัลยาณิวัฒนา 1 โรงเรียนบ้านหนองหิน โรงเรียนบ้านหลังเขา รวมทั้งสิ้น 45 คน 2. นักเรียนกลุ่มเสี่ยงในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โรงเรียนละ 10 คน จำนวน 9 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 90 คน จากกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 รวมทั้งสิ้น 135 คน

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้ในการสัมภาษณ์หาแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานแนะแนวการศึกษา หัวหน้างานหลักสูตร ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา ศึกษานิเทศก์ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 11 คน

สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานแนะแนวการศึกษา หัวหน้างานหลักสูตร ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 27 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ โรงเรียนพื้นที่สูงที่อยู่ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 9 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านน้ำจวง โรงเรียนบ้านร่มเกล้า โรงเรียนบ้านขุนน้ำคืบ โรงเรียนภูซัดรวมไทยพัฒนา โรงเรียนบ้านห้วยทรายเหนือ โรงเรียนวัดบ่อภาค โรงเรียนกัลยาณิวัฒนา 1 โรงเรียนบ้านหนองหิน โรงเรียนบ้านหลังเขา

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษาในระยะเวลาปีการศึกษา 2565-2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ประกอบด้วย 2 เครื่องมือ ได้แก่

2.1 แบบสอบถามใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 3 ตอน ซึ่งตอนที่ 1 สอบถามสภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ตอนที่ 2 สอบถามสาเหตุการออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

2.2 แบบสัมภาษณ์ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 6 ด้าน ด้านละ 2 ข้อ ผู้วิจัยเลือกหัวข้อของสาเหตุที่มีความสำคัญและต้องรีบนำไปหาแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันอย่างเร่งด่วนที่สุดใน 2 ลำดับแรกของแต่ละด้าน รวมทั้งหมด 12 ข้อ เพื่อนำไปใช้หาแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง

2.3 แบบสอบถามใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 3 ตอน ซึ่งตอนที่ 1 สอบถามสภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็น

แบบตรวจสอบรายการ (checklist) ตอนที่ 2 สอบถามความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

3.1 ขอนหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ถึงผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนขยายโอกาสบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 เพื่อขออนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย

3.2 นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งให้แก่โรงเรียนที่จะเก็บข้อมูลพร้อมแบบสอบถามที่จะใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในระหว่างเดือนมิถุนายน 2566 ถึง เดือนกรกฎาคม 2566 ได้ข้อมูลกลับคืนมา

3.3 ผู้วิจัยนำผลการตอบแบบสอบถาม มาเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณให้ได้จนครบตามจำนวน และตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วน แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผลต่อไป

แบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

3.4 ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อพูดคุยเบื้องต้นให้เข้าใจ และให้ความยินยอมก่อนออกสัมภาษณ์ และขออนุญาตนัดวัน เวลา เข้าพบในวันทีสะดวก

3.5 ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อและขอสัมภาษณ์ด้วยตนเองตาม วัน เวลา ที่ได้นัดหมายในเดือนกรกฎาคม 2566 และในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยทำการจดบันทึกเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน

3.6 นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์หาแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันเพื่อนำไปเป็นแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนพื้นที่สูงต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้ข้อมูลที่ได้นำมาสรุป และจำแนกแนวทางการบริหารจัดการของแต่ละด้าน และทำการตรวจสอบวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเป็นภาพรวมรายด้าน

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 สรุปผลการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 สาเหตุการออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ซึ่งมีทั้งหมด 6 ด้าน ผลปรากฏตามตารางที่ 1

รายการสาเหตุที่มีผลต่อการออกกลางคัน	ระดับสาเหตุการออกกลางคัน (n=119)		
	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ค่าเบี่ยงเบน S.D.	แปลผล
1. ด้านนักเรียน	3.46	0.98	ปานกลาง
2. ด้านครอบครัว	3.09	0.89	ปานกลาง
3. ด้านสถานศึกษา	2.11	0.69	น้อย
4. ด้านการสอน/หลักสูตร	1.91	0.60	น้อย
5. ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน	2.11	0.66	น้อย
6. ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม	2.23	0.74	น้อย
รวม 6 ด้าน	2.48	0.76	น้อย

จากตารางที่ 1 พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สาเหตุการออกกลางคันอยู่ในระดับ ปานกลาง 2 ด้าน ระดับน้อย 4 ด้าน และเมื่อเรียงลำดับเป็นรายด้านที่เป็นสาเหตุมากที่สุด ได้แก่ ด้านนักเรียน ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.98) รองลงมาได้แก่ ด้านครอบครัว ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 0.89) และ ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 2.23$, S.D. = 0.74) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายการสาเหตุที่มีผลต่อการออกกลางคันที่มีสาเหตุสำคัญเร่งด่วนมากที่สุด 2 ลำดับแรกของแต่ละด้าน ผลปรากฏ ดังนี้

1. ด้านนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.98) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ติดการพนัน ติดเกม ติดเพื่อน และติดยาเสพติด ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 1.09) รองลงมา คือ ขาดเรียนบ่อยครั้งจนหมดสิทธิ์สอบ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 1.11) ตามลำดับ

2. ด้านครอบครัว โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$, S.D. = 0.89) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ครอบครัวมีฐานะยากจน ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.69) รองลงมา คือ ครอบครัวไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษา ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 1.02) ตามลำดับ

3. ด้านสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X} = 2.11$, S.D. = 0.69) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด กฎ ระเบียบของโรงเรียนเคร่งครัดเกินไป ($\bar{X} = 2.59$, S.D. = 0.72) รองลงมา คือ ความปลอดภัยภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{X} = 2.47$, S.D. = 0.67) ตามลำดับ

4. ด้านการสอน/หลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.91$, S.D. = 0.60) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด หลักสูตรที่เปิดสอนไม่ตรงกับความต้องการของนักเรียน ($\bar{X} = 3.11$, S.D. = 0.92) รองลงมา คือ โรงเรียนขาดการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 2.68$, S.D. = 0.61) ตามลำดับ

5. ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X} = 2.11$, S.D. = 0.66) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขาดเทคนิคและวิธีการในการถ่ายทอดความรู้ ($\bar{X} = 2.39$, S.D. = 0.69) รองลงมา คือ การจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับเนื้อหารายวิชา ($\bar{X} = 2.36$, S.D. = 0.80) และครูมีการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลที่ไม่หลากหลาย ($\bar{X} = 2.21$, S.D. = 0.79) ตามลำดับ

6. ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X} = 2.23$, S.D. = 0.74) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แหล่งอบายมุขอยู่ใกล้สถานศึกษาจนเกินไป ง่ายต่อการหนีเรียน ($\bar{X} = 2.91$, S.D. = 1.01) รองลงมา คือ ขาดการดูแลความปลอดภัยบริเวณรอบสถานศึกษา ($\bar{X} = 2.44$, S.D. = 0.74) ตามลำดับ

ระยะที่ 2 แนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ตามรายการสาเหตุสำคัญที่มีผลต่อการออกกลางคันหรือเร่งด่วนมากที่สุด 2 ลำดับแรกของแต่ละด้าน โดยการสัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 คน ผลปรากฏ ดังนี้

ด้านนักเรียน สรุปได้ว่า 1. ครูที่ปรึกษาออกเยี่ยมบ้านเพื่อหาสาเหตุ สภาพปัญหาการเรียนของนักเรียน และพูดคุยกับนักเรียน ผู้ปกครอง ให้เข้าใจถึงความสำคัญของการเรียน 2. ครูผู้สอนหรือครูที่ปรึกษาหาโอกาสพบปะพูดคุยกับ พ่อ แม่ผู้ปกครองเพื่อขอความร่วมมือในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียน

ด้านครอบครัว สรุปได้ว่า 1. จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้ปกครองและนักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา เช่น กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ เป็นต้น 2. คณะครูร่วมมือกันพิจารณาหาทุนการศึกษาให้กับนักเรียนหรือจัดหาระดมทุนการศึกษาให้กับนักเรียน

ด้านสถานศึกษา สรุปได้ว่า 1. จัดทำคู่มือการปฏิบัติตนตาม กฎ ระเบียบของโรงเรียน 2. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตาม กฎ ระเบียบของโรงเรียน

ด้านการสอน/หลักสูตร สรุปได้ว่า 1. โรงเรียนให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา 2. โรงเรียนศึกษาสภาพและความต้องการของนักเรียน

ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน สรุปได้ว่า 1. โรงเรียนมีการนิเทศ ติดตาม ภายในสถานศึกษา ทั้งเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ 2. ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ มีการตรวจแผนการสอนของครูผู้สอน

ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม สรุปได้ว่า 1. โรงเรียน และชุมชนร่วมกันสร้างกลุ่มเครือข่ายผู้ปกครองในพื้นที่ช่วยกันสอดส่อง ป้องกัน ดูแลพฤติกรรมของนักเรียน พร้อมทั้งให้แจ้งข่าวสารกับโรงเรียน 2. โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อรณรงค์ต่อต้านแหล่งอบายมุขให้กับนักเรียน และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้เรื่องโทษของการมั่วสุม

ระยะที่ 3 ความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีทั้งหมด 6 ด้าน ผลปรากฏดังตารางที่ 2

รายการความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง	ระดับความเหมาะสม (n=26)		
	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ค่าเบี่ยงเบน S.D.	แปลผล
ด้านที่ 1 ด้านนักเรียน	4.64	0.50	มากที่สุด
ด้านที่ 2 ด้านครอบครัว	4.55	0.53	มากที่สุด
ด้านที่ 3 ด้านสถานศึกษา	4.55	0.50	มากที่สุด
ด้านที่ 4 ด้านการสอน/หลักสูตร	4.60	0.52	มากที่สุด
ด้านที่ 5 ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน	4.59	0.50	มากที่สุด
ด้านที่ 6 ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม	4.63	0.47	มากที่สุด
รวม 6 ด้าน	4.59	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 รวมทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.50) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} =$

4.63, S.D. = 0.47) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการมากที่สุด 3 ลำดับแรกของแต่ละด้าน ผลปรากฏดังนี้

1. ด้านนักเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ 1. ครูที่ปรึกษาออกเยี่ยมบ้านเพื่อหาสาเหตุ สภาพปัญหาการเรียนของนักเรียน และพูดคุยกับนักเรียน ผู้ปกครองให้เข้าใจถึงความสำคัญของการเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.33) รองลงมาคือ 2. ครูผู้สอนหรือครูที่ปรึกษาหาโอกาสพบปะพูดคุยกับ พ่อ แม่ผู้ปกครองเพื่อขอความร่วมมือในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.40) และ 3. โรงเรียนจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน บริการแนะแนวให้คำปรึกษาแก่นักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.43)

2. ด้านครอบครัว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.53) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 1. จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้ปกครองและนักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา เช่น กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ เป็นต้น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.37) รองลงมาคือ 2. คณะครูร่วมมือกันพิจารณาหาทุนการศึกษาให้กับนักเรียน หรือจัดหาระดมทุนการศึกษาให้กับนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.40) และ 3. โรงเรียนอธิบายให้ผู้ปกครองเห็นถึงความสำคัญของการเรียน และโอกาสในการทำงานหรือสิ่งที่นักเรียนจะได้รับเมื่อเรียนจบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.43)

3. ด้านสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.50) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ 1. จัดทำคู่มือการปฏิบัติตนตาม กฎ ระเบียบของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.40) รองลงมาคือ 2. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตาม กฎ ระเบียบของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.45) และ 3. โรงเรียนจัดทำแผนความปลอดภัยสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.47)

4. ด้านการสอน/หลักสูตร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.52) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ 1. โรงเรียนให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.40) รองลงมาคือ 2. โรงเรียนศึกษาสภาพและความต้องการของนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.43) และ 3. โรงเรียนปรับปรุงหลักสูตรเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.45)

5. ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.50) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ 1. โรงเรียนมีการนิเทศ ติดตาม ภายในสถานศึกษา ทั้งเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.40) รองลงมาคือ 2. ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ มีการตรวจแผนการสอนของครูผู้สอน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.49) และ 3. พัฒนาครูให้มีความรู้ที่ทันสมัยและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการสร้างทักษะวิชาชีพครู อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.43)

6. ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.47) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ 1. โรงเรียน และชุมชนร่วมกันสร้างกลุ่มเครือข่ายผู้ปกครองในพื้นที่ช่วยกันสอดส่องป้องกัน ดูแลพฤติกรรมของนักเรียน พร้อมทั้งให้แจ้งข่าวสารกับโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.85, S.D. = 0.37) รองลงมาคือ 2. โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อรณรงค์ต่อต้านแหล่งอบายมุขให้กับนักเรียน และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้เรื่องโทษของการมั่วสุม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.40) และ 3.

ให้ความรู้แก่นักเรียนในการดูแลความปลอดภัยของตนเองอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.45)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. ผลการศึกษาสาเหตุการออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน อยู่ในระดับน้อย 4 ด้าน และเมื่อเรียงลำดับ รายด้านที่เป็นสาเหตุมากที่สุด ได้แก่ ด้านนักเรียน รองลงมา ได้แก่ ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม ด้านการสอน/หลักสูตร ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน ด้านครอบครัว ด้านครอบครัว ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายการของสาเหตุที่มีผลต่อการออกกลางคันที่มีสาเหตุสำคัญหรือเร่งด่วนมากที่สุด ใน 2 ลำดับแรก ปรากฏดังนี้

1.1 ด้านนักเรียน พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ติดการพนัน ติดเกม ติดเพื่อน และติดยาเสพติด รองลงมา คือ ขาดเรียนบ่อยครั้งจนหมดสิทธิ์สอบ ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากปัญหาครอบครัว ผู้ปกครองไม่ได้ดูแลอย่างใกล้ชิด มีกลุ่มเพื่อนที่โน้มน้าวกดดันให้ลองทำลองเล่น หรือรูปแบบการจัดการเรียนสอนของครูผู้สอนไม่น่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พุทธชาติ สร้อยสน และคณะ (2560: 169-174) พบว่า สภาพปัญหาของการออกกลางคันของนักเรียน ด้านที่ 1 ด้านพฤติกรรมส่วนตัวของนักเรียนนักศึกษา ซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญมากที่สุดในการออกกลางคัน คือ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัย ปัญหาการตั้งครรภ์ การติดสารเสพติด ติดเกมส์ การทำงานกลางคืนทำให้พักผ่อนไม่เพียงพอ ไม่ชอบสาขาวิชาที่เรียนแต่เข้าเรียนตามเพื่อน/ติดเพื่อน ทำให้ส่งผลต่อคะแนน หรือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่สอดคล้องต่อความต้องการและปัญหาส่วนตัว สุขภาพไม่อำนวยต่อการมาเรียน ทำให้เกิดการขาดเรียนเป็นประจำต่อคะแนนการเข้าเรียนในรายวิชานั้น ๆ

1.2 ด้านครอบครัว พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ครอบครัวมีฐานะยากจน รองลงมา คือ ครอบครัวไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ อาจเกิดจากครอบครัวมีรายได้ไม่แน่นอน บิดามารดาต้องออกไปทำงานต่างจังหวัด ส่งผลให้นักเรียนต้องอยู่กับพี่และคอยดูแลน้อง จึงเป็นผลทำให้รายได้ไม่พอจ่ายในครอบครัว และขาดการอบรมเลี้ยงดูจากผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธัญญพิชชา ท่วมทับ (2563: 98) พบว่า ด้านครอบครัว สาเหตุหลัก คือ รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอ/ต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ รองลงมา คือ ความไม่พร้อมด้านฐานะทางครอบครัว ขาดผู้สนับสนุน/ขาดผู้รับผิดชอบส่งเสียค่าใช้จ่ายในการเรียน

1.3 ด้านสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ กฎระเบียบของโรงเรียนเคร่งครัดเกินไป รองลงมาคือ ความปลอดภัยภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งส่วนใหญ่อาจเกิดจากการที่นักเรียนไม่เข้าใจ หรือไม่ชอบกฎระเบียบของสถานศึกษาที่เคร่งครัดเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธัญญพิชชา ท่วมทับ (2563: 98) พบว่า สาเหตุการออกกลางคัน ด้านสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กฎ ระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัยเคร่งครัดเกินไปปฏิบัติได้ยาก รองลงมา คือ ระบบบริการ อินเทอร์เน็ตมีไม่เพียงพอ

1.4 ด้านการสอน/หลักสูตร พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักสูตรที่เปิดสอนไม่ตรงกับความต้องการของนักเรียน รองลงมา คือ โรงเรียนขาดการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง อาจเกิดจาก บริบทของโรงเรียนตั้งอยู่บนพื้นที่สูง มีบุคลากรไม่เพียงพอ และงบประมาณที่จำกัด ส่งผลให้โรงเรียนไม่สามารถจัดทำหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของ

นักเรียนได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับของ Bae. Sung Ah (2008) พบว่า ส่วนใหญ่ของผู้ให้ข้อมูลไม่ได้เชื่อมโยงความสำคัญกับการศึกษาของโรงเรียนมัธยมปลายในอนาคตของชีวิต เมื่อพวกเขา กำลังเรียนโรงเรียนมัธยมปลาย เพราะพวกเขารู้สึกว่าหลักสูตรของโรงเรียนไม่ได้เกี่ยวข้องกับความสุข หรือความต้องการ นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่รู้สึก ว่า พวกเขาไม่ได้รับการดูแลโดยครูในช่วงการออกกลางคัน พวกเขามีประสบการณ์ คือ ความง่ายที่จะลดชั้นเรียนและสนุกตื่นเต้นที่อยู่นอกโรงเรียน และไม่มีตัวเลือกอื่น ๆ นอกเหนือจากการออกกลางคันจากโรงเรียน

1.5 ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ขาดเทคนิคและวิธีการในการถ่ายทอดความรู้ รองลงมาคือ การจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับเนื้อหา รายวิชา อาจเกิดจากครูขาดคุณภาพ ขาดการปรับปรุงตนเองและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันต่อเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีความสอดคล้องกับของ สุริยา ยะโส (2561: 116) พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสภาพปัญหาสูงสุด คือ ด้านครูผู้สอนและครูที่ปรึกษานั้นเกิดจากครูผู้สอนเคร่งครัดในระเบียบ เรื่องส่งงาน หรือครูผู้สอนไม่มีเทคนิคการนำเสนอที่น่าสนใจ

1.6 ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ แหล่งอบายมุขอยู่ใกล้สถานศึกษาจนเกินไป ง่ายต่อการหนีเรียน รองลงมาคือ ขาดการดูแลความปลอดภัย บริเวณรอบสถานศึกษา อาจเกิดจากโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณกลางชุมชน มีร้านค้าอยู่ใกล้บริเวณชุมชน นักเรียนรู้จักกับร้านค้าที่แอบขายอบายมุข ทำให้ง่ายต่อการหนีเรียนไปมั่วสุม และด้วยประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่มีแต่งงานก่อนวัยอันสมควร จึงส่งผลให้ความปลอดภัยบริเวณรอบสถานศึกษาลดลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธัญญพิชชา ท้วมทับ (2563: 98) พบว่า สาเหตุการออกกลางคัน ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แหล่งมั่วสุมอยู่ใกล้สถานศึกษา ทำให้ง่ายต่อการหนีเรียน รองลงมา คือ แหล่งอบายมุขอยู่ใกล้สถานศึกษาทำให้ง่ายต่อการกระทำผิด

2. ผลการศึกษาการหาแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จากการสัมภาษณ์และสอบถามข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ 11 คน ผลปรากฏดังนี้

ด้านนักเรียน สรุปได้ว่า 1. ครูที่ปรึกษาออกเยี่ยมบ้านเพื่อหาสาเหตุ สภาพปัญหาการขาดเรียนของนักเรียน และพูดคุยกับนักเรียน ผู้ปกครอง ให้เข้าใจถึงความสำคัญของการเรียน 2. ครูผู้สอนหรือครูที่ปรึกษาหาโอกาสพบปะพูดคุยกับ พ่อ แม่ผู้ปกครองเพื่อขอความร่วมมือในการสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียน 3. โรงเรียนจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน บริการแนะแนวให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Anderson. Kenneth Rufus (2003) พบว่า โรงเรียนได้มีการดำเนินการด้วยความหลากหลายกับเด็กนักเรียนที่มีผลการเรียนที่ต่ำ โดยการจัดให้นักเรียนเป็นกลุ่มในการเรียนซ่อมเสริมการแยกเด็กออกจากโปรแกรมเพื่อเข้าโปรแกรมเสริมให้มีความเหมาะสมสำหรับกับเด็กในกลุ่มนั้น

ด้านครอบครัว สรุปได้ว่า 1.จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้ปกครองและนักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา เช่น กิจกรรมเปิดบ้านวิชาการ เป็นต้น 2. คณะครูร่วมมือกันพิจารณาหาทุนการศึกษาให้กับนักเรียนหรือจัดหาระดมทุนการศึกษาให้กับนักเรียน 3. โรงเรียนอธิบายให้ผู้ปกครองเห็นถึงความสำคัญของการเรียนและโอกาสในการทำงานหรือสิ่งที่นักเรียนจะได้รับเมื่อเรียนจบ ซึ่งสอดคล้องกับ สิทธิพร เกษจ้อย (2560: 99) สรุปว่า ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ปกครองมีรายได้ต่ำ ครอบครัวมีฐานะยากจน ทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถสนับสนุนการเรียนได้ สถานที่ตั้งของบ้านที่นักเรียน อาศัยอยู่นั้นอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เช่น อยู่ในชุมชนแออัด

อยู่ใกล้แหล่งอบายมุข ฯลฯ พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องการให้นักเรียนออกไปช่วยทำงานและหารายได้เลี้ยงครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน ไม่เอื้ออำนวยต่อการมาเรียน ผู้ปกครองไม่มีอาชีพที่แน่นอน ย้ายที่อยู่บ่อย นักเรียนจึงต้องอพยพติดตาม ผู้ปกครอง ผู้ปกครองเน้นการทำงานหารายได้เลี้ยงครอบครัวมากกว่าการดูแลเอาใจใส่เรื่องเรียนของ

ด้านสถานศึกษา สรุปได้ว่า 1. จัดทำคู่มือการปฏิบัติตนตาม กฎ ระเบียบของโรงเรียน 2. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตนให้ถูกต้องตาม กฎ ระเบียบของโรงเรียน 3. โรงเรียนจัดทำแผนความปลอดภัยสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุญโชติ ชำนาญ และอุไรรัก ดรณวรรณ (2554) พบว่าด้านสถานศึกษา ควรลดความเข้มงวดเรื่องกฎระเบียบของสถานศึกษา

ด้านการสอน/หลักสูตร สรุปได้ว่า 1. โรงเรียนให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา 2. โรงเรียนศึกษาสภาพและความต้องการของนักเรียน 3. โรงเรียนปรับปรุงหลักสูตรเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน สรุปได้ว่า 1. โรงเรียนมีการนิเทศ ติดตาม ภายในสถานศึกษา ทั้งเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ 2. ผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ มีการตรวจแผนการสอนของครูผู้สอน 3. พัฒนาครูให้มีความรู้ที่ทันสมัยและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการสร้างทักษะวิชาชีพครู

ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม สรุปได้ว่า 1. โรงเรียน และชุมชนร่วมกันสร้างกลุ่มเครือข่ายผู้ปกครองในพื้นที่ช่วยกันสอดส่อง ป้องกัน ดูแลพฤติกรรมของนักเรียน พร้อมทั้งให้แจ้งข่าวสารกับโรงเรียน 2. โรงเรียนจัดกิจกรรมเพื่อณรงค์ต่อต้านแหล่งอบายมุขให้กับนักเรียน และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้เรื่องโทษของการมั่วสุม 3. ให้ความรู้แก่นักเรียนในการดูแลความปลอดภัยของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ โกมล จันทวงศ์ (2558: 127) พบว่า ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนและหน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนร่วมและควรจัดบรรยากาศให้น่าเรียน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

ผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 สำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันได้ทั้งหมด 6 ด้าน แสดงดังภาพที่ 1

สาเหตุการออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

แนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

1. ด้านนักเรียน ได้แก่ ครูที่ปรึกษาออกเยี่ยมบ้านเพื่อหาสาเหตุ สภาพปัญหาการเรียนของนักเรียน
2. ด้านครอบครัว ได้แก่ จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้ผู้ปกครองและนักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา
3. ด้านสถานศึกษา ได้แก่ จัดทำคู่มือการปฏิบัติตนตาม กฎ ระเบียบของโรงเรียน
4. ด้านการสอน/หลักสูตร ได้แก่ โรงเรียนให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา
5. ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน ได้แก่ โรงเรียนมีการนิเทศ ติดตาม ภายในสถานศึกษา
6. ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ โรงเรียนและชุมชนร่วมกันสร้างกลุ่มเครือข่ายผู้ปกครองในพื้นที่

ภาพที่ 1 สรุปแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูงมาใช้เป็นสารสนเทศ เพื่อประกอบการวางแผนหรือการดำเนินการตามนโยบายลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียนได้

1.2 แนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนพื้นที่สูงโรงเรียนหรือหน่วยงานสามารถนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียนและแต่ละหน่วยงานได้

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการนักเรียนออกกลางคัน

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียน

2.3 ควรมีการศึกษารูปแบบการลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง (References)

โกมล จันทวงศ์. (มกราคม-มิถุนายน 2558). ปัจจัยสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ศูนย์สระแก้ว. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์. 5(1): 127-141.

ธัญญ์พิชชา ท่วมทับ. (2563). แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.

บุญโชติ ชำนาญ และอุไรรัก ดรณวรรณ. (2554). การศึกษาปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของ นักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tnk.ac.th/>. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2566.

พุทธชาติ สร้อยสน และคณะ. (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2560). การศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการลดปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนในระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพในสถานศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมต่อเรือหนองคาย. วารสารการประชุมทางวิชาการของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 55. สาขาศึกษาศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์และ บริหารธุรกิจ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 31 มกราคม-3 กุมภาพันธ์ 2560 หน้า 169-174. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สิทธิพร เกษจ้อย. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนขามแก่นนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จ.ขอนแก่น.

- สุริยา ยะโส. (2561). การพัฒนาแนวทางการลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษา มหาสารคาม สถาบันอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3. วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขา การบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2554). สถิติการออกกลางคันของ นักเรียน ปีการศึกษา 2552. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงาน ปลัดกระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- Anderson, K. R. (2003) . **An analysis of factors that contribute to school dropoutsgrades eight through twelve.** In Doctor of Philosophy Dissertation. Union Institute and University.
- Bae. Sung Ah. (2008). **High school dropping-out and returning: Cause studies and policy recommendations.** University of Illinois. [สื่อออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://search.proquest.com/openview/84d0c903e55c1c9eb920af901975fe34/1?pqorigsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>. 10 กรกฎาคม 2566.

ความคาดหวังและการรับรู้ของลูกค้าที่มีต่อมิติความเชื่อมั่นด้านการบริการของห้องอาหาร บุฟเฟต์ของโรงแรม

Customer Expectations and Perceptions towards Assurance Dimension of Hotel Buffet Restaurants

อัศวิน แสงพิกุล¹ อนันต์ เชื้อวชาญกิจกร²
Aswin Sangpikul, Anan Chieochankitkan

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อจัดกลุ่มปัจจัยมิติคุณภาพการบริการด้านความเชื่อมั่นของห้องอาหารบุฟเฟต์ในโรงแรม และเพื่อศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของลูกค้าที่มีต่อมิติความเชื่อมั่นด้านการบริการของห้องอาหารบุฟเฟต์ของโรงแรมในสถานการณ์ปัจจุบัน (หลัง COVID-19) งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ลูกค้าที่เคยรับประทานอาหารอาหารบุฟเฟต์ของโรงแรม และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากลูกค้าจำนวน 384 คน ด้วยวิธีแบบตามสะดวก และใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) และการทดสอบแบบที (t-test) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า มิติคุณภาพการบริการด้านความเชื่อมั่นของห้องอาหารบุฟเฟต์ของโรงแรมสามารถแบ่งได้ 2 ปัจจัยย่อย คือ 1) อธิยาศัยไมตรีของพนักงาน ความรู้ของพนักงาน และความเชื่อมั่นในการบริการ และ 2) สภาพแวดล้อมที่ถูกสุขอนามัยของห้องอาหาร ซึ่งทั้ง 2 ปัจจัยย่อยนี้มีความสำคัญต่อคุณภาพการบริการมิติด้านความเชื่อมั่นของห้องอาหารบุฟเฟต์ของโรงแรมในสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากนี้ยังพบว่าลูกค้ามีระดับความคาดหวังและการรับรู้แตกต่างกันในบางคุณลักษณะด้านความเชื่อมั่นของห้องอาหารของโรงแรม ได้แก่ การเว้นระยะห่างของที่นั่ง และการจัดเตรียมเจลแอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือให้แก่ลูกค้า ซึ่งจำเป็นต้องมีการปรับปรุงการให้บริการต่อไป

คำสำคัญ (Keywords) : มิติความเชื่อมั่น; คุณภาพการบริการ; ห้องอาหารบุฟเฟต์โรงแรม

Abstract

This research article has the objectives to classify assurance dimension of hotel buffet restaurants and to examine customer expectations and perceptions towards assurance dimension of hotel buffet restaurants. This was the quantitative research. The samples were customers who had experience with hotel buffet restaurants. Questionnaires were employed to collect data from 384 participants through a convenience sampling method. Factor analysis and t-test were used to analyze the data. Two factors associated with hotel's buffet restaurant

Received: 2023-08-21 Revised: 2023-09-02 Accepted: 2023-09-04

¹ ผู้อำนวยการหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยว คณะการท่องเที่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต Graduate Program of Tourism Management, Dhurakij Pundit University, Bangkok, Thailand. E-mail: aswin.sal@dpu.ac.th

² อาจารย์ประจำหลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยว คณะการท่องเที่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต Graduate Program of Tourism Management, Dhurakij Pundit University, Bangkok, Thailand. E-mail: anan.chn@dpu.ac.th

assurance were identified: 1) employee courtesy, knowledge, and service confidence and 2) sanitary restaurant environment. Both factors were important to the assurance attributes of buffet restaurant services. In addition, there were some statistical differences between customer expectations and perceptions in some attributes regarding the physical distancing and availability of hand sanitizer, requiring attention and service improvement.

Keywords: assurance dimension; service quality; hotel buffet restaurant

บทนำ (Introduction)

มิติความเชื่อมั่นด้านการบริการ (assurance dimension) เป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพการบริการ ซึ่งประเด็นเรื่องคุณภาพการบริการได้มีการศึกษาวิจัยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980-1990 โดย Parasuraman, Zeithaml and Berry (1988: 12-40) ความเชื่อมั่นด้านการบริการเป็นมิติที่ถูกใช้ประเมินคุณภาพการบริการในหลายธุรกิจบริการหลายประเภท รวมทั้งธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มเป็นระยะเวลามากกว่า 30 ปี จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ตามคำนิยามของ Parasuraman et al. (1988: 12-40) ความเชื่อมั่นด้านการบริการ หมายถึง ความรู้ และอรรถาธิบายไมตรีของพนักงาน รวมถึงความสามารถในการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นต่อการบริการ จากคำนิยามนี้ องค์ประกอบพื้นฐานของความเชื่อมั่นด้านการบริการในธุรกิจภัตตาคาร ส่วนใหญ่ ได้แก่ ทักษะและความรู้ของพนักงาน ความเป็นมิตรและความสุภาพของพนักงาน คุณภาพอาหาร และความปลอดภัยของลูกค้า (Al-Tit, 2015: 129-139; Ngoc & Uyen, 2015: 284-291)

ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ผ่านมามีงานวิจัยหลายเรื่องได้นำเสนอความรู้เกี่ยวกับ ‘new normal services’ ในบริบทของธุรกิจภัตตาคาร เช่น การเว้นระยะห่าง เจลแอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ การสวมใส่หน้ากากอนามัย รวมทั้งความสะอาดและสุขอนามัยของภัตตาคาร (Planinc & Kukanja, 2022: 168-182) นักวิชาการกล่าวว่า new normal services ยังคงมีความสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกค้า เมื่อมารับประทานอาหารในภัตตาคาร ถึงแม้จะอยู่ในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แล้วก็ตาม (Anastasia, Gunawan & Rahardjo 2022: 597-619; Planinc & Kukanja, 2022: 168-182) อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า วงการวิชาการยังขาดงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อมั่นด้านการบริการในธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มของโรงแรม รวมทั้งยังขาดการบูรณาการความรู้ในเรื่อง new normal service กับมิติความเชื่อมั่นด้านการบริการ (assurance dimension) ดังนั้นจึงเป็นช่องว่างองค์ความรู้ที่ควรมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป

นอกจากนี้ วงการวิชาการยังจำเป็นต้องพัฒนาข้อมูลใหม่ๆ ทันสมัย เกี่ยวกับมิติคุณภาพบริการของธุรกิจภัตตาคารอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีองค์ความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลาในช่วงของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ผ่านมามีประเด็นสำคัญที่ควรศึกษาเพิ่มเติม คือ มิติความเชื่อมั่นด้านการบริการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์ประกอบหนึ่งของการประเมินคุณภาพการบริการของธุรกิจภัตตาคาร อย่างเช่น โมเดล SERVQUAL ซึ่งมิติความเชื่อมั่นด้านการบริการที่ปรากฏในโมเดล SERVQUAL ได้ถูกนำมาใช้เป็นระยะเวลามากกว่า 30 ปี แล้ว จึงอาจทำให้ไม่ครอบคลุมกับบริบทของคุณภาพการบริการที่เปลี่ยนแปลงไปในสถานการณ์ปัจจุบัน

ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษามิติความเชื่อมั่นด้านการบริการในภัตตาคารแบบบุฟเฟต์ของโรงแรม ด้วยเหตุผลดังนี้ ประการแรก การรับประทานอาหารแบบบุฟเฟต์ ลูกค้ามักจะเดินไปตักอาหารที่โต๊ะอาหาร

ส่วนกลางบ่อยครั้ง บางรายอาจมีการพูดคุยกันระหว่างการตักอาหาร บางรายอาจเฝ้า จาม ระหว่างการตักอาหารเช่นกัน ทำให้มีโอกาสแพร่เชื้อโรคไปสู่คนรอบข้างในห้องอาหารได้ ประการที่สอง การรับประทานอาหารแบบบุฟเฟต์ ลูกค้าจะสัมผัสและใช้อุปกรณ์ในการตักอาหารร่วมกัน ทำให้มีความเสี่ยงในการติดเชื้อโรคจากการใช้อุปกรณ์ตักอาหารร่วมกัน ดังนั้น ผู้จัดการห้องอาหารควรปรับปรุงคุณภาพการบริการให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้า รวมถึงควรเข้าใจความคาดหวังและการรับรู้ของลูกค้าในมิติความเชื่อมั่นด้านการบริการ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการบริการให้ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาจัดกลุ่มปัจจัยมิติคุณภาพการบริการด้านความเชื่อมั่นของห้องอาหารแบบบุฟเฟต์ในโรงแรม
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของลูกค้าที่มีต่อมิติคุณภาพการบริการด้านความเชื่อมั่นของห้องอาหารแบบบุฟเฟต์ในโรงแรมในสถานการณ์ปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. ขอบเขตของการวิจัย
 - 1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา
งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แนวคิด SERVQUAL ของ Parasuraman et al. (1988: 12-40) ในการศึกษา แต่มุ่งศึกษาเฉพาะมิติความเชื่อมั่นด้านการบริการของห้องอาหารบุฟเฟต์ของโรงแรม (assurance dimension) และใช้มิติความเชื่อมั่นด้านการบริการนี้เป็นขอบเขตของการศึกษา เช่น ความสะอาดของห้องอาหารและภาชนะ สุขอนามัยของพนักงาน ความสุภาพอ่อนน้อมของพนักงาน และความปลอดภัยของลูกค้า เป็นต้น
 - 1.2 ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มตัวอย่าง
ประชากร คือ ผู้บริโภคชาวไทยที่เคยมีประสบการณ์รับประทานอาหารกลางวันหรืออาหารเย็นแบบบุฟเฟต์ของโรงแรมในประเทศไทย ซึ่งเป็นประชากรที่ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน (unknown population)
กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคชาวไทยอายุ 25 ปี ขึ้นไป ที่เคยมีประสบการณ์รับประทานอาหารกลางวันหรืออาหารเย็นแบบบุฟเฟต์ของโรงแรมในประเทศไทย ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมา
 - 1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่
งานวิจัยนี้ ศึกษากลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคที่เคยใช้บริการของห้องอาหารแบบบุฟเฟต์ที่ตั้งอยู่ภายในโรงแรมระดับ 4-5 ดาว ในประเทศไทย โดยเก็บข้อมูลจากประสบการณ์ของผู้บริโภค (customers' experiences) ดังนั้น จึงไม่สามารถกำหนดที่ตั้งของโรงแรมในเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา
งานวิจัยนี้ เก็บข้อมูลในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2565
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย โดยสร้างแบบสอบถามจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Marković et al., 2010: 181-195; Ngoc & Uyen 2015: 284-291; Jeong et al., 2022: 836-858) โดยมุ่งพัฒนาตัววัดคุณภาพการบริการด้านความเชื่อมั่นของห้องอาหารบุฟเฟต์ของโรงแรมเป็นหลัก โดย

แบบสอบถามจะเป็นคำถามปลายปิดสอบถามระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างแบบ 5 ระดับ โดยวัดจากคะแนน 1 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ถึง 5 (เห็นด้วยอย่างยิ่ง) เกี่ยวกับคุณภาพการบริการในมิติความเชื่อมั่นด้านการบริการของห้องอาหารบุฟเฟต์ของโรงแรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบตามสะดวก โดยเก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมงานนิทรรศการด้านการท่องเที่ยว (tourism fairs) ที่จัดขึ้นในกรุงเทพมหานคร เป็นระยะเวลา 2 เดือน (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2565) โดยมีคำถามคัดกรอง คือ ท่านเคยมีประสบการณ์รับประทานอาหารแบบบุฟเฟต์ของโรงแรมในระยะ 6 เดือนที่ผ่านมาหรือไม่ หากใช่ ผู้วิจัยจะขอความอนุเคราะห์ช่วยตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามไปทั้งหมด 400 ชุด แต่ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาจำนวน 384 ชุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้สถิติ Factor analysis and t-test ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดย Factor analysis ใช้เพื่อจัดกลุ่มข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพการบริการในมิติความเชื่อมั่นด้านการบริการของห้องอาหารบุฟเฟต์ของโรงแรม ในขณะที่ t-test ใช้เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างความคาดหวังกับการรับรู้ของลูกค้า

ผลการวิจัย (Research Results)

จากวัตถุประสงค์การวิจัยประการแรกเพื่อจัดกลุ่มปัจจัยมิติคุณภาพการบริการด้านความเชื่อมั่นของภัตตาคารแบบบุฟเฟต์ในโรงแรม โดยนำเสนอในรูปของ factor analysis ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของมิติความเชื่อมั่นด้านการบริการของภัตตาคารแบบบุฟเฟต์ในโรงแรม จัดได้ 2 กลุ่ม คือ 1) อรรถประโยชน์ของพนักงาน ความรู้ของพนักงาน และความเชื่อมั่นในการบริการ และ 2) สภาพแวดล้อมที่ถูกต้องสุขอนามัยของห้องอาหาร โดยมีค่า total variance เท่ากับ 67.449% ค่า eigenvalues มากกว่า 1.0 และค่า alpha coefficients มากกว่า 0.7. ส่วนองค์ประกอบย่อยแต่ละข้อ (item) มีค่า factor loading มากกว่า 0.5 (Hair et al., 2006)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ Factor analysis

Components	Factor 1 (factor loading)	Factor 2 (factor loading)
1.พนักงานมีความเป็นมิตรและสุภาพ	.892	
2.พนักงานมีความเต็มใจช่วยเหลือลูกค้า	.874	
3.พนักงานมีความรอบรู้เกี่ยวกับการบริการ	.841	
4.ห้องอาหารมีความปลอดภัย	.803	
5.ห้องอาหารให้บริการอาหารที่มีคุณภาพ	.759	
6.ลูกค้ามีความมั่นใจในการทำธุรกรรมทางการเงิน	.614	
7.ภาชนะมีความสะอาด ถูกสุขอนามัย		.871
8.ห้องอาหารจัดโต๊ะเก้าอี้ระยะห่างได้อย่างเหมาะสม		.843
9.พนักงานสวมใส่หน้ากากอนามัยระหว่างให้บริการลูกค้า		.814
10. มีเจลแอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือให้บริการลูกค้า		.755
11.มีถุงมือให้ลูกค้าสวมใส่เมื่อตักอาหาร		.622

Eigenvalues	5.541	1.884
% of variance explained	50.372	17.127
Reliability (α)	.923	.814

จากตารางที่ 1 พบว่าองค์ประกอบแรกที่ได้จัดกลุ่มได้ คือ อธิบายมิติของพนักงาน ความรู้ของพนักงาน และความเชื่อมั่นในการบริการ โดยองค์ประกอบแรกนี้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของมิติความเชื่อมั่นด้านการบริการ (common assurance attributes) เช่น ความสุภาพของพนักงาน ความรอบรู้ของพนักงาน ความปลอดภัย และคุณภาพอาหาร ในขณะที่องค์ประกอบที่สอง ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่ถูกสุขอนามัยของห้องอาหาร องค์ประกอบที่สองนี้ ส่วนใหญ่เป็นองค์ประกอบที่เกิดขึ้นใหม่ (new assurance attributes) ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกี่ยวข้องกับด้านความสะอาด สุขอนามัย และสุขภาพของลูกค้า เช่น ความสะอาดของภาชนะ สุขอนามัยของพนักงาน การเว้นระยะห่างของโต๊ะอาหาร และการจัดให้มีเจลแอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ เป็นต้น

ตารางที่ 2 การทดสอบ t-test ระหว่างความคาดหวังกับการรับรู้

Factors and items	Exceptions (mean)	Perceptions (mean)	t
องค์ประกอบที่ 1 อธิบายมิติของพนักงาน ความรู้ของพนักงาน และความเชื่อมั่นในการบริการ			
1.พนักงานมีความเป็นมิตรและสุภาพ	4.31	4.34	.872
2.พนักงานมีความเต็มใจช่วยเหลือลูกค้า	4.15	4.11	-1.011
3.พนักงานมีความรอบรู้เกี่ยวกับการบริการ	4.21	4.28	.862
4.ห้องอาหารมีความปลอดภัย	4.29	4.31	.657
5.ห้องอาหารให้บริการอาหารที่มีคุณภาพ	4.22	4.28	1.516
6.ลูกค้ามีความมั่นใจในการทำธุรกรรมกับห้องอาหาร	4.27	4.30	1.624
องค์ประกอบที่ 2 สภาพแวดล้อมที่ถูกสุขอนามัยของห้องอาหาร			
7.ภาชนะมีความสะอาด ถูกสุขอนามัย	4.32	4.24	-1.348
8.ห้องอาหารจัดโต๊ะเว้นระยะห่างได้อย่างเหมาะสม	4.35	3.84	-2.897*
9.พนักงานสวมใส่หน้ากากอนามัย ระหว่างให้บริการลูกค้า	4.24	4.22	-1.085
10. มีเจลแอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ ให้บริการลูกค้า	4.33	3.71	-2.982*
11.มีถุงมือให้ลูกค้าสวมใส่เมื่อตักอาหาร	4.17	4.21	1.055

* significant at .05 level

จากวัตถุประสงค์การวิจัยประการที่สองเพื่อศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของลูกค้าที่มีต่อมิติความเชื่อมั่นด้านการบริการของห้องอาหารบุฟเฟต์ของโรงแรมในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยนำเสนอในตารางที่ 2 ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ t-test พบว่า ค่าเฉลี่ยความคาดหวังทุกข้อมีค่าเกิน 4.00 ซึ่งอาจแปลความหมายได้ว่าลูกค้ามีความคาดหวังค่อนข้างสูงเกี่ยวกับมิติคุณภาพด้านความเชื่อมั่นของการบริการ หากพิจารณาทั้ง 11 ข้อในตารางที่ 2 พบว่า เกือบทุกข้อไม่มีความแตกต่างทางสถิติระหว่างการรับรู้กับความคาดหวังของลูกค้า ($p > .05$) อย่างไรก็ตาม ข้อ 8 และ ข้อ 10 พบว่า มีความแตกต่างกันทางสถิติระหว่างความคาดหวังกับการรับรู้ของลูกค้า ($p < .05$) ซึ่งได้แก่ การเว้นระยะห่างโต๊ะอาหาร และการจัดให้มีเจลแอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ

อภิปรายผลการวิจัย (Research discussion)

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาเพื่อจัดกลุ่มปัจจัยมิติคุณภาพการบริการด้านความเชื่อมั่นของภัตตาคารแบบบุฟเฟต์ในโรงแรม ผลการวิจัย (ตารางที่ 1) พบว่า สามารถจัดกลุ่มย่อยได้ 2 องค์ประกอบ องค์ประกอบแรกคือ อรรถาธิบายมิติของพนักงาน ความรู้ของพนักงาน และความเชื่อมั่นในการบริการ โดยองค์ประกอบนี้จะประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานทั่วไปของมิติความเชื่อมั่นด้านการบริการ (common assurance attributes) เช่น ความสุภาพของพนักงาน ความรอบรู้ของพนักงาน ความปลอดภัย และคุณภาพอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่องที่เคยศึกษาในบริบทที่คล้ายคลึงกัน เช่น Al-Tit (2015: 129-139) พบว่า ความสุภาพอ่อนน้อม อรรถาธิบายมิติของพนักงาน ความรู้ความสามารถของพนักงาน และคุณภาพอาหาร เป็นปัจจัยสำคัญของมิติความเชื่อมั่นด้านการบริการ ที่ทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นในการมาใช้บริการของร้านอาหารหรือภัตตาคาร รวมทั้งทำให้เกิดความพึงพอใจและการกลับมาใช้บริการซ้ำ ในทำนองเดียวกัน Ngoc & Uyen (2015: 284-291) พบว่า ความสุภาพของพนักงาน ความรอบรู้ของพนักงาน ความปลอดภัย และคุณภาพอาหาร เป็นปัจจัยสำคัญของมิติความเชื่อมั่นด้านการบริการของภัตตาคารแบบบุฟเฟต์ที่ทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นในการมาใช้บริการและสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า

สำหรับองค์ประกอบที่สอง ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่ถูกสุขอนามัยของห้องอาหาร เป็นองค์ประกอบที่เกิดขึ้นใหม่ (new assurance attributes) ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เช่น ความสะอาดอนามัยของภาชนะ สุขอนามัยของพนักงาน การเว้นระยะห่างของโต๊ะอาหาร และการจัดให้มีเจลแอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ เป็นต้น โดยผลการวิจัยขององค์ประกอบที่สองนี้ คล้ายคลึงกับงานวิจัยที่ศึกษาในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เช่น Anastasia et al. (2022: 597-619) พบว่า ความสะอาดสุขอนามัยของห้องอาหาร การสวมใส่หน้ากากอนามัยของพนักงาน การเว้นระยะห่างของโต๊ะอาหาร และการจัดให้มีเจลแอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ เป็นปัจจัยที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกค้าในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในทำนองเดียวกัน Planinc & Kukanja (2022: 168-182) พบว่า ความสะอาดของภาชนะและห้องอาหาร สุขอนามัยของพนักงาน การเว้นระยะห่างของโต๊ะอาหาร และการจัดให้มีเจลแอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ลูกค้ามีความเชื่อมั่นมากขึ้นในการมาใช้บริการของร้านอาหารในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

นอกจากนั้น งานวิจัยนี้ยังได้ศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของลูกค้าที่มีต่อมิติคุณภาพการบริการด้านความเชื่อมั่นของภัตตาคารแบบบุฟเฟต์ในโรงแรมในสถานการณ์ปัจจุบัน ผลการวิจัย (ตารางที่ 2) พบว่า ผู้จัดการห้องอาหารได้สร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าในภาพรวม โดยพบว่า การให้บริการส่วนใหญ่สอดคล้องกับความคาดหวังและการรับรู้ของลูกค้า โดยลูกค้ามองว่าปัจจัยเหล่านี้เป็นมาตรฐานที่ดีในการสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจเมื่อมารับประทานอาหารที่ห้องอาหารบุฟเฟต์ของโรงแรม ถึงแม้จะเป็นช่วงหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 (post Covid-19) ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Anastasia et al. (2022: 597-619) และ Planinc & Kukanja (2022: 168-182) ที่ระบุว่า ลูกค้าที่มาใช้บริการร้านอาหารหรือภัตตาคารของโรงแรมในสถานการณ์ปัจจุบัน นอกจากจะเชื่อมั่นในด้านพนักงาน ความปลอดภัย และคุณภาพอาหารแล้ว ยังให้ความสำคัญกับความสะอาดและสุขอนามัยของห้องอาหารและอุปกรณ์ภาชนะที่ให้บริการแก่ลูกค้าด้วย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

งานวิจัยในครั้งนี้ได้ให้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับ 2 ปัจจัยด้านมิติความเชื่อมั่นของภัตตาคารแบบบุฟเฟต์ของโรงแรม ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะความเชื่อมั่นพื้นฐาน (common assurance) และคุณลักษณะความเชื่อมั่นอันใหม่ (new assurance) โดยงานวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความรู้ว่า คุณลักษณะความเชื่อมั่นพื้นฐานของภัตตาคารแบบบุฟเฟต์ในโรงแรม ได้แก่ อธิปไตยโมตรี ความสุภาพของพนักงาน และความรอบรู้ของพนักงาน ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างความเชื่อมั่นของลูกค้าตั้งแต่อดีตในช่วงปี ค.ศ. 1980 จนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ คุณลักษณะความเชื่อมั่นอันใหม่ (new assurance) ที่ได้มาจากแนวทางปฏิบัติในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่สุขอนามัยของห้องอาหาร พบว่า เป็นปัจจัยอันใหม่ที่ผู้บริโภคในปัจจุบันให้ความสำคัญเช่นกันถึงแม้จะอยู่ในช่วงหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (post COVID-19) แล้วก็ตาม งานวิจัยในครั้งนี้ได้ให้ความรู้ใหม่เกี่ยวกับมิติความเชื่อมั่นของภัตตาคารแบบบุฟเฟต์ในโรงแรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ถูกสุขอนามัยของห้องอาหาร ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ผู้ประกอบการสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกค้าในสถานการณ์ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า มีความแตกต่างทางสถิติระหว่างความคาดหวังกับความรับรู้ของลูกค้าเกี่ยวกับการเว้นระยะห่างโต๊ะอาหารและการจัดให้มีเจลแอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือ ดังนั้น ผู้ประกอบการควรใช้หลักสากล (universal prevention) ในการส่งเสริมความสะอาดและความปลอดภัยในห้องอาหาร เช่น การเว้นระยะห่างระหว่างโต๊ะอาหารให้มีความเหมาะสม และการจัดให้มีเจลแอลกอฮอล์ทำความสะอาดมือภายในห้องอาหาร นอกจากนี้ ผู้จัดการห้องอาหารควรเข้าใจถึงความคาดหวังของลูกค้าที่มีต่อองค์ประกอบด้านสุขอนามัยให้มากขึ้น เพื่อสามารถให้บริการตรงกับความต้องการของลูกค้า เพื่อให้เกิดการรับรู้ในเรื่องมาตรฐานใหม่ของห้องอาหารในโรงแรม ปัจจัยเหล่านี้จะก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ความพึงพอใจ และการกลับมาใช้บริการซ้ำของลูกค้า

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากงานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะภัตตาคารอาหารแบบบุฟเฟต์ในโรงแรม งานวิจัยในอนาคตอาจศึกษามิติความเชื่อมั่นของภัตตาคารประเภทอื่นๆ ด้วย เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้เพิ่มพูน

เอกสารอ้างอิง (References)

- Al-Tit, A. (2015). The effect of service and food quality on customer satisfaction and hence customer retention. *Asian Social Science*. 11(23): 129-139.
- Anastasia, N., Gunawan, K., & Rahardjo, J. (2022). Surviving the new-normal: A study on physical servicescape and visitor behavior in quick-service restaurants in Malls in Surabaya, Indonesia. *Tourism and Hospitality Management*. 28(3): 597-619.
- Hair, J., Anderson, R., Tatham, R., & Black, W. (2006). *Multivariate Data Analysis*, 6thedn, Prentice-Hall International, USA.

- Jeong, M., Kim, K., Ma, F., & DiPietro, R. (2022). Key factors driving customers' restaurant dining behavior during the COVID- 19 pandemic. **International Journal of Contemporary Hospitality Management**. 34(2): 836-858.
- Marković, S., Raspor, S. and Šegarić, K. (2010). Does restaurant performance meet customers' expectations? An assessment of restaurant service quality using a modified DINESERV approach. **Tourism and Hospitality Management**. 16(2): 181-195.
- Ngoc, K., & Uyen, T. (2015). Factors affecting guest perceived service quality, product quality, and satisfaction - A study of luxury restaurants in Ho Chi Minh City, Vietnam. **Journal of Advanced Management Science**. 3(4): 284-291.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service Quality. **Journal of Retailing**. 64(1): 12-40.
- Planinc, S. & Kukanja, M. (2022). Restaurant Customers' Quality Expectations: A Pre- and Post-COVID-19 Pandemic. **TOURISM**. 70(2): 168-182.

**การพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์
เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่**
**The Development and Enhancement of Production, and Value Adding of
Creative Handicraft for Improving Community-Based Economy in
Phrae Province**

อรอนงค์ วูวงศ์¹ นวัชรโรจน์ อินเต็ม² พระครูปริยัติวรารักษ์³ สมจิต ขอนวงศ์⁴
Onanong Woowong, Nawatrot Intem, Phrakhru Phrariyatvarakorn, Somjit Khonwong

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานรากจังหวัดแพร่ 2) เพื่อพัฒนาระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานรากจังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนพัฒนาชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ตัวแทนผู้บริโภค ตัวแทนจำหน่าย และผู้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการของชุมชนตำบลเหมืองหม้อ รวมทั้งสิ้น 32 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. พัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานรากจังหวัดแพร่ พบว่าการออกแบบและลดทอนแอ็บข้าวให้เป็นอัตลักษณ์ คือ “ดอกสัก” การผลิตต้องคำนึงคุณภาพ ความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ ต้นทุนการผลิต ตลาด เพื่อเป็นการยกระดับและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ นำมาสู่กระบวนการผลิตต้นแบบด้วยกระบวนการ 1.การเตรียมวัสดุทำจักสาน 2.ขึ้นเตรียมเส้นตอก และ3.ขั้นตอนการสาน

2. การพัฒนาระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจ พบว่าผู้เข้าร่วมได้พัฒนาผลิตภัณฑ์แอ็บข้าว ด้วยลดทอน “ดอกสัก” เพื่อเป็นการพัฒนาฝีมือและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่าในการผลิตจักสานให้มีคุณภาพ โดยผู้เข้าร่วมมีความรู้ก่อนและหลังการปฏิบัติ แตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

คำสำคัญ (Keywords) : พัฒนา; ยกระดับการผลิต; เพิ่มมูลค่า

Received: 2023-08-08 Revised: 2023-08-27 Accepted: 2023-09-07

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus. E-mail: dony44@hotmail.com

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus. E-mail: nawatrot_kaw@hotmail.com

³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus. E-mail: siritummo62@gmail.com

⁴ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus. E-mail: jit_kw@hotmail.com

Abstract

The purposes of this study were 1) to develop the prototype of bamboo basketry products, and 2) to improve the manufacturing process and add value to bamboo basketry products for developing community-based economy in Phrae province. An participatory action research (PAR), one of qualitative research methodology, was applied in this study. The research instruments consisted of in-depth interview, focus group discussion, and product development action plans.

The results were as follows.

1. The results concerning the development of bamboo basketry product's prototype indicated that "Dok Sak", one of unique patterns for sticky rice box, was created for product's quality, reliability, cost, and market, leading to product enhancement and value adding. The processes of creating prototype consisted of 1. preparing weaving materials, 2. Preparing bamboo strips (Sen Tok), and 3. weaving processes.

2. The results concerning the creative basketry products' manufacturing process and value adding showed that the participants improved sticky rice box products by applying "Dok Sak" pattern, regarded as skill development, product enhancement, and value adding, leading to high-quality basketry product, with participants had knowledge before and after at the statistical significance level of 0.01.

Keywords: development; production enhancement; Value adding

บทนำ (Introduction)

การพัฒนาประเทศไทยในระยะที่ผ่านมาเห็นว่าประเทศไทยจะประสบความสำเร็จในการบรรลุเป้าหมายด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นอย่างดี แต่ผลของการพัฒนาได้ก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญหลายประการ เช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาทางด้านศีลธรรม ปัญหาการกระจายรายได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทย ประเทศไทยนับเป็นประเทศหนึ่งในประชาคมโลกซึ่งต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์ ทั้งในทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง หากประเทศไทยเลือกที่จะดำเนินไปในระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมตามกระแสโลกอย่างขาดความรู้ และขาดความเข้าใจในบริบทของตนเองก็จะเกิดภาวะเสี่ยงที่ต้องเผชิญกับผลกระทบที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น ทั้งนี้ประเทศไทยควรนำทุนที่มีศักยภาพ มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศที่สำคัญได้แก่ การเสริมสร้างทุนสังคม (ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทางวัฒนธรรม) จัดการความเสี่ยง และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม สำหรับการเสริมสร้างทุนเศรษฐกิจ (ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน) ให้มีความสำคัญอย่างยิ่งกับการต่อยอดจากความเชื่อมโยงเชิงกายภาพสู่การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและชุมชนตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ ต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการกระจายความเจริญในการพัฒนาชุมชน จังหวัดและเมืองตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ รวมถึงพื้นที่เชื่อมโยงอื่นภายในประเทศ โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์

และบริการใหม่ๆ รวมถึงการใช้นวัตกรรมสำหรับ การพัฒนาสินค้าและบริการทั้งในระดับพื้นบ้านจนถึงระดับสูงซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในวงกว้าง ดังนั้น จะเป็นช่วงที่มุ่งเน้นการพัฒนาบนฐานภูมิปัญญา ที่เกิดจากการใช้ความรู้และทักษะ การใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนาและการพัฒนานวัตกรรม นำมาใช้ในทุกด้านของการพัฒนา การพัฒนาสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ขยายและสร้างฐานรายได้ใหม่ที่ครอบคลุมทั่วถึงมากขึ้นควบคู่ไปกับการต่อยอดฐานรายได้เดิม และเป็นการพัฒนาที่เกิดจากการผนึกกำลังในการผลักดันขับเคลื่อนร่วมกันของทุกภาคส่วน (Thailand 4.0) แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) (2559: 2-3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นความรู้ดั้งเดิมที่บรรพบุรุษสั่งสมไว้ ถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญของสรรพความรู้ต่าง ๆ ดังที่ปรากฏอยู่ในงานหัตถกรรม เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ภูมิปัญญาพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นเกิดจากการที่ชาวบ้านแสวงหาความรู้เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและวิถีชีวิตชาวบ้านที่แสดงถึงความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันในชุมชน ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีวัฒนธรรมร่วมกันในชุมชน โดยทั่วไป ภูมิปัญญาพื้นบ้านจึงเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อน มีความพยายาม สั่งสมความรู้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน เพื่อประดิษฐ์สิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ แล้วพัฒนาเรื่อยมาจนเป็นการทำเพื่อใช้สอยตามสภาพการดำรงชีวิต เพื่อสนองความต้องการตามความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมในที่สุด เครื่องจักสานจึงเป็นงานหัตถกรรมที่มีคุณค่า เป็นงานสร้างสรรค์ของชาวบ้านที่ใช้สอยได้ดี สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน มีรูปทรงและลวดลายสวยงาม ลวดลายจากการสาน สอดหรือถักนั้น เกิดจากความพยายามและสติปัญญาของมนุษย์ นอกจากนี้รูปแบบของเครื่องจักสานยังสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชุมชนที่แตกต่างกันไป วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2546: 270-281) ซึ่งเรียกว่าเป็นการสร้างงานหัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์

งานหัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ เป็นแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการนั้น สามารถแบ่งที่มาของแนวคิด ได้ 2 องค์ประกอบ คือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์บนพื้นฐานของการใช้มรดกทางวัฒนธรรม (cultural asset) ผลิตภัณฑ์จะมีลักษณะที่เน้นเฉพาะความเป็น ภูมิปัญญามรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นมีความเป็นอัตลักษณ์ของตน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์บนพื้นฐานของการใช้ข้อมูลความต้องการจากกลุ่มผู้บริโภค (market oriented) ผลิตภัณฑ์จะมีลักษณะที่เน้นความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคเป็นหลัก ร่วมสมัยและเข้ากับสมัยนิยมในปัจจุบัน ทั้งนี้การสร้างสรรค์ผลงานหัตถกรรม ที่ก่อให้เกิดคุณค่า 4 ประการ ได้แก่ คุณค่าความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น คุณค่าของวัสดุและกรรมวิธีการผลิต คุณค่าทางความงาม และคุณค่าทางประโยชน์ใช้สอย ที่ได้กล่าวมานั้นจะต้องนำมาประสานบูรณาการ อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนา สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้เกิดคุณค่า เกิดความยั่งยืน และสามารถเพิ่มมูลค่า ของสินค้าให้กับผู้ผลิต ผู้จำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ตระกูลพันธ์ พัทธเมธา (2559: 71)

จังหวัดแพร่ถือได้ว่าเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีการทำงานหัตถกรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการทำหัตถกรรมงานจักสานอยู่เป็นจำนวนมากไม่น้อยโดยเฉพาะเครื่องจักสานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น ข้าวหวด กะช้าว ก่องข้าว แอบข้าว โตก ฝาชี เป็นต้น งานจักสานเป็นอีกหนึ่งโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล เพื่อให้ชุมชนสามารถประกอบอาชีพจักสานทำให้สร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน หัตถกรรม จักสานไม้ไผ่ในจังหวัดแพร่ ถือเป็นหัตถกรรมประเภทหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน เนื่องจากมีวัสดุ อุปกรณ์ ที่หาได้ในท้องถิ่น ผู้คนสามารถผลิตปัจจัยในการดำรงชีวิตได้เอง งานหัตถกรรมและศิลปหัตถกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยมาช้านาน งานจักสานเป็นงานหัตถกรรมที่ชาวบ้านใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นความรู้

ดั้งเดิมที่บรรพบุรุษสั่งสมไว้ จักสานเป็นการเสริมสร้างอาชีพให้กับชุมชนในท้องถิ่น เสริมสร้างรายได้เพื่อชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามัคคีขึ้น เป็นทางเลือกหนึ่งในการประกอบอาชีพของชุมชน สามารถนำทุนทางสังคมมาใช้อย่างกว้างขวาง ดังวิสัยทัศน์ของจังหวัดแพร่ที่ว่า “เมืองเศรษฐกิจมั่นคง ชุมชนเข้มแข็ง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์” จากข้อมูลการวิเคราะห์ผลศักยภาพที่เกี่ยวข้อง ทั้งตัวแปรจากปัจจัยภายใน ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพของจังหวัดแพร่ ปัจจัยภายนอก นโยบายของรัฐบาล ตัวชี้วัดการพัฒนาระดับประเทศ พบว่าจังหวัดแพร่มี ยุทธศาสตร์ของจังหวัดแพร่ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาจังหวัด ในด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เป้าประสงค์ที่ 2. สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนประชาชน ตลอดจนเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่ดี กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมพัฒนาสินค้าเกษตรปลอดภัยและผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม งานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อพัฒนาจังหวัด.(2559: 71-72) เป็นหลักในการทำวิจัยเพื่อร่วมพัฒนาศักยภาพของจังหวัดแพร่

จากเหตุผลดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาการพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่ เพื่อพัฒนาระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานรากจังหวัดแพร่ ส่งผลให้เกิดการสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน เป็นการเสริมสร้างอาชีพให้กับชุมชนในท้องถิ่น เสริมสร้างรายได้เพื่อชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมทั้งพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามัคคีขึ้น เป็นทางเลือกหนึ่งในการประกอบอาชีพของชุมชน สามารถนำทุนทางสังคมมาใช้อย่างกว้างขวาง

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานรากจังหวัดแพร่
2. เพื่อพัฒนาระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานรากจังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR)

1.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาในการค้นคว้าศึกษาด้านการพัฒนาการยกระดับการผลิตและการเพิ่มมูลค่า ด้านการออกแบบและพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานราก และการยกระดับการผลิตเพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานราก

1.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 32 คนประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนพัฒนาชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ ตัวแทนผู้บริโภค ตัวแทนจำหน่ายและผู้ประกอบการเชิงปฏิบัติการของชุมชนตำบลเหมืองหม้อ

1.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้การพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่ จำนวน 1 พื้นที่ คือ ชุมชนบ้านเหมืองหม้อ ตำบลเหมืองหม้อ อำเภอเมืองจังหวัดแพร่

1.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ขอบเขตด้านระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลการพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่ ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี ตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2565 ถึง กันยายน 2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่ ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลักในเทคนิคและกระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ไม้สัก และข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้มีการพัฒนาขึ้นตามกรอบของการพัฒนาเทคนิค กระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาเทคนิคและกระบวนการสร้างหลักสูตรอบรมระยะสั้นผลิตภัณฑ์ไม้สักให้กับชุมชน

2.2 แบบการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups Discussion) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเทคนิค กระบวนการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ไม้สักและกำหนด หลักสูตรชุดอบรมและทำผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

2.3 ชุดปฏิบัติการงานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนโดยดำเนินการทดลองปฏิบัติกับผู้ประกอบการ จำนวน 15 คนเพื่อพัฒนาระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนโดยมีปราชญ์ท้องถิ่นจำนวน 2 คน เป็นวิทยากร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การดำเนินการการพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่

1. วิเคราะห์สภาพบริบทวิถีคิดการพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่

2. ศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่

3. ศึกษาออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไม้ไผ่สร้างสรรค์ในพื้นที่หลักที่มีความต้องการ และที่ได้รับการยอมรับ

4. ค้นหาแนวทางออกแบบและการการพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่ โดยการจัดเวทีประชุมการเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไม้ไผ่

5. ให้ผู้เข้าร่วมการประชุมร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อการพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่ และหาแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์ ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไรและร่วมกันสรุปภาพรวม

6. สรุปแนวทางกิจกรรมและโครงการ และให้ผู้เข้าร่วมเสนอแนะเพื่อให้งานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การลงมือปฏิบัติยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานรากจังหวัดแพร่

โดยกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่เพื่อยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานรากจังหวัดแพร่ โดยการปฏิบัติการ คือ การดำเนินการตามแผนโครงการที่วางไว้ ต้องเตรียมคนเตรียมวัสดุ สิ่งของส่วนที่เกี่ยวข้องกับการลงมือปฏิบัติผลิตภัณฑ์วางแผนการลงมือปฏิบัติยกระดับผลิตภัณฑ์ตามแผนงานที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. วิธิดำเนินการและเครื่องมือที่ใช้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลในการถ่ายทอดผลงานด้านศิลปะเชิงสร้างสรรค์ โดยกลุ่มวิทยากรผู้ให้องค์ความรู้ ได้แก่ ปราชญ์ท้องถิ่นและผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ

2. ปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้ ตามรูปแบบการยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานรากจังหวัดแพร่ โดยปราชญ์ท้องถิ่นและผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ เป็นระยะเวลา 20 ชั่วโมง ซึ่งมีรายละเอียดของกิจกรรมดังนี้

2.1 ให้ความรู้ในเรื่องหัตถกรรมไม้ไผ่ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ แนวทางในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ โดยวิทยากรปราชญ์ท้องถิ่นและผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบให้กับผู้เข้าร่วมอบรม

2.2 ลงมือฝึกปฏิบัติออกแบบงานหัตถกรรมด้วยไม้ไผ่ โดยนำความรู้ ศิลปะ วิถีชีวิตของชุมชน การใช้สีธรรมชาติ มาประยุกต์เพื่อออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์ จำนวน 4 ชั่วโมง

2.3 ปฏิบัติจริงโดยกำหนดประเภทของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมด้วยไม้ไผ่ ที่ให้กลุ่มเป้าหมายปฏิบัติ เช่น ของใช้ในชีวิตรประจำวัน เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์และตอบสนองความต้องการของตลาด

2.4 การคัดเลือกผลงานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ที่มีความคิดสร้างสรรค์ สวยงาม นำไปสู่การยกระดับรายได้สู่เศรษฐกิจชุมชนโดยปราชญ์ท้องถิ่น และผู้รู้ในด้านสาขาศิลปะ ซึ่งมีเกณฑ์ที่ใช้พิจารณา คือ รูปแบบผลงาน การนำใช้ประโยชน์ ความทันสมัย ความละเอียด ความประณีต ความสวยงามของผลิตภัณฑ์

2.5 การติดตามประเมินผล โดยการสังเกตการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) ซึ่งเป็นการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของผู้เกี่ยวข้อง จากนั้นประเมินความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่เพื่อให้ทราบถึงทักษะและความรู้ที่เพิ่มขึ้นที่ได้หลังจากการถ่ายทอดยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

4.1 กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group discussion) นั้นผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย โดยได้ทำการถอดข้อความจากการบันทึกข้อมูล จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) อธิบายเป็นความเรียงเพื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานรากจังหวัดแพร่

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปฏิบัติการ เป็นการวิเคราะห์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่หลังจากผู้เข้าร่วมเชิงปฏิบัติการมีการประเมินก่อนได้รับการถ่ายทอดและหลังได้รับการถ่ายทอดเกี่ยวกับพัฒนากระบวนการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานรากจังหวัดแพร่

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการวิเคราะห์งานวิจัย เรื่อง การพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่ สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. พัฒนาด้านแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานรากจังหวัดแพร่ การพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบหัตถกรรมไม้ไผ่ในของผู้เข้าร่วมสนทนา พบว่าชุมชนควรพัฒนาด้านแบบจากผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม แต่อย่างไรให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่ลูกค้าต้องการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนมีปัจจัยสำคัญใช้ในการพิจารณาอยู่หลายปัจจัย คือ

1.1 ความต้องการของชุมชนที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ 1) คุณภาพ เป็นคุณลักษณะเฉพาะทางเทคนิคการผลิต ซึ่งพิจารณาในกระบวนการผลิตที่ใช้ในการผลิต ผลิตภัณฑ์ สำหรับคุณภาพการออกแบบเป็นการกำหนดของกลุ่มผลิตในชุมชนเพื่อให้ผลิตภัณฑ์สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า หรือของตลาด คุณภาพก็จะประกอบด้วย คุณภาพของวัตถุดิบ การออกแบบรูปปลั๊กซ์ที่สวยงาม ความคงทน ของผลิตภัณฑ์ เพราะคุณภาพของผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างการยอมรับและไว้วางใจของผู้บริโภค หรือผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นจุดขายของชุมชน 2) ความเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ ความคงทนของผลิตภัณฑ์ขึ้นอยู่กับวัสดุที่ใช้วัสดุ และกระบวนการผลิต และความคงทนของผลิตภัณฑ์จะดูที่ระยะเวลาในการจัดเก็บผลิตภัณฑ์ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ ความคงทนหรือความน่าเชื่อถือการใช้ จะทำให้เป็นส่วนหนึ่งในการลดค่าใช้จ่ายในการดูแลซ่อมแซมได้ การใช้ผลิตภัณฑ์มีคุณค่าทั้งทางด้านจิตใจและประโยชน์การใช้สอยตามรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนผลิตขึ้นมาเพราะผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดจะมีประโยชน์คนละแบบกัน 3) ต้นทุนการผลิต คือรายจ่ายต่างๆ ที่เกิดจากการผลิตผลิตภัณฑ์จกสารวมถึงต้นทุนที่เกิดขึ้นคงที่และต้นทุนที่แปรได้ตามผลิตภัณฑ์และจำนวนที่ผลิต และมองไปถึงระดับคุณภาพและความเชื่อถือได้ของผลิตภัณฑ์ด้วย ถ้ามีการกำหนดระดับคุณภาพและความเชื่อถือได้ไว้ในระดับสูงเกินไป ต้นทุนการผลิตย่อมสูงไปด้วย การออกแบบผลิตภัณฑ์ในชุมชนมีการออกแบบที่คำนึงถึงคุณภาพและความน่าเชื่อถือ และต้นทุนการผลิตให้มีความสัมพันธ์กัน แต่ยังคงอัตลักษณ์ของชุมชนคือสานแบริ้ว

1.2 การตลาด การผลิต ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถจำหน่ายได้และเป็นที่ต้องการของตลาด ถ้าพัฒนาผลิตภัณฑ์ไว้แต่ไม่ตรงกับความต้องการ การของตลาดจะทำให้สินค้าค้างสต็อก ซึ่งทำให้ทุนจม และถ้าค้างสต็อกมากจะทำให้การเก็บยากต่อการรักษา ต้องกำหนดความสมดุลระหว่างการให้ผู้บริโภคได้รับสิ่งของที่สนองความต้องการของผู้บริโภค เพราะการผลิต ผลิตภัณฑ์หลายชนิดซึ่งแตกต่างกันมากน้อยตามความต้องการและรสนิยมของทุกคน ถ้าไม่คำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภคเลย และผลิต

ผลิตภัณฑ์อย่างเดียว การออกแบบผลิต ผลิตภัณฑ์จะดำเนินไปได้อย่างง่าย แต่จะมีปัญหาในด้านการขายแก่ผู้บริโภคซึ่งอาจจะไม่เลือกใช้ผลิตภัณฑ์นั้น แต่ในชุมชนจะผลิตแอ็บข้าวเป็นหลัก ส่วนแบบอื่น ๆ ก็จะทำตามที่ลูกค้าต้องการด้วยการออเดอร์สินค้าเท่านั้น

1.3 ลักษณะของผลิตภัณฑ์ จากการสนทนาผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการพัฒนาหัตถกรรมเครื่องจักสานในชุมชนก็มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมาดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในหลายๆ รูปแบบ เช่น โคมไฟ กระเป๋า ของชำร่วย ที่ใส่หิ้วกาแฟ เป็นต้น แต่จุดเด่นของชุมชนบ้านเหมืองหม้อคือ การจักสานแอ็บข้าว ซึ่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวสร้างชุมชนให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ ชาวบ้านในชุมชนบ้านเหมืองหม้อส่วนมากมีต้นทุนในด้านการผลิตจักสานมาก่อน การออกแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชนก็จะมาจากความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก ถ้าต้องการผลิตแบบไหนทางชุมชนจะมีผู้เชี่ยวชาญที่สามารถถอดแบบให้ได้ ในการสนทนาครั้งนี้ตัวแทนของพัฒนาชุมชน ผู้ออกแบบและปราชญ์ท้องถิ่นมีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลายที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่สามารถเล่าเรื่องราวได้คือ “ลายดอกสีก” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่เห็นแล้วรู้ว่าเป็นของที่ไหนในการนี้ทางผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลได้นำเสนอการจักสานแอ็บข้าวด้วยลายดอกสีก ซึ่งจะเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ และสามารถนำเสนองานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปต่อยอดและพัฒนาได้อีกระดับหนึ่ง โดยการวางลายดอกสีกบนแอ็บข้าว ซึ่งถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่เน้นเอกลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม ชุมชนและเป็นการส่งเสริมที่สอดคล้องกับนโยบายแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับงานวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างอาชีพ สร้างรายได้และนำไปสู่การพัฒนาอาชีพความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น จึงเล็งเห็นความสำคัญของลายดอกสีก ซึ่งมีลักษณะอ่อนช้อยสวยงามเหมาะสมที่จะมาพัฒนาแอ็บข้าวที่มีลวดลายดอกสีก และหน่วยงานต่างๆ สามารถที่จะนำไปพัฒนาต่อยอดให้กับชุมชนได้อีกด้วย ซึ่งจะมีผู้เชี่ยวชาญการออกแบบที่เข้าร่วมสนทนาจะทำการวางลายด้วยการเอาดอกมาย้อมสีเพื่อทำลายภายนอกของแอ็บข้าว เมื่อได้รูปแบบที่ต้องการปราชญ์ท้องถิ่นได้ทดลองผลิต ผลิตภัณฑ์ต้นแบบลายดอกสีก ซึ่งจะมีกระบวนการ 1) การเตรียมวัสดุทำจักสาน วัสดุที่ใช้ในการจักสานแอ็บข้าว 2) ขึ้นเตรียมเส้นตอก เตรียมไม้ไผ่หาลมโดยเลือกไม้ไผ่ที่มีปล้องยาว อายุ 10 เดือน ถึง 1 ปี มาผ่าให้มีความกว้างความยาวให้เท่าๆ 3) ขั้นตอนการสาน จะเป็นการก่อลายจักสานแอ็บข้าว ให้ได้ขนาดที่ต้องการ เมื่อก่อลายได้พอประมาณ ทำการต่อให้เป็นวงกลม แล้วทำการสานตามลายต้นแบบที่ได้ออกแบบลวดลายไว้ เมื่อได้ขนาดที่ต้องการแล้วก็ทำการเก็บขอบและตัดขอบให้เรียบ นำมาพับครึ่ง แล้วใช้ขวดรีดให้เรียบ ซึ่งจะทำ 2 ชั้น นำมาประกอบเป็นฝาบนและฝาล่างจะได้แอ็บข้าว แล้วทำการสานตาแอ็บข้าวทั้งตาบนและตาล่าง เมื่อเสร็จแล้วนำมาประกอบและเย็บขอบฝาบนและล่างด้วยด้ายไนลอน

2. พัฒนาระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่ โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้ออกแบบไว้ให้กับกลุ่มเป้าหมายหรือผู้สนใจในชุมชนมาพัฒนาทักษะการจักสานลวดลายดอกสีก เพื่อเป็นการยกระดับและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ให้เป็นที่น่าสนใจและสามารถที่ขยายตลาดออกไปอย่างกว้างขวางซึ่งผลิตภัณฑ์ที่การพัฒนาสามารถที่จะนำไปเป็นของที่ระลึกได้ และสามารถนำไปใช้ในครัวเรือนได้อย่างเหมาะสม คำนึงถึงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่ไว้สืบทอดจากรุ่นชาดที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลงานสู่สังคม และติดตามประเมินความรู้ที่ได้รับการพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่ พบว่า ความรู้ก่อนและหลังลงมือปฏิบัติในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 หลังการเข้าร่วมปฏิบัติมีความรู้มากกว่าก่อนการลงปฏิบัติ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. พัฒนาระบบการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานรากจังหวัดแพร่ การพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบหัตถกรรมไม้ไผ่ในของผู้เข้าร่วมสนทนา พบว่าชุมชนควรพัฒนาต้นแบบจากผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม แต่อย่างไรให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่ลูกค้าต้องการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนมีปัจจัยสำคัญใช้ในการพิจารณาอยู่หลายปัจจัย คือ

1.1 ความต้องการของชุมชนที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ คือ 1.1 คุณภาพการผลิตผลิตภัณฑ์ของชุมชนจะเน้นในเรื่องของคุณภาพ ซึ่งพิจารณาในกระบวนการผลิต สำหรับคุณภาพการออกแบบเป็นการกำหนดของกลุ่มผลิตในชุมชนเพื่อให้ผลิตภัณฑ์สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า หรือของตลาด คุณภาพก็จะประกอบด้วย คุณภาพของวัตถุดิบ การออกแบบรูปลักษณ์ที่สวยงาม ความคงทน ของผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับวัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร (2548: 15) กล่าวว่า การเลือกเอาองค์ประกอบมาจัดเรียงให้เกิดเป็นรูปทรงใหม่ ที่สามารถสนองความต้องการตามจุดประสงค์ของผู้สร้างและสามารถผลิตได้ด้วยวัสดุและกรรมวิธีการผลิตที่มีอยู่ในขณะนี้ เนื่องจาก ความต้องการมีมากกว่าปัจจัยการดำรงชีวิตพื้นฐาน 4 ประการ จนเป็นแรงผลักดันให้มนุษย์พยายาม ทำการออกแบบ และสร้างสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เพราะคุณภาพของผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างการยอมรับและไว้วางใจของผู้บริโภค หรือผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นจุดขายของชุมชน

1.2 ความเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ ความคงทนของผลิตภัณฑ์ขึ้นอยู่กับวัสดุและการคัดเลือกใช้วัสดุและกระบวนการผลิต และความคงทนของผลิตภัณฑ์จะดูที่ระยะเวลาในการจัดเก็บผลิตภัณฑ์ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ ความคงทนหรือความน่าเชื่อถือการใช้ จะทำให้เป็นส่วนหนึ่งในการลดค่าใช้จ่ายในการดูแลซ่อมแซมได้ การใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าทั้งทางด้านจิตใจและประโยชน์การใช้สอยตามรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนผลิตขึ้นมาเพราะผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดจะมีประโยชน์คนละแบบกัน

1.3 ต้นทุนการผลิตต้นทุนการผลิต คือ รายจ่ายต่างๆ ที่เกิดจากการผลิตผลิตภัณฑ์จกสานรวมถึงต้นทุนที่เกิดขึ้นคงที่และต้นทุนที่แปรได้ตามผลิตภัณฑ์และจำนวนที่ผลิต และมองไปถึงระดับคุณภาพและความเชื่อถือได้ของผลิตภัณฑ์ด้วย ถ้ามีการกำหนดระดับคุณภาพและความเชื่อถือได้ไว้ในระดับสูงเกินไป ต้นทุนการผลิตย่อมสูงไปด้วย การออกแบบผลิตภัณฑ์ในชุมชนมีการออกแบบที่คำนึงถึงคุณภาพและความน่าเชื่อถือ และต้นทุนการผลิตให้มีความสัมพันธ์กัน แต่ยังคงอัตลักษณ์ของชุมชนคือสานแบริ้ว

1.2 การตลาด การผลิต ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถจำหน่ายได้และเป็นที่ต้องการของตลาด ถ้าพัฒนาผลิตภัณฑ์ไว้แต่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดจะทำให้สินค้าค้างสต็อก ซึ่งจะ ทำให้ทุนจม และถ้าค้างสต็อกมากจะทำให้การเก็บยากต่อการรักษา ต้องกำหนดความสมดุลระหว่างการให้ผู้บริโภคได้รับสิ่งของที่สนองความต้องการของผู้บริโภค เพราะการผลิต ผลิตภัณฑ์หลายชนิดซึ่งแตกต่างกันมากน้อยตามความต้องการและรสนิยมของทุกคน ถ้าไม่คำนึงถึงความต้องการของผู้บริโภค การออกแบบผลิตภัณฑ์จะดำเนินไปได้อย่างง่าย แต่จะมีปัญหาในด้านการขายแก่ผู้บริโภคซึ่งอาจจะไม่เลือกใช้ผลิตภัณฑ์นั้น ส่วนมากชุมชนจะทำผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคต้องการ ส่วนแบบอื่น ๆ ก็จะทำตามที่ลูกค้าต้องการด้วยการออเดอร์สินค้าเท่านั้น สอดคล้องกับวิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2532:132) กล่าวว่า ถ้าการพัฒนานั้นไม่ถูกวิธี ก็จะเกิดผลเสียทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และคุณค่าของงานหัตถกรรมจักสาน เมื่อมีการผลิตงานหัตถกรรมจักสานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จะทำให้งานหัตถกรรมจักสานล้นตลาดจะทำให้ราคาถูก ไม่คุ้มกับต้นทุนซึ่งอาจนำไปสู่การสูญสลายได้

1.3 ลักษณะของผลิตภัณฑ์ จากการสนทนาผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการพัฒนาหัตถกรรมเครื่องจักสานถ้ามองในแง่ของการตลาดถือว่าประสบความสำเร็จในการเพิ่มมูลค่าไปส่วนหนึ่งแล้วเพราะในชุมชนก็มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนมาดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใน

หลายๆ รูปแบบ เช่น โคมไฟ กระเป๋ ของชำร่วย ที่ใส่หิ้วกาแฟ เป็นต้น แต่จุดเด่นของชุมชนบ้านเหมืองหม้อ คือ การจักสานแอบข้าว ซึ่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวสร้างชุมชนให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ ชาวบ้านในชุมชนบ้านเหมืองหม้อส่วนมากมีต้นทุนในด้านการผลิตจักสานมาก่อน ก็นำเอาผลิตภัณฑ์ที่ถูกค่ามีความต้องการมาถอดองค์ความรู้แกะสลัดลายหรือมาประยุกต์ได้ ซึ่งในชุมชนก็ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ออกมาหลายประเภท เช่น ชะลอม พัด ที่ใส่อาหารเบรค และผลิตภัณฑ์ที่ทำก็จะมีกำมะหยี่ แต่ความต้องการลูกค้าไม่ค่อยนิยม แต่การผลิตผลิตภัณฑ์ที่มี การออกแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชนก็จะมาจากการต้องการของลูกค้าเป็นหลัก ถ้าต้องการผลิตแบบไหนทางชุมชนจะมีผู้เชี่ยวชาญที่สามารถแกะแบบให้ได้ ผลิตภัณฑ์ที่ทำในปัจจุบันที่เป็นแบบดั้งเดิมก็จะขายได้ตลอดเพราะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทางภาคเหนือจะใช้กันเป็นส่วนใหญ่ และขายได้เรื่อยๆ ในการสนทนารั้งนี้ตัวแทนของพัฒนาชุมชน ผู้ออกแบบและปราชญ์ท้องถิ่นมีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลายที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่สามารถเล่าเรื่องราวได้คือ “ลายดอกสัก” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่เห็นแล้วรู้ว่าเป็นของที่ไหนในการนี้ทางผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบลได้นำเสนอการจักสานแอบข้าวด้วยลายดอกสัก ซึ่งจะเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ และสามารถนำเสนองานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปต่อยอดและพัฒนาได้อีกระดับหนึ่ง โดยการวางลายดอกสักบนแอบข้าว ซึ่งถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่เน้นเอกลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรม ชุมชนซึ่งมีความสอดคล้องกับบงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา และคณะ (2561: 125) วิจัยเรื่อง การพัฒนาสินค้าหัตถกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านถวายโดยชุมชน พบว่า สินค้าหัตถกรรมใหม่ทั้ง 10 ชิ้น ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ของชาวบ้านซึ่งเป็นผู้ผลิตแท้จริง ไม่ใช่เงินทุน หรือ พ่อค้าคนกลาง จึงนับได้ ว่าเป็นการต่อยอดจากสินค้าหัตถกรรมเดิม ซึ่งเกิดจากการได้รับความรู้เชิงวิชาการ การถอดองค์ความรู้เพื่อค้นหาสินค้าหัตถกรรมที่เป็นอัตลักษณ์ เพื่อสร้างเรื่องเล่านับเป็นการสร้าง มูลค่าเพิ่ม เสริมคุณค่าทางการตลาด เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาสินค้า หัตถกรรมและเป็นการส่งเสริมที่สอดคล้องกับนโยบายแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับงานวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างอาชีพ สร้างรายได้และนำไปสู่การพัฒนาอาชีพความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดียิ่งขึ้นโดยเห็นชอบให้ใช้ “ลายดอกสัก” มาพัฒนาเป็นลายผ้าอัตลักษณ์ของ จังหวัดแพร่ ซึ่งเมืองแพร่เป็นเมืองไม้สักที่มีชื่อเสียง และมีประวัติมายาวนาน และเป็นไม้เศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้กับจังหวัดผู้ร่วมสนทนาจึงเล็งเห็นความสำคัญของลายดอกสัก ซึ่งมีลักษณะอ่อนช้อยสวยงามเหมาะสมที่จะมาพัฒนาแอบข้าวที่มีลวดลายดอกสัก และหน่วยงานต่างๆ สามารถที่จะนำไปพัฒนาต่อยอดให้กับชุมชนได้อีกด้วย ซึ่งจะมีผู้เชี่ยวชาญการออกแบบที่เข้าร่วมสนทนาจะทำการวางลายด้วยการเอาดอกมาย้อมสีเพื่อทำลายภายนอกของแอบข้าว เมื่อได้รูปแบบที่ต้องการปราชญ์ท้องถิ่นได้ทดลองผลิต ผลิตภัณฑ์ต้นแบบลายดอกสัก ซึ่งจะมีกระบวนการ 1) การเตรียมวัสดุทำจักสาน วัสดุที่ใช้ในการจักสานแอบข้าว ประกอบด้วย ไม้ไผ่หาลาม ด้ายไนลอน เข็มขนาดใหญ่ กรรไกร มีดโต้ เลื่อย แท่นขุดดอก กระบอฉีดยา 2) ขั้นตอนเตรียมเส้นตอก เตรียมไม้ไผ่หาลามโดยเลือกไม้ไผ่ที่มีปล้องยาว อายุ 10 เดือน ถึง 1 ปี มาผ่าให้มีความกว้างความยาวให้เท่าๆ กันทุกเส้นเพื่องานจักสานจะได้ออกมาสวยงาม ก่อนการเหลาเส้นตอกหรือขุดให้น้ำเส้นตอกแช่น้ำประมาณ 1 ชั่วโมง เพื่อให้เส้นตอกอ่อนนุ่มจะได้ เหลาและขุดตอกแล้วนำไปผึ่งแดด 3) ขั้นตอนการสานจะเป็นการก่อลายจักสานแอบข้าว ให้ได้ขนาดที่ต้องการ เมื่อก่อลายได้พอประมาณ ทำการต่อให้เป็นวงกลมแล้วทำการสานตามลายต้นแบบที่ได้ออกแบบลวดลายไว้ เมื่อได้ขนาดที่ต้องการแล้วก็ทำการเก็บขอบและตัดขอบให้เรียบ นำมาพับครึ่ง แล้วใช้ขวดลิดให้เรียบ ซึ่งจะทำ 2 ชั้น นำมาประกอบเป็นผาบนและผาล่างจะได้แอบข้าว แล้วทำการสานตาดแอบข้าวทั้งตาดบนและตาดล่าง เมื่อเสร็จแล้วนำมาประกอบและเย็บขอบผาบนและล่างด้วยด้ายไนลอน

2. เพื่อพัฒนาระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานรากจังหวัดแพร่

การพัฒนาระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมไม้ไผ่เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนบนฐานรากจังหวัดแพร่เป็นการลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาระดับและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมไม้ไผ่ให้กับผู้ที่สนใจ ซึ่งพบว่า มีผู้ที่สนใจเข้าพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์และเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมไม้ไผ่เกี่ยวกับการทำแอ็บข้าวที่มีการพัฒนาตลาดที่สอดคล้องกับนโยบายของจังหวัดและทำเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ เช่น ใสสี ใสลวดลายใหม่ที่เป็นอัตลักษณ์ สามารถที่จะนำผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาทำเป็นของที่ระลึกซึ่งเข้ากับสถานการณ์จังหวัดที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือทำเป็นแอ็บข้าวที่ใช้ในชีวิตประจำวันของทุกคนได้ ซึ่งมีกระบวนการขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม ดังต่อไปนี้

2.1 ให้ความรู้ในเรื่องของหัตถกรรมไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำไม้ไผ่มาพัฒนาเป็นรูปแบบและลวดลายต่างๆ ได้ แต่สิ่งที่ต้องคำนึงถึงอายุของไม้ไผ่ด้วย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของชุมชน มีความรู้ด้านของ วัสดุ อุปกรณ์ วิธีการย้อมสี ขั้นตอนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานที่มีอยู่ให้มียุทธศาสตร์ของชุมชนและสอดคล้องกับนโยบายของจังหวัด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งมีมานานแล้ว ไม่มีการใช้เครื่องจักร ถือว่าเป็นงาน Handmade ที่มีคุณค่า สามารถนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์แบบต่างๆ เพื่อยกระดับ เพิ่มมูลค่า และเป็นการสร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัวสอดคล้องกับวิสัยทัศน์สุวรรณ (2546:132) กล่าวว่า การพัฒนางานหัตถกรรมจักสานตามอิทธิพลทางสังคมจะเป็นผลดีทางด้านเศรษฐกิจของชาชนบทที่ ผลิตงานหัตถกรรมจักสาน มีรายได้เพิ่มขึ้น มีงานทำเป็นอาชีพรอง หรือทำเป็นอาชีพหลักตลอดปี นอกจากจะได้พัฒนาระดับ เพิ่มมูลค่าแล้ว ยังสามารถช่วยให้ผู้ที่ว่างงานมีอาชีพ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ คิดสร้างสรรค์ผลงาน จากการสังเกตกลุ่มผู้ผลิตจำนวนมากจะมีพื้นฐานในการจักสานกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ยังขาดการพัฒนา ออกแบบและยกระดับผลิตภัณฑ์ ซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ ต้องคำนึงถึงอุปกรณ์ทำจักสาน ไม้ไผ่หลาม ที่นำมาแปรรูปเป็นเส้นตอก จะต้องมีการเลือกไม้ไผ่ที่มีปล้องยาวอายุ 10 เดือน ถึง 1 ปี รูปแบบและลวดลายในการผลิต หรือตัวอย่างผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

2.2 การออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาว่าจะออกแบบลวดลายเพื่อเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนและสอดคล้องกับนโยบายของจังหวัด ทางสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดได้รับนโยบายการขับเคลื่อนงานวัฒนธรรมและแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อยกระดับงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม และจัดทำข้อมูลลายผ้าอัตลักษณ์ของจังหวัดแพร่ จึงเลือกใช้ลาย “ดอกสัก” เพราะดอกสักมีลวดลายอ่อนช้อย ซึ่งมีความเหมาะสม ตัวแทนของหน่วยงาน ผู้นำชุมชน ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และปราชญ์ท้องถิ่นในชุมชนเห็นว่าเพื่อเป็นการเชื่อมโยงหรืออนุรักษ์วัฒนธรรมจึงเห็นว่าควรจะใช้ ลายดอกสักมาพัฒนาเป็น หัตถกรรมไม้ไผ่โดยการจักสานแอ็บข้าวซึ่งมีอยู่ดั้งเดิมมาพัฒนาเป็นลวดลายดอกสักและย้อมสีให้มีสีสันที่สวยงาม หรือธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่สามารถนำมาประยุกต์ในการออกแบบลวดลายผลิตภัณฑ์ พบว่าวิทยากรได้นำผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ทำการทดลองออกแบบมาอธิบายให้ผู้เข้าร่วมพัฒนา ได้ถึงที่มาของผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ได้ทำการออกแบบ ลวดลาย ที่เป็นดอกสัก ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนและสอดคล้องกับนโยบายของจังหวัด และหน่วยงานที่เข้าร่วมในการเสนอการออกแบบว่าสามารถที่จะสนับสนุนและนำผลิตภัณฑ์ไปต่อยอดได้ ถือเป็นการพัฒนาระดับ ผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้อีกทางหนึ่งสอดคล้องกับอรนุตญ์ สุระคำ และ ตรีชฎา สมพงษ์ (2563: 22-38) วิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานเชิงสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์ชุมชนกลุ่มจักสานบ้านป่าจั่ว ตำบลทาเหนือ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและลวดลายเดิมๆ ให้เป็นงานที่แปลกใหม่มีความทันสมัย มีเอกลักษณ์ของชุมชน รูปแบบเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย ใช้งานสะดวก และมีความเป็นไปได้ในการผลิต

2.3 พัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อการยกระดับและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบเป็นรูปธรรม ได้ผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์และตอบสนองความต้องการของตลาด โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมมาพัฒนาลวดลายใหม่และมุ่งให้ความสำคัญของการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน และทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งนำเอาต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบไว้ในกิจกรรมที่ 2 มาพัฒนาเพื่อการยกระดับและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้ออกแบบไว้ให้กับกลุ่มเป้าหมายหรือผู้สนใจในชุมชนมาพัฒนาทักษะการ จักสานลวดลายดอกสัก เพื่อเป็นการยกระดับและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ให้เป็นที่น่าสนใจและสามารถที่ขยายตลาดออกไปอย่างกว้างขวางซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ทำการพัฒนาสามารถที่จะนำไปเป็นของที่ระลึกได้ และสามารถนำไปใช้ในครัวเรือนได้อย่างเหมาะสม

ผู้เข้าร่วมปฏิบัติการพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่ ได้เข้าร่วมปฏิบัติจักสานตามตัวอย่างที่ได้ทำต้นแบบการจักสานแอ็บข้าว ที่มีการพัฒนาจากดั้งเดิมมาเป็นผลิตภัณฑ์ที่ยกระดับและเพิ่มมูลค่าของจักสานแอ็บข้าวให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ในครัวเรือนและนำไปเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวได้ ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลงานสู่สังคมสอดคล้องกับ เพื่อเป็นการพัฒนาและยกระดับ เพิ่มมูลค่างานแก่งานหัตถกรรมในชุมชน และขยายความรู้สู่กลุ่มที่มีความสนใจในผลิตภัณฑ์โดยผู้ร่วมมีจิตอาสาเป็นกลุ่มในการพัฒนาและนำไปประยุกต์ใช้ในอาชีพเสริมในครัวเรือนสอดคล้องกับ จิตพนธ์ ชุมเกต (2560: ก) วิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิมอำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พบว่าผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น ควรสื่อให้เห็นถึงผลิตภัณฑ์ที่เกิดมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้ ทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นดูมีคุณค่า มีมาตรฐาน มีเอกลักษณ์โดดเด่นเน้นเรื่องราว วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

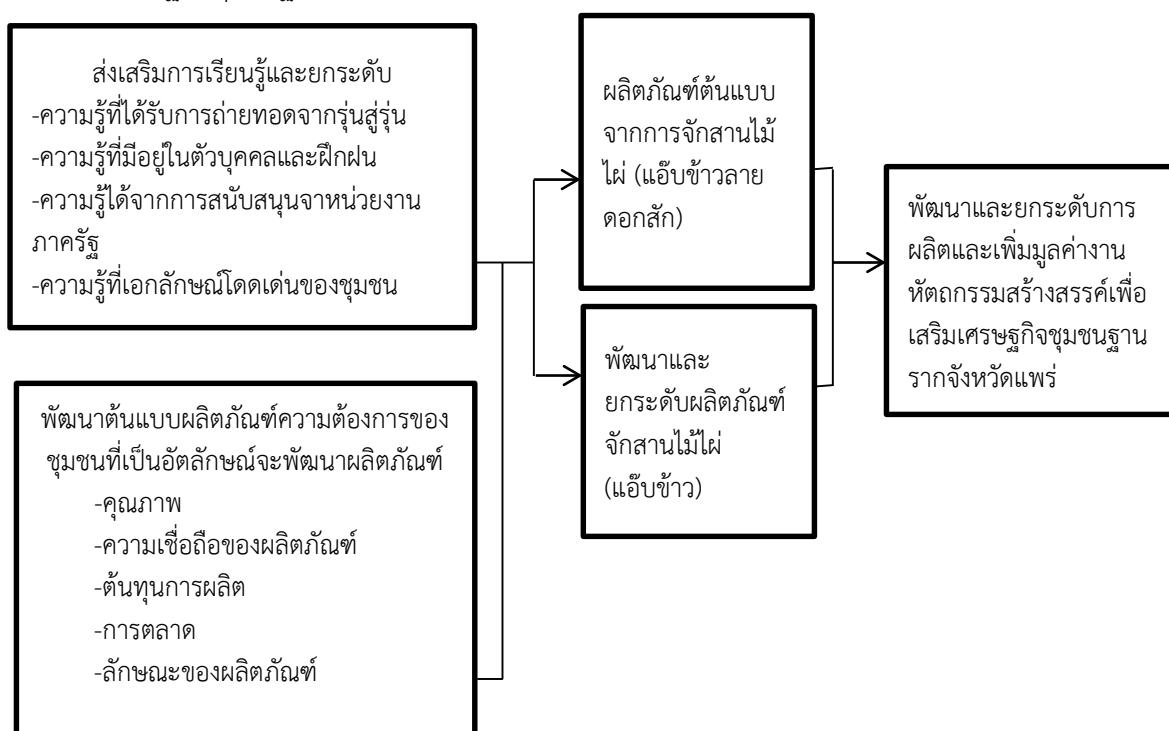
2.4 คัดเลือก ประเมินผลงานของผู้เข้าร่วมพัฒนา และสามารถพัฒนาจักสานแอ็บข้าวตามต้นแบบของผลิตภัณฑ์ได้สมบูรณ์ ซึ่งปราชญ์ท้องถิ่นดูการสานลายมีความแน่นหนา ความละเอียด ประณีต ความสวยงามของผลิตภัณฑ์ การเก็บขอบและเย็บของแอ็บข้าว

2.5 การติดตามประเมินผล การพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่ จาก กลุ่มเป้าหมายที่มาพัฒนาคือชุมชนเมืองหม้อจังหวัดแพร่ โดยการสังเกตจากความสนใจ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เข้าร่วมพัฒนา พบว่า กลุ่มผู้เข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนา และยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานจักสานแอ็บข้าว ผู้เข้าร่วมมีความสนใจในการพัฒนาทักษะอาชีพจากผลิตภัณฑ์ลวดลายดั้งเดิม พัฒนามาเป็นรูปแบบตามต้นแบบที่ได้ดำเนินการทดลอง ทำให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์มีจุดเด่นโดยการใช่วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น และมีศิลปะ สีสันลวดลายเป็น “ดอกสัก” ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น สอดคล้องกับวิบูลย์ ลีสุวรรณ (2546: 132) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบงานหัตถกรรมจักสานจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์ ทั้งด้านวัสดุ ประโยชน์ใช้สอย และความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อหาแนวทางที่เป็นผลดีและเกิดประโยชน์ อย่างแท้จริงในการพัฒนาออกแบบโดยผู้ออกแบบและปราชญ์ท้องถิ่น จากการสอบถาม ผู้เข้าร่วมมีความสุขกับการได้มาร่วมกิจกรรม ได้มีการพบปะและพูดคุยกัน สนทนาเพราะทุกคนมีพื้นฐานการจักสานแล้ว จึงทำให้ไม่เครียด การมาพัฒนาลวดลายใหม่ทำให้ผู้เข้าร่วมมีความกระตือรือร้นในการที่จะพยายามทำให้ออกสักรวมออกมา มีความสวยงาม และคณะผู้วิจัยได้

ติดตามประเมินองค์ความรู้ก่อนได้รับการพัฒนาและหลังได้รับการพัฒนาจะได้ทราบถึงการพัฒนาทักษะของผู้เข้าร่วมว่าก่อน และหลังการพัฒนา ผู้เข้าร่วมมีการพัฒนาทักษะ ซึ่งผลการประเมินองค์ความรู้ก่อนปฏิบัติพบว่า ความรู้ก่อนและหลังลงมือปฏิบัติในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 หลังการเข้าร่วมปฏิบัติมีความรู้มากกว่าก่อนการลงปฏิบัติ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับการพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่ ดังแผนภาพต่อไปนี้

จากการพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจังหวัดแพร่ จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ในการพัฒนาและยกระดับแลเพิ่มมูลค่าต้องอาศัยองค์ประกอบ ดังนี้

1. มีการส่งเสริมองค์ความรู้และยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานหัตถกรรมสร้างสรรค์ (แอ็บข้าว) ชุมชนเหมืองหม้อ ได้รับการส่งเสริมองค์ความรู้ด้วยวิธีการอย่างหลากหลาย 1) ทั้งความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น 2) ความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลและฝึกฝน 3) ความรู้ได้จากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ 4) ความรู้ที่เป็นอัตลักษณ์ ของเหมืองหม้อที่โดดเด่นคือการจักสานแอ็บข้าว ออกแบบเป็นลาย “ดอกสัก”

2. พัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ (แอ็บ) ความต้องการของชุมชนบ้านเหมืองหม้อ ส่งเสริมให้คนในพื้นที่ที่มีพื้นฐานการจักสานมาพัฒนาต่อยอดตลาดต่างๆ ให้เป็นอัตลักษณ์ ผู้เข้าร่วมเป็นผู้ที่มาด้วยจิตอาสามาร่วมพัฒนาต่อยอดจักสานแอ็บข้าว การจัดการของชุมชนผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความรักสามัคคีในชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนมีปัจจัยสำคัญใช้ผลิต คือ 1. ความต้องการของชุมชน ซึ่งมีปัจจัยที่องค์ประกอบ คือ คุณภาพ ความเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ ต้นทุนการผลิต 2.การตลาด 3.ลักษณะของผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความผูกพันกัน มีความสามัคคี มีจิตอาสาในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีศาสนา วัด เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ รักษาและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ด้วยการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันภายในชุมชน มีความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตจักสานให้ มีคุณภาพ และทันสมัยตามกระแสความต้องการของผู้บริโภค

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการสร้างเครือข่ายการตลาดทางสื่อออนไลน์ของผลิตภัณฑ์จักสาน

2.2 ควรศึกษาการส่งเสริมจัดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนแบบยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง (References)

- งานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อพัฒนาจังหวัด. (2559). **แผนพัฒนาจังหวัดแพร่ (2561-2564)**. แพร่: เมืองแพร่การพิมพ์.
- จิตพนธ์ ชุมเกต.(2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอลำดวน จังหวัดเพชรบุรี. **รายงานการวิจัย**. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ตระกูลพันธ์ พัทธเมธา.(2559). ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมกับการพัฒนาสู่สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย**. 36(1): 67-80.
- บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา พิธากรณ์ ธนิตเบญจสิทธิ์ สุชาดา เมฆพัฒน์ และ มณีวรรณ ชลย์. (2561). การพัฒนาสินค้าหัตถกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านถวายโดยชุมชน. **วารสารธรรมศาสตร์**. 37(1): 125-148.
- แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). (2559, 30 ธันวาคม). **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 133 ตอนที่ 115 ก.
- วัชรินทร์ จรุงจิตสุนทร.(2548). **หลักการและแนวความคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์**. กรุงเทพฯ: แอปพาพรพนิตกรูปจำกัด.
- วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ. (2546). **พจนานุกรมเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ. (2532). **เครื่องจักสานในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.
- อรนุตภูมิ สุธาคำ และ ตรีชฎา สมฟอง.(2563, กรกฎาคม-ธันวาคม). การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานเชิงสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์ชุมชนกลุ่มจักสานบ้านป่าจั่ว ตำบลทาเหนือ อำเภอแม่ฮ่อน จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารวิจัยเทคโนโลยีนวัตกรรม**. 4 (2): 22-38.

การศึกษาการเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์

A Study of Empowerment in Performance of Teachers under Vocational Education, Uttaradit Province

ธานี สังข์เอี้ยว¹ ชัชภูมิ สีชมภู² พิมพกา ธรรมสทธิ์³

Thanee Sungiew, Chatphum Sichomphu, Phimpaka Thammasit

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครู และแนวทางในการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 375 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 191 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. การเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ทั้ง 5 ด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการให้บุคลากรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการยอมรับนับถือความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ด้านการให้อิสระในการปฏิบัติงานภายใต้ขอบเขตของอำนาจหน้าที่กำหนด และด้านการสร้างสภาพแวดล้อมบรรยากาศและวัฒนธรรมในโรงเรียนตามลำดับ
2. แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วยประกอบด้วย 1.ด้านการให้บุคลากรได้รับรู้ข้อมูล 2.ด้านการให้อิสระในการปฏิบัติงานภายใต้ขอบเขตของอำนาจหน้าที่กำหนด 3.ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน 4.ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมบรรยากาศและวัฒนธรรมในสถานศึกษา และด้านการยอมรับนับถือความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ (Keywords) : การเสริมสร้างพลังอำนาจ; การปฏิบัติงาน

Abstract

The purposes of this research are to study the empowerment of teachers in their work under the Vocational Education Department of Uttaradit Province, and guidelines for enhancing teachers' empowerment in their work. The population used in this study consist of 375 teachers under Vocational Education in Uttaradit Province. There is a sample size of 191

Received: 2023-08-29 Revised: 2023-09-09 Accepted: 2023-09-12

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คุรุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Education Administration Master of Education, Uttaradit Rajabhat University, Thailand. E-mail: Beer331613@gmail.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Lecturer,Gradate School Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat University, Thailand. E-mail: Chat.chomphoo@gmail.com

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Lecturer,Gradate School Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat University, Thailand. E-mail: Phimpakathammasit@gmail.com

people. The research tools are questionnaires and interviews. Statistical instruments used in data analysis include mean, standard deviation, and content analysis.

The results show the followings.

1. Empowering teachers in their work under the Vocational Education Department of Uttaradit Province, in all 5 aspects arranged from highest to lowest, are: providing personnel with information; acceptance and respect for knowledge and ability to perform tasks; creating motivation for work; giving freedom to perform work within the scope of specific authority and duties; and creating an environment, atmosphere and culture in schools, respectively.

2. Guidelines for empowerment in the performance of teachers under the Vocational Education Department of Uttaradit Province consist of: 1. allowing personnel to obtain information, 2. providing freedom to perform duties within the scope of their authority, 3. motivation in work, 4. creating environment, atmosphere and culture in educational institutions, and acceptance and respect for knowledge and ability to work.

Keywords: empowerment; performance

บทนำ (Introduction)

การพัฒนาประเทศให้เกิดความเจริญก้าวหน้าขึ้น จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพประชากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง การปกครองวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งต้องใช้การศึกษาเป็นหลักเพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลัก ในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 1) การจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด องค์การต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารงานที่เน้นการกระจายอำนาจจากระดับบนสู่ระดับล่าง มีการนำการเพิ่มพลังอำนาจมาใช้ในองค์การทางการศึกษา เช่น การนำแนวคิดการเสริมสร้างอำนาจมาใช้เสริมสร้างให้แก่บุคลากรในโรงเรียน ได้แก่ผู้บริหาร ครูและนักเรียน โดยเฉพาะครูซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่ควรได้รับการเสริมสร้างพลังอำนาจ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษา ทั้งด้านการเรียน การสอน อำนวยความสะดวกและการส่งเสริมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน รวมทั้งอบรมนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพตามนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาของประเทศ อาชีพครูจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ควรได้รับการเอาใจใส่ดูแลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 3)

ครูไทยในอนาคตยังต้องมีความรู้จริงในเรื่องที่สอน และต้องมีเทคนิควิธีการให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ รวมทั้งจัดกิจกรรมเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก ฝึกให้นักเรียนทำงานเป็นทีม เป็นนักร้องแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และแสดงออกซึ่งความรักและความหวังใต่อนักเรียน ทั้งนี้กระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวจะสัมฤทธิ์ผลได้ หากทุกภาคส่วนช่วยกันหาทางลดปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวางการพัฒนาครูซึ่งแนวทางและความเป็นไปได้ในการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 นั้น ต้องดำเนินการทั้งด้านนโยบาย และด้านการพัฒนาตนเองของครูควบคู่กันไป การนำ

แนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจให้ครูจึงเป็นแนวทางที่สำคัญเพื่อให้ครูมีทักษะที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 (ตริยพล โฉมไสว, 2563: 131-132)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ.2551) เป็นหน่วยงานการจัดการอาชีวศึกษามีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาสายวิชาชีพและการฝึกอบรมวิชาชีพ จัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 13 เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติ และมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะ ผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้ พัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะของผู้เรียน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บริหาร มีครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งครูเป็นส่วนสำคัญ เพราะการปฏิบัติงานส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเสริมสร้างพลังอำนาจของครูที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์เพื่อเป็นสารสนเทศในการพัฒนาการเสริมสร้างพลังอำนาจของครูการปฏิบัติงานของครู สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ซึ่งย่อมส่งผลให้การจัดการศึกษาสายวิชาชีพ จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ว่ามีการเสริมพลังอำนาจอย่างไร ตลอดจนศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางการเสริมพลังอำนาจเพื่อพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ประสบผลสำเร็จในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยการศึกษาการเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ซึ่งมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาในการศึกษา คือ การเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครู จากการสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้ององค์ประกอบของการเสริมสร้างพลังอำนาจ 5 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านการให้บุคลากรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร
- 2) ด้านให้อิสระในการปฏิบัติงานภายใต้ขอบเขตของอำนาจหน้าที่กำหนด
- 3) ด้านการสนับสนุนแรงจูงใจในการทำงาน
- 4) ด้านการสร้างสภาพแวดล้อม บรรยากาศในการทำงาน
- 5) ด้านได้รับการยอมรับนับถือความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การปฏิบัติงานของครู สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์

ตัวแปรต้น (empowerment) คือ การเสริมพลังอำนาจ

1.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ได้แก่ ครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 375 คน โดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 191 คนและสุ่มอย่างง่าย โดยคำนวณสัดส่วนจากวิทยาลัย 6 แห่งโดยการเทียบบัญชีไตรยางค์ เป็นวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ในการศึกษาแนวทางการศึกษาการเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยการสัมภาษณ์ประกอบด้วยผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษา รองผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษา จำนวน 4 คน เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

เป็นการศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุดรดิตถ์ วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์ วิทยาลัยการอาชีพพิชัย วิทยาลัยรัตนประสิทธิ์วิทย วิทยาลัยสารพัดช่างอุดรดิตถ์ และวิทยาลัยเทคโนโลยีอุดรดิตถ์

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาตั้งแต่ มิถุนายน 2565-พฤษภาคม 2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 ชนิด ได้แก่

2.1 แบบสอบถามใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 3 ตอน ซึ่งตอนที่ 1 สอบถามสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ตอนที่ 2 สอบถามสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของ Likert และตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด โดยแบบสอบถามมีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.80 กับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.967

2.2 แบบสัมภาษณ์ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอนซึ่งตอนที่ 1 เป็นข้อมูลสภาพของกลุ่มเป้าหมายและตอนที่ 2 เป็นกรอบประเด็นสัมภาษณ์โดยนำคำดัชนีสภาพปัญหาลำดับที่ 1-3 ในแต่ละด้านของการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ มาเป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางในการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เพื่อขอความร่วมมือไปยังประธานอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ในการออกหนังสือขออนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับสถานศึกษาที่เป็นประชากรตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1

2) นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลของประธานอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ส่งในรูปแบบสอบถาม (paper) และแบบ QR Code ของ Google forms ส่งให้แก่สถานศึกษาเพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือน มกราคม 2566 ถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2566 ได้ข้อมูลกลับคืนมา ร้อยละ 100

3) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาและตรวจสอบความถูกต้อง ถ้ามีการตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้ครบถ้วนเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางในการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ดังนี้

1) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เพื่อขอความร่วมมือไปยังประธานอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ในการออกหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

2) ผู้วิจัยเตรียมการสัมภาษณ์โดยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ที่จะสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า พร้อมส่งประเด็นที่จะสัมภาษณ์ให้ก่อนล่วงหน้า

3) ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามที่นัดหมายในระหว่างเดือนเมษายน 2566 และขอสัมภาษณ์ด้วยตนเองพร้อมขออนุญาตบันทึกเทปสัมภาษณ์แล้วรีบถอดเทปเพราะจะได้ไม่หลงลืมประเด็นรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

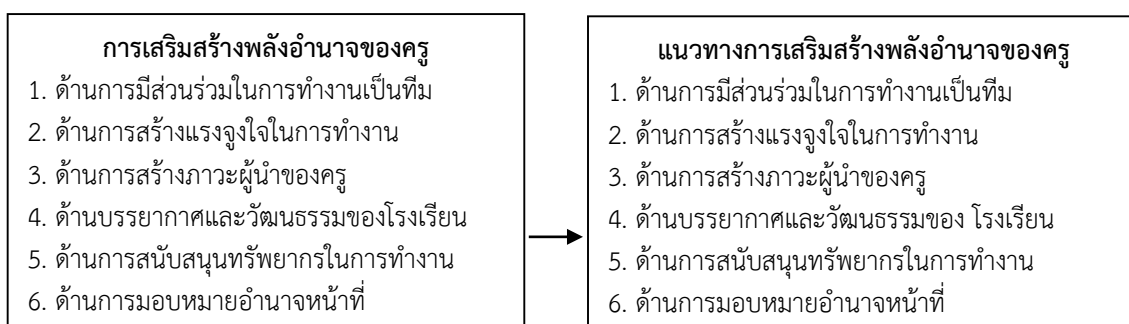
ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาดำเนินการ ดังนี้

4.1 ข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพปัญหาการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการวิเคราะห์เนื้อหา

4.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 คนนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ดำเนินการจัดกลุ่มและเรียบเรียงข้อมูลโดยการจัดลำดับเนื้อหาที่ต้องการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสังเคราะห์ ประยุกต์ใช้ข้อมูลที่รวบรวมได้ผนวกกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสร้างแนวทางในการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การวิจัยเรื่องแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้า เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังตารางภาพต่อไปนี้

ผลการวิจัย (Research Results)

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาการเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ดังนี้

การเสริมสร้างพลังอำนาจ	สภาพการเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงาน			การจัดอันดับ
	μ	σ	ระดับ	
1. ด้านการให้บุคลากรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร	4.39	0.82	มาก	1
2. ด้านการให้อิสระในการปฏิบัติงานภายใต้ขอบเขตของอำนาจหน้าที่กำหนด	4.29	0.90	มาก	4
3. ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน	4.29	0.93	มาก	3
4. ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมบรรยากาศและวัฒนธรรมในสถานศึกษา	4.28	0.94	มาก	5
5. การยอมรับนับถือความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน	4.37	0.90	มาก	2
รวม	4.32	0.90	มาก	-

จากตารางพบว่า การศึกษาการเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (4.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการให้บุคลากรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร การยอมรับนับถือความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ด้านการให้อิสระในการปฏิบัติงานภายใต้ขอบเขตของอำนาจหน้าที่กำหนด และด้านการสร้างสภาพแวดล้อมบรรยากาศและวัฒนธรรมในสถานศึกษา ตามลำดับ

2. แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ประกอบด้วย

2.1 ด้านการให้บุคลากรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร คือ ผู้บริหารได้รับนโยบายต่างๆจากต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบหมายภารกิจต่าง จากนั้นจะมีแนวทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านการประชุมมอบนโยบายชี้แจงข้อมูลข่าวสารผ่านทาง รูปแบบ Online, Onsite ข้อมูลข่าวสารต่างๆจะมีแนวทางในการเผยแพร่ข่าวสารผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เช่น line, เว็บไซต์, Facebook และหนังสือคำสั่งแต่งตั้งในการปฏิบัติงานจะแจ้งผ่านช่องทางการส่งข้อมูลผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ระบบ RMS

2.2 ด้านการให้อิสระในการปฏิบัติงานภายใต้ขอบเขตของอำนาจหน้าที่กำหนด คือ ในการจัดการเรียนการสอนได้นั้นผู้บริหารได้เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนใช้ความคิดอย่างสร้างสรรค์ ให้โอกาสทางความคิดให้การช่วยเหลือปรึกษาการแก้ไขปัญหาต่างๆและได้มีการสนับสนุนในด้านต่างๆการอบรม วัสดุ ครุภัณฑ์

2.3 ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน คือ ครูผู้สอนที่มีคาบสอนเกินภาระงาน จะมีการจ่ายค่าตอบแทนมีการสอนเกินภาระงาน ในทุกเดือน ปีงบประมาณก็มีการปรับเงินเดือนให้ครูผู้สอนที่ได้รับการประเมินอยู่ในระดับดีเด่นและการยกย่องชมเชยแก่ครูที่ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง และมีการมอบรางวัลในวันสำคัญต่างๆ อาทิเช่น วันเกิด ได้รับการเลื่อนวิทยฐานะ

2.4 ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมบรรยากาศและวัฒนธรรมในสถานศึกษา คือ บรรยากาศภายในสถานศึกษา อาคารสถานที่มีความสะอาดมีบรรยากาศร่มรื่น มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยระบบคอมพิวเตอร์ wifi ให้บุคลากรครู นักเรียนนักศึกษาได้ค้นคว้าหาข้อมูล บุคลากรมีความรักความสามัคคีและผูกพันต่อองค์กร มีการสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบครอบครัว ช่วยเหลืองานด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน

2.5 ด้านการยอมรับนับถือความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน คือ มอบหมายหน้าที่แก่ครูตามความรู้ความสามารถตามความชำนาญและตามสาขางานสาขาวิชาและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูบุคลากรได้รับการพัฒนางานในด้านต่างๆ เช่น อบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลวิเคราะห์แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิษฐ์มีประเด็นน่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาการเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิษฐ์ พบว่าการศึกษการเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิษฐ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (4.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการให้บุคลากรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร การยอมรับนับถือความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ด้านการให้อิสระในการปฏิบัติงานภายใต้ขอบเขตของอำนาจหน้าที่กำหนด และด้านการสร้างสภาพแวดล้อมบรรยากาศและวัฒนธรรมในโรงเรียน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงกมล อนุเอกจิตร (2560: 60) ที่ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างพลังอำนาจที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดนครปฐม พบว่า การให้ข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากรข้อมูลเป็นเครื่องมือที่ทรงพลัง เพราะการมีข้อมูลที่เพียงพอและเป็นประโยชน์ช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจได้ดีขึ้น ทำให้สามารถจัดการกับสิ่งต่างๆได้ด้วยตนเอง และทำให้มีความเชื่อมั่น การแบ่งปันข้อมูลข่าวสารสามารถทำได้โดย การให้ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับงาน ได้แก่ ข้อมูลทางเทคนิค ข้อมูลปรนัย ข้อมูลของหน่วยงานต่างๆในองค์กร และสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่าย

2. แนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดประกอบด้วย

2.1 ด้านการให้บุคลากรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร คือ ผู้บริหารได้รับนโยบายต่างๆจากต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่ให้รับมอบหมายภารกิจต่าง จากนั้นจะมีแนวทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านการประชุมมอบนโยบายชี้แจงข้อมูลข่าวสารผ่านทาง รูปแบบ Online, Onsite ข้อมูลข่าวสารต่างๆจะมีแนวทางในการเผยแพร่ข่าวสารผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เช่น line, เว็บไซต์, Facebook และหนังสือคำสั่งแต่งตั้งในการปฏิบัติงานจะแจ้งผ่านช่องทางการส่งข้อมูลผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ระบบ RMS ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงกมล อนุเอกจิตร (2560: 60) ที่ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างพลังอำนาจที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดนครปฐม พบว่าการให้ข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากรข้อมูลเป็นเครื่องมือที่ทรงพลัง เพราะการมีข้อมูลที่เพียงพอและเป็นประโยชน์ช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจได้ดีขึ้น ทำให้สามารถจัดการกับสิ่งต่างๆได้ด้วยตนเอง และทำให้มีความเชื่อมั่น การแบ่งปันข้อมูลข่าวสารสามารถทำได้โดย การให้ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับงาน ได้แก่ ข้อมูลทางเทคนิค ข้อมูลปรนัย ข้อมูลของหน่วยงานต่างๆในองค์กร และสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ง่าย

2.2 ด้านการให้อิสระในการปฏิบัติงานภายใต้ขอบเขตของอำนาจหน้าที่กำหนด คือ ในการจัดการเรียนการสอนได้นั้นผู้บริหารได้เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้เปิดโอกาสให้

ครูผู้สอนใช้ความคิดอย่างสร้างสรรค์ ให้โอกาสทางความคิดให้การช่วยเหลือปรึกษาการแก้ไขปัญหาต่างๆและ ได้มีการสนับสนุนในด้านต่างๆการอบรม วัสดุ ครุภัณฑ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญยีสิตา สุรศิษฐ์ขานล (2561: 33) ศึกษาเรื่องปัจจัยการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าการให้อิสระในการทำงาน โดยสร้างขอบข่ายของงานที่สามารถรับผิดชอบตัวเองได้อย่างอิสระ สิ่งที่ต้องพิจารณาในการสร้างขอบเขตของงาน คือ ความรู้ความสามารถและทักษะของครูขอบเขตของงานจะกำหนดเป้าหมายและความสำเร็จเพื่อวัด ความก้าวหน้าในกระบวนการทำงานของครูได้ทั้งนี้สถานศึกษาต้องจัดให้มีการอบรม ให้ความรู้เพื่อฝึกฝนทักษะ ความรู้เชิงเทคนิคใหม่ๆ เช่น การวางแผนงาน การตัดสินใจ การแก้ปัญหาความขัดแย้งความเป็นผู้นำการจัดทำ งบประมาณเพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้พฤติกรรมที่แสดงออกได้อย่างอิสระภายใต้วัฒนธรรมของการกระจาย อำนาจเป็นตัวกำหนดรูปแบบของร่างวิสัยทัศน์เป้าหมายร่วมของสถานศึกษา ขอบเขตของงานจะยืดหยุ่นได้ตาม หน้าที่ความรับผิดชอบ ผู้บริหารยังต้องตัดสินใจในด้านกลยุทธ์ขณะที่ครูจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น

2.3 ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน คือ ครูผู้สอนที่มีคาบสอนเกินภาระงาน จะมีการจ่าย ค่าตอบแทนมีการสอนเกินภาระงาน ในทุกเดือน ปีงบประมาณก็มีการปรับเงินเดือนให้ครูผู้สอนที่ได้รับการ ประเมินอยู่ในระดับดีเด่นและการยกย่องชมเชยแก่ครูที่ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง และมีการมอบรางวัลในวัน สำคัญต่างๆ อาทิเช่น วันเกิด ได้รับการเลื่อนวิทยฐานะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรวรรณ พุทธิวิช (2559: 74) ศึกษาเรื่องการเสริมพลังอำนาจและการสนับสนุนทางสังคมของสมาชิกเครือข่าย ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยง เดี่ยว พบว่าจากความหมายของการสนับสนุนทางสังคมต่างๆ ที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกายในความจำเป็นพื้นฐานใน แต่ละบุคคล ทั้งการบริการ วัตถุสิ่งของ หรือเงิน แรงงาน รวมถึงเวลา ด้านอารมณ์จิตใจในการให้ความรัก ความเอาใจใส่ การเห็นคุณค่า การได้รับการยกย่องนับถือ ด้านสังคมในการได้รับการยอมรับเป็นส่วนหนึ่งของ สังคม การยืนยันรับรองพฤติกรรมมีความผูกพันรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการมีส่วนร่วมทางสังคม และด้านสติปัญญาในการได้รับข้อมูลข่าวสาร การให้ข้อมูลป้อนกลับ การให้ความ คิดเห็นแนะนำ และการประเมินที่ช่วยให้บุคคลเกิดความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการ เปลี่ยนแปลงได้ จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของกลุ่มทางสังคม ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมส่งผลให้ บุคคลที่ได้รับสามารถปฏิบัติตนได้บรรลุถึงเป้าหมายและความต้องการของตนเอง ของบุคคลอื่น และของสังคม และเป็นชุมพลที่จะช่วยเหลือให้บุคคลตอบสนองความต้องการของตนในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมซึ่งมีขอบเขตครอบคลุมทั้งการให้และการรับจากบุคคลในครอบครัว อาทิ บิดา มารดาญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง เพื่อนนักเรียน เพื่อนบ้าน เพื่อนในที่ทำงาน ครูอาจารย์ คนในชุมชน กลุ่ม/เครือข่าย และบุคลากร วิชาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในภาครัฐและเอกชน

2.4 ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมบรรยากาศและวัฒนธรรมในสถานศึกษา คือ บรรยากาศภายใน สถานศึกษา อาคารสถานที่มีความสะอาดมีบรรยากาศร่มรื่น มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยระบบคอมพิวเตอร์ wifi ให้ บุคลากรครู นักเรียนนักศึกษาได้ค้นคว้าหาข้อมูล บุคลากรมีความรักความสามัคคีและผูกพันต่อองค์การ มีการ สร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบครอบครัว ช่วยเหลืองานด้วยความเอื้ออาทรต่อกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ วงศ์วิญญู กองพลพรหม (2556: 32) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาพลังอำนาจ สภาพแวดล้อม และความสุขในการทำงานกรณีศึกษา: สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ พบว่า จากที่แนวคิดเรื่องสภาพแวดล้อมในที่ทำงานในช่วงต้นนั้น สามารถสรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมในการ ทำงานหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวมนุษย์ในระหว่างที่ปฏิบัติงาน ทั้งทางค่านายภาพ เช่น แสงสว่าง เสียง

อากาศ มลภาวะ สถานที่ในการปฏิบัติงาน วัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน และสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความสัมพันธ์ของเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา วัฒนธรรมองค์กร ความกดดัน ความมีอิสระในการทำงาน เป็นต้น ซึ่งสภาพแวดล้อมการทำงานเหล่านี้เป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งช่วยในการส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน หากในองค์กรมีการจัดการสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสมต่อร่างกายและจิตใจของบุคลากรจะทำให้เกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทำให้เกิดความสุข ความพึงพอใจในการทำงาน แต่ในทางกลับกันหากจัดการสภาพแวดล้อมในที่ทำงานไม่เหมาะสมก็เป็นสิ่งสำคัญที่บั่นทอนทั้งร่างกายและจิตใจของบุคลากรภายในองค์กรด้วยเช่นกัน ดังนั้นการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในที่ทำงานจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่แต่ละองค์กรจะต้องศึกษาและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

2.5 ด้านการยอมรับนับถือความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน คือ มอบหมายหน้าที่แก่ครูตามความรู้ความสามารถตามความชำนาญและตามสาขางานสาขาวิชาและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูบุคลากรได้รับการพัฒนางานในด้านต่างๆ เช่น อบรม สัมมนา ศึกษางานสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญยีสิตา สุรศิษฐ์ขานล (2561: 30-31) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าให้การยอมรับชื่นชม ในการเสริมสร้างพลังอำนาจครูมอบหมายงานหรือความรับผิดชอบหน้าที่เกินกว่าความรับผิดชอบขั้นพื้นฐานในที่ทำงาน และเมื่อปฏิบัติงานได้สำเร็จควรให้การยอมรับ ยกย่อง ชมเชยเพราะจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานของครูต่อไปสิ่งสำคัญคือครูต้องร่วมกันกำหนดเป้าหมาย เลือกแบบแผนและวิธีการทำงาน รวมถึงการคิดแก้ไขปัญหาต่างๆ (การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม) มีการสร้างบรรยากาศของความร่วมมือเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำงาน ให้โอกาสครูในการริเริ่มทำสิ่งใหม่ๆด้วยตนเอง ด้วยความมั่นใจ โดยผู้บริหารให้การยอมรับในผลงานและสนับสนุนการปฏิบัติงานของครูให้บรรลุตามวัตถุประสงค์สถานศึกษาต้องสร้างความตระหนักในตนเองให้กับครูโดยพิจารณาถึงความชอบ ค่านิยมและเจตคติของบุคคล มีการมอบหมายงานในหน้าที่รวมถึงมอบอำนาจในการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน สร้างและกระตุ้นความคิดและจินตนาการของครูอย่างเท่าเทียมกันให้โอกาส ให้อิสระในการปฏิบัติงานตัดสินใจได้ด้วยตนเอง สนับสนุนการทำงานเปิดโอกาสให้มีการฝึกทักษะเพื่อการพัฒนาตนเอง ให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและมีเหตุมีผลมีการให้ความรู้ให้ข้อมูลและแบ่งปันข้อมูลข่าวสารในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ข้อมูลใหม่ๆ ชักนำเพื่อให้ครูเกิดการตัดสินใจในงานที่รับผิดชอบ ผู้บริหารต้องเป็นที่ปรึกษา ช่วยเหลือ สนับสนุน ให้ข้อเสนอแนะแก่ครูในการปฏิบัติงานเพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย จัดเตรียมและจัดหาทรัพยากรและงบประมาณเพื่อความสำเร็จ ส่งเสริมการจัดโครงสร้างองค์การหรือการจัดกิจกรรมภายในองค์การสร้างความมั่นใจในการทำงานให้กับครู โดยทำการประเมินและตรวจสอบความพึงพอใจในการทำงาน ศึกษาวัฒนธรรม การเสริมสร้างพลังอำนาจและข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมากระตุ้นและสร้างความเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาของตน สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจโดยสร้างความไว้วางใจให้การช่วยเหลือครูเมื่อเกิดข้อผิดพลาดในการทำงานจัดให้มีการสื่อสารแบบเปิดเผยเป็นกันเองครูกล้าเข้าหาผู้บริหารเพื่อรายงานหรือขอคำแนะนำต่างๆ สิ่งสำคัญ คือการบริหารจัดการโดยใช้ทักษะที่เหมาะสม โดยการมอบหมายงานให้ครูได้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ที่มีการตัดสินใจได้อย่างอิสระ ให้ครู ได้พัฒนาตนเอง ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มีการแลกเปลี่ยนความคิด การร่วมกันแก้ไขปัญหา รวมถึงหาแนวทางพัฒนางานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ มีการวางแผนงานร่วมกันดำเนินกิจกรรมและประเมินผลงานโดยมีผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีมีความสัมพันธ์ที่อบอุ่นเกิดความไว้วางใจและการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้บริหารเป็นผู้สอนหรือเป็นพี่เลี้ยง สนับสนุนให้คำปรึกษาและช่วยเหลือให้มีการพัฒนาการทำงานอย่างมี

คุณภาพ อย่างอิสระ ทำให้เกิดบรรยากาศที่อบอุ่น ไว้วางใจซึ่งกัน และกันมีการสนับสนุน ให้กำลังใจ สร้างแรงจูงใจช่วยเหลือเพื่อให้ครูมีพลังในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสิ่งสำคัญ คือ บุคลากรในองค์กรต้องร่วมกันกำหนดเป้าหมาย เลือกแบบแผนและวิธีการทำงานรวมถึงการคิดแก้ไขปัญหาต่างๆ(การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม) มีการสร้างบรรยากาศของความร่วมมือ เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำงาน ให้บุคลากรมีโอกาสริเริ่มทำสิ่งใหม่ๆ ด้วยตนเองด้วยความมั่นใจ โดยผู้บริหารให้การยอมรับในผลงานและสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ สามารถนำมารวบรวมและสังเคราะห์เป็นแนวทางการเสริมสร้างพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ได้ 5 ขั้นตอน คือ

1. ด้านการให้บุคลากรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร คือ ผู้บริหารได้รับนโยบายต่างๆจากต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายภารกิจต่าง จากนั้นจะมีแนวทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านการประชุมมอบนโยบายชี้แจงข้อมูลข่าวสารผ่านทาง รูปแบบ Online, Onsite ข้อมูลข่าวสารต่างๆจะมีแนวทางในการเผยแพร่ข่าวสารผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ เช่น line, เว็บไซต์, Facebook และหนังสือคำสั่งแต่งตั้งในการปฏิบัติงานจะแจ้งผ่านช่องทางการส่งข้อมูลผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ระบบ RMS

2. ด้านการให้อิสระในการปฏิบัติงานภายใต้ขอบเขตของอำนาจหน้าที่กำหนด คือ ในการจัดการเรียนการสอนได้นั้นผู้บริหารได้เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนใช้ความคิดอย่างสร้างสรรค์ ให้โอกาสทางความคิดให้การช่วยเหลือปรึกษาการแก้ไขปัญหาต่างๆและได้มีการสนับสนุนในด้านต่างๆการอบรม วัสดุ ครุภัณฑ์

3. ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน คือ ครูผู้สอนที่มีคาบสอนเกินภาระงาน จะมีการจ่ายค่าตอบแทนมีการสอนเกินภาระงาน ในทุกเดือน ปีงบประมาณก็มีการปรับเงินเดือนให้ครูผู้สอนที่ได้รับการประเมินอยู่ในระดับดีเด่นและการยกย่องชมเชยแก่ครูที่ทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง และมีการมอบรางวัลในวันสำคัญต่างๆ อาทิเช่น วันเกิด ได้รับการเลื่อนวิทยฐานะ

4. ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมบรรยากาศและวัฒนธรรมในสถานศึกษา คือ บรรยากาศภายในสถานศึกษา อาคารสถานที่มีความสะอาดมีบรรยากาศร่มรื่น มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยระบบคอมพิวเตอร์ wifi ให้บุคลากรครู นักเรียนนักศึกษาได้ค้นคว้าหาข้อมูล บุคลากรมีความรักความสามัคคีและผูกพันต่อองค์กร มีการสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบครอบครัว ช่วยเหลืองานด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน

5. ด้านการยอมรับนับถือความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน คือ มอบหมายหน้าที่แก่ครูตามความรู้ความสามารถตามความชำนาญและตามสาขาวิชาและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูบุคลากรได้รับการพัฒนางานในด้านต่างๆ เช่น อบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestion)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการให้บุคลากรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ดีมีประสิทธิภาพและการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร นโยบายใหม่ๆ เพื่อผู้ที่ปฏิบัติมีความเป็นอิสระทางความคิดในการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การสอน การจัดทำโครงการต่างๆที่ช่วยเพิ่ม

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแก่นักเรียนร่วมกัน เพราะครูในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติ และรับผิดชอบงานต่างๆ ย่อมรู้ปัญหาการดำเนินงาน และรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรสนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกในการเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครู ให้ครูแสดงศักยภาพในการทำงาน มีความเป็นอิสระในการคิดเพื่อการพัฒนางาน และการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ในงาน

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการให้อิสระในการปฏิบัติงานภายใต้ขอบเขตของอำนาจหน้าที่กำหนด ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนมีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดวางแผนร่วมกัน ร่วมตัดสินใจ เสนอความคิดเห็นเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา รวมถึง ร่วมกันรับผลที่เกิดจากการดำเนินงานนั้นๆ จึงทำให้เกิดความรับผิดชอบ การประสานงานและความร่วมมือกันกับทุกฝ่าย โดยที่ครูผู้สอนหรือผู้ปฏิบัติงานเห็นแก่ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับทางนักเรียนและวิทยาลัย ซึ่งทำให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผู้บริหารควรมีการกระจายอำนาจ หรือมอบอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ กำหนดแนวทางการทำงานในหน้าที่ที่ตัวเองรับผิดชอบ

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการสนับสนุนแรงจูงใจในการทำงาน มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ผู้บริหารควรมีการพิจารณาเลื่อนตำแหน่งขึ้นเงินเดือนเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเสริมสร้างพลังอำนาจของครู ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรพัฒนาตนเอง มีการวางแผนในการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนและสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งการให้ความเป็นกันเองกับทุกคนในสถานศึกษา ภายใต้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการให้ค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและการสอนเกินภาระงานของครู มีการเลื่อนขึ้นเงินเดือนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การบริหารงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เป็นต้นแบบในด้านคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต

1.4 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการสร้างสภาพแวดล้อม บรรยากาศในการทำงาน เนื่องจากสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของครูและบุคลากรในวิทยาลัย ดังนั้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมในการทำงานให้มากขึ้น เพื่อให้บุคลากรเกิดความสุขในการทำงาน เพราะความสุขในการทำงานไม่เพียงมีประโยชน์ต่อร่างกายและจิตใจของครูและบุคลากรเพียงเท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการทำงานและสำคัญต่อองค์กรด้วย

1.5 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการยอมรับนับถือความรู้ความสามารถของครูในการปฏิบัติงานได้รับการนับถือ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพลังอำนาจครู โดยเฉพาะที่ครูได้รับความไว้วางใจในการทำงานทั้งภารกิจหลักคือการเรียนการสอนและหน้าที่พิเศษนอกเหนือจากการเรียนการสอน จากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน ดังนั้น ผู้บริหารควรเห็นความสำคัญต่อการยอมรับนับถือของบุคลากรในหน่วยงาน เพราะการได้รับการยอมรับนับถือจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูเพื่อเกิดความภาคภูมิใจในงาน

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยการศึกษาการเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ภาระงานของครูมากเกินไป ควรมีการศึกษาจัดทำวิจัย เรื่องการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครู สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรวรรณ พุทธิวินิช (2559). การเสริมพลังอำนาจและการสนับสนุนทางสังคมของสมาชิกเครือข่ายครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ตริยพล โฉมไสว. (2563). การเสริมสร้างพลังอำนาจสำหรับครูในศตวรรษที่ 21. หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ค.ด.) สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ดวงกมล อนุเอกจิตร. (2560). การเสริมสร้างพลังอำนาจที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดนครปฐม. ศีลศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธัญย์ลิตา สุรศิษฐ์ชานล. (2561). ปัจจัยการเสริมสร้างพลังอำนาจครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วงศ์วิญญู กองพลพรหม (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจ สภาพแวดล้อม และความสุขในการทำงาน กรณีศึกษา: สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก เขตอำเภอบ้านโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2
A Community Participatory Administrative Approach in Early Childhood Education Management at Small Schools in Ban Khok District Uttaradit Educational Service Area Office 2

ธีรภรณ์ เกตุหลู¹ หยกแก้ว กมลวรเดช² สุกัญญา รุจิเมธภาส³
Teeraporn Ketloo, Yokkeaw Kamonworadech, Sukunya Rujimethaphas

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก 2.เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก 3.เพื่อประเมินความเหมาะสมของแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กเขตอำเภอบ้านโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หรือข้าราชการในตำแหน่ง จำนวน 14 คน ครูผู้รับผิดชอบงานด้านปฐมวัย จำนวน 16 คน และ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1.สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2 โดยรวมแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก 2.แนวทางในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กของผู้บริหารสถานศึกษา ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การประเมินผล การรับผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมของพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัย และ 3.ความเหมาะสมแนวทางการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก เขตอำเภอบ้านโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 โดยรวมแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ (Keywords) : การบริหารแบบมีส่วนร่วม; ชุมชน; การจัดการศึกษาปฐมวัย

Abstract

The objectives of this research were: 1.To study the problems and needs for participation in the early childhood education management at the small schools; 2.To study the community participatory management approach in the early childhood education

Received: 2023-08-27 Revised: 2023-09-16 Accepted: 2023-09-19

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Educational Administration Master of Education, Uttaradit Rajabhat University. E-mail: Kimthree44@hotmail.com

² อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Lecturer, Graduate School Faculty of Education Uttaradit Rajabhat University, Thailand. E-mail: Yokkeaw.Kam@yahoo.com

³ อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ Educational Administration Master of Education, Uttaradit Rajabhat University. E-mail: r.sukunya@uru.ac.th

management of small schools; and 3.To assess the suitability of community participatory management approaches in early childhood education management at the small schools in Ban Khok district under the Office of Uttaradit Primary Educational Service Area 2. The population used in the research was school administrators. There were 14 teachers working or acting in positions, 16 teachers, and 9 experts in charge of early childhood work. The research instruments were questionnaires, focus groups. Statistical tools used in data analysis were percentage, mean, and standard deviation. and content analysis.

The research findings were as followings. 1.The condition of community participation in early childhood education management of small schools under the Uttaradit Educational Service Area Office 2: overall, each aspect was at a high level. 2.The community participatory management approach for the early childhood education management of small schools consisted of involvement with the community in planning, decision-making, action, evaluation, and receiving of mutual benefits. And 3.The suitability of community participatory management approaches for early childhood education management at the small schools in Ban Khok District under the Office of Uttaradit Primary Educational Service Area 2: overall, each aspect was at a high level.

Keywords: participatory management; community; early childhood education

บทนำ (Introduction)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2545) ซึ่งถือเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการศึกษาได้กำหนดแนวทางการศึกษาแบบมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจน ในหลายมาตรา โดยเฉพาะมาตรา 8 (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย สนับสนุนการจัดการศึกษา และมาตรา 58 (2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชนองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน สังกัดอื่น ระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัด และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามความเหมาะสมและความจำเป็น (กรมวิชาการ, 2545: 24) สำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558 :1) กำหนดให้กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผนปฏิบัติ ตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือผู้บำเพ็ญประโยชน์ สถานักเรียน เป็นต้น โดยการมีส่วนร่วมนั้นจะเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิก ผู้ร่วมงานและประชาชนทุกภาคส่วนหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการเข้ามาร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนิน ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบตลอด ทั้งร่วมประเมินผลในการดำเนินกิจกรรมต่างๆขององค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้ที่มีส่วนร่วมทุกคนย่อมยินดีแก้ไขปรับปรุงข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น พระราชบัญญัติ การพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ.2562 มาตรา 6 ให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง มีภารกิจร่วมกัน

ดำเนินการเพื่อให้มีการพัฒนาเด็กปฐมวัย และดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐาน และแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามที่คณะกรรมการกำหนด รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ดูแลจัดให้เด็กปฐมวัยซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยดังกล่าว ตามมาตรา 7 บิดามารดา และผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้เด็กปฐมวัยซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการพัฒนาตามแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กเขตอำเภอบ้านโคกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กเขตอำเภอบ้านโคกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กเขตอำเภอบ้านโคกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กเขตอำเภอบ้านโคกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method)

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

สภาพปัญหาและความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กเขตอำเภอบ้านโคกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กเขตอำเภอบ้านโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2

การประเมินความเหมาะสมของแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กเขตอำเภอบ้านโคกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 มีขอบเขตด้านเนื้อหาแบ่งเป็นด้าน ๆ ดังนี้ ด้านการวางแผน ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ ด้านการประเมินผล และด้านการรับผลประโยชน์

1.2 ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มประชากรเชิงปริมาณที่ใช้ในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 และข้อที่ 3 ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็กเขตอำเภอบ้านโคกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หรือรักษาการในตำแหน่ง จำนวน 14 คน และครูผู้รับผิดชอบงานด้านปฐมวัย จำนวน 16 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 3 คน ศิษยานุศิษย์หรือผู้รับผิดชอบงานปฐมวัยในสำนักงานเขตจำนวน 3 คน และครูผู้รับผิดชอบงานปฐมวัยจำนวน 3 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ โรงเรียนขนาดเล็ก เขตอำเภอบ้านโคก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ทั้งหมด 14 โรงเรียน

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษาในระยะปีการศึกษา 2565-2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กเขตอำเภอบ้านโคกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

2.2 แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

2.3 แบบประเมินความเหมาะสมแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กเขตอำเภอบ้านโคกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ทำหนังสือขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานปฐมวัยสถานศึกษาขนาดเล็ก อำเภอบ้านโคกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยส่งแบบสอบถามให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3.3 หลังจากที่ได้รับแบบสอบถามให้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลไปแล้ว ผู้วิจัยติดตามการส่งแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

3.4 นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล

แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อระดมความคิดเห็น ในการหาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กเขตอำเภอบ้านโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 โดยดำเนินการ ดังนี้

3.5 ทำหนังสือขอความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาพิเศษ และครูในสถานศึกษาขนาดเล็กเขตอำเภอบ้านโคกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 เตรียมความพร้อมเครื่องมืออุปกรณ์บันทึกเสียง และประเด็นสำคัญ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยโรงเรียนขนาดเล็กเขตอำเภอบ้านโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยโรงเรียนขนาดเล็กเขตอำเภอบ้านโคกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

3.6 เริ่มการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยแนะนำตัวเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ สร้างบรรยากาศของความ เป็นกันเองและขออนุญาตบันทึกเสียงการสนทนากลุ่มเปิดโอกาสให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยผู้วิจัย

ต้องคอยกระตุ้นให้สมาชิกได้แสดงความเห็นอย่างทั่วถึง โดยใช้แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) ทางออนไลน์

3.7 เมื่อได้พูดคุยจนครบประเด็น สิ้นสุดการสนทนากลุ่ม และได้ข้อมูลครบถ้วนตามประเด็น และได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยแล้วก็แสดงความขอบคุณ ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มจะถูกบันทึกไว้ในเครื่องบันทึกเสียง ผู้วิจัยจะบันทึกโดยการเขียนขณะสนทนากลุ่ม หรือบันทึกหลังการสนทนากลุ่ม ข้อมูลที่บันทึกในอุปกรณ์บันทึกเสียงจะถูกถอดความออกมาคำต่อคำ

แบบประเมินความเหมาะสมแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบงานปฐมวัยสถานศึกษาขนาดเล็กเขตอำเภอบ้านโคกเขตอำเภอบ้านโคกสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยส่งแบบประเมินความเหมาะสมให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3. หลังจากที่ได้รับแบบประเมินความเหมาะสมให้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลไปแล้ว ผู้วิจัยติดตามการส่งแบบประเมินความเหมาะสมของแนวทางกลับคืนด้วยตนเอง

4. นำแบบประเมินความเหมาะสมวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน โดยการคำนวณหาร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก เขตอำเภอบ้านโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ตามตารางที่ 1

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของ โรงเรียนขนาดเล็ก	สภาพปัญหา			ความต้องการ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1.การมีส่วนร่วมในการวางแผน	4.22	.838	มาก	4.07	.739	มาก
2.การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.00	.695	มาก	3.93	.739	มาก
3.การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	4.17	.791	มาก	4.00	.742	มาก
4.การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.80	1.09	มาก	4.00	.787	มาก

แนวทางบริหารแบบมีส่วนร่วมของ ชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของ โรงเรียนขนาดเล็ก	สภาพปัญหา			ความต้องการ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{x}$	S.D.	แปล ผล
5.มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.10	.803	มาก	4.30	.749	มาก
โดยรวม	4.06	.843	มาก	4.06	.143	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยรวมแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน ($\bar{X} = 4.22$) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ($\bar{X} = 4.17$) และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.10$) ส่วนความต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยรวมแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.30$) การมีส่วนร่วมในการวางแผน ($\bar{X} = 4.07$) และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ($\bar{X} = 4.00$)

2. ผลการสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก เขตอำเภอบ้านโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิสรุปได้ ดังนี้

2.1 แนวทางในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กของผู้บริหารสถานศึกษา ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การประเมินผล การรับผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมของพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัย

2.2 แนวทางในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กของศึกษานิเทศก์ ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน วิเคราะห์ปัญหา การดำเนินการ และประเมินร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมของเด็กปฐมวัยที่ครบทั้ง 4 ด้าน

2.3 แนวทางในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กของครู ชุมชนจะต้องเข้ามาร่วมช่วยเหลือ สนับสนุนโรงเรียนขนาดเล็กในด้านการวางแผน การวิเคราะห์ปัญหาและความสำเร็จ การตัดสินใจ การติดตามและประเมินผลร่วมกัน

3. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมแนวทางการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก เขตอำเภอบ้านโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ตามตารางที่ 2

รายการประเมิน	ความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1.การมีส่วนร่วมในการวางแผน			
1.1.กำหนดผู้รับผิดชอบงานด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย	4.17	.950	มาก
1.2.มีส่วนร่วมในการประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจกับคณะกรรมการจัดการศึกษาปฐมวัย	4.13	.899	มาก

รายการประเมิน	ความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1.3.ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาจากผลการประเมินที่ผ่านมาเพื่อกำหนดเป้าหมาย ทิศทางในการพัฒนาและกำหนดมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยในครั้งต่อไป	4.03	.889	มาก
1.4.มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของการจัดการศึกษาปฐมวัย	4.07	.828	มาก
1.5.มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี	4.17	.874	มาก
1.6.ได้รับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี	4.17	.747	มาก
1.7.มีส่วนร่วมจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี	4.20	.761	มาก
1.8.โรงเรียนเชิญผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ประธานกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้มีประสบการณ์ด้านการทำงาน ร่วมประชุมเพื่อวางแผนการจัดการศึกษาปฐมวัย	4.13	.973	มาก
1.9.ร่วมเสนอแนะการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้านการเรียนการสอนระดับการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน	4.30	.837	มาก
โดยรวม	4.15	.862	มาก
2.การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ			
2.1.มีส่วนร่วมในการพิจารณาให้ความเห็นชอบในการกำหนดมาตรฐานในการจัดการศึกษาปฐมวัย	4.03	.850	มาก
2.2.มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดโครงการและกิจกรรมที่กำหนดได้ในแผนปฏิบัติการประจำปี	4.13	.776	มาก
2.3.มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดการใช้ทรัพยากรแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย	4.23	.858	มาก
2.4.มีส่วนร่วมในการกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินเด็ก	4.23	.935	มาก
2.5.มีส่วนร่วมในการจัดทำเครื่องมือการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย	4.27	.785	มาก
2.6.มีส่วนร่วมดำเนินการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย	4.23	.898	มาก

รายการประเมิน	ความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
2.7.ร่วมเสนอแนะกลยุทธ์ในการจัดการบริหารการศึกษา ปฐมวัยของโรงเรียน ในการเลือกในการดำเนินงานตาม โครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ	4.23	.817	มาก
โดยรวม	4.19	.846	มาก
3.การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ			
3.1.มีส่วนร่วมดำเนินการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครู ผู้ปกครองและครอบครัวเกี่ยวกับพื้นฐานเด็กปฐมวัย	4.17	.791	มาก
3.2.ครู ผู้ปกครองและครอบครัว ร่วมประชุมเพื่อวางแผนใน การเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัย	4.17	.874	มาก
3.3.มีส่วนร่วมดำเนินการให้คำปรึกษาการดูแลเอาใจใส่เด็ก ปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ขวบ และพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ อารมณ์จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยประสานงาน กับผู้ปกครองและครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ	4.13	1.10	มาก
3.4.ดำเนินการให้ครูประจำชั้นหรือ ประสานงานกับ ผู้ปกครองและครอบครัวโดยตรงเพื่อจะได้ทราบถึง พัฒนาการไปพร้อมๆกัน ในการจัดประสบการณ์เตรียม ความพร้อมเบื้องต้นให้สอดคล้องกับเด็กปฐมวัย	4.30	.749	มาก
3.5.มีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกับผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาคม ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กปฐมวัย นำปัญหาและอุปสรรค มาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น	4.23	.774	มาก
3.6.ส่วนร่วมดำเนินการในการใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.13	.860	มาก
3.7.การมีส่วนร่วมดำเนินการในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ให้กับเด็กปฐมวัย	4.23	.858	มาก
3.8.มีส่วนร่วมในการนิเทศติดตามและให้ข้อเสนอแนะการ จัดประสบการณ์เรียนรู้ของเด็ก	4.20	.805	มาก
3.9.ส่วนร่วมในการทำโครงการและกิจกรรมเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานของเด็กปฐมวัย	4.30	.794	มาก
3.10มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ สอดคล้องกับหลักสูตรปฐมวัย	4.20	.847	มาก
3.11.มีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น กีฬาสี งานวิชาการ งานวันเด็ก งาน ประจำปี	4.40	.770	มาก

รายการประเมิน	ความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
โดยรวม	4.22	.838	มาก
4.การมีส่วนร่วมในการประเมินผล			
4.1.มีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานของสถานศึกษา	4.00	.695	มาก
4.2.มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการจัดทำโครงการและกิจกรรมเกี่ยวกับปมวัย	4.07	.828	มาก
4.3.มีส่วนร่วมในการตรวจสอบกระบวนการบริหารและการจัดการการศึกษาที่ระบุความสำเร็จตามเป้าหมายในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของการจัดการศึกษาปฐมวัย	4.10	.759	มาก
4.4.มีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานผลการของสถานศึกษาประจำปีการศึกษาที่ระบุความสำเร็จตามเป้าหมายในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัย	4.27	.828	มาก
4.5.มีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่รวบรวมไว้ในแต่ละมาตรฐานการศึกษาของการจัดการศึกษาปฐมวัย	4.23	.858	มาก
4.6.มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และแปลผลเพื่อสรุปรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาประจำปีการศึกษา	4.00	.983	มาก
4.7.มีส่วนร่วมในการพิจารณารายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาประจำปีการศึกษาที่เสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ	4.10	.845	มาก
4.8.ส่วนร่วมในการกำกับติดตามการดำเนินงานตามปฏิทินการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย	4.23	.935	มาก
โดยรวม	4.13	.841	มาก
5.มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์			
5.1.มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมสถานศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ	3.90	1.09	มาก
5.2.มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัว	3.77	1.14	มาก
5.3.มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน	3.80	1.09	มาก
5.4.โรงเรียนและชุมชนมีวัตถุประสงค์ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนอันเป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษาปฐมวัย	4.07	.868	มาก

รายการประเมิน	ความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
5.5.มีส่วนร่วมในการสนับสนุนและงบประมาณต่างๆในการจัดการศึกษาปฐมวัย	4.13	.730	มาก
5.6.ได้รับประโยชน์จากหน่วยงานต่างๆในการจัดกิจกรรม	4.10	.803	มาก
โดยรวม	3.96	.953	มาก
รวม	4.13	.730	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเหมาะสมแนวทางการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก เขตอำเภอบ้านโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 โดยรวมแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรกเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ($\bar{X} = 4.22$) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.19$) และการมีส่วนร่วมในการวางแผน ($\bar{X} = 4.15$)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. จากผลการศึกษาสภาพของแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 เมื่อพิจารณาจากสภาพปัญหาทั้ง 5 ด้าน พบว่า สภาพปัญหาอันดับ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยการวางแผนร่วมกันระหว่างชุมชน เพื่อนำมากำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในการจัดการศึกษา รวมถึงการให้คณะกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วมประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจร่วมกันนำไปสู่การวิเคราะห์สภาพปัญหาจากผลประเมินที่ผ่านมา เพื่อกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนาร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อัครินทร์ ทองคำแท้ (2563: 293-302) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา จังหวัดชลบุรี อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เป็นส่วนของการปฏิบัติงาน สถานศึกษาจะต้องสร้างความตระหนักในการดำเนินการให้กับผู้ปกครองได้รับทราบ รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นทั้งต่อตัวเด็ก ผู้ปกครอง โรงเรียน และชุมชน เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน สอดคล้องกับ นิลมณี พัทธ์ (2554: 111-116) ที่กล่าวว่า การร่วมดำเนินการ คือ การร่วมกันลงแรงลงทุนในการปฏิบัติงาน การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันก่อให้เกิดเป็นเจ้าภาพร่วมกัน การใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ที่มีคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้วิทยากรจากปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ (2558) ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการเป็นการระดมผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์เพื่อร่วมกันจัดการศึกษา เป็นการระดมทรัพยากรด้านการเงิน และด้านวิชาการเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์เป็นผลของการดำเนินการที่ส่งผลกระทบต่อนักเรียน โรงเรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย นั่นก็คือผู้ปกครองและชุมชน ดังนั้นผู้ปกครองจึงต้องมีส่วนที่เข้ามามีบทบาทในการสร้างให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และมีบทบาทดูแลนักเรียนในความดูแลของตนเอง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นิลมณี พัทธ์ (2554: 111-116) ที่กล่าวว่า เป็นการแบ่งปันปันส่วนผลที่เกิดจากการร่วมกัน กระทำโดยร่วมกัน กำหนดหรือวางระเบียบในการบริหารจัดการในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน เพื่อสร้างจิตสำนึกการเป็นเจ้าของร่วมกัน

2. จากการศึกษาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 พบว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 โดยมีแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้คือ สถานศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยทั้งในด้านงบประมาณและด้านสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ และคอยสนับสนุนการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่ครบทุกด้าน ผู้บริหารจึงต้องมีการบริหารจัดการโดยมีการพูดคุยหารือร่วมกับชุมชน รวมถึงผู้ปกครองในการจัดการศึกษา มีส่วนร่วมในการวางแผน ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันกับผู้บริหาร และร่วมกันระดมทรัพยากรเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย ผู้บริหารมีการวางแผนกำหนดกลยุทธ์ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองเพื่อร่วมจัดทำวิสัยทัศน์เป้าประสงค์ระยะสั้น ระยะยาวเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ อริสา ฐานะกาญจน์ และ พระมหาสุพจน์-สุเมธ (2560: 1-6) ที่วิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาสู่มาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนอนุบาลศรีม อำเภอกงไกรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้สรุปว่า การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาสู่มาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนอนุบาลศรีม มีการตรวจสอบข้อมูลทุกขั้นตอนตลอดจนสถานศึกษาสามารถปรับปรุงได้เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทำงานโดยให้หน่วยงานชุมชน ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะทำงานของสถานศึกษา ร่วมกันคิด ตัดสินใจสนับสนุนส่งเสริมติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา

3. จากการศึกษาความเหมาะสมของแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ภาพรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้เป็นเพราะแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 เป็นวิธีการดำเนินการที่ได้รับมาจากข้อมูลการศึกษาสภาพการบริหารงานของสถานศึกษาขนาดเล็กโดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาพิเศษ และครูผู้รับผิดชอบปฐมวัย ผู้วิจัยได้นำสภาพหาค่าเฉลี่ยเพื่อให้ได้สภาพที่จำเป็นต่อการนำไปสู่การหาแนวทางต่อไป ลำดับที่ 1 ถึง 3 ไปเป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิโดยตรง จึงทำให้ได้ข้อมูลที่มีความเหมาะสมถูกต้องนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ปรียาพร น้อยคล้าย (2559: 35-43) ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนอยู่ระดับมาก คือ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน กลยุทธ์ของโรงเรียนและการมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติการประจำปี และการมีส่วนร่วมในการวางแผนสนับสนุนงานด้านงบประมาณ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

งานวิจัยที่ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก เขตอำเภอบ้านโคก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 2 สามารถนำมาหาปัญหาและความต้องการของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยเพื่อหาแนวทางที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็ก และเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในด้านต่างๆ เช่น การมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินการ การตัดสินใจ การประเมินผลและการรับผลประโยชน์ เป็นต้น เมื่อได้แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ก็จะนำไปสู่การหาความเหมาะสมของแนวทางทั้ง 5 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียนมากที่สุด

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน จึงต้องมีการวางกรอบนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องดังกล่าว พร้อมทั้งมีการประชุมหารือร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อจัดให้มีการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งชี้แจงให้ครูในโรงเรียนได้รับทราบถึงนโยบายและแนวทางการปฏิบัติดังกล่าว

1.2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อร่วมพัฒนาการบริหารสถานศึกษา บางครั้งอาจส่งผลกระทบต่อผู้ปกครอง เช่น ต้องขาดงาน เสียรายได้ในช่วงวันที่ต้องทำกิจกรรม ดังนั้น โรงเรียนจึงต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อลดปัญหาดังกล่าวรวมทั้งสร้างความตระหนักถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมอันจะเกิดผลดีต่อนักเรียนโดยตรง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

การจัดเก็บข้อมูลสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาปฐมวัยควรมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม โดยการเลือกตัวแทนของผู้ปกครองแต่ละระดับชั้นเรียน เพื่อสัมภาษณ์เพื่อได้ข้อมูลที่สามารถนำไปสู่การพัฒนามากขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). แนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2558. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://web.sut.ac.th/> สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2566.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- นิลมนี พัทธ์ชัย. (มกราคม-มีนาคม 2554). สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา. 5(1): 111-116.

- ปรียวาท น้อยคล้าย. (กันยายน-ธันวาคม 2559). การศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา. **วารสารวิจัยและพัฒนาโลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์**. 11(3): 35-43.
- อริสา ฐานะกาญจน์ และพระมหาสุพจน์ สุ่มเื้อ. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560). การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาสู่มาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนอนุบาลรุ่งโรจน์ อำเภอดงใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ**. 2(2): 1-6.
- อักรินทร์ ทองคำแท้. (เมษายน-มิถุนายน 2563). การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โรงเรียนสบเปิงวิทยา อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**. 6(2): 293-302.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการนิเทศภายใน
ของสถานศึกษาตามการรับรู้ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดน่าน

Transformational Leadership of School Administrators Affecting the Internal
Supervision in Schools Perceived by the Educational Personnel under the
Office of Nonformal and Informal Education in Nan province

ภาณุภัทร หลวงเป้ง¹ เปี่ยมพร สุทินฤกษ์² จุฑามาศ กิตติศรี³
Panupat Loungpeang, Piemporn Sutinlueks, Chuthamat Kitisri

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน 2) การนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน 3) ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน ปีการศึกษา 2564 จำนวน 175 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาและการนิเทศภายในสถานศึกษา ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98, 0.97 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 2) การนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 3) ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ($R = 0.107$, $P < .05$)

คำสำคัญ (Keywords) : การศึกษานอกระบบ; ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา;
การนิเทศภายในสถานศึกษา

Received: 2023-09-08 Revised: 2023-09-23 Accepted: 2023-09-26

¹ สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย Master of Educational Administration, Graduate School, Chiangrai College. E-mail: apwongsa@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Educational Administration Graduate School, Chiangrai College. Corresponding author E-mail: peimbornrcrc@gmail.com

³ อาจารย์ประจำ วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Chiangrai College. E-mail: chuthamat.kitisri@crc.ac.th

Abstract

This research aimed: 1) to study the transformational leadership of school administrators under the Office of Nonformal Education and Informal Education, Nan Province; 2) to study supervision within educational institutions under the Office of Nonformal Education and Informal Education, Nan Province; and 3) to study the factors of transformational leadership affecting internal supervision under the Office of Nonformal Education and Informal Education, Nan Province in the academic year 2021. There were 175 students by simple random sampling. The instrument used in this research was a questionnaire consisting of transformational leadership of school administrators and internal supervision. The confidence value was 0.98, 0.97 respectively. Data were analyzed by percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis.

The results showed the followings. 1) Transformational leadership of school administrators under the Office of Nonformal Education and Informal Education, Nan Province, overall was at a high level. mean = 4.37 standard deviation = 0.78. 2) Supervision within educational institutions of under the Office of Nonformal Education and Informal Education, Nan Province, overall was at a high level mean = 4.34 standard deviation = 0.76. 3) The transformational leadership factors of educational institution administrators affected the internal supervision of educational institutions with statistic significant ($R = 0.107$, $P < .05$)

Keywords: nonformal education; transformative leadership of school administrators; supervision within educational institutions

บทนำ (Introduction)

การพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา จำเป็นต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพของด้านวิชาการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2562: 51) มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของ การศึกษา ขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการปฏิบัติอย่าง หลากหลาย ประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ คือ การบวนการบริหาร กระบวนการสอน และกระบวนการ นิเทศ ซึ่งกระบวนการดังกล่าว มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือ กระบวนการบริหารเป็นการจัดการ วางตัวบุคคลากรให้ตรงตามความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล กระบวนการสอนเป็นความร่วมมือของ ผู้บริหารและครูสอน ในการวิเคราะห์หลักสูตร จัดการเรียนการสอน วัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ส่วนกระบวนการนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ รู้ทันต่อ เหตุการณ์ นโยบายการจัดการศึกษา หลักสูตรและอื่น ๆ สำหรับการพัฒนาการศึกษาต้องอาศัยการจัดการ นิเทศอย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุน ส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการจัดการ กระบวนการจัดการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ตาม ปฏิสัมพันธ์ที่ผู้นำ และผู้ตามมีต่อกัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งสองฝ่าย กระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน หรือ ผู้ตามจะกระทำโดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ แนวคิดของ บาส และโวลีโอ (Bass & Avolio, 1990: 19) ที่ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Charisma or idealized influence) 2) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational motivation) 3) การกระตุ้นเชาวน์ปัญญา (Intellectual stimulation) 4) การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (Individualized consideration)

การนิเทศ (Supervision) เป็นกระบวนการสำคัญและมีความจำเป็นต่อกระบวนการเรียนการสอน เป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพทันต่อสถานการณ์ นโยบายทาง การศึกษาหลักสูตร และองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรการนิเทศจะก่อให้เกิดความเจริญงอกงามของครู ผู้รับการนิเทศ ทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยเกิดการพัฒนาทางการศึกษาทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ เป็นการช่วยเหลือครูในด้านการจัดการเรียนรู้ การเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดจนแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอน โดยคำแนะนำจากผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ นอกจากนี้การนิเทศยังเป็นกระบวนการที่จะทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานของชาติที่กำหนดไว้ จากแนวคิดของแอลเลน (Louis A Allen, 1994: 132-137) เกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาและคุณภาพของนักเรียน ผู้บริหารควรสนใจในเรื่องของขั้นตอนการดำเนินงานนิเทศและนำไปประยุกต์ใช้กับบุคลากรในการเพิ่มพูนความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษาและเพิ่มคุณภาพนักเรียน โดยแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กระบวนการบริหารงานของแอลเลน ประกอบด้วยกระบวนการหลัก 5 กระบวนการ ซึ่งนิยมเรียกกันง่าย ๆ ว่า “POLCA” โดยย่อมาจากคำศัพท์ต่อไปนี้คือ P = Planing Processes (กระบวนการวางแผน) O = Organizing Processes (กระบวนการจัดสายงาน) L = Leading Processes (กระบวนการนำ) C = Controlling Processes (กระบวนการควบคุม) A = Assessing Processes (กระบวนการประเมินผล)

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน จำนวน 16 แห่ง มีบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 322 คน จากการสังเกต พบว่าสภาพปัญหาของการนิเทศนั้น ส่วนใหญ่การนิเทศจะมีเพียง กศน.อำเภอของแต่ละแห่งเท่านั้นที่ได้รับการนิเทศอย่างเป็นระบบ ในส่วนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยในเขตภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ที่เป็นห้องเรียน ยังได้รับการนิเทศภายในไม่ทั่วถึง เป็นเหตุให้การจัดการศึกษาและการนิเทศไม่ประสบผลสำเร็จ จากสาเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการนิเทศภายในของสถานศึกษา ตามการรับรู้ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน ตามแนวคิดของบาส และโวลีโอ (Bass & Avolio, 1990: 19) ในด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร และแนวคิดของแอลเลน (Louis A Allen, 1994: 132-137) เกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการนิเทศสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษานิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

งานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการนิเทศภายในของสถานศึกษาตามการรับรู้ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดน่าน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ตามรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง ขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านระยะเวลา และขอบเขตด้านตัวแปร มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน โดยศึกษาจาก หลักแนวคิดของบาส และอวลีโอ (Bass & Avolio, 1990: 19) ที่ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1.การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2.การสร้างแรงบันดาลใจ 3.การกระตุ้นเขวewnปัญญา 4.การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล

ส่วนการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ศึกษาตามแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศของ แอลเลน (Louis A Allen, 1994) เกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการศึกษาประกอบด้วยกระบวนการหลัก 5 กระบวน คือ 1.การวางแผนการนิเทศภายใน 2.การปฏิบัติงานนิเทศภายใน 3.การตรวจสอบการนิเทศภายใน 4.การประเมินงานนิเทศภายใน 5. การปรับปรุงแก้ไขการนิเทศภายใน

1.2 ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน ปีการศึกษา 2564 จำนวน 322 คน (ข้อมูลบุคลากร สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดน่าน พ.ศ. 2564)

กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน การคำนวณกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยใช้วิธีเปิดตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970: 607-610) ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 175 คน จากนั้นทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยทำการคำนวณตามสัดส่วนประชากรแต่ละอำเภอ

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการระหว่าง เมษายน พ.ศ. 2564 ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2565

1.5 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน ประกอบไปด้วย 4 ประการ ดังนี้ 1.ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2.การสร้างแรงบันดาลใจ 3.การกระตุ้นเชาวน์ปัญญา 4.การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล

ตัวแปรตาม ได้แก่ การนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1.การวางแผนการนิเทศภายใน 2.การปฏิบัติงานนิเทศภายใน 3.การตรวจสอบการนิเทศภายใน 4.การประเมินงานนิเทศภายใน 5.การปรับปรุงแก้ไขการนิเทศภายในประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงจากแบบสอบถามของ ฤทธิชัย บัลลังก์ ที่สร้างขึ้นตามแนวคิดของเบสและอวอลิโอ (Bass & Avolio, 1990: 19) โดยอาศัยแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจำแนกเป็น 4 ด้านคือ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นทางปัญญา 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีข้อคำถามทั้งหมด 39 ข้อ ส่วนเครื่องมือด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามของจรีนทร์ อุตสาหะ ที่สร้างตามแนวคิดของแอลเลน (Louis A Allen, 1994: 132-137) ประกอบด้วยกระบวนการหลัก 5 กระบวน ได้แก่ 1) การวางแผนการนิเทศภายใน 2) การปฏิบัติงานนิเทศภายใน 3) การตรวจสอบการนิเทศภายใน 4) การประเมินงานนิเทศภายใน 5) การปรับปรุงแก้ไขการนิเทศภายใน และมีข้อคำถามทั้งหมด 25 ข้อ โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีข้อคำถามที่กำหนดค่าคะแนนแต่ละข้อเป็น 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert, 1971: 175-176) และมีค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยจะทำหนังสือถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือในการขอรายชื่อบุคลากรของสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน

3.2 ผู้วิจัยจะทำหนังสือถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือสถานศึกษา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน

3.3 ผู้วิจัยขออนุญาตผู้อำนวยการสถานศึกษา 16 แห่ง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างตอบคำถามและรอรับแบบสอบถามคืน

3.4 ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาแต่ละฉบับ หากไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามให้สมบูรณ์อีกครั้ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับข้อมูลกลับมาเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

4.1 จัดระบบข้อมูล ตรวจสอบรวบรวมคะแนนแบบสอบถามที่สมบูรณ์

4.2 ลงรหัสข้อมูลนำไปคำนวณหาค่าสถิติเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ใช้ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

4.4 วิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน ด้วยวิธีหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 100)

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทุกข้อ

2. การนิเทศภายในสถานศึกษาของสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ

3. ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน

ผลการวิเคราะห์สถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยตัวแปร ทั้ง 4 ตัว ร่วมกันอธิบายความผันแปรของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในได้ร้อยละ 0.107 โดยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการนิเทศภายใน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นเขavnปัญญา ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการนิเทศภายใน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน ได้ดีที่สุด คือด้านการกระตุ้นเขavnปัญญา รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

ตารางที่ 1 วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการนิเทศภายใน

ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลต่อการนิเทศภายใน	B	S.E.	Beta	t	Sig.
(Constant)	91.515	5.012		18.146	.000
ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_1)	2.108	1.082	0.092	2.158	.002
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_2)	2.230	0.782	0.135	2.947	.003
ด้านการกระตุ้นเขavnปัญญา (X_3)	1.213	0.684	0.227	4.075	.000
ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล(X_4)	1.338	1.175	0.131	2.154	.002
$R^2=0.107$ S.E.=15.105 F=14.309 Sig=0.000					

ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ($P < .05$)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นให้บุคลากรมีแรงจูงใจ หรือมีแรงบันดาลใจในการทำงาน เน้นให้เห็นคุณค่าของงาน เห็นว่างานนั้นมีความท้าทาย และไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน กระตุ้นให้คณะทำงานร่วมการทำงานเป็นทีม สร้างความเชื่อมั่นว่าจะบรรลุเป้าหมายได้ด้วยการสนับสนุนให้กำลังใจ และเสริมสร้างให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จนเป็นผลให้บุคลากรเกิดความพยายามในการปฏิบัติงานตามความคาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ บาส และอโวลิโอ (Bass & Avolio, 1994: 2) กล่าวถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถเห็นได้จากผู้นำที่มีการกระตุ้นให้เกิดความสนใจในระหว่างผู้ร่วมงาน และผู้ตามให้มองงานของพวกเขาในแง่มุมใหม่ ๆ ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในเรื่องภารกิจ (mission) และวิสัยทัศน์ (vision) ของทีมและขององค์กร ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับความสามารถที่สูงขึ้น มีศักยภาพมากขึ้น ชักนำให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองให้ไกลกว่าความสนใจของกลุ่ม ไปสู่สิ่งที่สร้างประโยชน์ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะสามารถชักนำผู้อื่นให้ทำมากกว่าที่พวกเขาตั้งใจ ตั้งแต่ต้นและบ่อยครั้งมากกว่าที่พวกเขาคิดว่าจะเป็นไปได้ ผู้นำจะมีการท้าทายความคาดหวัง และมักจะนำไปสู่การบรรลุถึงผลงานที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ นิตยนา คดิลก (2557: 23) ได้กล่าวว่าคุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลสำเร็จนั้นผู้นำต้องมีคุณลักษณะดังนี้ มีวิสัยทัศน์และมองการณ์ไกล เพื่อกำหนดทิศทางการทำงานที่ชัดเจน แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ กระตุ้นการเรียนรู้ของครูและผู้ร่วมงานกระตือรือร้น ส่งเสริมให้ครูมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างปฏิสัมพันธ์อันดีกับครูและเพื่อนร่วมงาน มีพฤติกรรมที่ดีเป็นแบบอย่าง มีความมุ่งมั่น สามารถตัดสินใจในการแก้ปัญหาในสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ใช้อำนาจตามความเหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อองค์กรอย่างสูงสุด

2. การนิเทศภายในสถานศึกษาของสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการวางแผน การตรวจสอบการปฏิบัติ การประเมินงาน การปรับปรุงแก้ไข การนิเทศภายใน ผู้บริหารและครูมุ่งหวังให้มีการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นประจำ เพราะจะทำให้สามารถประเมินผลและปรับปรุงการดำเนินงานของสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ทำให้สถานศึกษาดำเนินงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบาย ทั้งจากนโยบายของรัฐบาล นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ อัญชลี โพธิ์ทอง (อ้างถึงในจรินทร์ อุตสาหะ 2564: 117) กล่าวว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการในการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาร่วมมือกันจัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงงานต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนในทางที่จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรินทร์ อุตสาหะ (2564: 117) พบว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการนิเทศภายใน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในของสถานศึกษาโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) ผลการวิเคราะห์สถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการนิเทศภายใน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน โดยตัวแปรทั้ง 4 ตัว ร่วมกันอธิบายความผันแปรของภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารการศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายใน ได้ร้อยละ 0.107 โดยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการนิเทศภายใน คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นเชาวน์ปัญญา ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการนิเทศภายใน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน ได้ดีที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์เป็นพฤติกรรมตามความคาดหวังขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้บริหารแสดงให้เห็นเป็นแบบอย่าง สามารถกระตุ้นอารมณ์ของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้น ก่อให้เกิดการเลียนแบบ และผูกพันต่อผู้บริหาร เห็นว่าผู้บริหารเป็นผู้มีคุณสมบัติพิเศษ ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดการยอมรับ ยกย่อง เทิดทูนเคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจ และภาคภูมิใจเมื่อได้ร่วมงานกัน มีความเชื่อมั่นว่าผู้บริหารสามารถนำพาพวกเขาเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ได้ ผู้บริหารต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้ผู้ร่วมงานรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ส่งผลให้ผู้ร่วมงานมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อไปให้ถึงเป้าหมายโดยมีผู้บริหารเป็นตัวอย่างที่ดี ทำให้ครูผู้สอนมีกำลังใจในการทำงาน และพร้อมจะทุ่มเทกำลังกาย และกำลังใจให้กับงานที่ผู้บริหารมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ พบว่าการสร้างแรงบันดาลใจนี้เกิดขึ้นผ่านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นเชาวน์ปัญญาโดยการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลทำให้ผู้ตามรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และการกระตุ้นให้พวกเขาสามารถจัดการกับปัญหาที่ตนเองเผชิญได้ส่วนการกระตุ้นทางปัญญาช่วยให้ผู้ตามจัดการกับอุปสรรคของตนเอง และเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ซึ่งตัวแปรทั้ง 4 ตัว สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน สอดคล้องกับพรรณมาศ พรหมพิลา (อ้างถึงในจรินทร์ อุตสาเห 2564: 121) ได้ทำการวิจัย เรื่องปัจจัยด้านกระบวนการที่ส่งผลต่อการนิเทศการสอนในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการที่ส่งผลต่อการนิเทศการสอนในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวน 7 ปัจจัย ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการบริหารจัดการ ด้านการสำรวจสภาพปัญหา และความต้องการของครู ด้านการประเมินผล ด้านการพัฒนา และการปรับปรุง ด้านการมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการนิเทศการสอน ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ในการนิเทศของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความมีประสิทธิภาพ สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ จากการวิจัย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Charisma or idealized influence) 2) การสร้างแรงบันดาลใจ

(Inspirational motivation) 3) การกระตุ้นเขาวินปัญญา (Intellectual stimulation) 4) การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (Individualized consideration)

2. กระบวนการนิเทศการศึกษาประกอบด้วยกระบวนการหลัก 5 กระบวน คือ 1) การวางแผนการนิเทศภายใน 2) การปฏิบัติงานนิเทศภายใน 3) การตรวจสอบการนิเทศภายใน 4) การประเมินงานนิเทศภายใน 5) การปรับปรุงแก้ไขการนิเทศภายใน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความศรัทธาในตัวผู้บริหาร โดยแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้มีความเฉลียวฉลาด มีความสามารถในการบริหารงานมีเป้าหมายในการบริหารงานที่ชัดเจน

1.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันให้เป็นผู้เป็นเจ้าของหน่วยงาน มีการอธิบายความสำคัญของวัตถุประสงค์ และเป้าหมายเพื่อบรรลุผลการปฏิบัติงานให้มีความเข้าใจอย่างชัดเจน และมีการให้กำลังใจในการทำงานอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มีการแสดงความคิดเห็นและแนวคิดต่าง ๆ ในหลาย ๆ แง่มุม

1.3 ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเด็ดขาด และมีความชัดเจนในการสั่งงาน หรือการกระจายอำนาจไปยังผู้ร่วมงาน ผู้บริหารควรใช้คนให้ตรงกับงาน เพื่อให้งานสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

1.4 การนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อให้การนิเทศดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยเกิดประโยชน์แก่สถานศึกษา บุคลากร และนักเรียน ผู้บริหารควรดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ด้วยการวางแผนการนิเทศภายในร่วมกับบุคลากรของสถานศึกษา และส่งเสริมบุคลากรในด้านการปฏิบัติงานนิเทศภายใน รวมถึงการตรวจสอบการนิเทศภายใน สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ มีการตรวจสอบการนิเทศภายใน มีการประเมินงานนิเทศภายใน และปรับปรุงแก้ไขการนิเทศภายใน เพื่อให้การดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน

2.2 ควรศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนที่มีผลต่อการสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดน่าน

2.3 ควรให้มีการศึกษาการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบกัน ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพหรือมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนในสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

เอกสารอ้างอิง (References)

- จรินทร์ อุตสาหะ. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- นิตยา นาคติลก. (2557). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- บุญชม ศรีสะอาด.(2556). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม1**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562, 1 พฤษภาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก, หน้า 51.
- Allen, J. M. (1994). **School counselors collaborating for student success**. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED377414.pdf>
- Bass, B.M., & Avolio, B.J. (1990). **The four I's Transformational Leadership**. Journal of European Industrial Training, 15(4): 19 Retrieved from <https://doi.org/10.1108/03090599110143366>
- Bass, B.M., & Avolio, B.J. (1994). **Transformational Leadership Development**. Palo Alto, California: Consulting Psychologists Press.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3): 607-610.
- Likert, R. (1971). **Reading in attitude theory and measurement**. New York: Wiley and son.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล
Factors Associated with Academic Achievement in
Health Science Course Group of Nursing Students

วีรพันธุ์ ศิริฤทธิ์¹ พชรินทร์ คำแก่น² ขวัญชนก ยาลมาโฮน³ วลัยพรรณ โชตวรพันธุ์⁴ ธิตติอาภา ตั้งคำวานิช⁵
Weeraphan Siririth, Patcharin komkaen, Khwanchanok Hjalmarsson,
Walaipan Choatworapan, Thitiarpha Tangkawanich

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล และ 2) ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 จำนวน 100 คน ด้วยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 3.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.44 2) ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 2.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.45 และ 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.228$, $p < 0.05$)

คำสำคัญ (Keywords) : ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน;
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

Received: 2023-09-15 Revised: 2023-09-27 Accepted: 2023-19-28

¹ อาจารย์ประจำ วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Chiangrai College. Corresponding author. E-mail: dr.w.siririth@gmail.com

² อาจารย์ประจำ วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Chiangrai College. E-mail: Patcharin.komkaen@crc.ac.th

³ อาจารย์ประจำ วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Chiangrai College. E-mail: Khwanchanok.hjalmarsson@crc.ac.th

⁴ อาจารย์ประจำ วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Chiangrai College. E-mail: walaipan.choatworapan@crc.ac.th

⁵ อาจารย์ประจำ วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Chiangrai College. E-mail: thitiarpha.tangkawanich@crc.ac.th

Abstract

This research aimed to study: 1) factors associated with academic achievement in health science course group of nursing students, and 2) relationship between factors associated with their academic achievements. The sample size of 100 people consisted of the nursing students. The instrument was the questionnaire. The assessment included factors associated with their academic achievement. The statistics used in data analysis was percentage, mean, standard deviation and Pearson's product moment correlation.

The results showed that 1) factors associated with their academic achievements were at high level mean = 3.88 and standard deviation = 0.44 ; 2) their academic achievements were at the moderate level with the mean = 2.29 and standard deviation = 0.45; and 3) relationship between factors associated with their academic achievements was small positive condition with statistic significant ($r = 0.228$, $p < 0.05$).

Keywords: factors associated with academic achievement; academic achievement; health science course group

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยในปัจจุบันได้จัดการการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ซึ่งมีผลต่อการเรียนการสอนอย่างมาก เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาที่ต้องยึดหลักการว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพโดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการจัดกิจกรรม เนื้อหาสาระ ที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562) กระบวนการทางการศึกษาเป็นระบบแบบแผนในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ให้เป็นไปในแนวทางที่พึงประสงค์ อันประกอบด้วย หลักสำคัญขั้นพื้นฐาน 3 ประการ คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมินการเรียนรู้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552: 2)

กระบวนการจัดการศึกษาในสาขาพยาบาลศาสตร์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานวิชาชีพของสภาการพยาบาล และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ประกอบด้วย คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ การคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552: 6) เน้นการเรียนรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติจากประสบการณ์เป็นสำคัญเพื่อให้นักศึกษาเกิดความรู้และทักษะในการปฏิบัติ มุ่งเน้นให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติ ตลอดจนความรับผิดชอบและมีความสามารถในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพให้ก้าวหน้า (วิภาดา คุณาวิฑูฏ, 2558: 155) ทั้งนี้ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้บัณฑิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตบรรลุผลสัมฤทธิ์ดังกล่าว ประกอบด้วยหลายปัจจัย ทั้งด้านอาจารย์ นักศึกษา ครอบครัว เพื่อน และสภาพแวดล้อมและสื่อการสอน (ศิริมา เขมะเพชร, 2558: 153) ที่ผ่านมาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตมีการผสมผสานระหว่างการศึกษาปฏิบัติในห้องปฏิบัติการ และ

การฝึกปฏิบัติในสถานบริการสุขภาพ ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การฝึกประสบการณ์จริง การวิเคราะห์กรณีศึกษา และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แต่เนื่องจากในปัจจุบัน การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในทุกสาขาวิชาชีพ มีการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์มาใช้แทนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน(อารี ชิวเกษมสุข, 2564: 27) ตลอดจนมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาส่งผลให้มีการนำสื่อเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เป็นช่องทางปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา อาจารย์ ครอบครัวยุทธ สังคม ชุมชน สถานการณ์การดังกล่าวอาจจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการประเมินผล และอาจมีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา (ทินกร บัวชู และคณะ, 2564: 3)

การจัดการเรียนการสอนยังไม่สามารถทำให้นักศึกษาพยาบาลบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และทักษะด้านวิชาชีพได้อย่างสมบูรณ์ จากการประเมินผลการเรียนของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2565 หมวดพื้นฐานวิชาชีพ ได้แก่ รายวิชากายวิภาคศาสตร์ รายวิชาสรีรวิทยา รายวิชาชีวเคมี รายวิชาจุลชีววิทยาและปรสิตวิทยา รายวิชาพยาธิสรีรวิทยา และรายวิชาเภสัชวิทยา ผู้เรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง (ฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเชียงราย, 2566) และต่อเนื่องทุกปี จากการทวนสอบรายวิชา การสังเกต การสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน พบว่า นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีความตั้งใจเรียน แต่ความสามารถในการรับรู้และความเข้าใจไม่ค่อยดีเท่าที่ควร ซึ่งอาจส่งผลต่อการนำองค์ความรู้ต่างๆ ไปประยุกต์ใช้หรือบูรณาการในการจัดการเรียน โดยเฉพาะในหมวดวิชาชีพพยาบาลได้อย่างต่อเนื่องในขั้นต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล เพื่อนำผลการศึกษานี้ไปพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และเป็นข้อมูล ประกอบการปรับปรุงหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในรอบถัดไป ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยตามรายละเอียด ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล ประกอบด้วยขอบเขตเนื้อหา ดังนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ของ จิตติมา โมสิเกะ

และคณะ (2565: 2658) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ปัจจัยด้านนักศึกษา ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านเพื่อน ปัจจัยด้านอาจารย์ และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและสื่อการสอน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล ประกอบด้วย 6 รายวิชา คือ กายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา ชีวเคมี จุลชีววิทยาและปรสิตวิทยา พยาธิสรีรวิทยา และเภสัชวิทยา

1.2 ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัย คือ นักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเชียงราย ปีการศึกษา 2565 จำนวน 126 คน

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย คือ นักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเชียงราย ปีการศึกษา 2565 จำนวน 100 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D.W. 1970: 608)

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในการวิจัย คือ คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเชียงราย

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการระหว่าง เดือนมกราคม พ.ศ. 2566 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยพิจารณาภายใต้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษา วิเคราะห์ บรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้สอดคล้องกับคำจำกัดความในการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (check list) สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ คุณวุฒิการศึกษาเดิม เกรดเฉลี่ยสะสมของนักศึกษา เกรดรายวิชากลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 6 รายวิชา ตอนที่ 2 แบบสอบถามประเมินค่า (Rating Scales) 5 ระดับ เกี่ยวกับ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล จำนวน 44 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลถึงคณบดี เพื่อขออนุญาตในการใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 นำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังคณบดี เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองในช่วงเวลาที่กำหนด โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บแบบสอบถามประมาณ 1 เดือน

3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวม ติดตามแบบสอบถามที่ยังไม่ได้รับคืน และแจกแบบสอบถามอีกครั้งในรายที่แบบสอบถามสูญหายหรือไม่สมบูรณ์

3.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ครบตามจำนวน 100 ชุด (ร้อยละ 100)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ คุณวุฒิการศึกษาเดิม เกรดเฉลี่ยสะสมของนักศึกษา เกรดรายวิชากลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวน 6 รายวิชา คือ

กายวิภาคศาสตร์ สรีรวิทยา ชีวเคมี จุลชีววิทยาและปรสิตวิทยา พยาธิสรีรวิทยา และเภสัชวิทยา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดย การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล วิเคราะห์ โดยใช้สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation)

ผลการวิจัย (Research Results)

จากผลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล สรุปได้ ดังนี้

1. สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 95.00) มีอายุ 20 ปี (ร้อยละ 68.00) คุณวุฒิการศึกษาเดิมระดับ ม.ปลาย สายวิทยาศาสตร์ (ร้อยละ 73)

2. ระดับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.88, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัยเรียงลำดับจากมากไปน้อยสามอันดับ คือ ปัจจัยด้านครอบครัว ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.62) รองลงมา ปัจจัยด้านนักศึกษา ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.51) และปัจจัยด้านเพื่อน ($\bar{X}$ = 3.81, S.D. = 0.48) ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและสื่อการสอน ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.70) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1. ปัจจัยด้านนักศึกษา	3.82	0.51	มาก
2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและสื่อการสอน	3.52	0.70	มาก
3. ปัจจัยด้านอาจารย์	3.80	0.50	มาก
4. ปัจจัยด้านครอบครัว	4.42	0.62	มาก
5. ปัจจัยด้านเพื่อน	3.81	0.48	มาก
รวม	3.88	0.44	มาก

3. ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.29, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายวิชาเรียงลำดับจากมากไปน้อยสามอันดับ คือ รายวิชาจุลชีววิทยาและปรสิตวิทยา ($\bar{X}$ = 2.75, S.D. = 0.66) รองลงมา รายวิชาชีวเคมี ($\bar{X}$ = 2.59, S.D. = 0.60) และรายวิชาพยาธิสรีรวิทยา ($\bar{X}$ = 2.22, S.D. = 0.64) ตามลำดับ ส่วนรายวิชาที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ รายวิชาสรีรวิทยา ($\bar{X}$ = 1.94, S.D. = 0.54) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
รายวิชากายวิภาคศาสตร์	2.19	0.54	ปานกลาง
รายวิชาสรีรวิทยา	1.94	0.54	พอใช้
รายวิชาชีวเคมี	2.59	0.60	ปานกลาง
รายวิชาจุลชีววิทยาและปรสิตวิทยา	2.75	0.66	ปานกลาง
รายวิชาพยาธิสรีรวิทยา	2.22	0.64	ปานกลาง
รายวิชาเภสัชวิทยา	2.05	0.44	ปานกลาง
โดยภาพรวม	2.29	0.45	ปานกลาง

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล โดยภาพรวมปัจจัยที่มีความสัมพันธ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.228$, $p\text{-value} = 0.05$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านนักศึกษา ($r = 0.257$) ปัจจัยด้านอาจารย์ ($r = 0.289$) และปัจจัยด้านเพื่อน ($r = 0.257$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล ส่วน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและสื่อการสอน และปัจจัยด้านครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
	r	p-value	แปลผล
1. ปัจจัยด้านนักศึกษา	0.257	0.010	มีความสัมพันธ์
2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและสื่อการสอน	0.004	0.967	ไม่มีความสัมพันธ์
3. ปัจจัยด้านอาจารย์	0.289	0.003	มีความสัมพันธ์
4. ปัจจัยด้านครอบครัว	0.161	0.110	ไม่มีความสัมพันธ์
5. ปัจจัยด้านเพื่อน	0.257	0.010	มีความสัมพันธ์
รวม	0.228	0.022	มีความสัมพันธ์

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ระดับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัยเรียงลำดับจากมากไปน้อยสามอันดับ คือ ปัจจัยด้านครอบครัว รองลงมา ปัจจัยด้านนักศึกษา และปัจจัยด้านเพื่อน ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและสื่อการสอน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก นักศึกษามี

ความรู้สึกภูมิใจกับหลักสูตรที่กำลังศึกษาอยู่และมีความรู้สึกที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ผู้สอน ทำให้นักศึกษามีความตั้งใจเรียน มีเจตคติต่อการเรียนที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรียวรรณ ฉายอรุณ (2550: 73) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพ ชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 ในวิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวัฒน์ ขุนราช (2560: 65) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษาในวิทยาเขตภาคกลาง พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัว มีค่าเฉลี่ยระดับมาก เป็นอันดับแรก และปัจจัยด้านบริการและสภาพแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยระดับมาก เป็นอันดับน้อยที่สุด

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล และเมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านนักศึกษา ปัจจัยด้านอาจารย์ และปัจจัยด้านเพื่อน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล ส่วนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและสื่อการสอน และปัจจัยด้านครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล อาจเนื่องมาจาก นักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ อาศัยอยู่ในหอพักของวิทยาลัย การเรียนการสอนส่วนใหญ่อยู่ที่วิทยาลัย ทำให้นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ไม่จำเป็นต้องใช้เวลาในการเดินทางมากหรือการย้ายห้องเรียนอาจส่งเสริมให้มีพฤติกรรมเฉื่อยชา ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายการเดินทางและอื่นๆที่เกี่ยวข้อง นอกจากค่าใช้จ่ายส่วนตัว นักศึกษาสามารถใช้เวลาส่วนใหญ่ เพื่อการศึกษา คั่นคว้า ทบทวนความรู้ บทเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิฑิตมา โมสิกะ และคณะ (2565: 2658-2668) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชา ปฏิบัติการพยาบาลมารดา ทารกและผดุงครรภ์ รูปแบบออนไลน์ของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัจจัยด้านอาจารย์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดา ทารกและผดุงครรภ์ รูปแบบออนไลน์ของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และปัจจัยสภาพแวดล้อมและสื่อการสอน ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งฤดี กล้าหาญ (2557: 412-420) ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคปฏิบัติของนิสิตพยาบาล ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ที่พบว่าสภาพแวดล้อมในการเรียน และสื่อการสอนในการเรียน ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร คำรศ (2555: 80) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิต ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยพะเยา พบว่า ปัจจัยด้านนักศึกษามีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล และเมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านนักศึกษา ปัจจัยด้านอาจารย์ และปัจจัยด้านเพื่อน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของ

นักศึกษาพยาบาล ส่วน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและสื่อการสอน และปัจจัยด้านครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษา

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและสื่อการสอน พบว่ามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ควรเพิ่มจุดการเชื่อมต่อบนอินเทอร์เน็ตให้รวดเร็วและเพียงพอต่อการศึกษาค้นคว้า

1.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล ปัจจัยด้านนักศึกษา ปัจจัยด้านอาจารย์ และปัจจัยด้านเพื่อน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาล ส่วน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและสื่อการสอน และปัจจัยด้านครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษา ควรให้ความสนใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับ อาจารย์ เพื่อน และตัวนักศึกษา

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแบบติดตามผลไปข้างหน้า (Perspective Study) ในนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 4 เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและสื่อการสอน ว่ามีผลต่อนักศึกษาพยาบาลเมื่อเวลาเปลี่ยนไป

2.2 ควรศึกษาหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพของนักศึกษาพยาบาลอื่น เช่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียน นิสัยและการปรับตัว

เอกสารอ้างอิง (References)

- ฐิติมา โมสิกะ และคณะ. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาล มารดา ทารกและผดุงครรภ์รูปแบบออนไลน์ของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 14 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. 7-8 กรกฎาคม 2565: 2658-2668.
- ทินกร บัวชู และคณะ. (2564, พฤษภาคม-สิงหาคม). การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันทางการศึกษาพยาบาล: จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19) สู่การจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์. วารสารพยาบาลทหารบก 22(2): 1-9.
- ธนวัฒน์ ชุนราช. (2560). การศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษาในวิทยาเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตสุพรรณบุรี.
- ปรียาวรรณ ฉายอรุณ. (2550). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 ในวิทยาลัยเทคนิคเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเชียงราย. (2566). ประมวลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คณะพยาบาลศาสตร์ ปีการศึกษา 2565. เชียงราย: วิทยาลัยเชียงราย.

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (2562). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562.** ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 136 ตอนที่ 57ก.
- รุ่งฤดี หล้าหาญ. (2557, กันยายน-ธันวาคม). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคปฏิบัติของนิสิตพยาบาล ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. **วารสารพยาบาลทหารบก** 15(3): 412-420.
- วิภาดา คุณาวิกตกุล. (2558, เมษายน-มิถุนายน). การเรียนการสอนสาขาพยาบาลศาสตร์ ในยุคศตวรรษที่ 21. **วารสารพยาบาลสาร**. 42(2): 152-156.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). **ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริมา เขมะเพชร. (2558, สิงหาคม-มกราคม). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักศึกษาพยาบาลตำรวจ. **วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. 9(1): 152-162.
- สุภาพร คำรส. (2555). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยพะเยา.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). **กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- อารี ชิวเกษมสุข. (2564, มกราคม-เมษายน). การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานในยุคความปกติใหม่. **วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล**. 37(1): 25-37.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3): 607-610.

การพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย Development of the Chinese School Management Model on the High Mountain Area in Chiang Rai Province

Wen Zhang¹ ศักดิ์ชัย นิรุญทวี² อัจฉรา วัฒนานรงค์³ ธารินทร์ รasanond⁴

Wen Zhang, Sakchai Nirunthawee, Achara Whattananarong, Tharin Rasanond

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย 2) ศึกษาสภาพและปัญหาของโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายตามองค์ประกอบของการบริหาร 3) สร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย และ 4) ประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 119 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1) ผู้นำชุมชนเป็นกำลังสำคัญของทั้งประเทศชาติและชาวบ้าน มีหน้าที่สำคัญในการช่วยเหลือภาครัฐปกครองประเทศและเป็นหัวหน้าของชาวบ้านในการช่วยเหลือชาวบ้าน และคนจีนในพื้นที่แห่งนี้มีบทบาทอย่างมากต่อเศรษฐกิจของชุมชน อีกทั้งพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายอยู่ในสภาพที่ขาดแคลนสื่อออนไลน์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย 2) สภาพและปัญหาของโรงเรียนจีนดังกล่าว พบว่าโรงเรียนจีนในปัจจุบันได้พบอุปสรรคที่จำเป็นต้องปรับแก้ไขและพัฒนาในหลายด้าน 3) รูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย ตามโปรแกรมการฝึกอบรมโดยยึดหลักการบริหาร PDCA x 4M's แล้วจึงนำมาเข้าสู่การสนทนากลุ่ม เพื่อค้นหาแนวทางการเป็นไปได้อย่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย 4) ผลประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย กลุ่มผู้ประเมินมีความเห็นต่อรูปแบบในด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกข้อ

คำสำคัญ (Keywords) : การพัฒนาแบบ; โรงเรียนจีน; พื้นที่บนดอยสูง

Received: 2023-09-17 Revised: 2023-09-27 Accepted: 2023-09-29

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา Doctor of Philosophy Degree Student in Education Administration, University of Phayao. E-mail: 563203027@qq.com

² อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และประธานหลักสูตรการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา Chairperson of Doctor of Philosophy Degree in Education Administration, University of Phayao. Email: sakchai.ni@up.ac.th

³ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และอาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา Lecturer of Doctor of Philosophy Degree in Education Administration, University of Phayao. Email: achara.wh@up.ac.th

⁴ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และอาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา Lecturer of Doctor of Philosophy Degree in Education Administration, University of Phayao. Email: tharin.ra@up.ac.th

Abstract

The purposes of this study were: 1) to study the current status of the Chinese-Thai community on the high mountain area in Chiang Rai province; 2) to study the current status and problems of the Chinese school on the high mountain area in Chiang Rai province; 3) to develop the Chinese school model on the high mountain area in Chiang Rai province; and 4) to evaluate the use of the Chinese school model on the high mountain area in Chiang Rai province. There were 119 people in the sample group. The research instrument were an interview form and questionnaire.

The research findings revealed that 1) regarding the study of the current status of the Chinese-Thai community on the high mountain area in Chiang Rai province, the community leaders had an important duty to help the government govern the country and there was the leader of the villagers for advocacy, and Chinese-Thai people in this area played a huge role in promoting the community's economy. Moreover, in the high mountain area there was no online media and modern technology. 2) The current status and problems of the Chinese school on the high mountain area were obstacles for improvement and development in many areas: personnel, curriculum, buildings and locations, etc. 3) The model of the Chinese school model on the high mountain area in Chiang Rai province based on training program was based on PDCA x 4M's management principles. Then, it was brought into the focus group method of the experts. 4) Regarding the evaluation results of the use of the Chinese school model on the high mountain area in Chiang Rai province, almost all items were at "highest" level.

Keywords: Model Development; Chinese School; High Mountain Area

หน่วยงานให้ทุน

สถาบันวิจัยไทยศึกษาแห่งมณฑลเสฉวน SPRITS202217

Funding Agencies: Sichuan Provincial Research Institute of Thai Studies SPRITS202217

บทนำ (Introduction)

โรงเรียนจีนบนดอยสูงเป็นสถานศึกษาที่ได้พัฒนาคุณภาพให้การดำเนินชีวิตให้แก่เยาวชนคนจีนรุ่นแรกที่กำลังโรงเรียนมีความยากลำบากมาก เนื่องจากในยุคแรก ๆ ที่ก่อตั้งโรงเรียนจีนไม่มีเงินลงทุนซื้อหนังสือหรือไม่มีเงินจ้างครูมาสอนหนังสือ พวกเขาจึงรวมกลุ่มและรวบรวมเงินเพื่อไปก่อสร้างโรงเรียนสอนภาษาจีน โรงเรียนจีนจึงเกิดขึ้นจากความช่วยเหลือของชาวบ้านทุกคน โรงเรียนที่สร้างขึ้นมาเป็นแบบง่าย ๆ ครูที่สอนหนังสือก็เป็นคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานที่มีความรู้เฉพาะด้านภาษาจีน ซึ่งวิชาหลักที่เปิดสอน คือ วิชาภาษาจีน ส่วนนักเรียนที่เข้ามาศึกษาที่โรงเรียนสอนภาษาจีนมีทั้งคนไทยเชื้อสายจีนยูนนาน คนไทยและชาติพันธุ์อื่น อย่างไรก็ตาม โรงเรียนจีนเหล่านี้สามารถทำให้ลูกหลานมีโอกาสได้รับความรู้และทักษะอันตามควรเพื่ออนาคตที่ดี ซึ่งสถานศึกษาสอนภาษาจีนในหมู่บ้านนั้นย่อมเป็นสถานศึกษาที่สร้างบุคลากร และโรงเรียน

จีนบนในดอยสูงถือได้ว่าเป็นสถานที่ที่เผยแพร่วัฒนธรรมจีนให้กับลูกหลานคนไทยเชื้อสายจีนยูนนาน (ZHANG WEN, 2563: 92)

อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะแรก ความสามัคคี กลมเกลียวกันช่วยเหลือกัน ร่วมมือกันเพื่อพุงให้มีชีวิตที่ดีกว่า มันคงกว่า มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น ดังที่ LI MAN (2564: 141) กล่าวว่า เนื่องจากพวกเขามีความขยันประกอบอาชีพ ประหยัด และอดออมจึงทำให้พวกเขามีฐานะทางการเงินและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ในปัจจุบันสถานการณ์ทั้งภายใน ภายนอกชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตและการพัฒนาของสังคมบนดอย แต่ในปัจจุบันโรงเรียนจีนในชุมชนที่บริหารจัดการกันเองโดยคน โดยทุนของชุมชนที่เคยมีบทบาทในการพัฒนาเยาวชน ตลอดจนมีบทบาทในการปลูกฝังความรู้และทักษะเพื่อการอ่านออกเขียนได้ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานของความเป็นคนจีนในสังคมไทย จึงลดบทบาทลงจากเดิม สถานที่ของโรงเรียนเดิมเป็นแหล่งของการศึกษาหาความรู้ หากไม่มีการแสวงหาแนวทางการพัฒนาอาจมีบทบาทเพียงเป็นสถานที่พบปะพูดคุยหรือนัดทำการบ้านของเยาวชนเท่านั้น ดังนั้น จึงทำให้โรงเรียนจีนในเขตพื้นที่บนดอยสูงของจังหวัดเชียงราย ได้พบอุปสรรคมาก จากการเก็บข้อมูลภาคสนามโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย พบว่า โรงเรียนมีปัญหาหลายด้านที่ต้องปรับแก้ไขและพัฒนา ดังนี้

1. ปัญหาด้านบุคลากร ครูภาษาจีนในโรงเรียนจีนที่จังหวัดเชียงรายขาดแคลนความรู้ทางวิชาชีพ และครูภาษาจีนในโรงเรียนจีนไม่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนในปัจจุบัน ส่วนครูภาษาจีนรุ่นใหม่จะขาดประสบการณ์ในการสอนภาษาจีน นอกจากนั้น ครูในโรงเรียนจีนมีวุฒิการศึกษาที่ไม่สูง ครูส่วนใหญ่จะสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ข้อเท็จจริงจากการเข้าสำรวจในพื้นที่ของผู้วิจัยเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2565)

2. ปัญหาด้านหลักสูตร หลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียนยังมีปัญหาในการจัดเวลาในการเรียนการสอน อีกทั้งยังโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงบางแห่งยังเรียนรู้ภาษาจีนแบบอักษรจีนตัวเต็ม (หมายถึง ตัวหนังสือจีนดั้งเดิม โดยจีนแผ่นดินใหญ่เลิกใช้ภาษาจีนตัวเต็มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950, ผู้วิจัย) ไม่ได้เรียนรู้แบบอักษรจีนตัวย่อ (หมายถึง ภาษาจีนที่เขียนง่ายขึ้นกว่าเดิม ปัจจุบันแผ่นดินใหญ่ของประเทศไทยจะใช้อักษรจีนตัวย่อเป็นตัวอักษรราชการ, ผู้วิจัย) (ข้อเท็จจริงจากการเข้าสำรวจในพื้นที่ของผู้วิจัยเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2565)

3. ปัญหาด้านอาคารและสถานที่ อาคารเรียนของโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายมีความเก่าแก่และเรียบง่ายมาก อาคารเรียนส่วนใหญ่ประกอบด้วยหน้าต่างไม้โดยไม่มีกระจก อีกทั้งผู้นำชุมชนก็ไม่ได้ให้ความสนใจกับโรงเรียนจีนอีก ทำให้โรงเรียนจีนไม่ได้มีการพัฒนาในด้านการก่อสร้างอาคารเรียน จึงทำการเรียนการสอนเกิดความยากลำบากภายใต้ปัญหาในด้านอาคารเรียน อย่างไรก็ตาม โรงเรียนจีนเหล่านี้จะตั้งอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลาง การติดต่อประสานกับกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างล่าช้า (ข้อเท็จจริงจากการเข้าสำรวจในพื้นที่ของผู้วิจัยเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2565)

4. ปัญหาด้านอุปกรณ์และสื่อในการเรียน โรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายยังไม่ได้นำอุปกรณ์และสื่อมาใช้ในการเรียนการสอน เนื่องจากโรงเรียนจีนเหล่านี้อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง คมนาคมไม่สะดวก โดยไม่มีสัญญาณเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตแบบสายและแบบไร้สาย จึงทำให้โรงเรียนจีนเหล่านี้ไม่สามารถใช้อุปกรณ์และสื่อแบบทันสมัย อีกทั้งยังโรงเรียนไม่มีงบประมาณที่เพียงพอในการจัดซื้ออุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน (ข้อเท็จจริงจากการเข้าสำรวจในพื้นที่ของผู้วิจัยเมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2565)

5. ปัญหาด้านงบประมาณ โรงเรียนจีนไม่ได้รับการสนับสนุนทางการเงิน โรงเรียนไม่มีเงินที่เพียงพอเพื่อจ่ายเงินเดือนให้กับครูและพนักงานทั่วไปของโรงเรียน จนกระทั่งทำให้โรงเรียนจีนอาจจะต้องปิดตัวลงเนื่องจากขาดสนับสนุนทางการเงิน นอกจากนี้โรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง คมนาคมไม่สะดวก อีกทั้งยังผู้นำชุมชนก็ไม่ได้ให้ความสนใจกับโรงเรียนจีนอีกด้วย ซึ่งสัมพันธ์กับที่ YANG XINXIN (2560: 275) กล่าวว่า ไว้ว่า โรงเรียนจีนบางโรงเรียนที่ไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ไม่ได้รับการแก้ปัญหาครบถ้วน จนทำให้อาจต้องปิดตัวลงในอนาคต ซึ่งหากนักวิจัยต้องการศึกษาประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับโรงเรียนจีนในเขตภาคเหนือของประเทศไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าไปสำรวจ เพื่อให้เห็นสภาพและปัญหาที่แท้จริงในพื้นที่ (ข้อเท็จจริงจากการเข้าสำรวจในพื้นที่ของผู้นิพนธ์เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2565)

จากการสำรวจความเป็นจริงในพื้นที่และสัมภาษณ์ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย พบว่า โรงเรียนจีนยังมีปัญหาที่สมควรพัฒนาหลายด้าน ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้นิพนธ์จึงสนใจศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนที่เหมาะสมกับการ นำไปใช้กับโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นพื้นที่มีชุมชนชาวจีนอพยพมาแต่โบราณและมีกิจกรรมทางการศึกษาในรูปแบบของโรงเรียนสอนภาษาจีนจำนวนมากมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อหาแนวทางหรือรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงให้เป็นประโยชน์ในการ พัฒนาเยาวชนบนดอยสูงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายตามองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษา
3. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. ขอบเขตของการวิจัย
 - 1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เป็นหลัก เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติ ความเป็นมาของโรงเรียนจีน และรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีน ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านหลักสูตร 3) ด้านอาคารและสถานที่ 4) ด้านอุปกรณ์และสื่อในการเรียน 5) ด้านงบประมาณ

1.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลและผู้ประเมิน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน ครูและ บุคลากรที่สอน

ภาษาจีน เจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของโรงเรียน และคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย จำนวน 40 คน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพและปัญหาของโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัด เชียงรายตาม องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษา ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียน ครูและบุคลากรที่สอนภาษาจีน และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของโรงเรียน และคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่บน ดอยสูงในจังหวัดเชียงราย จำนวน 40 คน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย โดยมี ผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดเป็นผู้ตรวจสอบ จำนวน 9 คน

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัด เชียงราย โดย ผู้ทรงคุณวุฒิผู้บริหารและครูของโรงเรียนจีนในพื้นที่ตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎี PEST (PEST หมายถึง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี) มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย โดยองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน มีขอบข่ายการศึกษาในระดับชุมชน เนื่องจากชุมชนที่เลือกเป็นแหล่งศึกษาเป็น ชุมชนบนดอยสูงที่อยู่ไกลจากการเมืองและเศรษฐกิจระดับชาติ ผู้คนในชุมชนรับรู้ได้เพียงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวหรือ มีผลกระทบต่อตนเองเท่านั้น จากการสัมภาษณ์และพูดคุยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

วิธีการสร้างเครื่องมือประกอบด้วย 3 ประการ ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกที่มีกรอบความคิดกว้าง ๆ ใน การบริหาร 5 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร ด้านอาคารและสถานที่ ด้านอุปกรณ์และสื่อในการเรียน และด้านงบประมาณ

2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

2.3 การสนทนากลุ่มเล็ก (Small-group discussion) ตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพกับนักปราชญ์ ชาวบ้านคนไทยเชื้อสายจีน ผู้นำชุมชนคนไทยเชื้อสายจีน ครู ผู้บริหารและคนที่เกี่ยวข้องในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะที่เรียกว่า การศึกษาปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ที่ใช้กระบวนการดังต่อไปนี้ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านหลักสูตร 3) ด้านอาคารและ สถานที่ 4) ด้านอุปกรณ์และสื่อในการเรียน 5) ด้านงบประมาณ

วิธีการสร้างเครื่องมือประกอบด้วย 2 ประการ ดังนี้

2.4 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกที่มีกรอบความคิดกว้าง ๆ ใน การบริหาร 5 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร ด้านอาคารและสถานที่ ด้านอุปกรณ์และสื่อในการเรียน และด้านงบประมาณ

2.5 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้การจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึกและการจัดทำสนทนากลุ่ม (Focus Group)จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน ที่มีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยกำหนด

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้ คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำ รูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายไปปฏิบัติ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก
- ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
- ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดทำสนทนากลุ่ม (Focus Group)
- ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากแบบประเมิน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในด้านสภาพทั่วไปของชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่บดอยสูงในจังหวัดเชียงราย

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในด้านสภาพและปัญหาของโรงเรียนจีนในพื้นที่บดอยสูงในจังหวัดเชียงรายตามองค์ประกอบของการบริหาร

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการใช้โปรแกรมการฝึกอบรม โดยยึดหลักการบริหาร PDCA x 4M's และการจัดทำสนทนากลุ่ม (Focus Group) ตามความคิดเห็นและข้อเสนอที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อมูลความเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บดอยสูงในจังหวัดเชียงรายไปปฏิบัติ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย (Research Results)

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บดอยสูงในจังหวัดเชียงราย สรุปได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่บดอยสูงในจังหวัดเชียงราย พบว่า สรุปได้ ดังนี้

1.1 การเมืองการปกครองระดับชุมชน พบว่า การเมืองการปกครองระดับชุมชนมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านและโรงเรียนในชุมชนอย่างมาก เนื่องจากการดำเนินชีวิตของคนบดอยสูงยังมีลักษณะเป็นสังคมแบบดั้งเดิม คือ เคยอยู่กันมาอย่างไรก็ยังเป็นเช่นนั้น กิจกรรมเกือบทุกที่เกิดขึ้นล้วนมีลักษณะของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยอำนาจของการปกครองรวมศูนย์อยู่ที่ผู้นำชุมชนเป็นสำคัญ

1.2 เศรษฐกิจระดับชุมชน พบว่า จากการที่ได้มีกลุ่มคนจีนที่ได้เดินทางเข้ามายังพื้นที่บดอยสูงในจังหวัดเชียงรายในช่วงแรกได้เริ่มประกอบอาชีพปลูกชาและในระยะเวลาต่อมาชาวบ้านในพื้นที่ดังกล่าวได้เริ่มมีการค้าขายกับสังคมภายนอกมากขึ้น จึงทำให้ชาวบ้านแห่งนี้ได้มีวิถีชีวิตที่ดีกว่าในอดีต จึงถือได้ว่าลูกหลานของชาวจีนยูนนานกลุ่มนี้มีบทบาทอย่างมากต่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน นอกจากนี้พื้นที่แห่งนี้ยังถือเป็นแหล่งรวมวัฒนธรรมธรรมที่ดั่งามของคนจีนยูนนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น ในพื้นที่แห่งนี้จึงได้ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เกิดความสนใจและเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว จนพื้นที่บดอยสูงดังกล่าวได้เกิดการพัฒนามาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และส่งเสริมเศรษฐกิจให้กับชาวบ้านในชุมชนจวบจนปัจจุบัน เมื่อคนจีนกลุ่มนี้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากกิจกรรมการค้าต่าง ๆ จึงรวมกลุ่มช่วยเหลือกันสร้างโรงเรียนจีนให้แก่ชุมชนเพื่อให้ลูกหลานมีโอกาสได้รับความรู้เพื่อมีอนาคตที่ดี ในขณะเดียวกันโรงเรียน

จีนที่ได้มีการพัฒนาที่ดีจะมีทุนการศึกษาเพื่อจ่ายค่าเล่าเรียนให้นักเรียนที่มีฐานะยากจน เพื่อให้พวกเขาได้มีโอกาสได้รับการศึกษาที่ดีเหมือนคนอื่น

1.3 สังคมระดับชุมชน พบว่า สังคมคนจีนในพื้นที่ดังกล่าวเป็นสถานที่ที่เต็มไปด้วยความสุข ชาวบ้านมีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกันในการสืบสานวิถีชีวิตความเป็นจีนที่เป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนตามแบบปฏิบัติที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษของตนผ่านประเพณีสำคัญ ๆ ของจีนอย่างเช่น ตรุษจีนที่นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์สืบต่อแล้วยังเป็นการส่งผ่านให้แก่ลูกหลานของตนทำหน้าที่ในการสืบทอดต่อไปโดยการทำให้ดูเป็นแบบอย่าง นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งประการหนึ่งที่ช่วยให้วิถีชีวิตความเป็นจีนยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบันนี้และจะสืบทอดต่อไปยังอนาคตอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าคนจีนหรือลูกหลานของคนจีนในชนบทนี้แม้จะไม่ได้อาศัยอยู่ในประเทศของตนเอง (ประเทศจีน) แต่พวกเขายังสามารถรักษาวัฒนธรรมตามแบบบรรพบุรุษไว้ได้อย่างเข้มแข็ง และนอกจากการสืบทอดวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตแล้ว พวกเขายังสามารถได้สืบทอดแนวความคิด ลักษณะนิสัย และการกระทำต่าง ๆ ที่ได้ยึดถือหลักคุณธรรม จริยธรรมตามแบบบรรพบุรุษของพวกเขาได้ดีอีกด้วย

1.4 เทคโนโลยีระดับชุมชน พบว่า ชุมชนดังกล่าวอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง เป็นเขตด้อยความเจริญของประเทศ ชาวบ้านประกอบอาชีพทำไร่ทำนาและทำไร่ชา ซึ่งเป็นอาชีพแบบใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา และชาวบ้านพึ่งพาแรงงานตนเองอย่างเดียว โดยไม่ได้รับเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ จนทำให้ชาวบ้านคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่บนดอยสูงกลุ่มนี้ยังประสบกับความยากลำบาก อีกทั้งชุมชนบางแห่งยังไม่มีอินเทอร์เน็ต จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านไม่รู้จักรักกับเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม สภาพเทคโนโลยีระดับชุมชนไม่เพียงแต่มีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านเท่านั้น หากยังทำให้โรงเรียนจีนในชุมชนไม่ได้มีโอกาสได้ใช้เทคโนโลยีมาประกอบในการเรียนการสอน จนทำให้โรงเรียนจีนไม่มีโอกาสพัฒนาและบางแห่งอาจปิดตัวลงในอนาคตอันใกล้

2. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาของโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายตามองค์ประกอบของการบริหาร สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านบุคลากร พบว่า 1) โรงเรียนจีนขาดแคลนครูผู้สอนทั้งที่มีวุฒิการศึกษาที่สูงและไม่สูง เนื่องจากครูอาสาสมัครจากจีนมาแบบไม่แน่นอน จนทำให้โรงเรียนจีนไม่มีครูผู้สอนในบางเทอม 2) ครูผู้สอนที่เป็นคนในท้องถิ่นมีค่าจ้างที่น้อยจนไม่สามารถเลี้ยงชีพตนเอง จึงมีครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาที่สูงตัดสินใจที่จะไปประกอบอาชีพเป็นล่ามแปลภาษา มัคคุเทศก์ หรือครูผู้สอนภาษาจีนในจังหวัดเชียงใหม่ กรุงเทพมหานคร ชลบุรีและภูเก็ต เนื่องจากจังหวัดเหล่านี้มีนักท่องเที่ยวและผู้สนใจศึกษาภาษาจีนเป็นจำนวนมาก จนทำให้คนไทยเชื้อสายจีนกลุ่มนี้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาจีนและภาษาไทยหางานได้ง่ายและมีเงินเดือนที่สูง 3) ครูผู้สอนมีวุฒิการศึกษาที่ไม่สูง จนทำให้ครูผู้สอนขาดความรู้ความสามารถในการนำเทคนิคที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน 4) ครูผู้สอนเป็นจำนวนมากไม่มีความรู้ ความเข้าใจสิ่งที่เกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรมจีน เนื่องจากพวกเขาเกิดในประเทศไทย และไม่มีโอกาสไปศึกษาหรืออบรมทางด้านภาษาและวัฒนธรรมจีนภายในประเทศจีน 5) ครูผู้สอนส่วนมากไม่มีโอกาสที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมเฉพาะด้านเพื่อพัฒนาการสอนภาษาจีนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งครูผู้สอนได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูผู้สอนของโรงเรียนอื่นน้อยมาก 6) ครูผู้สอนมีกลวิธีการสอนแบบตายตัว คือ สอนตามหนังสือเรียนอย่างเดียว โดยไม่มีกลวิธีการสอนที่หลากหลาย และครูผู้สอนมีการกำหนดหัวข้อหรือประเด็นที่ใช้ในการสอนของแต่ละวันตามหนังสือเรียนเช่นกัน ไม่ได้มีการกำหนดหัวข้อหรือประเด็นที่ใช้

ในการสอนอย่างชัดเจนตามโลกแห่งนวัตกรรม (World of Innovations) ที่ต้องการ 7) ครูผู้สอนรุ่นใหม่จะขาดประสบการณ์ในการสอนภาษาจีน 8) ผู้อำนวยการโรงเรียนบางคนไม่มีความสามารถในการบริหารการทำงานทั่วไปของโรงเรียน รวมทั้งด้านการเงิน บุคลากรและหลักสูตร เป็นต้น

2.2 ด้านหลักสูตร พบว่า 1) โรงเรียนจีนเริ่มสอนตั้งแต่เวลา 16.00 น. ถึง 19.00 น. ในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ นอกจากนี้บางแห่งมีการเรียนการสอนตั้งแต่เวลา 09.00 น. ถึง 12.00 น. ในวันเสาร์ จึงสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนการสอนของโรงเรียนยังมีปัญหาในการจัดเวลาเรียน เนื่องจากช่วงเวลานี้ควรเป็นเวลาพักผ่อนของนักเรียน 2) โรงเรียนจีนจัดการเรียนการสอนอย่างอิสระ โดยไม่มีแผนการเรียนการสอนที่ชัดเจน และโรงเรียนไม่ได้มีการตรวจสอบว่าการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนนั้นมีความสอดคล้องกับบริบทสังคม (พื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย) หรือไม่ อีกทั้งโรงเรียนจีนก็ไม่ได้จัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับการสร้างบุคลากรที่สังคมไทยต้องการ สอนเน้นให้มีทักษะในการใช้ภาษาจีนอย่างเดียว 3) โรงเรียนจีนไม่มีหน่วยงานตรวจพิจารณาคุณภาพหลักสูตรและไม่มีการประชุมหลักสูตรด้วย 4) หนังสือเรียนที่ใช้ในโรงเรียนที่ได้ส่งมาจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นหลัก หนังสือเหล่านี้จึงไม่ได้มีข้อมูลใดที่มีความเกี่ยวข้องกับประเทศไทย อีกทั้งยังมีโรงเรียนจีนบางแห่งในพื้นที่บนดอยสูงบางแห่งยังเรียนรู้ภาษาจีนแบบอักษรจีนตัวเต็ม (หมายถึง ตัวหนังสือจีนดั้งเดิม โดยจีนแผ่นดินใหญ่เลิกใช้ภาษาจีนตัวเต็มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950) ไม่ได้เรียนรู้แบบอักษรจีนตัวย่อ (หมายถึง ภาษาจีนที่เขียนง่ายขึ้นกว่าเดิม ปัจจุบันแผ่นดินใหญ่ของประเทศจีนจะใช้อักษรจีนตัวย่อเป็นตัวอักษรราชการ) ดังนั้น หนังสือเรียนจึงไม่มีความเหมาะสมกับทั้งในสังคมประเทศจีนและสังคมของประเทศไทย ความรู้ทางภาษาที่ได้จากการเรียนไม่เหมาะที่จะนำไปใช้ติดต่อสื่อสารกับคนจีนในปัจจุบัน 5) ผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด ซึ่งเป็นผู้กำหนดวิธีการเรียนการสอนให้ครูผู้สอน โดยสั่งแบบปากเปล่า ไม่มีแผนที่ชัดเจน

2.3 ด้านอาคารและสถานที่ พบว่า อาคารและสถานที่ของโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายมีความเก่าแก่มาก ผู้อำนวยการโรงเรียนจีนจึงมีหน้าที่ในการดูแลความสะอาด ความปลอดภัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของอาคารและสถานที่ หากผู้อำนวยการปล่อยปละละเลย ก็จะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา อีกทั้งปัจจุบันโรงเรียนจีนได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลจีน ซึ่งบริจาคเงินเพื่อก่อสร้างอาคารและสถานที่ใหม่ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีน แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาอยู่หลายด้าน ได้แก่ 1) อาคารและสถานที่เรียนของโรงเรียนจีนมีความเก่าแก่และเรียบง่ายมาก อาคารเรียนส่วนใหญ่ประกอบด้วยหน้าต่างไม้โดยไม่มีกระจก 2) โรงเรียนจีนไม่มีงบประมาณที่เพียงพอในการปรับปรุงอาคารและสถานที่ จนกระทั่งอาคารและสถานที่ของโรงเรียนมีความเก่าแก่มาก ซึ่งมีความจำเป็นในการซ่อมแซมอาคารเรียนอาคารอื่น ๆ อยู่หลายที่ บางอาคารมีลักษณะเป็นโรงเรือน 3) โรงเรียนไม่มีแผนพัฒนาอาคารและสถานที่ให้มีประสิทธิภาพ 4) โรงเรียนไม่ได้มีการติดตาม ตรวจสอบ และการประเมินอาคารและสถานที่

2.4 ด้านอุปกรณ์และสื่อในการเรียน พบว่า อุปกรณ์และสื่อในการเรียนของโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย ไม่ขาดแคลนอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนมากนัก แต่ปัญหาอยู่ที่ 1) ความสามารถในการนำอุปกรณ์มาใช้ให้เหมาะสมกับบทเรียน 2) ความรู้ความสามารถของครูในการใช้เครื่องมือทันสมัยของครูที่มีวัยอาวุโสและมีวุฒิการศึกษาต่ำ 3) โรงเรียนขาดระบบสนับสนุนเพื่อการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ช่วยสอน คือ ขาดสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้ไม่สามารถใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่รับ

บริจาคมาได้อย่างเต็มศักยภาพของเครื่อง เช่นไม่สามารถให้นักเรียนและครูใช้เพื่อการค้นคว้าหาความรู้ผ่านอินเทอร์เน็ตได้

2.5 ด้านงบประมาณ พบว่า ในอดีตชาวบ้านคนไทยเชื้อสายจีนทุกคนรวมกลุ่มกันและรวบรวมเงินเพื่อไปก่อสร้างโรงเรียนจีน นับจากนั้นจึงได้เกิดเป็นโรงเรียนขึ้นมา จากความช่วยเหลือของชาวบ้านทุกคน และโรงเรียนที่สร้างขึ้นมานั้นเป็นแบบง่าย อีกทั้งในระยะแรกที่ก่อตั้งโรงเรียนจีนไม่มีเงินลงทุนซื้อหนังสือ หรือซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอน หรือไม่มีเงินจ้างครูมาสอนหนังสือ โดยครูที่มาสอนหนังสือก็เป็นคนไทยเชื้อสายจีนยูนนานที่มีความรู้ทางด้านทักษะต่าง ๆ ซึ่งวิชาหลักที่เปิดสอนคือ วิชาภาษาจีน แต่ในปัจจุบันปัญหาด้านงบประมาณของโรงเรียนจีนอยู่ที่ 1) ในปัจจุบันโรงเรียนจีนแต่ละแห่งในพื้นที่บนดอยสูงมีความแตกต่างในการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด โดยบางโรงเรียนมีงบประมาณที่เพียงพอไปในการพัฒนา แต่บางโรงเรียนไม่มีงบประมาณในการดำเนินการ เนื่องจากผู้นำชุมชนหรือผู้อำนวยการโรงเรียนของแต่ละแห่งย่อมมีความคิดและการกระทำที่แตกต่างกันไป สำหรับผู้นำชุมชนที่ให้ความสนใจกับโรงเรียนจีน และผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีความสามารถในการบริหารโรงเรียนย่อมทำให้บริหารงานเป็นไปอย่างดี มีการพัฒนาที่ดี ส่วนโรงเรียนที่อยู่แบบโดดเดี่ยว ผู้นำชุมชนก็ไม่ให้ความสนใจมักจะไม่มีงบประมาณในการรับจ้างครูที่วุฒิการศึกษาที่สูง ไม่มีงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์และสื่อในการจัดการเรียนการสอน และไม่มีงบประมาณเพื่อก่อสร้างอาคารเรียนใหม่ จนกระทั่งทำให้โรงเรียนจีนเหล่านี้อาจจะต้องปิดตัวลงในอนาคต 2) ไม่มีแผนในการจัดการงบประมาณ 3) ไม่มีมูลนิธิหรือองค์กรต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือทางด้านงบประมาณ 4) โรงเรียนจีนไม่ได้มีการติดตาม ตรวจสอบ และการประเมินงบประมาณตามเกณฑ์

3. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย โดยการนำผลการศึกษาศาสนาทั่วไปของชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย และผลการศึกษาศาสนาและปัญหาของโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายตามองค์ประกอบของการบริหาร มากำหนดประเด็นรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายตามองค์ประกอบการบริหารจัดการการเรียนการสอนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร ด้านอาคารและสถานที่ ด้านอุปกรณ์และสื่อในการเรียน และด้านงบประมาณ แล้วนำแนวทางการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยยึดหลักวงจรคุณภาพเดมมิง (Deming Circle) ประกอบด้วยขั้นตอน 4 ประการ เรียกว่า P-D-C-A (PDCA: (P) Plan, (D) Do, (C) Check, (A) Action) ประกอบการบริหารทรัพยากร (4M) มาสังเคราะห์ข้อเท็จจริงที่ได้ แล้วจึงนำมาเข้าสู่การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อค้นหาแนวทางการเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย

4. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย สรุปได้ดังนี้

4.1 รูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายในด้านบุคลากร โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4.2 รูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายในด้านหลักสูตร โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4.3 รูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายในด้านอาคารและสถานที่ โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

4.4 รูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายในด้านอุปกรณ์และสื่อในการเรียน โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4.5 รูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายในด้านงบประมาณ โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. ผลการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายพบว่า ชุมชนคนไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ได้แก่ ทำไร่ทำนา ปลูกข้าว ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และจับปลา เนื่องจากพื้นที่บนดอยสูงที่คนไทยเชื้อสายจีนตั้งรกรากอยู่นั้นอยู่ห่างไกลจากในเมือง ติดต่อกับสังคมภายนอกค่อนข้างยาก การติดต่อค้าขายกับคนต่างถิ่นกระทำได้ยาก การเกษตรที่ทำส่วนใหญ่ยังมีลักษณะแบบพออยู่พอกินหรือซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (2551) ที่ว่า คนจีนยูนนานหรือคนจีนฮ่อที่อยู่ในพื้นที่บนดอยสูงในภาคเหนือจะทำไร่ตามเชิงเขาและที่ราบใกล้ห้วยหรือแม่น้ำลำธาร สิ่งที่พวกคนจีนยูนนานทำมีหลายอย่าง ได้แก่ การปลูกข้าว รวมทั้งข้าวสาลี ข้าวฟ่าง ข้าวโพด นอกจากนี้ ยังมีมันฝรั่ง มะเขือเทศ ผักกาดหัว กะหล่ำปลี และถั่วต่าง ๆ ซึ่งภาษาจีนยูนนานเรียกว่า ต้าเต้า เมื่อข้าวไม่พอในการรับประทาน พวกคนจีนยูนนานจะเอาข้าวผสมหุงต้มกับถั่ว และในการทำอาหารนั้นใช้กระทะใบใหญ่ใบเดียว และบางบ้านเรือนใช้ถ่านหินในการทำอาหาร

2. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาของโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายตามองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษา พบว่า ในอดีตโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายได้พบอุปสรรคที่จำเป็นต้องปรับแก้ไขและพัฒนา คือ โรงเรียนขาดงบประมาณในการดำเนินงานในทุกด้าน รวมทั้งขาดงบประมาณในการจ่ายค่าจ้างให้แก่บุคลากรและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน การจัดซื้ออุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน และการก่อสร้างอาคารใหม่ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันโรงเรียนจีนแต่ละแห่งในพื้นที่บนดอยสูงมีความแตกต่างในการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด โดยบางโรงเรียนมีงบประมาณที่เพียงพอในการพัฒนา แต่บางโรงเรียนไม่มีงบประมาณในการดำเนินการ เนื่องจากผู้นำชุมชนหรือผู้อำนวยการโรงเรียนของแต่ละแห่งย่อมมีความคิดและการกระทำที่แตกต่างกันไป สำหรับผู้นำชุมชนที่ให้ความสนใจกับโรงเรียนจีน และผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีความสามารถในการบริหารโรงเรียนย่อมทำให้บริหารงานเป็นไปอย่างดี มีการพัฒนาที่ดี ส่วนโรงเรียนที่อยู่แบบโดดเดี่ยว ผู้นำชุมชนก็ไม่ให้ความสนใจจึงจะไม่มีงบประมาณในการรับจ้างครูที่วุฒิการศึกษาที่สูง ไม่มีงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์และสื่อในการจัดการเรียนการสอน และไม่มีงบประมาณเพื่อก่อสร้างอาคารเรียนใหม่ จนกระทั่งทำให้โรงเรียนจีนเหล่านี้อาจจะต้องปิดตัวลงในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ YANG XINXIN (2560: 275) ที่ได้ทำการศึกษาต้นทุนด้านการเงิน สังคม วัฒนธรรมกับการดำรงอยู่ของโรงเรียนจีน กรณีศึกษาโรงเรียนจีนประเภทต่าง ๆ ในพื้นที่สูงของจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนจีนในเขตพื้นที่สูงของจังหวัดเชียงรายประเภทต่าง ๆ ได้รับการสนับสนุนทางการเงิน วัฒนธรรมและสังคมจากชุมชน ผู้นำท้องถิ่นและผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน ทำให้เกิดความแตกต่างในการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด โรงเรียนที่มีประวัติที่ยาวนานก็จะได้รับการสนับสนุนมาก ทำให้บริหารงานเป็นไปอย่างดี มีการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่บางโรงเรียนกลับไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร ไม่ได้รับการแก้ปัญหาครบถ้วน จนทำให้อาจต้องปิดตัวลงในอนาคต ซึ่งหากนักวิจัยต้องการศึกษาประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับโรงเรียนจีนใน

เขตภาคเหนือของประเทศไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าไปสำรวจ เพื่อให้เห็นสภาพและปัญหาที่แท้จริงในพื้นที่

3. การสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายที่เด่นที่สุดคือ ด้านบุคลากร ในด้านนี้พบว่า การที่รูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายด้านบุคลากร ที่ประกอบไปด้วยการพัฒนาบุคลากรโดยยึดหลักการบริหาร PDCA × 4M's ซึ่งเป็นหลักการในการบริหารบุคลากร กำหนดคุณสมบัติของครูผู้สอนและวิธีการสรรหาและคัดเลือกครูผู้สอน เพื่อให้การเรียนการสอนของโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักการของ สุเมพ เท่งประกิจ (2557: 16) ที่ได้กล่าวว่า การบริหารงานบุคลากรเป็นการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร ซึ่งจะเป็นการดำเนินงานโดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนกำลังคน การสรรหา การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การบำรุงรักษา การพัฒนาบุคลากร การดำเนินการทางวินัย ตลอดจนการให้พ้นจากราชการและผู้บริหารในปัจจุบันจะมีบทบาทกับการบริหารบุคคลในทุกองค์กร โดยให้ได้บุคคลที่เหมาะสม และดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพให้มีปริมาณเพียงพอเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

4. ผลประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายไปปฏิบัติ โดยการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนจีน มีความเห็นว่า การนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายไปปฏิบัติมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการในการสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายอย่างเป็นระบบ โดยนำคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบ และจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้เชี่ยวชาญ และตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการรูปแบบไปปฏิบัติโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประเมินรูปแบบของ ณรงค์ อภัยใจ (2560: 43) ที่กล่าวว่า การประเมินรูปแบบเป็นขั้นตอนที่จะทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมานั้น มีความถูกต้อง สมบูรณ์และน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และการประเมินรูปแบบโดยกลุ่มผู้ใช้รูปแบบ และการประเมินรูปแบบต้องอาศัยข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการวิเคราะห์ วิเคราะห์ได้อย่างลึกซึ้งในการจัดกิจกรรม

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารโรงเรียนจีนในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายและผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

1. ปัจจุบันสถานการณ์ทั้งภายใน ภายนอกชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ที่ส่งผลต่อโรงเรียนจีนไม่มากนักน้อย ในปัจจุบันโรงเรียนจีนในชุมชนที่บริหารจัดการกันเองโดยคน โดยทุนของชุมชนที่เคยมีบทบาทในการพัฒนาเยาวชน ตลอดจนมีบทบาทในการปลูกฝังความรู้และทักษะเพื่อการอ่านออกเขียนได้ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานของความเป็นคนจีนในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม โรงเรียนจีนในปัจจุบันได้พบอุปสรรคที่จำเป็นต้องปรับแก้ไขและพัฒนาในหลายด้าน คือ ครูผู้สอนมีวุฒิการศึกษาที่ไม่สูงและไม่มีความรู้

หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน และทางโรงเรียนไม่มีจัดทำหลักสูตรที่ชัดเจนและเหมาะสมโรงเรียน ส่วนหนังสือเรียนก็ไม่เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน อีกทั้งยังอาคารและสถานที่มีความเก่าแก่มากจนมีอันตรายต่อชีวิตทั้งบุคลากรและนักเรียน และครูผู้สอนไม่ค่อยนิยมในการเลือกใช้และพัฒนาอุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอนจนทำให้โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมอบรมครูผู้สอนในเรื่องการเลือกใช้และพัฒนาอุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอนตามหลักสูตร นอกจากนี้โรงเรียนเงินบางแห่งต้องการการพัฒนาในด้านการบริหารงบประมาณ เนื่องจากโรงเรียนขาดงบประมาณในการดำเนินงานในทุกด้าน รวมทั้งขาดงบประมาณในการจ่ายค่าจ้างให้แก่บุคลากรและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียน การจัดซื้ออุปกรณ์และสื่อในการเรียนการสอน และการก่อสร้างอาคารใหม่ เป็นต้น

2. ได้ทราบรูปแบบการบริหารโรงเรียนเงินในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย โดยใช้โปรแกรมการฝึกอบรม โดยยึดหลักการบริหาร PDCA x 4M's

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเป็นประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนเงินในพื้นที่บนดอยสูงรูปแบบของโรงเรียนเงินทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร ด้านอาคารและสถานที่ ด้านอุปกรณ์และสื่อในการเรียน และด้านงบประมาณ ดังนั้น การนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนเงินในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงรายไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้บริหาร ผู้ก่อตั้งและชุมชนที่จัดตั้งโรงเรียนเงินจำเป็นต้องตระหนักถึงขั้นตอนและกระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบ ทั้งด้านการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบและประเมิน และการพิจารณาผลการตรวจสอบและประเมิน เพื่อการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

1.2 ผลจากการศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนเงินในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาหรือใช้ในทิศทางการบริหารโรงเรียนเงินในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดอื่นที่มีสภาพและบริบทใกล้เคียงกัน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารโรงเรียนเงินในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย และรูปแบบการบริหารโรงเรียนเงินในพื้นที่บนดอยสูงในมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน

2.2 ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารโรงเรียนเงินในพื้นที่บนดอยสูงในจังหวัดเชียงราย และรูปแบบการบริหารโรงเรียนเงินในกรุงเทพมหานคร

2.3 ควรศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระเบียบนักเรียนในโรงเรียนเงินในจังหวัดเชียงราย

2.4 ควรศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการบริหารจัดการของโรงเรียนเงินในจังหวัดเชียงราย

เอกสารอ้างอิง (References)

ณรงค์ อภัยใจ. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาสโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น. 12(1): 32-45.

- มหาวิทยาลัยแม่โจ้. (2551). **ชาติพันธุ์ล้านนา-ฮ่อ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://lanna.mju.ac.th/สืบค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2562>.
- สุเมพ เท่งประกิจ. (2557). **การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 2. การศึกษาค้นคว้าอิสระ** ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- LI MAN. (2564). **วิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนในตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์**. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- Yang Xinxin. (2560). **ต้นทุนด้านการเงิน สังคม วัฒนธรรมกับการดำรงอยู่ของโรงเรียนจีน กรณีศึกษาโรงเรียนจีนประเภทต่าง ๆ ในพื้นที่สูงของจังหวัดเชียงราย. วารสารจีนศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. 10(2): 275-294.
- Zhang Wen. (2563). **วิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนยูนนาน บ้านเทอดไทย ตำบลเทอดไทย อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย**. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

การถอดบทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง
ในภาคการเกษตรและภาคการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
Lessons Learned from Sufficiency Economy Network Management
of the Agricultural and Education Sectors for Sustainable Development

อัจฉรา โยมสินธุ์¹
Atchara Yomsin

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและภาคการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) และการจัดประชุมกลุ่ม (Focus group discussions) ด้วยคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure questions) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า การขับเคลื่อนในภาคการเกษตรเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-based Approach) โดยมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรและมูลนิธิให้การสนับสนุนการขับเคลื่อนผ่านกลไกชุมชน การเกิดขึ้นของเครือข่ายในภาคการศึกษามีลักษณะแบบล่างขึ้นบน (Bottom-up Approach) เครือข่ายต้นแบบส่วนใหญ่เคยผ่านวิกฤต และมีผู้นำตามธรรมชาติแกนนำหรือปราชญ์ชาวบ้านที่ลงมือทำจริงจนเห็นผลสำเร็จ คนในชุมชนจึงทำตามจนเกิดเป็นเครือข่ายย่อย ซึ่งหากได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างเหมาะสมตามบริบทจะช่วยสร้างเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน

ส่วนเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษาขับเคลื่อนโดยกระทรวงศึกษาธิการ ที่มุ่งจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีอุปนิสัยพอเพียง ผ่านการจัดการเรียนรู้การพัฒนาหลักสูตร รวมถึงการสร้างแหล่งเรียนรู้ การเกิดขึ้นของเครือข่ายในภาคการศึกษามีลักษณะจัดตั้งหรือแบบบนลงล่าง (Top-down Approach) เริ่มจากกระทรวงศึกษาธิการสั่งการไปยังหน่วยงานในสังกัดทั่วประเทศ โดยอุปสรรคสำคัญในการขับเคลื่อนเครือข่ายในภาคการศึกษา คือ นโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย และการขาดความต่อเนื่องในการบริหาร โดยเฉพาะเมื่อผู้บริหารหรือครูแกนนำย้ายโรงเรียน

คำสำคัญ (Keywords) : เศรษฐกิจพอเพียง; การพัฒนาที่ยั่งยืน; การบริหารจัดการเครือข่าย

Received: 2023-09-20 Revised: 2023-09-30 Accepted: 2023-10-03

¹ นักวิจัย ศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนและเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ Researcher at Sustainable Development and Sufficiency Economy Studies Center, National Institute of Development Administration (NIDA). E-mail: atcharayomsin.nida@gmail.com

Abstract

This research aimed to examine the lessons learned in managing the Sufficiency Economy Network in the agricultural and education sectors for sustainable development. Qualitative data were collected from in-depth interviews and focus group discussions using semi-structured questions. Purposive sampling techniques were used to obtain a sample of 30 people with experiences and successes as a role model in driving network based on the Sufficiency Economy Philosophy (SEP) in the agricultural and education sectors. The results revealed that driving network in the agricultural sectors based on the SEP typically concentrated on the Area-based Approach, with many government agencies, the private sectors, and organizations providing supports through community network mechanisms. The emergence of networks in the agricultural sectors had a bottom-up nature. Most exemplary community networks went through crises and resolution experiences. The natural leaders were, those successful locally, as a role model for the community. People in the community followed and became a sub-network supported by the government agencies appropriately for the context of community. It created a sustainable community network.

As for driving development on the SEP networks in the education sector, it aimed to cultivate students with sufficiency mindset through the development of the curriculum, created the learning environment and built an academic network with the Ministry of Education and affiliated the agencies playing an important role as the main driving unit. The emergence of the main network in education sector had a top-down nature starting from the Ministry of Education. The main obstacles in driving the development based on the SEP in the education sector were the frequent changes in policies from the Ministry and discontinuity in school management due to the relocation of the school directors or SEP leading teachers.

Keywords: sufficiency economy; sustainable development; network management

บทนำ (Introduction)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy: SEP) เป็นแนวคิดสำคัญที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต และวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยาและคณะ, 2562: 9) พระองค์ทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยให้คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนการใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถือเป็นปรัชญาสากล ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง ประเทศไทยนับเป็นศูนย์กลางองค์ความรู้ทางด้านการวิจัยและนวัตกรรมบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้มากที่สุด การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนานอกจากจะสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจแล้ว ยังสามารถสร้างทุนทาง

ปัญญา รักษาวัฒนธรรมประเพณี สร้างความรัก ความสามัคคีในชุมชนหรือเครือข่ายได้อย่างยั่งยืนด้วย (ชุดิมา บริสุทธิ, 2553: 4) นอกจากนี้ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือสภาพัฒน์ ได้เริ่มการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 เพื่อสานต่อแนวคิดและเชื่อมโยงการขยายผลที่เกิดจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้อย่างหลากหลาย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับและการนำไป ประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง นอกจากนี้ ยังมีแผนยุทธศาสตร์การบูรณาการ การขับเคลื่อนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ.2557-2560) ซึ่งเป็นแผนระยะ 4 ปี (คณะอนุกรรมการ การส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท สำนักงาน คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2558: 19) เพื่อขับเคลื่อนการ พัฒนาบนพื้นฐานของหลักเศรษฐกิจพอเพียงตาม 7 ยุทธศาสตร์ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถบรรลุเป้าหมาย ทั้งด้านการเกษตรและชนบท ด้านการศึกษา ด้านธุรกิจ บริการ การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม และผู้ประกอบการรายย่อย ด้านการต่างประเทศ ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านความมั่นคง และด้าน การบริหารจัดการ

อย่างไรก็ดี การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาเริ่มจากหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ที่ได้รื้อฟื้นเนื้อหาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่หลักสูตรการเรียน การสอน อย่างไรก็ดี พบว่ายังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ไม่ถูกต้องและไม่ชัดเจน เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจ พอเพียง เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ มุ่งเน้นที่กิจกรรมเกษตร การปลูกพืชผักสวนครัว ในโรงเรียน หรือกิจกรรมการออมทรัพย์ แต่ยังไม่ได้มุ่งเน้นการจัดการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ยึดหลักเศรษฐกิจ พอเพียงเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติในการประพฤติตนและการทำกิจกรรมอื่น ๆ ต่อมามีการปรับปรุงหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความชัดเจนในเป้าหมายและคุณภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 และได้ประกาศใช้เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และยังมีการสนับสนุนและ พัฒนาสถานศึกษาให้เป็น “สถานศึกษาพอเพียง” และพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงให้เป็น “ศูนย์การเรียนรู้ตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา” หรือสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบที่มีการพัฒนาดตนเองใน ระดับก้าวหน้า จนเป็นแบบอย่าง ขยายผลสร้างเครือข่ายได้ มีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นพี่เลี้ยง ได้ (ปริยานุช ธรรมปียา, 2558: 5)

ขณะที่การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร มีการส่งเสริมและ ขับเคลื่อนมาอย่างยาวนานโดยหลายหน่วยงาน โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลัก จนเป็นที่ ยอมรับโดยทั่วไปว่าภาคการเกษตรซึ่งเป็นภาคส่วนสำคัญของประเทศไทยมีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงไปปรับใช้อย่างกว้างขวาง ซึ่งเครือข่ายในรูปแบบต่าง ๆ ถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างพลังความ เข้มแข็งจนทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การเชื่อมโยงกันด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างกัน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือทำกิจกรรมร่วมกันในรูปแบบเครือข่ายจะเป็นการเสริมพลังให้ ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง สมดุล และยั่งยืน นอกจากนี้ การพัฒนาตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่ต่างมุ่งพัฒนาและสร้างความสมดุลไปพร้อม ๆ กัน การบริหารจัดการเครือข่ายในภาคการเกษตรและภาค

การศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงสามารถตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างลงตัวในหลายเป้าหมาย

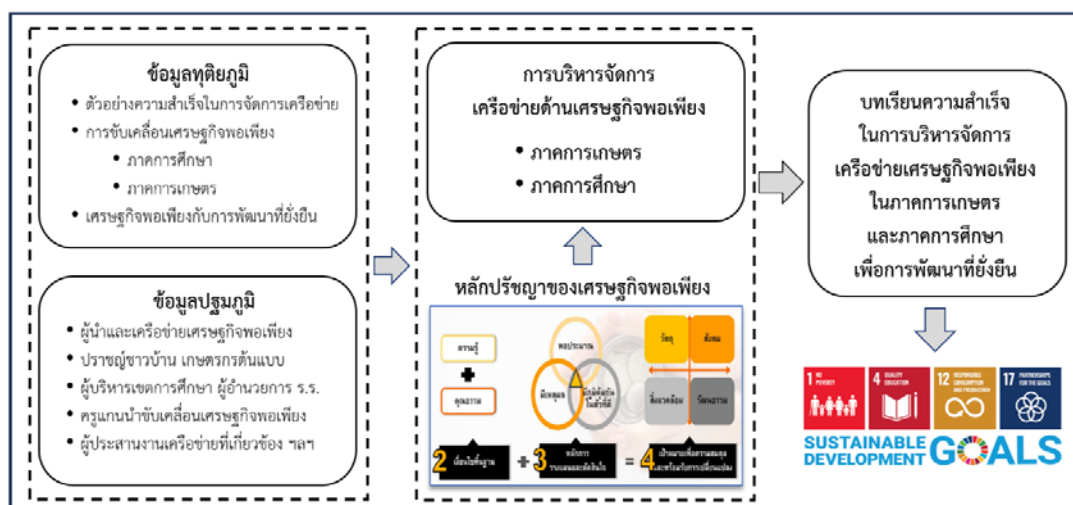
ดังนั้น ย่อมพบว่าความพยายามขับเคลื่อนการพัฒนาบนพื้นฐานของหลักเศรษฐกิจพอเพียงในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมาทำให้เกิดเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงมากมายกระจายอยู่ทั่วประเทศโดยเฉพาะในภาคการเกษตรและภาคการศึกษา แต่ในภาพรวมต้องถือว่ายังขาดข้อมูลและองค์ความรู้ที่ชัดเจนในการบริหารจัดการเครือข่าย รวมทั้งยังขาดความต่อเนื่องในการพัฒนางานวิจัยที่จะเชื่อมโยงเครือข่ายด้านเศรษฐกิจพอเพียงและต่อยอดอย่างเป็นระบบ จึงเป็นที่มาให้ผู้วิจัยสนใจถอดบทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและภาคการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

เพื่อถอดบทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและภาคการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การวิจัยเพื่อถอดบทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและภาคการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนี้ ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ไว้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ที่ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) นี้ มีเนื้อหาครอบคลุมการถอดบทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงใน 2 ภาคส่วนที่มีการขับเคลื่อนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง คือ ภาคการเกษตรและภาคการศึกษา โดยผู้วิจัยถอดบทเรียนความสำเร็จตามองค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 2 เงื่อนไข (ความรู้และคุณธรรม) 3 หลักการแห่งความพอเพียง

(ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี) และ 4 มิติเป้าหมายความสมดุล (วัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม)

1.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและภาคการศึกษา เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์และประสบความสำเร็จในการเป็นต้นแบบหรือเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและภาคการศึกษา ซึ่งเป็นภาคส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ และมีเครือข่ายกระจายอยู่ทั่วประเทศ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในภาคการเกษตรจำนวน 15 คน และผู้ให้ข้อมูลในภาคการศึกษา จำนวน 15 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยนี้เก็บข้อมูลเครือข่ายใน 4 ภูมิภาค โดยภาคการเกษตร ได้แก่ พิจิตร พังงา พระนครศรีอยุธยา และอุบลราชธานี และภาคการศึกษา ได้แก่ ขอนแก่น เชียงใหม่ ภูเก็ต และสุพรรณบุรี

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยนี้ ศึกษาเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดประชุมกลุ่มวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และถอดบทเรียน ตั้งแต่เดือนมกราคม 2565 ถึงมกราคม 2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกการประชุมกลุ่ม ที่ใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure questions) ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบผสมผสานระหว่างโครงสร้างของข้อคำถามและการกำหนดประเด็นคำถามเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลเพิ่มเติมได้อย่างเต็มที่ โดยโครงสร้างคำถามแบ่งเป็น 4 ประเด็นหลัก คือ 1. คำถามข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2. คำถามเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นในการขับเคลื่อนเครือข่าย บทบาทของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการขับเคลื่อนเครือข่าย ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยสนับสนุนในช่วงเริ่มต้นและตลอดช่วงการดำเนินงานเครือข่าย 3. คำถามเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อนเครือข่าย การบูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการขับเคลื่อนหรือเชื่อมโยงเครือข่าย และ 4. คำถามเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญแห่งความสำเร็จในการขับเคลื่อนเครือข่ายอย่างเป็นระบบและข้อมูลเพิ่มเติมอื่น ๆ ที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการให้แก่ผู้วิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary research) อาทิ การพัฒนาบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการสร้างเครือข่าย การพัฒนาและการบริหารจัดการเครือข่าย กรณีศึกษาตัวอย่างเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งและสามารถเป็นแบบอย่างได้ทั้งในภาคการเกษตรและภาคการศึกษา และรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการจัดประชุมกลุ่ม (Focus group discussions) โดยผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร รวมจำนวน 15 คน ประกอบด้วย ประธานและสมาชิกเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ประธานศูนย์เรียนรู้การเกษตรเพื่อชีวิตที่ยั่งยืน ปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน ประธานกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ประธานและสมาชิกเครือข่ายนาแปลงใหญ่ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรพอเพียง เกษตรกรต้นแบบ เกษตรกรในโครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ เจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อ

ประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) สำหรับผู้ให้ข้อมูลในภาคการศึกษา รวมจำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้อำนวยการพิเศษ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูแกนนำ วิทยากรแกนนำขับเคลื่อนเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา อดีตผู้ประสานงานเครือข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยได้ย่อข้อมูล (Data reduction) เพื่อให้ข้อมูลมีความเป็นระเบียบ ตัดข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาออก เหลือไว้เฉพาะข้อมูลที่ต้องการศึกษา แล้วจัดระบบและเชื่อมโยงข้อมูล และทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อสังเคราะห์ความสอดคล้องและความเชื่อมโยงในการบริหารจัดการเครือข่ายกับตามองค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และถอดบทเรียนความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและภาคการศึกษา

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการดำเนินการวิจัยเพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและภาคการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยนี้มีข้อมูลทั่วไปดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ลักษณะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	จำนวน	
ภาคการเกษตร	15	คน
ภาคการศึกษา	15	คน
เพศชาย	17	คน
เพศหญิง	13	คน
มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องมากกว่า 15 ปี	23	คน
มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง 10 – 15 ปี	7	คน
เป็นผู้นำหรือแกนนำเครือข่าย / องค์กร	16	คน
เป็นสมาชิกคนสำคัญในการขับเคลื่อนเครือข่าย	14	คน
ภาคกลาง	7	คน
ภาคเหนือ	8	คน
ภาคใต้	7	คน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	8	คน

โดยสรุป ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาจากภาคการเกษตรจำนวน 15 คน ภาคการศึกษา 15 คน เป็นเพศชาย 17 คน เพศหญิง 13 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเครือข่ายตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่า 15 ปี (ร้อยละ 76.67) และเป็นผู้นำเครือข่ายหรือองค์กรหรือเป็นแกนนำที่เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนเครือข่าย โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากภาคการศึกษาทุกคนมีความเกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อน พัฒนา และการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังมาจากทุกภูมิภาคในประเทศไทย

เครือข่ายการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตร

การรวมกลุ่มกันจนเกิดเป็นเครือข่ายของภาคการเกษตรมักเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่หรือเครือข่ายชุมชน และส่วนใหญ่เกิดจากความพยายามในการแก้ไขปัญหาของชุมชนเองในอดีต เช่น ชุมชนมีปัญหาการแย่งน้ำในการทำเกษตร มีปัญหาดินเสื่อมคุณภาพจากการใช้สารเคมี มีปัญหาหนี้สินทั้งในและนอกระบบ จากราคาผลผลิตต่ำ มีต้นทุนการผลิตสูง ประสบปัญหาจากภัยธรรมชาติ ได้รับผลกระทบจากไฟป่า มีรายได้ไม่เพียงพอจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยว เป็นต้น ความพยายามในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการก่อตัวของเครือข่ายชุมชน การเกิดขึ้นของเครือข่ายการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรจึงมีลักษณะแบบล่างขึ้นบน (Bottom-up Approach) เครือข่ายชุมชนที่สามารถเป็นแบบอย่างได้ส่วนใหญ่จะผ่านประสบการณ์ในการแก้วิกฤตของชุมชน ที่มีผู้นำทางความคิดซึ่งเป็นผู้นำตามธรรมชาติ มีแกนนำหรือปราชญ์ชาวบ้านที่ลงมือทำจริง จนเห็นผลความสำเร็จ สามารถเป็นต้นแบบของชุมชนได้ ชาวบ้านหรือคนในชุมชนที่ต้องการแก้ไขปัญหาของตนเองบ้างจะเริ่มทำตาม เริ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนเกิดเป็นเครือข่ายย่อย ๆ ที่หากได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐตามวิธีที่เหมาะสมกับความเป็นอยู่ในชุมชนอย่างเป็นระบบจะสร้างเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน

สำหรับเครือข่ายภาคการเกษตรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ 3 ขั้น (พึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเอง และรวมกันเป็นกลุ่ม) มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ เครือข่ายชุมชนที่เป็นกรณีตัวอย่างหรือเป็นแบบอย่างที่ดีส่วนใหญ่ มีระดับการปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 2 คือ มีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมเฉพาะของแต่ละกลุ่ม และมีกิจกรรมการเผยแพร่ความรู้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การร่วมกันในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชน โดยการสร้างความร่วมมือกันส่งเสริมการออม การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และมีเพียงบางชุมชนที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในระดับขั้นที่ 3 คือ ขั้นก้าวหน้าจนเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งมากขึ้น จนสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนและปัญหาหนี้สินในชุมชนผ่าน “ธรรมนูญชุมชน” หรือกติกาที่ชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เรียบง่าย ทำได้จริง มีการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดแนวปฏิบัติที่ชัดเจน จนเกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและทัศนคติ และสามารถสร้างกิจกรรมด้านเศรษฐกิจโดยการรวมกลุ่มผู้ผลิตเพื่อการผลิตสินค้าและบริการของชุมชน รวมทั้ง สามารถสร้างสถาบันการเงินชุมชนเล็ก ๆ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนของชุมชนได้ จนเกิดเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญและกลายเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในที่สุด

เครือข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา

เครือข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา อาจสรุปได้ว่าเริ่มต้นจากกระทรวงศึกษาธิการ ได้ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ที่ได้รื้อฟื้นเนื้อหาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่หลักสูตรการเรียนการสอน โดยระบุไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระเศรษฐศาสตร์ ซึ่งกำหนดให้นักเรียนทุกระดับชั้นได้เรียน ส่งผลให้เกิดการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับ “หลักเศรษฐกิจพอเพียง” อย่างแพร่หลายในโรงเรียนทั่วไป โดยกระทรวงศึกษาธิการวางเป้าหมายไว้ว่า เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาแล้ว จะต้องเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 กระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมมือกับหลายภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรอิสระ ในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาทั่วประเทศ โดยมุ่งปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีคุณลักษณะ “อยู่อย่างพอเพียง” โดยได้มีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความชัดเจนในเป้าหมายและคุณภาพของผู้เรียนและ

สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 และได้ประกาศใช้เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เพื่อปลูกฝังและบ่มเพาะผู้เรียนให้ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต

การเกิดขึ้นของเครือข่ายหลักในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษาจึงมีลักษณะแบบบนลงล่าง (Top-down Approach) ที่เริ่มจากกระทรวงศึกษาธิการ ส่งการลงมายังหน่วยงานในสังกัดไล่ตามลำดับตั้งแต่ระดับจังหวัดผ่านสำนักงานศึกษาธิการภาค สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มาถึงโรงเรียน แล้วขยายไปสู่เครือข่ายหน่วยงานนอกสังกัด อาทิ เครือข่ายสมาคมผู้ประกอบการ เครือข่ายครู ศิษย์เก่าและชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา รวมทั้ง ภาคเอกชน และหน่วยงานอื่นๆ ที่เป็นเครือข่ายร่วมพัฒนาโรงเรียนในมิติที่หลากหลาย

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการเครือข่าย

ที่ผ่านมาหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม กระทั่งโรงเรียน หรือชุมชนเอง ต่างมีความพยายามจะขับเคลื่อนการพัฒนาตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกลไกเครือข่าย จนเกิดเครือข่ายมากมายในหลายลักษณะ กระจายอยู่ทั่วประเทศ แต่เครือข่ายส่วนใหญ่ยังไม่เข้มแข็ง โดยปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย

1. ผู้ขับเคลื่อนเครือข่ายไม่เข้าใจและไม่ได้ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง
2. ความไม่สอดคล้องกันของยุทธศาสตร์การพัฒนาและโครงสร้างหน่วยงานในพื้นที่
3. การไม่มีวิสัยทัศน์ร่วมกันอย่างแท้จริง และการขาดธรรมาภิบาลของผู้ขับเคลื่อนเครือข่าย
4. หน่วยงานขับเคลื่อนการพัฒนาในเชิงพื้นที่ มีการกิจซ้ำซ้อน ซ้อนทับกับหน่วยงานอื่น จึงทำให้เกิดการบูรณาการทรัพยากรอย่างเต็มที่
5. การขาดความต่อเนื่องของนโยบาย โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการที่มีการเปลี่ยนนโยบายมีค่อนข้างบ่อย ทำให้โรงเรียนไม่สามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง
6. การขาดความต่อเนื่องในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในภาคการศึกษาที่ผู้บริหารโรงเรียน หรือครูแกนนำที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงย้ายโรงเรียน
7. การขาดความต่อเนื่องในการสร้างความร่วมมือและการสื่อสาร
8. สมาชิกเครือข่ายหรือชุมชนอ่อนแอ ไม่พร้อมจะลงมือปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน ฝักรับความช่วยเหลือ รอสวัสดิการสังคม และพ่ายแพ้ต่อกระแสบริโภคนิยม

ผลการถอดบทเรียนการบริหารจัดการเครือข่ายที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยพบว่า เครือข่ายที่ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติในการบริหารจัดการ จะเป็นเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง โดยสามารถสรุปความสอดคล้องได้ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการถอดบทเรียนความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แยกตามองค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	
แยกตามองค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	
องค์ประกอบที่ 1: เงื่อนไขพื้นฐาน 2 ด้าน	
คุณธรรม	มีจิตสาธารณะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ มีเมตตา
	ขยันหมั่นเพียร อดทน ซื่อสัตย์
	มีความสามัคคี เห็นแก่ส่วนรวม

แนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง		
แยกตามองค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง		
มีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา		
ความรู้	รู้จักตนเอง	รู้ศักยภาพของตนเอง รู้ข้อมูลทรัพยากรพื้นฐานที่มี รู้จุดแข็ง จุดอ่อนของตนเอง
	รู้จักสมาชิก	รู้ศักยภาพของสมาชิก รู้ข้อมูลพื้นฐานของสมาชิก รู้ศักยภาพร่วมของเครือข่าย
	รู้เรื่องที่จะทำ	มีความรู้ที่ถูกต้องในเรื่องที่จะทำ อย่างเช่น ความรู้ใน การทำการเกษตร ความรู้ในการประกอบอาชีพ ความรู้ในการผลิต การขาย การจัดการเรียนการสอน มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเครือข่าย รู้แนวทางการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง
องค์ประกอบที่ 2: หลักการแห่งความพอเพียง 3 ด้าน		
ความพอประมาณ	จัดสรรทรัพยากร ทั้งทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนสิ่งแวดล้อม ทุนวัตถุอย่างพอเหมาะพอดี ใช้ทรัพยากรในชุมชน ในท้องถิ่น ในโรงเรียนในเครือข่ายก่อนแสวงหาทรัพยากรนอกพื้นที่ นอกเครือข่ายเพื่อลดการพึ่งพาจากภายนอก ใช้ศักยภาพของตนเองและสมาชิกให้เต็มประสิทธิภาพ ใช้ศักยภาพร่วมของเครือข่ายให้เกิดประโยชน์สูงสุด	
การมีเหตุผล	กำหนดเป้าหมายเครือข่ายร่วมกัน เพราะการมีเป้าหมายร่วมกันจะช่วยให้เครือข่ายมีเหตุผลมีผลในการทำงานร่วมกัน มีแนวทาง มีแนวปฏิบัติไปทิศทางที่เกื้อกูลกัน	
การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	ศึกษาข้อมูล สารสนเทศเครือข่ายให้ครบถ้วน รอบด้านและรอบคอบ วางแผนการทำงานร่วมกันอย่างรอบคอบ วางแผนการจัดการทรัพยากรร่วมกันอย่างเหมาะสม	
องค์ประกอบที่ 3: ผลลัพธ์ ผลผลิต ผลกระทบที่สมดุลใน 4 มิติ		
มิติวัตถุ	เกิดการใช้ทรัพยากรเครือข่ายอย่างคุ้มค่า ลดการสิ้นเปลือง	
มิติสังคม	เกิดความมั่นคง ความสามัคคี ความสงบสุขในสังคม	
มิติสิ่งแวดล้อม	ลดการเบียดเบียน ทำลายสิ่งแวดล้อม	
มิติวัฒนธรรม	เกิดวัฒนธรรมเครือข่าย วัฒนธรรมการร่วมมือร่วมใจในการพัฒนา ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ	

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักการ
ทรงงาน 23 ข้อ ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ซึ่งสามารถสรุปได้ตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 การบริหารจัดการเครือข่ายตามหลักการทรงงาน 23 ข้อของในหลวงรัชกาลที่ 9

การดำเนินการของเครือข่าย	หลักการทรงงาน
การสร้างเครือข่าย	ระเบิดจากข้างใน แก้ปัญหาจากจุดเล็ก ทำให้ง่าย
เป้าหมายร่วมของเครือข่าย	การมีส่วนร่วม ประโยชน์ส่วนรวม
การบริหารจัดการเครือข่าย	ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีส่วนร่วม ขาดทุนคือกำไร องค์กรรวม ไม่ติดตำรา ภูมิสังคม
การดำเนินงานของเครือข่าย	การมีส่วนร่วม ทำตามลำดับขั้น ไม่ติดตำรา บริการรวมที่จุดเดียว ความเพียร เศรษฐกิจพอเพียง
การพัฒนาเครือข่าย	การมีส่วนร่วม ทำงานอย่างมีความสุข
การสร้างความยั่งยืนของเครือข่าย	รู้ รัก สามัคคี ปลุกป่าในใจคน ความซื่อสัตย์ สุจริต พึ่งพาตนเอง ประโยชน์ส่วนรวม

หลักการทรงงานนี้สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการและการพัฒนาเครือข่ายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ โดยเริ่มต้นจากการระเบิดจากข้างในเพื่อกระตุ้นให้เกิดความตระหนัก ความเต็มใจในการร่วมแรงร่วมใจกันจัดการทรัพยากรหรือแก้ไขปัญหา ซึ่งต้องแก้ปัญหาจากจุดเล็กหรือปัญหาเฉพาะหน้าก่อน และต้องทำให้ง่ายเพื่อให้เกิดกำลังใจในการแก้ไขปัญหาที่ใหญ่ขึ้นตามลำดับ ในการกำหนดเป้าหมายร่วมของเครือข่าย สามารถใช้หลักการมีส่วนร่วมและประโยชน์ส่วนรวมเพื่อระดมสมองและเปิดรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกในการกำหนดทิศทางร่วมกัน สำหรับการบริหารจัดการเครือข่าย ต้องศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ เน้นการมีส่วนร่วม ปลุกฝังจิตสำนึกในการทำงานผ่านหลักขาดทุนคือกำไร มององค์กรรวม ดำเนินการแบบไม่ติดตำรา ยึดภูมิสังคมเป็นฐาน สำหรับการดำเนินงานของเครือข่าย ต้องเน้นการมีส่วนร่วม ลงมือทำตามลำดับขั้น ด้วยความเพียร ไม่ติดตำรา บริการรวมที่จุดเดียว ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติ การพัฒนาเครือข่ายจะเกิดได้จากการมีส่วนร่วม และทำงานอย่างมีความสุข และการสร้างความยั่งยืนของเครือข่ายมาจากการรู้ รัก สามัคคี ของสมาชิก ปลุกป่าในใจคน ความซื่อสัตย์ สุจริต พึ่งพาตนเองได้ และเห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussions)

1. การขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรจะเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-based Approach) จนเกิดเป็นเครือข่ายชุมชนกระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (พ.ศ. 2557-2560) โดยสำนักงาน กปร. ที่ส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบทที่เน้นการพัฒนาพื้นที่ (Area-based Approach) เป็นหลัก โดยมีทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรและมูลนิธิมากมายให้การสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาผ่านกลไกชุมชน ซึ่งการเกิดขึ้นของเครือข่ายในภาคการเกษตรมีลักษณะแบบล่างขึ้นบน (Bottom-up Approach) เครือข่ายภาคการเกษตรที่เป็นต้นแบบส่วนใหญ่มีจุดเริ่มต้นจากความต้องการแก้ไขวิกฤตของชุมชน โดยมีผู้นำที่เข้มแข็ง มุ่งมั่น ลงมือทำจนสำเร็จ ชาวบ้านหรือคนในชุมชนที่ต้องการแก้ไขปัญหาของตนเองบ้างจึงทำตาม เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และกลายเป็นเครือข่าย และเครือข่ายย่อย ๆ ซึ่งหากได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ตามบริบทที่เหมาะสมกับความเป็นอยู่ในชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะ

สร้างเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนิเทศ สนั่นนารี และคณะ (2563: 388 - 404) และ Joanna Smith และ Priscilla Wohlstetter (2006: 250) ที่พบว่าความสัมพันธ์ภายในของสมาชิกเครือข่ายจะมีลักษณะของความสมัครใจที่สามารถนำไปสู่การแลกเปลี่ยนทรัพยากรในการดำเนินงานหรือการตัดสินใจร่วมกันระหว่างสมาชิกภายในเครือข่าย หรือเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาคือหน่วยงานหรือบุคคลไม่สามารถแก้ไขหรือจัดการกับปัญหาดังกล่าวได้โดยลำพัง และยังสอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543: 36-41) ที่ระบุว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสำคัญและเป็นเงื่อนไขในการพัฒนาเครือข่าย จากการทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมทำ

2. การขับเคลื่อนเครือข่ายตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน รวมถึงชุมชนมีคุณลักษณะหรืออุปนิสัย อยู่อย่างพอเพียง ผ่านการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ การประเมินโรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรในวิชาชีพครู การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ เครือข่ายการเรียนรู้ รวมถึง การสร้างแหล่งเรียนรู้ในระดับพื้นที่ ในโรงเรียน โดยมีกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานในสังกัดเป็นหน่วยงานหลัก ซึ่งการเกิดขึ้นของเครือข่ายหลักในภาคการศึกษามีลักษณะแบบเครือข่ายแบบจัดตั้งหรือแบบบนลงล่าง (Top-down Approach) ที่เริ่มจากกระทรวงศึกษาธิการ ส่งการลงมายังหน่วยงานในสังกัดจากส่วนกลางสู่ระดับพื้นที่ ตั้งแต่ระดับจังหวัดผ่านสำนักงานศึกษาธิการภาค สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่ มายังโรงเรียน แล้วขยายไปสู่เครือข่ายนอกสังกัด อาทิ ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายสมาคมผู้ปกครอง เครือข่ายครู ศิษย์เก่า รวมทั้ง ภาคเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เป็นเครือข่ายร่วมพัฒนาโรงเรียนในมิติที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2550: 32-35) ที่ระบุว่าเครือข่ายที่อิงกรอบในทางรัฐประศาสนศาสตร์ จะเกิดจากการจัดรูปแบบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างการทำงานระหว่างหน่วยงาน เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาบางประการ

3. ปัญหาอุปสรรคสำคัญในการบริหารจัดการเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ผู้ขับเคลื่อนเครือข่ายไม่เข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติ จึงไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในดำเนินชีวิตได้อย่างแท้จริง และหน่วยงานขับเคลื่อนการพัฒนาในเชิงพื้นที่ มีภารกิจซ้ำซ้อนทำให้เกิดการบูรณาการทรัพยากรได้อย่างเต็มที่ การขาดความต่อเนื่องในการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในภาคการศึกษาที่ผู้บริหารโรงเรียน หรือครูแกนนำด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงย้ายโรงเรียน การขาดความต่อเนื่องของนโยบาย โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการที่นโยบายในการจัดการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลงบ่อย ทำให้โรงเรียนไม่สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Scheuing (อ้างถึงใน นฤมล นิราทร, 2543: 59-65) ที่ระบุว่า การรักษาพันธกรณีระยะยาวระหว่างสมาชิกของเครือข่ายมีผลสำคัญต่อการปรับปรุงพัฒนาเครือข่าย เพราะเครือข่ายต้องการความผูกพันและการทำงานร่วมกันในระยะยาว

4. ผลจากการถอดบทเรียนความสำเร็จในการบริหารจัดการเครือข่ายเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและการศึกษา ผู้วิจัยยังพบว่า การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการเครือข่ายทั้งในภาคการเกษตรและภาคการศึกษาจะสร้างความเข้มแข็งให้แก่สมาชิกและเครือข่ายได้อย่างแท้จริง จากการใช้คุณธรรมนำความรู้ นอกจากนี้ การมีเครือข่ายที่บริหารจัดการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกระจายอยู่ทั่วประเทศจะตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างน้อย 4 เป้าหมาย ได้แก่

เป้าหมายที่ 1: ขจัดความยากจน เป้าหมายที่ 4: การศึกษาที่มีคุณภาพ เป้าหมายที่ 12: การผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน และเป้าหมายที่ 17: หันส่วนเพื่อการพัฒนา

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการถอดบทเรียนเครือข่ายในภาคการเกษตรและภาคการศึกษาที่ประสบความสำเร็จ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ แนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายตามตามองค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เริ่มต้นจาก 2 เงื่อนไข (ความรู้และคุณธรรม) 3 หลักการแห่งความพอเพียง (พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี) และความสมดุลใน 4 มิติ (สังคม วัตถุ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม) ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นแผนภาพที่ 2 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการเครือข่าย

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานภาครัฐควรจัดให้มีเจ้าภาพเป็นแกนหลักในการแสวงหา สร้างและส่งเสริมเครือข่ายในพื้นที่ทั้งในภาคการเกษตรและภาคการศึกษา และกำหนดเป็นนโยบายและผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการที่ขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่จะต้องบูรณาการหลักคิด หลักปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง โดยครูจะต้องเข้าใจหลักคิด หลักปฏิบัติและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองให้ได้

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่ายจะต้องสร้างรากฐานการพัฒนาเพื่อสนับสนุนการทำงานของเครือข่ายเชิงลึกอย่างบูรณาการ อย่างเช่น การให้สินเชื่อเพื่อการพัฒนาควบคู่กับการฝึกอบรม พัฒนาอาชีพผ่านธนาคารออมสินหรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร การใช้ความรู้ที่ถูกต้องในการพัฒนาคุณภาพดินโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การปรับโครงสร้างพื้นฐานโดยกรมชลประทาน กรมการพัฒนาชุมชน การทำระบบเทคโนโลยีโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลางโดยภาคเอกชน เป็นต้น

1.3 หัวใจสำคัญที่สุดในการบริหารจัดการเครือข่ายตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ผู้ขับเคลื่อนเครือข่ายจะต้องมีคุณธรรม มีความรู้ ความเข้าใจ และยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต รวมทั้งนำไปใช้เป็นหลักคิด หลักปฏิบัติในการจัดการเครือข่ายอย่างจริงจัง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

การบริหารจัดการเครือข่ายตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะสร้างความสมดุล ความมั่นคง และความเข้มแข็งให้แก่เครือข่ายและสังคมได้อย่างแท้จริงในทุกภาคส่วน และยังตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่งการบริหารจัดการเครือข่ายตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในภาคการเกษตรหรือภาคการศึกษาเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปจึงสามารถขยายขอบเขตการศึกษาไปยังเครือข่ายภาคธุรกิจ ภาคบริการ ภาคการท่องเที่ยว หรือภาคอุตสาหกรรมซึ่งเป็นภาคส่วนที่สำคัญในการขับเคลื่อนประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง (References)

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). **การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ: บริษัท ชัคเชส มีเดีย.
- คณะกรรมการการส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.). (2558). **คู่มือการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการเกษตรและชนบท และด้านความมั่นคง**. กรุงเทพฯ: หจก.อรุณการพิมพ์.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริยานุช ธรรมปิยา. (2562). **ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง... สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ: บริษัท ออลปรีนท์ เซ็นเตอร์ จำกัด.
- ชุตินา บริสุทธิ. (2553). **การนำหลักปฏิบัติของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต ของประชาชนในเขตพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลมาบโป่ง อำเภอบางบาล จังหวัด ชลบุรี**. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทั่วไป. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิเทศ สนั่นนารี และคณะ. (2563). **การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชนของวัดและชุมชนในจังหวัดขอนแก่น**. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์* มจร. 8(2): 388-404.
- นฤมล นิราทร. (2543). **การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปริยานุช ธรรมปิยา. (2558) **การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา (พ.ศ.2549-2557)**. พิมพ์ครั้งที่ 2: กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ้ง จำกัด.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550). **เครือข่าย : นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- Marin, A. and Wellman, B. (2011). "Social network Analysis: An Introduction." In Scott, J. and Carrington, P.J., Eds., **The Sage Handbook of Social Network Analysis**. Edited by. (pp. 11-25). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Smith, J. and Wohlsetter, P. (2006). Understanding the different faces of partnering: a Typology of public-private partnerships. *School Leadership and Management*. 26(3): 249-298.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย

Factors Affecting Academic Administration of Educational Institutions under
the Office of Chiang Rai Education Service Area

सरारत्न प्लोदทอง¹ จินตนา จันทรเจริญ² ธิตติอาภา ตั้งคำวานิช³
Sarat Plodthong, Jintana Chanchaoen, Thitiarpha Tangkawanich

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านผู้บริหาร ด้านครูผู้สอน ด้านงบประมาณ ด้านผู้ปกครองและชุมชน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย 2) เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย 3) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านผู้บริหาร ด้านครูผู้สอน ด้านงบประมาณ ด้านผู้ปกครองและชุมชน ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 335 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ค่าเฉลี่ยปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย คือ ด้านผู้ปกครองและชุมชนโดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .39 ด้านผู้บริหาร โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .24 ด้านครูผู้สอน โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .33 และด้านงบประมาณ โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .34

2. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย โดยรวมอยู่ในระดับ มาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .35

3. ปัจจัยด้านผู้บริหาร ด้านครูผู้สอน ด้านงบประมาณ และด้านผู้ปกครองและชุมชน สามารถทำนายการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย ได้ร้อยละ 74 ปัจจัยทุกด้านสามารถทำนายการบริหารงานวิชาการ อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติระดับ. 05

คำสำคัญ (Keywords) : การบริหาร; งานวิชาการ; สถานศึกษา

Received: 2023-09-16 Revised: 2023-10-01 Accepted: 2023-10-04

¹ สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงราย Master of Educational Administration, Graduate School , Chiangrai College. E-mail: nulek.18062534@gmail.com

² อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Chiangrai College. E-mail: jintana@crc.ac.th

³ อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยาลัยเชียงราย Lecturer of Chiangrai College. Corresponding author E-mail: thitiarpha.tangkawanich@crc.ac.th

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) the factors of the executives, teachers, budgets, parents and communities, 2) their academic administration at the schools in the office of the Chiang Rai Secondary Educational Service Area and 3) the factors of the executives, teachers, budgets, parents and communities, affecting the academic administration. The samples consisted of 335 people. Data were analyzed by statistics, mean, standard deviation, correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The research showed the results below.

1. The average factors affecting the academic administration in the affiliated educational institutions under the Secondary Educational Service Area Office in Chiang Rai province, namely, were the parent side with the mean = 4.40 and the standard deviation = .39; the executive side with the mean = 4.36 and the standard deviation = .24; the teacher side with the mean = 4.33 and the standard deviation = .33; and the budget with the mean = 4.32 and standard deviation = .34

2. Academic administration in educational institutions under the office of the Secondary Educational Service Area, Chiang Rai province, overall was at a high level with the mean = 4.22 and the standard deviation = .35

3. The factors of the executives, teachers, budgets, and parents and communities were able to predict academic administration of schools under the office of the Chiang Rai Secondary Educational Service Area at 74 percent. All factors were able to predict the academic administration with statistical significance at .05

Keywords: administration; academic work; educational institutions

บทนำ (Introduction)

การบริหารงานวิชาการ เป็นความจำเป็นที่คณะครูที่มงานหรือแม้แต่คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาต้องมีส่วนร่วมในการบริหารตั้งแต่การแสดงความคิดเห็นการวางแผนการตัดสินใจการปฏิบัติการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลทั้งนี้เพื่อประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการทั้งในเชิงคุณภาพ และปริมาณที่มีต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหาร จะต้องให้การสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรกิจกรรมการบริหารงานวิชาการ (จันทรานี สงวนนาม, 2553: 148) ครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่บรรลุเป้าหมาย โดยครูจะต้องเป็นผู้มีความรู้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนเมื่อมีปัญหา ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ มีความรู้สึกที่ดีรักและเมตตากรุณาต่อนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี พัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาอย่างสูงสุด (แกร่งกล้า สุวรรณโพล, 2560: 100)

สถานศึกษามีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากร ในสถานศึกษา โดยมีการวางแผนในการใช้งบประมาณ และจัดสรรเงินงบประมาณไปในแต่ละด้าน และมีการวางแผนการ

ปฏิบัติงานในการใช้จ่ายทรัพยากรนั้น ๆ ด้วยสถานศึกษาจะต้องบริหารเงินงบประมาณ และเงินนอกงบประมาณมาใช้จัดสรรการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ อย่างเหมาะสมและพอเพียง (สุชาติ ธารชาติ, 2559: 92) งบประมาณ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดและมีการวางแผนการปฏิบัติงานในการใช้จ่ายทรัพยากรงบประมาณนั้นอย่างคุ้มค่ามากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณภาพและประสิทธิภาพมากที่สุดจากการจัดการงบประมาณ (ณัฐธิดา งามตา, 2561: 72)

การจัดการศึกษาของสถานศึกษาควรให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเป็นผู้ส่งเสริมส่งเสริมสนับสนุน ร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสม ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในงานวิชาการ มีการส่งเสริมสนับสนุนและติดตามการเรียนรู้ของนักเรียน สถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้นมีความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างบ้านกับสถานศึกษาควรมีผลในทางบวก (ดวงแข มานะปรีชางามเลิศ, 2562: 92) การบริหารงานวิชาการ เป็นกระบวนการดำเนินกิจกรรมในสถานศึกษา เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุดโดยสนองความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน งานวิชาการเป็นกิจกรรมการจัดการเกี่ยวกับงานด้าน หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล และงานนิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้การจัดการเรียนให้ผู้เรียนมีความสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสุข บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต่อไป

หัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาทุกระดับ และบทบาทสำคัญของสถานศึกษา คือ หลักสูตรและการบริหารงานหลักสูตรบริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการปรับปรุง หลักสูตรโดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การศึกษา (อริวัฒน์ พันธรัตน์, 2562: 52)

กระบวนการสำคัญในการประเมินความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ คือ การวัดผลและประเมินผลซึ่งจะช่วยตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนและช่วยให้ครูผู้สอนรู้ข้อบกพร่องหรือความก้าวหน้าของผู้เรียนทำให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้และวิธีการแก้ปัญหาหรือพัฒนา ให้เหมาะสม ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ (อาทิตยา โชคดีวัฒนา, 2561: 31)

กระบวนการทำงานที่มุ่งสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครูผู้สอนซึ่งจะยังผลสู่เป้าหมายสูงสุดคือผู้เรียนมีคุณภาพดังจุดมุ่งหมายของการศึกษาและในขณะเดียวกันการนิเทศการศึกษาต้องพิจารณาในเรื่องการพัฒนากลุ่มคนผู้ร่วมงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูให้มีความรู้ความสามารถนำความรู้ความสามารถของตนเองมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หรือเป็นกระบวนการทำงานที่มุ่งสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครูซึ่งจะยังผลสู่เป้าหมายสูงสุด คือ งานนิเทศการศึกษา (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2550: 148)

จากการทบทวนวรรณกรรมปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการมีหลายปัจจัยมีทั้งปัจจัย ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ (อาทิตยา โชคดีวัฒนา, 2561) พบว่าปัจจัยที่ส่งผล ต่อการบริหารงานวิชาการ คือ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครู ปัจจัยด้านสภาพทั่วไปของสถานศึกษา และ (ไทยพนา ป้อมหิน, 2562) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลต่อการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ ปัจจัยด้านคุณภาพการสอนของครู ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านผู้นำของผู้บริหารผลปรากฏว่าปัจจัยที่ส่งผล

ต่อการบริหารงานวิชาการ คือ ปัจจัยด้านคุณภาพการสอนของครู ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ปัจจัยด้านงบประมาณ และปัจจัยด้านผู้นำของผู้บริหาร ปรีนา เหล่าหลาด (2557) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ คือ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการศึกษา ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน และปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่องานบริหารงานวิชาการ ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ และ (สุชาติ ถาวรชาติ, 2559) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ คือ ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ปัจจัยด้านอาคารสถานที่ และปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่องานบริหารงานวิชาการ คือ ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ปัจจัยด้านงบประมาณ จะเห็นได้จากการศึกษาที่ผ่านมาทั้งปัจจัยที่ส่งผลและไม่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย โดยมุ่งหวังว่าเป็นแนวทางเพื่อสนับสนุน ปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาตรงตามหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อประโยชน์ในการจัดการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

งานวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามรายละเอียด ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย
 - 1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษานักวิชาการหลายท่าน ได้เสนอแนวคิดไว้แนวคิดที่มีทั้งสัมพันธ์และไม่สัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยจะขอนำเสนอ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการสังเคราะห์เพื่อสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริการงานวิชาการ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อ การบริหารงานวิชาการ	หนึ่งฤทัย ทารธรรม (2553)	มณูญ พันธุ์หล่อ (2553)	ศิริณี มะแะ (2554)	สมเกียรติ มาลา (2554)	พระมหาบุญเสริม (2554)	นิตยา แสนสุข (2556)	เชสมสร ไข่งศรี (2557)	สุชาดา ถาวรชาติ (2558)	ปภาณย์ ดอกดวง (2559)	ฤทัยรัตน์ บุญอินทร์ (2559)	อาทิตย์ญา โชคดีวัฒนา (2561)	ไทยพนา ป้อมหิน (2562)	ความถี่
1.ด้านผู้บริหาร	/	/	/	/		/	/	/	/	/	/	/	11
2.ด้านครูผู้สอน	/	/		/		/	/	/	/	/	/	/	11
3.ด้านงบประมาณ		/	/	/		/	/	/	/	/		/	9
4.ด้านผู้ปกครองและชุมชน		/		/		/	/	/	/	/		/	8
5.ด้านสภาพแวดล้อม										/			1
6.ด้านอาคารสถานที่				/	/	/	/	/					5
7.ด้านบรรยากาศของโรงเรียน			/										1
8.ด้านสื่อและเทคโนโลยี	/					/	/	/	/				5

จากการศึกษาปัจจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษามีทั้งสัมพันธ์และไม่สัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการผู้วิจัยจึงนำตัวแปรเหล่านี้มาศึกษาความสัมพันธ์การบริหารงานวิชาการในบริบทของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เชียงราย ได้ปัจจัยที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้ ด้านผู้บริหาร ด้านครูผู้สอนด้านงบประมาณ ด้านผู้ปกครองและชุมชน

ในการวิจัยครั้งนี้ขอบข่ายงานบริหารวิชาการ ได้อาศัยองค์ประกอบหลักและตัวชี้วัดในการบริหารงานวิชาการจากการสังเคราะห์กิจกรรมที่สอดคล้องกับงานวิชาการในสถานศึกษา โดยผู้ศึกษาวิจัยได้รวบรวมกิจกรรมการบริหารงานวิชาการจากทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 สังเคราะห์เพื่อสรุปขอบข่ายงานวิชาการของสถานศึกษา

งานวิชาการ / นักวิชาการ	จันทร์ณี สงวนนาม (2553)	จารุณี เก้าเอียน (2557)	จิตติมา วรณศรี (2557)	สัมมา รณินธ์ (2560)	ณัฐธิดา งามตา (2561)	ดวงแข มานะปรีชางาม เลิศ (2562)	ความถี่
1. การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น					/	/	2
2.การวางแผนด้านวิชาการ			/		/	/	3
3.การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	/	/	/	/	/	/	6
4.การจัดการเรียนการสอน	/	/		/	/	/	5
5.การพัฒนากระบวนการเรียนรู้			/		/	/	3

งานวิชาการ / นักวิชาการ	จันทร์นี้ สจวนนาม (2553)	จารย์นี้ เก้าเอียน (2557)	จิตินา วรณศิริ (2557)	สัมมา รัตนธิย (2560)	ณัฐิดา งามตา(2561)	ดวงแจะ มานะปริชางม เลิศ (2562)	ความถี่
6.การวัดและประเมินผล และดำเนินการเทียบผล การเรียนรู้		/	/	/	/	/	5
7.การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาใน สถานศึกษา	/		/		/	/	4
8.การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งการเรียนรู้			/		/	/	3
9.การนิเทศการศึกษา	/	/	/		/	/	5
10.การแนะแนว				/	/	/	3
11.การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในและ มาตรฐานการศึกษา	/			/	/		3
12.การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทาง วิชาการ				/	/	/	3
13.การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	/	/	/			/	4

จากการศึกษาขอบข่ายงานวิชาการด้านต่าง ๆ ข้างต้นนั้นผู้วิจัยได้คัดเลือกขอบข่ายของงานวิชาการในแต่ละด้านโดยการพิจารณาจากค่าความถี่ของขอบข่ายงานวิชาการจากผลการศึกษาของนักวิชาการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552-2560 และใช้เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกขอบข่ายงานวิชาการ คือ มีค่าความถี่เท่ากับ 5 ขึ้นไป ดังนั้นด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านการนิเทศการศึกษา

1.2 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูโรงเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย 3 จำนวน 41 โรงเรียน รวมจำนวน 2,429 คน ในปีการศึกษา 2563

กลุ่มตัวอย่างงานวิจัย คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย ปีการศึกษา 2563 จำนวน 335 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie และ Morgan (1970: 607-610) ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random) โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 50 ของโรงเรียนแต่ละขนาดดังนี้โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จับลากสุ่มอย่างง่าย ได้จำนวน 3 โรงเรียนจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 145 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ จับลากสุ่มอย่างง่าย ได้จำนวน 5 โรงเรียน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 85 คน โรงเรียนขนาดกลาง จับลากสุ่มอย่างง่าย ได้จำนวน 12 โรงเรียน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 100 คน โรงเรียนขนาดเล็กจับลากสุ่มอย่างง่าย ได้จำนวน 1 โรงเรียน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 5 คนจากนั้นผู้วิจัยนำรายชื่อครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย ปีการศึกษา 2563 ของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแต่ละขนาดมาจั่วสุ่ม เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างจนครบจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 335 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยใช้พื้นที่ในการวิจัย คือ โรงเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย จำนวน 21 โรงเรียน

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการระหว่าง เดือน พฤษภาคม พ.ศ.2565 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามปัจจัย ด้านผู้บริหาร มีค่าความเชื่อมั่น 0.92 ด้านครูผู้สอน ค่าความเชื่อมั่น 0.91 ด้านงบประมาณ ค่าความเชื่อมั่น 0.84 ด้านผู้ปกครองและชุมชน ค่าความเชื่อมั่น 0.92 และแบบสอบถามการบริหารงานวิชาการ มีค่าความเชื่อมั่น 0.95

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเชียงรายถึงอธิการบดี เพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถาม และขอความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากภาควิชาบริหารการศึกษาวิทยาลัยเชียงรายไปขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย ในการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

3.3 ขอหนังสือนำส่งแบบสอบถามจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย ถึงผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำส่งกลุ่มตัวอย่าง

3.4 เก็บแบบสอบถามคืนโดยขอความอนุเคราะห์ให้ครูผู้สอนส่งแบบสอบถามที่ผู้บริหารสถานศึกษาและขอความกรุณานำส่งที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย แล้วผู้วิจัยไปรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างสถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์ระดับปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยกำหนดเกณฑ์แปลความหมายในด้านต่าง ๆ

4.3 วิเคราะห์ระดับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

4.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เป็นปัจจัยกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาด้วยค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson correlation coefficient)

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปีมากที่สุด จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 55.22 ส่วนระดับการศึกษา พบว่า จบระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 263 คน คิดเป็นร้อยละ 78.50 ตำแหน่งการทำงานของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน 292 คน คิดเป็นร้อยละ 87.16 ส่วนกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปีมากที่สุดจำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 32.54

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.35$ SD=.21) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผู้ปกครองและชุมชน ($\bar{X}=4.40$ SD=.39) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ($\bar{X}=4.36$ SD=.24) ปัจจัยด้านครูผู้สอน ($\bar{X}=4.33$ SD=.33) ส่วนปัจจัยด้านงบประมาณ ($\bar{X}=4.32$ SD=.34) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวม (n=335)

ที่	ปัจจัย	$\bar{x}$	SD	ระดับ
1	ด้านผู้บริหาร	4.36	.24	มาก
2	ด้านครูผู้สอน	4.33	.33	มาก
3	ด้านงบประมาณ	4.32	.34	มาก
4	ด้านผู้ปกครองและชุมชน	4.40	.39	มาก
	รวม	4.35	.21	มาก

3. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เชียงราย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$ SD=.35) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านงานหลักสูตรและการบริหารงานหลักสูตร ($\bar{X}=4.32$ SD=.41) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านงานวัดผลและประเมินผล ($\bar{x}=4.10$ SD=.53) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและระดับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เชียงราย โดยภาพรวม (n=335)

ที่	การบริหารงาน	$\bar{x}$	SD	ระดับ
1	ด้านงานหลักสูตรและการบริหารงานหลักสูตร	4.32	.41	มาก
2	ด้านงานจัดการเรียนการสอน	4.17	.50	มาก
3	ด้านงานวัดผลและประเมินผล	4.10	.53	มาก
4	ด้านงานนิเทศการศึกษา	4.27	.34	มาก
	รวม	4.22	.35	มาก

4. พิจารณาค่าความสัมพันธ์พบว่าปัจจัยที่ใช้หาความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย คือ ปัจจัยด้านผู้บริหาร(x_1) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการ ($r=.76$, $p<0.1$) ปัจจัยด้านครูผู้สอน (x_2) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงาน วิชาการ ($r=.81$, $p<0.1$) ปัจจัยด้านงบประมาณ(x_3) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการ ($r=.62$, $p<0.1$) และ ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน(x_4) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการ ($r=.72$, $p<0.1$) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านงบประมาณ และปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชนกับการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย (n=335)

ปัจจัย	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	Y ₀
ด้านผู้บริหาร x ₁	1				
ด้านครูผู้สอน x ₂	.799**	1			
ปัจจัยด้านงบประมาณ x ₃	-.836**	.771**	1		
ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน x ₄	.820**	.745**	.787**	1	
Y	.763**	.818**	.622**	.720**	1

5. เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยรูปแบบคะแนนมาตรฐาน พบว่า ตัวพยากรณ์มีค่า Beta สูงสุด คือ ปัจจัยด้านครูผู้สอน (x₂) =.68 ปัจจัยด้านผู้บริหาร(x₁) =.23 ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน(x₄) .14 และปัจจัยด้านงบประมาณ(x₃) -1.88 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 แสดงว่า ด้านครูผู้สอนมีความสำคัญเป็นอันดับแรกในการพยากรณ์ รองลงมา คือ ด้านผู้บริหาร ด้านงบประมาณ และ ด้านผู้ปกครองและชุมชน ตามลำดับ ดังตารางที่ 6

เมื่อนำมาสร้างสมการพยากรณ์ได้สมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$Y = 1.045 + .68 (x_2) + .23 (x_1) + .14 (x_4) + -1.88 (x_3)$$

ตารางที่ 6 แสดงการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย

ตัวแปรพยากรณ์	B	S.E.	Beta	t	Sig.
ปัจจัยด้านครูผู้สอน (x ₂)	.68	.026	.81	25.75	.00
ปัจจัยด้านผู้บริหาร(x ₁)	.23	.38	.30	6.06	.00
ปัจจัยด้านงบประมาณ(x ₃)	-1.88	.38	-.27	-4.98	.00
ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน(x ₄)	.14	.35	.22	4.18	.00
R = .85 R ² =.74			S.E. = .27		
Constant = 1.045					

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย มีข้อค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ และสมมติฐานการวิจัยดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.35 SD=.21) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านผู้ปกครอง ปัจจัยด้านงบประมาณ และปัจจัยด้านครูผู้สอน มีประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปราย ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านผู้บริหาร (x_1) ผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x}=4.36$ $SD=.24$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและนำไปพัฒนาในการศึกษาถัดไป ($\bar{x}=4.63$ $SD=.50$) ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงานวิชาการ เนื่องด้วยผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้การบริหารงานวิชาการไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ประสานความร่วมมือในการสนับสนุนงบประมาณจากผู้ปกครอง ไม่ว่าจะเป็นในด้านการขอความร่วมมือในด้านทุนทรัพย์ วัสดุ ครุภัณฑ์ ซึ่งผู้บริหารมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันวางแผนกับผู้ปกครองเพื่อพัฒนางานวิชาการ เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากร และการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมและพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ นิตยา แสนสุข (2556) พบว่า ปัจจัยการบริหารงานวิชาการกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 โดยรวมเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ปวีณา เหล่าหลาด (2557) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวมเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา และ อธิวัฒน์ พันธุ์รัตน์ (2562) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 โดยรวมเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษา

1.2 ปัจจัยด้านครูผู้สอน (x_2) โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x}=4.33$ $SD=.33$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูผู้สอนมีความรู้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x}=4.60$ $SD=.52$) เนื่องด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นตัวบ่งบอกถึงคุณภาพในการบริหารวิชาการของสถานศึกษานั้นๆ ครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพของการบริหารงานวิชาการด้วยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่างๆ ให้สมบูรณ์ที่สุด และมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ไทยพนา ป้อมหิน (2562) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 โดยรวมเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านครูผู้สอน และเชชมสร โข่งศรี (2557) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ด้านครูผู้สอนอยู่ในระดับมาก

1.3 ปัจจัยด้านงบประมาณ (x_3) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.32$ $SD=.34$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการจัดสรรงบประมาณสอดคล้องกับสภาพความต้องการด้านวิชาการของสถานศึกษา และสถานศึกษามีการเบิกจ่ายเป็นไปอย่างโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ($\bar{x}=4.16$ $SD=.69$) งบประมาณมีความสำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของวิชาการเป็นเครื่องมือ ในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการจัดสรรทรัพยากรโดยมีการวางแผนในการใช้และจัดสรรเงินงบประมาณไปในแต่ละด้านและมีการวางแผนการปฏิบัติงาน มาใช้จัดสรรการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ นิตยา แสนสุข (2556) พบว่า ปัจจัยการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ด้านงบประมาณ อยู่ในระดับมาก และ อธิวัฒน์ พันธุ์รัตน์ (2562) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 โดยรวมด้านปัจจัยด้านงบประมาณ อยู่ในระดับมาก

1.4 ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน (x_4) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.40$ $SD=.39$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะและแนวคิดในการจัดการศึกษา ($\bar{x}=4.53$ $SD=.53$) มีผู้ปกครองและชุมชนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการศึกษา รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน จึงเป็นส่วนหนึ่งให้ผู้ปกครองนักเรียนและครูได้มีส่วนปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังนั้นสถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆของโรงเรียนในรูปแบบต่างๆต่อผู้ปกครองและชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ มนูญ พันธุ์หล่อ (2553) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนกลุ่มที่ 1 ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน อยู่ในระดับมากและ นิตยา แสนสุข (2556) พบว่า ปัจจัยการบริหารงานวิชาการกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวมเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก คือ ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน

2. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมพบว่าการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่อยู่ในสถานศึกษา มีความมุ่งมั่น ตั้งตัวและตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา หรือหัวใจสำคัญของสถานศึกษา ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็น ผู้ที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต้องมีการเตรียมความพร้อมใน เรื่องนโยบายที่มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพและเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนการสอน ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นิตยา แสนสุข (2556) พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก และ เข้มสมศรี โข่งศรี (2557) พบว่า การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3. ผลวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และสร้างสมการพยากรณ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านครูผู้สอน (x_2) ปัจจัยด้านผู้บริหาร (x_1) ปัจจัยด้านงบประมาณ (x_3) และปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน (x_4) เป็นปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ 0.5 มีค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์พหุคูณสะสม เท่ากับว่าสามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาได้ร้อยละ 74 และสร้างสมการพยากรณ์การบริหารงานวิชาการในรูปแบบคะแนนดิบได้ ดังนี้

$$Y = 1.045 + .68(x_2) + .23(x_1) + .14(x_4) + -1.88(x_3)$$

พบว่า ปัจจัยด้านครูผู้สอน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครู คือ ผู้ปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ และ ครู คือ ผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์และมีความใกล้ชิดกันมากที่สุดกับนักเรียนมาก ครูจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ครูให้สมบูรณ์ที่สุด และพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ครูเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร มีการใช้สื่อเทคโนโลยีและสร้างนวัตกรรม วัดและประเมินผล การเรียนสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ มีการทำวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาการเรียนการสอน และเป็นผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

นิตยา แสนสุข (2556) พบว่า ปัจจัยส่งผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านครูผู้สอน, อธิวัฒน์ พันธุ์รัตน์ (2562) พบว่า ปัจจัยส่งผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านครูผู้สอน (X_2)

ในส่วนของการพยากรณ์ด้านงบประมาณ ที่ทำนายการบริหารงานวิชาการมีค่าเป็นลบ แสดงถึงแม้ว่าปัจจัยด้านงบประมาณ ไม่เพียงพอ แต่การบริหารงานวิชาการก็สามารถดำเนินการไปได้ด้วยดีแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนสามารถบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาไปในทางที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไชยพนา ป้อมหิน (2562) ได้ทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 ได้แก่ ปัจจัยด้านคุณภาพการสอนของครู ปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านผู้นำของผู้บริหาร

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

1. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เชียงราย โดยรวมอยู่ในระดับ มาก
2. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย โดยรวมอยู่ในระดับ มาก
3. ปัจจัยผู้บริหาร ปัจจัยครูผู้สอน ปัจจัยด้านงบประมาณ และปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เชียงราย อยู่ในระดับค่อนข้างสูง
4. ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านงบประมาณ และปัจจัยด้านผู้ปกครองและชุมชน ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติระดับ. 05

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ปัจจัยการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านผู้บริหาร ด้านครูผู้สอนด้านงบประมาณ ด้านผู้ปกครองและชุมชน ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงาน วิชาการ ดังนั้นควรให้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการบริหารงานวิชาการ นำปัจจัยเหล่านี้ ไปใช้เพื่อวางแผนปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย
 - 1.2 จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อสร้างสมการพยากรณ์ พบว่า ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยปัจจัยด้านผู้บริหาร ด้านผู้ปกครองและชุมชน ปัจจัยด้านงบประมาณ เป็นปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาได้ เพื่อให้การบริหารงานวิชาการมีคุณภาพจึงควรส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน พัฒนาผู้บริหารให้เป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพสูง สนับสนุนให้ผู้ปกครองมีการติดตามเอาใจใส่นักเรียนอยู่เสมอ ให้ตรงตามความต้องการของงานวิชาการ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการแนวทางการบริหารงานวิชาการจากปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานวิชาการ ในสถานศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการการบริหารงานวิชาการ

เอกสารอ้างอิง(References)

- แกร่งกล้า สุวรรณโพล. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาเอกชน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- เชสมสร โข่งศรี. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยกำแพงเพชร.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2553). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่3. นนทบุรี: บุ๊คพอยท์.
- จารุณี แก้วเย็น. (2557). เทคนิคการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่2. สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์.
- จิตติมา วรรณศรี. (2557). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- ณัฐริดา งามตา. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 36 สหวิทยาเขตอินโขง. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ดวงแข มานะปรีชางามเลิศ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ไทพนา ป้อมหิน. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนครพนม.
- นิตยา แสนสุข. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ปภาณีย์ ดอกดวง. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา แก่งโนนกาเร็น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ปวีณา เหล่าลาด. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- พระมหาบุญเสริม. ธมมทินโน (ทองศรี). (2554). **ปัจจัยและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนป้อมนาคราชวิทยานนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1.** ปรินญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มนูญ พันธุ์หล่อ. (2553). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน กลุ่มที่ 1.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2550). **การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ
- ฤทัยรัตน์ บุญอินทร์ (2559). **ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3.** ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- ศิริภาณี มะแอ. (2554). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนนวมินทราชินูทิศสวนกุหลาบวิทยาลัยปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมเกียรติ มาลา. (2554). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาลสังกัดเทศบาลสังกัดเทศบาลเมืองกำแพงเพชร.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยกำแพงเพชร
- สัมนา รณิธย์ (2560). **การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2.** หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- สุชาดา ถาวรชาติ. (2559). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- หนึ่งฤทัย หาธรรม. (2553). **ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 3.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- อาทิจิยา โชคดีวัฒนา. (2561). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัด ตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด.** หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อริวัฒน์ พันธุ์รัตน์. (2562). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>

ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์ Covid-19 พฤติกรรมการใช้ชีวิต
การเรียนรู้ของประชาชนสู่การปรับตัวชุมชนวิถีใหม่ในพื้นที่เทศบาลนครราชสีมา
จังหวัดนครราชสีมา

The Economic and Social Impacts from the Covid-19 Epidemic: situation,
Lifestyle Behaviors of People's Learning towards Adaption for the New
Normal Community in the Nakhon Ratchasima Municipality Area,
Nakhon Ratchasima Province

ชลิดา กันหาลีลา¹ ดิเรก แสสนธิ² ลัทธจิตร มีรักษ์³

Chalida Gunhalila, Direk Saesonti, Lattachit Meerak

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์ Covid-19 2) พฤติกรรมการใช้ชีวิต การเรียนรู้ของประชาชนสู่การปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ 3) เสนอแนะแนวทางช่วยเหลือบรรเทาผลกระทบ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรการวิจัย คือ ประชาชนในเขตเทศบาลนครราชสีมา จำนวน 116,548 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางตารางสำเร็จรูปเครซีและมอร์แกน จำนวน 400 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ข้าราชการ เจ้าหน้าที่เทศบาลนคร จำนวน 10 คน เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพตามปกติได้ และผลกระทบทางสังคม การใช้ชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลง

2. พฤติกรรมการใช้ชีวิต การเรียนรู้ของประชาชนสู่การปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ พบว่า (1) การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ มีการสร้างอาชีพผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์มากขึ้น (2) การปรับตัวด้านสุขภาพ มีการปฏิบัติตัวสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา (3) การปรับตัวด้านสังคม การพูดคุยปฏิสัมพันธ์กันผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ (4) การปรับตัวด้านเทคโนโลยี มีการเรียนรู้ใช้อุปกรณ์สื่อสารเทคโนโลยีมากขึ้น

3. แนวทางช่วยเหลือบรรเทาผลกระทบ (1) การลดหย่อนภาษีประเภทต่าง ๆ (2) การลดค่าสาธารณูปโภคต่าง ๆ (3) การให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้บริหารควรนำข้อมูลจากการถอดบทเรียนไปกำหนดนโยบาย มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดโควิดสายพันธุ์ใหม่ในอนาคต

ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย ประชาชนส่วนใหญ่สามารถปรับตัวและเรียนรู้ในการใช้ชีวิตวิถีใหม่ที่จะอยู่กับสถานการณ์ Covid-19 ได้ในระยะยาว

Received: 2023-09-23 Revised: 2023-10-03 Accepted: 2023-10-06

¹ อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา Lecturer of Faculty Public Administration, Nakhonrathasima College. E-mail: chalida.nmc@gmail.com

² ดร., อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา Dr., Lecturer of Faculty Public Administration, Nakhonrathasima College. E-mail: ddss2490@gmail.com

³ ดร., อาจารย์พิเศษคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม Dr., Special Instructor of Faculty Political Science, Siam University. E-mail: lattachitmeerak@gmail.com

คำสำคัญ (Keywords) : ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมสถานการณ์โควิด 19;
พฤติกรรมการใช้ชีวิต การเรียนรู้ การปรับตัว; ชุมชนวิถีใหม่

Abstract

The research purposes were to study: 1) the economic and social impacts from the Covid-19 epidemic, 2) lifestyle behavior of people's learning towards community adaptation to the new normal, and 3) the suggestion for alleviating the impacts. This is a mixed method research. For a quantitative research, There were 116,548 people, living in Nakhon Ratchasima Municipality. The sample size of 400 people was determined from Crazy and Morgan's ready-made table. For the qualitative research, ten key informants consisted of administrators, civil servants, and municipal officials. It was a structured in-depth interview. Data analysis was done by the mean, percentage, standard deviation. and content analysis. The research results found the following:

1. The economic impact it was impossible for people to do as normal work; and the social ones their daily lives were changed.

2. For the lifestyle habits of people's learning towards the community adaptation to the new normal, it showed that: (1) economic adjustment more careers were being created through online platforms, (2) health adjustment there was a practice of wearing a hygienic mask at all times, (3) social adjustment talking and interacting through online applications, and (4) technology adaptation there was more learning to use technological communication devices.

3. The suggestions for alleviating the impact were: (1) various types of tax deductions, (2) reducing various utility bills, and (3) providing low interest loans. As the policy recommendations, the executives should use information from lessons learned to formulate policies for measures, to preventing the spread of new strains of COVID in the future.

As the results of research, most people are able to adapt and learn to live a new way of life with the Covid-19 epidemic in the long term.

Keywords: the economic and social impacts from the Covid-19 epidemic situation;
lifestyle behaviors of people's learning towards adaptation;
the new normal community

บทนำ (Introduction)

การระบาดของ Covid-19 เมื่อ พ.ศ. 2562-2563 เป็นการระบาดทั่วโลก เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ ในวันที่ 30 มกราคม 2563 และประกาศให้

เป็นโรคระบาดทั่วโลก ในวันที่ 11 มีนาคม 2563 โดยสถานการณ์ ณ วันที่ 19 เมษายน 2563 มีผู้ติดเชื้อทั่วโลกจำนวน 2,331,892 คน สหรัฐอเมริกา พบมากที่สุด 738,913 ราย สเปน 194,416 ราย และ อิตาลี 175,925 ราย มีผู้เสียชีวิตจากโรคโควิด-19 ทั่วโลกเพิ่มกว่า 1,600,00 ราย (ไทยโพสต์, 2563) ซึ่งประเทศไทย พบผู้ป่วยติดเชื้อโควิด-19 ครั้งแรกเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2563 เป็นนักท่องเที่ยวหญิงชาวจีนอายุ 61 ปี ที่เดินทางมาจากเมืองอู่ฮั่น และแพร่ระบาดสู่คนขับแท็กซี่ชาวไทย อายุ 50 ปี ตามผลตรวจยืนยันเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2563 จึงเป็นคนไทยรายแรกที่ติดเชื้อโควิด-19 และสำหรับผู้ป่วยโควิด-19 ที่เสียชีวิตรายแรกของประเทศไทย เป็นชายไทยอายุ 35 ปี เสียชีวิตเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2563 (ไทยรัฐออนไลน์, 2563) อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาด Covid-19 ครั้งนี้ เป็นการแพร่กระจายไปทั่วโลกซึ่งมิใช่แค่วิกฤตการณ์ ด้านสาธารณสุขเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจและสังคมที่รุนแรงเป็นประวัติการณ์เนื่องจากเป็นโรคใหม่จึงไม่มีภูมิคุ้มกันในคนทั่วไป ทำให้จำนวนผู้ที่ติดเชื้อมีมากส่งผลให้เกิดการเสียชีวิต นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่และระบบเศรษฐกิจ และไม่สามารถป้องกันการแพร่ระบาดของโรคได้อย่างสมบูรณ์ (กรมควบคุมโรค, 2564: 2) ปัญหาการแพร่ระบาดของ Covid-19 ส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมไปทั่วโลก เศรษฐกิจตกต่ำ คนตกงานเป็นจำนวนมาก เกิดการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินมหาศาล จนเกิดการตื่นตัวและประชาชนปรับตัวในการดำเนินชีวิตใหม่ (New Normal) เพื่อให้รอดพ้นจากสภาวะการแพร่ระบาดของเชื้อโรคดังกล่าว ประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ดังนั้น รัฐบาลได้เพิ่มมาตรการ ควบคุมการแพร่ระบาดในรอบแรกของประเทศ และมีการสอบสวนการแพร่ระบาดของโรค พร้อมส่งเสริมให้คนในประเทศเฝ้าระวังตนเอง สวมหน้ากากอนามัย รักษาความสะอาด นอกจากนี้ ธรรมชาติการการสาธารณสุข วุฒิสภา ซึ่งผลกระทบจาก Covid-19 ทำให้เกิด New Normal หรือวิถีชีวิตปกติแบบใหม่ทางด้านสังคมที่ต้องได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น โดยระบุว่า New Normal จะครอบคลุม วิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ทั่วโลกในช่วง 1-2 ปี ทางด้านสังคม ซึ่งเป็นอีกมิติที่สำคัญ ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเรื่องปากท้องหรือมิติเศรษฐกิจ (กรรมาธิการการสาธารณสุข วุฒิสภา, 2563)

ในปี 2566 ยังมีการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิดสายพันธุ์ใหม่ ซึ่งเป็นลูกผสมจากโอไมครอนอย่าง XBB.1.16 (Arcturus) โดยเฉพาะช่วงเทศกาลสงกรานต์ผู้คนออกเดินทางไปพบปะสังสรรค์กันมากขึ้น รวมทั้งชาวต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทย เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขจึงติดตามเฝ้าระวัง โควิดสายพันธุ์ใหม่ XBB.1.16 เป็นเชื้อไวรัส SARS-CoV-2 สายพันธุ์ XBB จากลูกผสมตระกูล Omicron BA.2.10.1 และ BA.2.75 มีรายงานการค้นพบครั้งแรกที่ประเทศอินเดีย เมื่อเดือนมกราคม 2566 องค์การอนามัยโลกจัดเป็นเชื้อที่ต้องเฝ้าติดตาม (Maria Van Kerkhove, 2566) ข้อมูลรายงานสถานการณ์โรค Covid-19 ของกระทรวงสาธารณสุข ในช่วงเดือนพฤษภาคม 2566 ระหว่างวันที่ 7-13 พฤษภาคม 2566 พบไทยมีผู้ติดเชื้อโควิด-19 รายใหม่ 2,352 คน และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในวันที่ 14-20 พฤษภาคม 2566 จำนวน 2,632 คน และวันที่ 21-27 พฤษภาคม 2566 มี 2,970 คน ส่งผลให้ขณะนี้ ผู้ป่วยสะสม 18,039 ราย และผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรง ปอดอักเสบ 425 ราย ใส่ท่อช่วยหายใจ 253 ราย ผู้ป่วยเสียชีวิต ตั้งแต่วันที่ 7-27 พฤษภาคม 2566 จำนวน 128 ราย กระจายในไปหลายจังหวัดโดยการติดเชื้อส่วนมากพบในพื้นที่เรือนจำ โรงเรียน ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ สถานที่ทำงานและชุมชน (กรมอนามัย, 2566)

จังหวัดนครราชสีมาเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งจังหวัดได้ออกมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์การติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของจังหวัดนครราชสีมา ณ วันที่ 24 ธันวาคม 2564 มีผู้ป่วยสะสมจำนวน 34,001 ราย รักษาหาย 33,200 ราย ยังรักษาอยู่ จำนวน 528 ราย เสียชีวิตสะสม จำนวน 273 ราย ในปี 2565 สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19

ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาได้คลี่คลายและมีแนวโน้มในทางที่ดีขึ้น จากการดำเนินมาตรการทางสาธารณสุขอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง ส่งผลให้จำนวนผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตลดลงตามลำดับ เทศบาลนครนครราชสีมาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องให้การดูแลช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่เฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโควิด 19 ซึ่งด้วยบทบาทหน้าที่นอกจากหน่วยงานราชการที่ทำหน้าที่ในการดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่แล้ว ยังต้องเฝ้าติดตาม ดูแลการแพร่ระบาดของโรคอย่างต่อเนื่อง กนกพร นิยมพลี (2566: 26) จากการศึกษางานวิจัยชิ้นนี้จะทำให้ข้อค้นพบจากงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์โดยองค์กรภาครัฐ ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำไปใช้กำหนดนโยบายสาธารณะ แนวทางการปฏิบัติตลอดจนประชาชนได้รับรู้แนวทางที่เหมาะสม ทราบถึงผลกระทบและลักษณะการปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ (New Normal) ภายหลังสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 เกิดแนวทางในการปรับตัวและการเรียนรู้ในการใช้ชีวิตในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างปกติสุขและเหมาะสมในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 ในเขตพื้นที่เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ชีวิต การเรียนรู้ของประชาชนสู่การปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ ในเขตพื้นที่เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางช่วยเหลือบรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 ในเขตพื้นที่เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) ด้วยการสอบถามความเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน และการสืบค้นข้อมูลจากงานวิจัย บทความวิชาการ เอกสาร หนังสือ ตำรา ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินการศึกษา ในการวิจัยคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารเทศบาลนครราชสีมาโดยใช้แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง มีระยะเวลาในการศึกษาในช่วง ธันวาคม พ.ศ. 2564-มิถุนายน พ.ศ. 2566

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมในช่วงการแพร่ระบาดของ Covid-19 (พ.ศ. 2564-พ.ศ. 2566) และพฤติกรรมการใช้ชีวิต การเรียนรู้ของประชาชนสู่การปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ ตลอดจนสังเคราะห์ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคมจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในระดับโลก และในประเทศไทย สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ (IHPP) กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค (2564: 5-11) ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสุขภาพ 3) ด้านสังคม และ 4) ด้านเทคโนโลยี

1.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลนครนครราชสีมา จำนวน 116,548 คน (ข้อมูลสถิติจำนวนประชากร กรมการปกครอง ณ มิถุนายน 2566)

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (1970: 607-610) จำนวน 400 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน 10 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีนครนครราชสีมา รองนายกเทศมนตรี เจ้าหน้าที่สำนักสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ข้าราชการประจำเทศบาลนคร ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลทบทวนเนื้อหาจากเอกสารและใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Component Analysis) ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่กำหนดไว้โดยตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากอุปสรรคหรือปรากฏการณ์ที่สามารถสังเกตได้จากการเก็บข้อมูล เพื่อนำมาสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) ที่ชัดเจนขึ้น

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ทำการศึกษาในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ช่วงเวลาในการศึกษารวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สรุปผลการวิจัยในช่วงการแพร่ระบาดของ Covid-19 (พ.ศ. 2564-พ.ศ. 2566)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งมีทั้งหมด 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ช่องทางรับทราบข้อมูล เป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ให้เลือกตอบเพียงข้อเดียว

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 (พ.ศ. 2564-พ.ศ. 2566) ซึ่งเป็นแบบประเมินค่าระดับผลกระทบให้เลือกตอบ 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ชีวิต การเรียนรู้ของประชาชนสู่การปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ โดยทำการศึกษา 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสุขภาพ 3) ด้านสังคม และ 4) ด้านเทคโนโลยี โดยลักษณะของคำถามแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด ให้เลือกตอบ 5 ระดับ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางช่วยเหลือบรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 ที่เหมาะสมกับบริบทของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เป็นข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Structured Interview) ลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดแน่นอนตายตัวจะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกัน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลโดยวิธี 1) แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 400 ชุด 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 256-2570) เทศบาลนครนครราชสีมา, รายงานประจำปี จดหมายข่าว เอกสารประชาสัมพันธ์ของจังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบการวิเคราะห์และประเมินผล 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีนครนครราชสีมา รองนายกเทศมนตรี เจ้าหน้าที่สำนักสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ข้าราชการประจำเทศบาลนคร เป็นการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ลักษณะของ

การสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์ที่มีคำถามและข้อกำหนดแน่นอนตายตัวจะสัมภาษณ์ผู้ใดก็ใช้คำถามแบบเดียวกัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ประกอบกับ ทบทวนเนื้อหาจากเอกสารและใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Component Analysis) ตามกรอบแนวคิด และทฤษฎีที่กำหนดไว้โดยตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่สามารถสังเกตได้จากการเก็บข้อมูล เพื่อนำมาสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) เป็นการสังเคราะห์และอธิบายการปรับตัวของ ครอบครัวหรือชุมชนต่อการแพร่ระบาดของ Covid-19 และข้อเสนอแนะจากกลุ่มเป้าหมายต่อการปรับตัวและการเข้าสู่ชีวิตวิถีใหม่

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษา ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 พฤติกรรมการใช้ชีวิต การเรียนรู้ของประชาชนสู่การปรับตัวชุมชนวิถีใหม่ในพื้นที่เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ได้แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 231 คน (ร้อยละ 57.75) ส่วนใหญ่อายุ 46 ถึง 60 ปี จำนวน 149 คน (ร้อยละ 37.25) มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 145 คน (ร้อยละ 36.25) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอิสระ ค้าขาย จำนวน 122 คน (ร้อยละ 30.50) รับทราบข้อมูลข่าวสารจากเทศบาลนคร ผ่านทางผู้นำชุมชน หรือเสียงตามสาย จำนวน 196 คน (ร้อยละ 49.00)

2. ประชาชนได้ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 ดังนี้

2.1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า “การระบาดของ Covid-19 ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพตามปกติได้” มีผลกระทบในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ		ระดับผลกระทบ		แปลผล	ลำดับ
จากการแพร่ระบาดของ Covid-19		$\bar{X}$	S.D.		
1	ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพตามปกติได้	4.84	0.39	มากที่สุด	1
2	ทำให้รายได้ของครัวเรือนลดลง	4.82	0.48	มากที่สุด	2
3	ทำให้รายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้น	4.77	0.43	มากที่สุด	3
4	ทำให้นิสัยของครัวเรือนเพิ่มขึ้น	4.75	0.43	มากที่สุด	4
5	ทำให้การออมของครัวเรือนลดลง	4.66	0.46	มากที่สุด	7
6	ทำให้สภาพทางการเงินของครัวเรือนไม่มั่นคง	4.81	0.39	มากที่สุด	6
7	ทำให้ความอยู่ของครัวเรือนแย่ลง	4.70	0.40	มากที่สุด	5
รวม		4.79	0.42	มากที่สุด	

2.2 ผลกระทบทางสังคม ส่วนผลกระทบทางสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า “การระบาดของไวรัสโคโรนา

2019 (COVID-19) ทำให้การใช้ชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลง” มีผลกระทบในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.82) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลกระทบทางสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19

ผลกระทบทางสังคม		ระดับผลกระทบ		แปลผล	ลำดับ
จากการแพร่ระบาดของ Covid-19		$\bar{X}$	S.D.		
1	ทำให้ประเพณีต่างๆในท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการได้	4.61	0.40	มากที่สุด	6
2	ทำให้การร่วมกิจกรรมทางสังคมทำได้น้อยลงหรือทำไม่ได้เลย	4.73	0.48	มากที่สุด	3
3	ทำให้การพบปะระหว่างกันในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น ร้านอาหารทำได้น้อยลง	4.66	0.46	มากที่สุด	5
4	ทำให้การใช้ชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลง	4.82	0.47	มากที่สุด	1
5	ทำให้การเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ ต้องใช้ความระมัดระวังมากยิ่งขึ้น	4.78	0.41	มากที่สุด	2
6	ทำให้ต้องดูแลสุขภาพตัวเองและครอบครัวมากยิ่งขึ้น	4.58	0.44	มากที่สุด	7
7	ทำให้งดกิจกรรมสันทนาการนอกบ้าน เช่น การออกกำลังกายในที่สาธารณะ	4.30	0.30	มาก	9
8	ส่งผลต่อการศึกษาทั้งระบบ	4.70	0.40	มาก	4
9	สภาพแวดล้อมของชุมชนที่อาศัยอยู่เปลี่ยนแปลงไป	4.43	0.35	มากที่สุด	8
รวม		4.64	0.43	มากที่สุด	

3. พฤติกรรมการใช้ชีวิต การเรียนรู้สู่การปรับตัวของสมาชิกในครัวเรือนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 ผลการศึกษา พบว่า

3.1 การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ พบว่าประชาชนมีการสร้างอาชีพผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์มากขึ้น รองลงมา การประกอบธุรกิจของสมาชิกในครัวเรือนได้รับผลกระทบแต่ยังคงดำเนินธุรกิจต่อไป แต่อย่างไรก็ตามมีบางส่วนที่ลดขนาดธุรกิจลงและปิดธุรกิจ

3.2 การปรับตัวด้านสุขภาพ พบว่าประชาชนมีการปฏิบัติตัวสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา รองลงมา การล้างมือให้สะอาด ด้วยสบู่หรือแอลกอฮอล์ฆ่าเชื้อ

3.3 การปรับตัวด้านสังคม พบว่าประชาชนมีการพูดคุยปฏิสัมพันธ์กันผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ รองลงมา สมาชิกในครอบครัวมีการทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น

3.4 การปรับตัวด้านเทคโนโลยี พบว่าประชาชนมีการเรียนรู้ใช้อุปกรณ์สื่อสารเทคโนโลยีมากขึ้น รองลงมา ขอคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้งานอุปกรณ์สื่อสารจากคนใกล้ตัว (เช่น ถามลูก/หลาน/เพื่อน)

สรุปผลการวิจัย พบว่า การแพร่ระบาดของ Covid-19 ส่งผลต่อ พฤติกรรม การเรียนรู้ และการปรับตัว ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ด้านสังคม และด้านเทคโนโลยี ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปรับตัวต่อการใช้ชีวิตในรูปแบบวิถีใหม่อย่างแท้จริง

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ แนวทางช่วยเหลือบรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 ตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ดังนี้ (1) การลดหย่อนภาษีประเภทต่าง ๆ (2) การลดค่าสาธารณูปโภคต่าง ๆ (3) การให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ (4) การจัดหาวัคซีนที่มี

ประสิทธิภาพฉีดให้ประชาชนทุกปี (5) การให้ความรู้แก่ประชาชนในการรับมือกับโควิดสายพันธุ์ใหม่อย่างถูกต้อง (6) การช่วยเหลือเงินเยียวยาสำหรับกลุ่มเปราะบาง (7) การส่งเสริมสร้างอาชีพภายในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการศึกษาที่ได้สรุปผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

1. ประชาชนได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลกระทบทางเศรษฐกิจพบว่า ประชาชนไม่สามารถประกอบอาชีพตามปกติได้ และผลกระทบทางสังคมพบว่า การใช้ชีวิตประจำวันเปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุพัตรา รุ่งรัตน์ และคณะ (2564: 160) พบว่า มีการปรับตัวโดยการสวมหน้ากากอนามัย เพื่อไม่ให้เกิดเชื้อโควิด - 19 ล้างมือด้วยสบู่ก่อนและหลังปรุงอาหาร พกแอลกอฮอล์เจลบางครั้ง และเว้นระยะ เพื่อลดระยะเวลาการอยู่ในพื้นที่สาธารณะ แนวทางในการแก้ปัญหา การช่วยเหลือเงินเยียวยา การส่งเสริมสร้างอาชีพ การใช้มาตรการช่วยเหลือเกี่ยวกับค่าครองชีพ แนวทางในการแก้ปัญหาทางสังคม ได้แก่ การดูแลสุขภาพ ลดการพบปะในสถานที่สาธารณะ การปฏิบัติตามกิจตามมาตรการป้องกันของโรค ของรัฐอย่างเคร่งครัด

2. จากสถานการณ์การระบาดของ Covid-19 พฤติกรรมการใช้ชีวิต การเรียนรู้ของประชาชนสู่การปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ พบว่า (1) การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ มีการพัฒนาตนเองการเรียนรู้การสร้างอาชีพผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น (2) การปรับตัวด้านสุขภาพ มีการปฏิบัติตัวสวมหน้ากากอนามัย (3) การปรับตัวด้านสังคมมีการพูดคุยปฏิสัมพันธ์กันผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ (4) การปรับตัวด้านเทคโนโลยี มีการเรียนรู้ใช้อุปกรณ์สื่อสารเทคโนโลยีมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณัฐสุรางค์ ปุคคะนันท์ และคณะ (2565: 322) พบว่า 1) การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ ในการระบาดช่วงแรก ครอบครัวยังไม่มีมีการสร้างอาชีพใหม่ ยังใช้ชีวิตปกติ และระวังเรื่องการวางแผนการค่าใช้จ่ายของครัวเรือน 2) การปรับตัวด้านสุขภาพ พบว่าส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติตัวอยู่เป็นประจำได้แก่ สวมหน้ากากอนามัย/หน้ากากผ้าตลอดเวลาเมื่ออยู่กับผู้อื่น รับประทานอาหารสุกใหม่ และหมั่นล้างมือให้สะอาด 3) การปรับตัวด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่า วิธีการรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปกติ การทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวและการพูดคุยกันมากขึ้น 4) การปรับตัวด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ได้เรียนรู้การใช้อุปกรณ์สื่อสาร และเทคโนโลยีด้วยตนเองและขอคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้งานอุปกรณ์สื่อสาร (เช่น กล้อง/หลาน/เพื่อน) และ 5) ด้านการศึกษา พบว่าคนในครอบครัวต้องแบ่งเวลาสอน/ดูแลลูก/หลานมากที่สุด

3. แนวทางของภาครัฐและเอกชนในการช่วยเหลือ การแก้ปัญหา บรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 ตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ดังนี้ (1) การลดหย่อนภาษีประเภทต่าง ๆ (2) การลดค่าสาธารณูปโภคต่าง ๆ (3) การให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ (4) การจัดหาวัคซีนที่มีประสิทธิภาพฉีดให้ประชาชนทุกปี (5) การให้ความรู้แก่ประชาชนในการรับมือกับโควิดสายพันธุ์ใหม่อย่างถูกต้อง (6) การช่วยเหลือเงินเยียวยาสำหรับกลุ่มเปราะบาง (7) การส่งเสริมสร้างอาชีพภายในชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อภิสิทธิ์ คุณวรปัญญา (2565: 102) พบว่า ควรสนับสนุนค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่ปฏิบัติงานที่บ้าน เช่น ค่าอินเทอร์เน็ต ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ เป็นต้น เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติงาน โดยใช้งบประมาณจากการที่ส่วนงานประหยัดค่าสาธารณูปโภคมาสนับสนุนให้กับผู้ปฏิบัติงาน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธีระพงษ์ ทศวัฒน์ (2565: 40) พบว่า 1) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชน โดยให้ความช่วยเหลือตามสภาพปัญหาความเดือดร้อน 2) ด้านการ

พัฒนาสาธารณสุข จัดทีมเจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค 3) ด้านเศรษฐกิจและสังคม ดำเนินมาตรการช่วยเหลือ ด้านปัจจัยสี่ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนอย่างเร่งด่วน การจ่ายเงินสงเคราะห์ซึ่งไม่ใช่เงินเยียวยา 4) ด้านการปฏิบัติตามมาตรการควบคุมหลักและมาตรการเสริมสำหรับพื้นที่ การควบคุมกิจกรรมดำเนินงานเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทองสา บุตรงาม และคณะ (2565: บทคัดย่อ) พบว่า พฤติกรรมการปรับตัวบนวิถีวิถีใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับดี ในปัจจุบันนี้เป็นยุคเทคโนโลยีทำให้ประชาชนสามารถรับรู้ข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง ซึ่งส่งผลให้ประชาชนมีการป้องกันและควบคุมการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ดี ทำให้มีจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่และผู้เสียชีวิตลดลง เนื่องจากประชาชนได้รับการฉีดวัคซีนไวรัส โคโรนา 2019 และการฉีดเข็มกระตุ้นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

การวิจัยผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด 19 พฤติกรรมการใช้ชีวิต การเรียนรู้ของประชาชนสู่การปรับตัวชุมชนวิถีใหม่ในเขตพื้นที่เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยทำให้ผู้บริหารได้ทราบถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 ของประชาชนในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ตลอดจนแนวทางในการช่วยเหลือประชาชนในการบรรเทาความเดือดร้อนผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 และผู้บริหารสามารถนำผลวิจัยที่ได้ไปพัฒนากำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดโควิด 19 สายพันธุ์ใหม่ในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสามารถนำผลวิจัยที่ได้ไปกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการและกฎเกณฑ์ป้องกันการแพร่ระบาดโควิด 19 สายพันธุ์ใหม่ในอนาคต การบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาคเอกชน และภาคประชาชน

1.2 การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ประชาชนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์หลากหลายช่องทาง กระตุ้นให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 สายพันธุ์ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสภาพการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และสถานการณ์ร้ายแรงอื่นๆในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการการแพร่ระบาด Covid-19 สายพันธุ์ใหม่ ในมิติพื้นที่, รูปแบบการปกครองท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำมาเปรียบเทียบ พัฒนาแนวทางการบริหารจัดการการแพร่ระบาด Covid-19 สายพันธุ์ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องและขยายกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในจังหวัดนครราชสีมา และเขตพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้ทราบถึงภาพกว้างของพฤติกรรมการปรับตัวบนวิถีวิถีใหม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านสาธารณสุขต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง (References)

- กนกพร ฉิมพลี. (2566). ผลกระทบและการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สู่การปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ จังหวัดนครราชสีมา. **วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 13(2): 21-50. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/KKUJ/article/view/257800/180743>. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2566.
- กรมการปกครอง. (2566). **ข้อมูลสถิติจำนวนประชากร ณ มิถุนายน 2566**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData> สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2566.
- กรมควบคุมโรค. (2564). **แนวทางการให้วัคซีนโควิด-19 ในสถานการณ์การระบาดของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมควบคุมโรค. (2564). **รายงานผลการทบทวน ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคมจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในระดับโลก และในประเทศไทย สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ (IHPP) กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กันยายน พ.ศ. 2564**. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- กรมอนามัย. (2566). **กรมอนามัย เผยแนวโน้มผู้ป่วยโควิดเพิ่มขึ้น ย้ำ สถานประกอบการ ประชาชน ปฏิบัติตามมาตรการ ลดเสี่ยงโควิด 19**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://multimedia.anamai.moph.go.th/news/060666/> สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2566.
- กรรมาธิการการสาธารณสุข วุฒิสภา. (2563). **เดลินิวส์ออนไลน์ : หมอชี้โควิดส่งผลกระทบ ต่อวิถีชีวิตแบบใหม่ด้านสังคม**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.dailynews.co.th /politics/771154>. สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2566.
- ณัฐสุรางค์ ปุคคะนันท์ และคณะ. (2565). พฤติกรรมการใช้ชีวิต การปรับตัว และการเรียนรู้ของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (COVID-19) สู่การปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์. **วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น**. 8(8): 321-335. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jsa-journal/article/view/254725> สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2566.
- ทองสา บุตรงาม และคณะ. (2565). **พฤติกรรมการปรับตัวบนชีวิตวิถีใหม่ หลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.dspace.bru.ac.th. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2566.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). **ด่วน พบชายอายุ 35 ปี ผู้ป่วย "โควิด-19" เสียชีวิตรายแรกในไทย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/society/1784036>. สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2566.
- ไทยโพสต์. (2563). **ผู้ติดเชื้อโควิด-19 ทั่วโลกพุ่งทะยาน 2.3 ล้านคน สหรัฐมียอดผู้เสียชีวิตใกล้ 40,000 คน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thaipost.net/main/detail/63571>. สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2566.
- ธีระพงษ์ ทศวัฒน์. (2565). การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19). **วารสารมหาจุฬานาครทรรค์**. 7(9): 40-55. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/246723>. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2566.

- สุพัตรา รุ่งรัตน์ และคณะ. (2564). ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 6(2): 160-174. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/245848> สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2566.
- อภิสิทธิ์ คุณวรปัญญา. (2565). การปรับตัวในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อเตรียมพร้อมสู่ NEW NORMAL สำหรับผู้ปฏิบัติงานตำแหน่งประเภทสนับสนุนมหาวิทยาลัยมหิดล. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*. 13(1): 83-104. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yri/article/view/259586>. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2566.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. v.30, 607-610.
- Maria Van Kerkhove. (2 5 6 6). **Center for Medical Genomics**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.facebook.com/CMGrama/posts/915639319775315/?aipv=0&eav=Afb3HgUpOB7bKLERLmx-fGLYNwtY0NucTBV5-9rygX0Gvive8DSb27pL6pDgrbwcDkA&_rdr สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2566.

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
Administration According to the Good Governance Principles of Nakhon
Ratchasima City Municipality in Nakhon Ratchasima Province

ศศิมาพร สร้อยกระโทก¹ สมพงษ์ โสภณสุริยะ²
Sasimapron Sroykratoke, Sompong Soponsuriya

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา (2) เปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ(3) นำเสนอข้อเสนอแนะในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา จำนวน 99,054 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 คน เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้หลักคุณธรรม รองลงมา ได้แก่ ด้านการใช้หลักความคุ้มค่า ด้านการใช้หลักความโปร่งใส และด้านการใช้หลักนิติธรรม ตามลำดับ
2. ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ผู้บริหารควรวางกฎ ระเบียบข้อบังคับการปฏิบัติงานที่ชัดเจน การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะประกอบการตัดสินใจของผู้บริหาร และควรมีการแต่งตั้งตัวแทนประชาชนเข้าร่วมอนุมัติในการจัดซื้อจัดจ้างเพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้

คำสำคัญ (Keywords): การบริหารงาน; หลักธรรมาภิบาล; เทศบาลนคร

Abstract

The research purposes were to (1) study the administration levels according to the Good Governance Principles of Nakhon Ratchasima City Municipality, Nakhon Ratchasima Province; (2) compare the administration according to the Good Governance Principles of

Received: 2023-09-15 Revised: 2023-09-30 Accepted: 2023-10-07

¹ อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา Lecturer of Public Administration, Nakonrathasima College. E-mail: Sasimapron.nmc@gmail.com

² นักวิชาการอิสระ วิทยาลัยนครราชสีมา Independent academic, Nakonrathasima College. E-mail: Sompong0333@gmail.com

Nakhon Ratchasima City Municipality, Nakhon Ratchasima Province, classified by personal factors; and (3) present the recommendations of administration according to the Good Governance Principles of Nakhon Ratchasima City Municipality, Nakhon Ratchasima Province. This was the survey research. The population was the 99,054 the voter people in area of Nakhon Ratchasima City Municipality; the sample group was the 398 people. The research instrument was the questionnaire. The data analysis statistics were the percentage, mean, standard deviation, t-test and one-way analysis of variance.

The research findings were:

1. The administration levels of Nakhon Ratchasima City Municipality, Nakhon Ratchasima Province overall were at high level; and each aspect consideration with the highest mean was the use of morality principles, followed by the economy transparency, and rule of law, respectively.

2. The people with different gender, age, and education levels had the opinions on the administration according to the Good Governance Principles of Nakhon Ratchasima City Municipality, Nakhon Ratchasima Province. There was no difference for each aspect, overall.

3. The recommendations of administration development according to the Good Governance Principles of Nakhon Ratchasima City Municipality, Nakhon Ratchasima Province were that the executives should establish clear rules, regulations and operational regulations; opportunity for all parties to participate in expressing their opinions, and making suggestions for the management's decision making; The people's representatives should be appointed to approve the procurement for transparency and accountability.

Keywords: Administration; Good Governance Principles; City Municipality

บทนำ (Introduction)

ความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีในช่วงปัจจุบันส่งผลทำให้ประเทศเผชิญกับปัญหาสำคัญที่คล้ายคลึงกัน อันได้แก่ มีรัฐบาลและระบบราชการที่ไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดความยืดหยุ่น ทำงานล่าช้า ไม่ทันกาล เนื่องจากเป็นกลไกและกระบวนการบริหารของสังคมอุตสาหกรรมที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเน้นการจัดโครงสร้างอำนาจในแนวตั้งการปฏิบัติงานตามระเบียบและแนวทางที่รัดกุมเคยชินกับการดำรงอยู่ในสถานการณ์ที่สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไม่รวดเร็วแต่เมื่อต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงมีความไม่แน่นอนสูง การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ จึงค่อนข้างช้า การปฏิรูประบบการจัดการปกครองจึงเป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อสภาวะโลกาภิวัตน์ และปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการจัดการปกครอง การปฏิรูปการจัดการปกครองของประเทศไทย ระบบราชการทุกระดับจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวและเป็นสิ่งที่มีอาจหลีกเลี่ยงได้การเผชิญกับสภาวะโลกาภิวัตน์ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาโดยปราศจากการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการปกครองให้เหมาะสมได้ ส่งผลทำให้ประเทศต้องพบวิกฤตการณ์ที่เศรษฐกิจตกต่ำและผลพวงอื่นๆที่เกิดขึ้นจากปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ การปฏิรูปการจัดการปกครองตามแนวทางธรรมาภิบาลทั้งในส่วนของกิจการของรัฐบาลและระบบราชการจึงเป็นสิ่งที่

สังคมไทยจะต้องเร่งรัดให้มีการดำเนินการโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยมีข้อผูกพันที่ต้องปฏิรูประบบการจัดการปกครองให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ตามข้อผูกพันที่กำหนดโดยหนังสือแสดงเจตจำนงเพื่อรับความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) และธนาคารโลก (World Bank) (บุญฤทธิ์ เกตุจำนง, 2550)

ทั้งนี้ ตามหลักการการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินนั้น ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของคนทั้งชาติ ซึ่งโดยปกติแล้วประเทศต่างๆ ทั่วโลก จะใช้หลักการอยู่ 2 หลักการควบคู่กันไป คือ หลักการรวมอำนาจ (Centralization) และหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) โดยหลักการรวมอำนาจ (Centralization) นั้น ยังมีหลักการจัดระเบียบบริหารราชการที่แยกย่อยออกไปลักษณะหนึ่ง ที่เรียกว่า หลักการแบ่งอำนาจ (Deconcentration) ซึ่งจะใช้เฉพาะในกรณีที่มีความจำเป็นจะต้องมีการแบ่งหรือมอบอำนาจในการบริหารราชการบางอย่างจากส่วนกลาง ไปให้หน่วยราชการหรือตัวแทน (Agent) ของส่วนกลางที่อยู่ในส่วนภูมิภาค สำหรับประเทศไทยเมื่อมีการปฏิรูปการเมืองการปกครองของประเทศ ด้วยการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของทุกรัฐบาล เน้นที่พัฒนาการเมืองการปกครองประเทศ ไปสู่การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน (Democratic Participation) เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม (Participation) ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยและพิทักษ์สิทธิ (Right) และเสรีภาพ (Freedom) ของตนมากขึ้น (กิตติพงษ์ คัมมาตย์, 2551: 1)

ขณะเดียวกันการบริหารจัดการงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมา พบว่ามีปัญหามากมาย เช่น ความรู้ ความเข้าใจและการปลูกฝังจิตสำนึกของประชาชนในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ทศนคติและพฤติกรรมของข้าราชการที่กำกับดูแลท้องถิ่น และความเป็นอิสระของท้องถิ่นด้านต่างๆ ตามหลักการและความจริงใจและการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่ยังมองว่า ยังไม่พร้อมและไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งยังต้องพึ่งพำนักจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ช่วยเหลือประคับประคองอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ การทุจริตและความไม่โปร่งใสในการบริหารงาน ยังไม่ได้รับการตรวจสอบเชิงรุกยังมีอีกมาก ซึ่งล้วนเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไข สิ่งที่ทำหายนะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขณะนี้ คือ การปรับกลยุทธ์ (Strategy) ทศนคติ (Attitude) วิธีคิดวิธีการทำงานที่ควรตระหนัก (Awareness) ถึงการดูแล บำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่ประชาชน ปกปักษ์รักษาและเป็นที่พึ่งยามยาก สร้างสุขให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและรอบด้าน มุ่งปฏิบัติงานเพื่อเป้าหมายคือการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง มั่งคั่งกระจาย อำนาจปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพัฒน์, 2543: 182)

กระทั่งต่อมาได้มีการปฏิรูประบบราชการโดยได้ประกาศใช้ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ที่ยึดการบริหารของรัฐโดยเน้นความมีประสิทธิภาพ (Efficiency) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ความเสมอภาค (Equality) เป็นธรรม (Equity) การมีส่วนร่วมจากทุกภาค ส่วนของสังคม และมุ่งประโยชน์สุขแก่ประชาชน (Public Interest) ซึ่งหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ถือเป็นวิธีการหนึ่งในการบริหารประเทศที่รัฐบาลในหลายประเทศนำมาใช้เพื่อการพัฒนาประเทศของตนและระยะต่อมาได้ตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีปฏิบัติราชการ ที่สามารถวัดผล การปฏิบัติได้จริงและชัดเจน ซึ่งหากนำไปปฏิบัติทุกองค์ประกอบแล้วจะเป็นรากฐานการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดีรองรับการพัฒนาระบบราชการให้มีประสิทธิภาพ ที่กำหนดไว้ว่าการบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดีนั้น จะต้องมีการบริหารราชการให้บรรลุเป้าหมาย

เพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจและความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อเหตุการณ์ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงและมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการ อย่างสม่ำเสมอ (พชันิดา แวแวนะมิต (2545: 3)

เทศบาล (Municipality) เป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งใน 5 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ซึ่งเป็นการบริหารที่รัฐบาลกลางมอบหมายภารกิจบางส่วนให้ไปดำเนินการตามหลักการกระจายอำนาจ มีฐานะเป็นนิติบุคคล (Juristic Person) กล่าวคือ มีอิสระในการบริหารจัดการมีสิทธิตามกฎหมาย มีงบประมาณและเจ้าหน้าที่เป็นของตนเอง มีองค์กรตามกฎหมาย และมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เพื่อให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาลเมืองนครราชสีมา ได้ยกฐานะเป็นเทศบาลนครราชสีมา เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2526 มีพื้นที่ทั้งสิ้น 37.50 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 90 ชุมชน และมีประชากร 122,499 คน (เทศบาลนครราชสีมา, 2564: 11)

จากข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล รวมถึงแนวทาง รูปแบบ วิธีการ และแนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองนครราชสีมา เพื่อจะได้นำผลการศึกษาดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานของเทศบาลนครราชสีมา ให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนผู้รับบริการต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ด้วยการสอบถามความเห็นจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ผ่านการสืบค้นข้อมูลจากงานวิจัย บทความวิชาการ เอกสาร หนังสือ ตำรา ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในการศึกษา โดยมีระยะเวลาในการศึกษาในช่วง กรกฎาคม 2564 ถึง เดือนธันวาคม 2565

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครนครราชสีมา โดยใช้กระบวนการบริหาร (Administration Process) ซึ่งแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วยด้านการใช้หลักนิติธรรม ด้านการใช้หลักคุณธรรม ด้านการใช้หลักความโปร่งใส ด้านการใช้หลักการมีส่วนร่วม ด้านการใช้หลักความรับผิดชอบ และด้านการใช้หลักความคุ้มค่า (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 72-73)

1.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 99,054 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น การเทียบสัดส่วน และวิธีการสุ่มอย่างง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ช่วงเวลาในการศึกษารวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สรุปผลการวิจัย อยู่ในช่วงระหว่างเดือน กรกฎาคม 2564 ถึง เดือนธันวาคม 2565

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งมีทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด ชนิดให้เลือกตอบ (Checklists)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ประกอบด้วย ด้านการใช้หลักนิติธรรม ด้านการใช้หลักคุณธรรม ด้านการใช้หลักความโปร่งใส ด้านการใช้หลักการมีส่วนร่วม ด้านการใช้หลักความรับผิดชอบ และด้านการใช้หลักความคุ้มค่า โดยลักษณะของคำถามแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด ให้เลือกตอบในลักษณะประเมินค่า (Rating Scale) ที่มี 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ในเขตพื้นที่ เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมาที่ได้รับคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย พร้อมทั้งเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองกลับคืนครบทุกฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เพื่อหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีผลการวิจัยพอสรุปได้ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 253 คน คิดเป็นร้อยละ 59.05 รองลงมาเพศชาย จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.95 ส่วนใหญ่มีอายุ 40-49 ปี จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 27.64 รองลงมาอายุ 30-39 ปี จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 25.88 อายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.87 และอายุ 20-29 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 22.61 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย-อนุปริญญา จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 41.46 รองลงมาระดับการศึกษาปริญญาตรี-สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 140 คน 35.17 และระดับการศึกษาประถมศึกษา-มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.37 และส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 142 คน คิดเป็น ร้อยละ 35.68 รองลงมาอาชีพเกษตรกร จำนวน 111 คน คิด เป็นร้อยละ 27.89 อาชีพพนักงานของรัฐ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 78 คน คิดเป็น ร้อยละ 19.60 และอาชีพค้าขาย จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.83

2. ผลการวิเคราะห์การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมและรายด้าน

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับความคิดเห็น		แปลผล	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. หลักนิติธรรม	3.85	.50	มาก	5
2. หลักคุณธรรม	3.90	.76	มาก	2
3. หลักความโปร่งใส	3.88	.42	มาก	3
4. หลักการมีส่วนร่วม	3.87	.74	มาก	4
5. หลักความรับผิดชอบ	3.94	.75	มาก	1
6. หลักความคุ้มค่า	3.87	.74	มาก	4
รวม	3.88	.65	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) เมื่อพิจารณาทางด้านของความต้องการของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับดังนี้ หลักความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.94$) รองลงมา ได้แก่ หลักคุณธรรม ($\bar{X} = 3.90$) หลักความโปร่งใส ($\bar{X} = 3.88$) ตามลำดับ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า ($\bar{X} = 3.87$) หลักนิติธรรม ($\bar{X} = 3.85$) ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ ต่างกัน ความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า

4.1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการแต่งตั้งตัวแทนประชาชน เข้าร่วมอนุมัติการจัดซื้อจัดจ้างตามโครงการทุกครั้ง และทุกโครงการควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง

4.2 ควรปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบระเบียบ และนโยบายของหน่วยงานให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในปกครอง ผู้บริหารควรปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาทการบริหารงานอย่างมีคุณธรรมแก่ประชาชน และบุคลากรที่อยู่ภายใต้ปกครองอย่างสม่ำเสมอโดยไม่เลือกปฏิบัติ

4.3 ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร้องทุกข์ และนำปัญหาที่ได้รับทราบไปดำเนินการแก้ไขให้ได้มากที่สุด มีรายงานผลการดำเนินการเกี่ยวกับข้อร้องเรียนของประชาชนที่ได้รับทราบได้อย่างถูกต้อง ทั้งถึง

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการศึกษาที่ได้ตามสรุปผลการวิจัย ดังได้กล่าวมาสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

1. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของนายกเทศมนตรีและคณะ ตามความคิดเห็นของประชาชนใน เขตเทศบาลนครนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับที่ดี เป็นที่ยอมรับของประชาชนในเขตเทศบาล สาเหตุที่ประชาชนให้ความเชื่อมั่นและให้ความไว้วางใจในการบริหารเทศบาล สืบเนื่อง มาจากนายกเทศมนตรีและคณะได้บริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ดังนี้

1.1 ด้านหลักนิติธรรม เปิดโอกาสให้หลายฝ่ายมีส่วนร่วมกำหนดกฎ ระเบียบข้อบังคับ ให้มีการถือปฏิบัติตามกฎ ระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด ชี้แจงและเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติให้มีความชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกิตติพงษ์ ศัฆมาตย์ (2551: 1) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการเทศบาลตำบลแม่ฮายตามหลักธรรมาภิบาล ที่ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการเทศบาลได้จัดทำโครงการตามแนวนโยบาย และเทศบัญญัติในด้านต่างๆ รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประชาชน เพื่อหาจุดยืนและแนวทางร่วมกัน พร้อมเสนอแนะให้คณะเทศมนตรีเร่งปรับโครงสร้างและระบบงาน ต่างๆให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในด้านหลักนิติธรรม โดยการตรากฎหมายที่ถูกต้อง เป็นธรรม การบังคับใช้กฎหมายให้ เป็นที่ยอมรับของประชาชน เพื่อให้ประชาชน พร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับ โดยยึดหลักการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคลและนำระเบียบของการบริหารงานของเทศบาลมาบังคับใช้ให้เป็นมาตรฐาน เพื่อยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยองค์กรสมาชิกสภาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐและ คณะผู้บริหารท้องถิ่นยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน

1.2 ด้านหลักคุณธรรม มีความเสมอภาคและความยุติธรรมภายในองค์กรมอบหมายการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและการจัดกิจกรรมเสริมสร้าง คุณธรรมอยู่เสมอ การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน เสมอภาค ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ เพศ หรือสถานะทางสังคมสอดคล้องกับการศึกษาของ ภูมิรินทร์ แผงจินดา (2553: 13) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองมหาสารคาม ที่ผลการศึกษาพบว่าด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารท้องถิ่นควรจัดองค์การตามหลักการ 3 ประการ คือ เป็นองค์กรปลอดการทุจริต ปลอดจากการกระทำผิดวินัยและเป็นองค์กร

ปลอดจากการกระทำผิดจรรยาบรรณวิชาชีพและจริยธรรมและองค์ประกอบของคุณธรรมที่ปลอดจากพฤติกรรม ดังกล่าว คือ การทำให้เสียหายการทำลาย หรือการละเมิดจริยธรรม ธรรมเนียมปฏิบัติและกฎหมาย ถ้าผู้บริหารท้องถิ่นยึดหลักการทั้ง 3 ประการนี้แล้ว ประสิทธิภาพการบริหารองค์กรประสบความสำเร็จ แน่นนอน และสอดคล้องกับวิจิตรารณ ไชยโคตร (2550: 16-17) ได้ ทำการศึกษา เรื่องการประเมินการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลบรือ ผลการศึกษา พบว่า องค์การภาครัฐต้องยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม ส่งเสริม สนับสนุนการทำงานด้วยความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และปลูกฝังคุณธรรมอย่างจริงจัง โดยเริ่มจากผู้บริหารองค์กร ผนวกให้สังคมร่วมสนับสนุนผู้มีคุณธรรมที่ถูกเอาเปรียบจากผู้มีอำนาจเหนือกว่า รวมทั้งยอมรับ เชิดชูเกียรติและการให้แรงกระตุ้น (Incentives) ในรูปแบบต่างๆ ร่วมกับองค์กรต่างๆ จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างจิตสำนึกด้วยสื่อประเภทต่างๆและผู้บริหารองค์กรต้องยึดหลักจริยธรรมของตนเองและจริยธรรมในองค์กรอย่างเปิดเผย

1.3 ด้านหลักความโปร่งใส กระบวนการเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมา ชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร อันไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรีโดยประชาชนสามารถรู้ทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ และสามารถตรวจสอบได้และสอดคล้องกับการศึกษาของกิตติยวดี พานิชย์ (2552: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารเทศบาลตามหลักธรรมาภิบาล เทศบาลด่านซ้าย ด้านหลักความโปร่งใส ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารท้องถิ่นต้องสร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นในการบริการประชาชน ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทำประชาคม มีกระบวนการตรวจสอบและเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกเทศบัญญัติ การจัดทำบริการสาธารณะ การตัดสินใจ การติดตามและการประเมินผล

1.4 ด้านหลักการมีส่วนร่วม มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินการและการประเมินผล เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ การเข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอรพินท์ สฟโชคชัย และคณะ (2543: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารงานท้องถิ่น เพื่อเสนอรูปแบบและแนวทางการสร้างธรรมาภิบาลในระดับตำบลและหมู่บ้าน กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลชมพู ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและรับฟังความคิดเห็น แนวทางการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร เปิดโอกาสให้ประชาชนที่สนใจเข้าร่วมรับฟังการประชุมสภา จัดระบบการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการทั้งระยะสั้นและระยะปานกลาง

1.5 ด้านหลักความรับผิดชอบ การแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยจัดโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจนและครอบคลุม กำหนดนโยบาย เป้าหมายและการบริหารงานที่ชัดเจน โดยความรับผิดชอบนั้น ควรอยู่ในระดับที่สนองต่อความคาดหวังของสาธารณะรวมทั้งการแสดงให้เห็นถึงความสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาสาธารณะและสอดคล้องกับการศึกษาของซูซาน (Beaumaster Suzanne, 1999: Abstract) ได้ทำการวิจัยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการกิจการสาธารณะ ที่ผลการศึกษาพบว่า การนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการมีประโยชน์และมีความจำเป็นอย่างมาก ในอันที่จะบริหารให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นในท้องถิ่นควรยึดหลัก 3 ประการ คือ จะต้องมีความ

การวางแผนกลยุทธ์ ที่จะนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพของงาน ที่สอดคล้องกับบริบทของปัญหาในท้องถิ่น มีการพัฒนาระบบเครือข่ายที่มุ่งกระจายอำนาจ ในการบริหารจัดการให้มากขึ้น โดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้มากขึ้นและจะต้องมีการสร้างความชำนาญหรือฝึกฝนให้ผู้บริหารท้องถิ่น ได้เห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ในการใช้ระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อการบริหารจัดการให้มากขึ้น

1.6 ด้านหลักความคุ้มค่า การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยวางแผนการใช้ประโยชน์พัสดุและอาคารสถานที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดสรรทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เป็นธรรมและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของศศิวิมล ธรรมเกสร (2548: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารองค์การตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่าด้านหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารท้องถิ่นควรบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดซื้อ-จัดจ้างในราคาต่ำกว่าราคากลางที่ตั้งใจ ตรวจสอบการใช้งบประมาณอย่างเป็นระบบและเปิดโอกาสให้หลายฝ่ายตรวจสอบการบริหารงาน สอดคล้องกับการศึกษาของสุริยา นาทองไชย (254: 59-60) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพการบริหารงานของคณะเทศมนตรีตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลธัญญา อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านหลักความคุ้มค่า ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การบริหารโดยรวมเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล เช่น การบริหารของนายกเทศมนตรีและคณะดำเนินโครงการตามลำดับความจำเป็นเร่งด่วน ว่าควรจะดำเนินการตามโครงการอะไรก่อน หลัง การจัดซื้อ จัดจ้างมุ่งให้เกิดการประหยัด ต่อบรรจุราคากับผู้รับจ้างได้ต่ำกว่าราคากลาง ทำให้มีงบประมาณเหลือไปดำเนินการโครงการอื่นเพิ่มขึ้น รณรงค์ให้ทุกฝ่ายบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและประหยัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ แต่งตั้งคณะกรรมการ ติดตาม ตรวจสอบการใช้งบประมาณและควบคุมการใช้ครุภัณฑ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

2. ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกันมีผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ทรงชัย นกขมิ้น (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล : กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน เขตพื้นที่ที่อาศัย และระยะเวลาพำนักอาศัยในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับความเป็นธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่แตกต่างกัน สูดามรณ์ คามุกชิก (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลโนนสะอาด อำเภอโนนสะอาดจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลโนนสะอาด โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ($p>.05$)

3. ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการแต่งตั้งตัวแทนประชาชน เข้าร่วมอนุมัติการจัดซื้อจัดจ้างตามโครงการทุกครั้ง และทุกโครงการควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง ควรปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบระเบียบ และนโยบายของหน่วยงานให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในปกครอง ผู้บริหารควรปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบทบาทการบริหารงานอย่างมีคุณธรรมแก่ประชาชน และบุคลากรที่อยู่ภายใต้ปกครองอย่างสม่ำเสมอโดยไม่เลือกปฏิบัติ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร้องทุกข์ และนำปัญหาที่ได้รับทราบนำไปดำเนินการแก้ไขให้ได้มากที่สุด

มีรายงานผลการดำเนินการเกี่ยวกับข้อรับเรื่องร้องเรียนของประชาชนที่ได้รับทราบได้อย่างถูกต้องทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถยา นรินทร์ (2558) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประชาชน แผนพัฒนาสามปี ผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในรอบปี ควรมีการบอกติกาในสภาเพื่อควบคุมการประชุมในสภา และควรกำหนดบทลงโทษควรมีการเปิดเผยเอกสารการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบไม่ควรมีการเอื้อประโยชน์ให้แก่ผู้รับเหมาหรือเข้าไปมีส่วนได้ส่วนเสียกับโครงการจัดซื้อจัดจ้าง ควรให้ประชาชนองค์กรต่างๆ ในชุมชนเข้าร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลงานของหน่วยงานควรตระหนักถึงอำนาจหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อประชาชนให้มีความใส่ใจต่อปัญหาของชุมชน และมีความกระตือรือร้นแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนให้บรรลุผล โดยไม่เลือกปฏิบัติและรายงานผลให้ประชาชนทราบด้วย และควรเน้นให้มีประสิทธิภาพในการบริหารโดยใช้ทรัพยากร และงบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและรักษาทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นให้สมบูรณ์

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารได้พิจารณาถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ของการนำไปสู่การปฏิบัติงานตามคู่มือการกำกับดูแลองค์กรภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ก.พ.ร.) พ.ศ.2552 รวมทั้งให้ความเห็นชอบและร่วมมือ ทุกฝ่ายงานให้การส่งเสริมสนับสนุนแผนงานโครงการ หรือกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ด้วยการนำเอาหลักธรรมาภิบาลมาใช้

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ด้านหลักนิติธรรม ส่งเสริมและกำกับดูแลเจ้าหน้าที่ และผู้เกี่ยวข้องให้มีการถือปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับมากขึ้น เพื่อให้เกิดความโปร่งใสเป็นธรรมและถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย
 - 1.2 ด้านหลักคุณธรรม จัดกิจกรรมที่เป็นการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ฝ่ายนิติบัญญัติ เจ้าหน้าที่และคณะผู้บริหารอยู่เสมอ ควรสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนถึงบทบาทหน้าที่ และการดำเนินงานของเทศบาลนครนครราชสีมา
 - 1.3 ด้านหลักความโปร่งใส ควบคุม กำกับและติดตามความก้าวหน้าของงานอย่างสม่ำเสมอ โดยยึดปฏิทินการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด รวมไปถึงการจัดตั้งงบประมาณในการจัดซื้อจัดจ้างในราคาที่เหมาะสมและไม่สูงเกินจริง เช่น กำหนดราคากลาง หรือประมาณการรายจ่ายโดยไม่ได้หวังประโยชน์จากการจัดซื้อจัดจ้าง
 - 1.4 ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรส่งเสริมและสนับสนุนโดยการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงาน เช่น การเปิดเวทีประชาคมเสนอปัญหาความต้องการ และมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ/กิจกรรมในการจัดทำแผนพัฒนา การแต่งตั้งประชาชนร่วมเป็นกรรมการในการจัดซื้อจัดจ้าง
 - 1.5 ด้านหลักความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรและปฏิทินการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัดและกำกับ ติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง โดยการตรวจสอบหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ

เรื่องร้องเรียนหรือร้องทุกข์ของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน และการแก้ปัญหาโดยเร็วแล้วรายงานผลการพิจารณาให้ประชาชนทราบ

1.6 ด้านหลักความคุ้มค่า ควรส่งเสริมให้บุคลากรขององค์กร และรวมถึงประชาชนใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุด รวมไปถึงการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับมาอย่างประหยัด คุ้มค่า โปร่งใส ซื่อสัตย์และยุติธรรมที่สุด

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรใช้เวลาในการศึกษาที่นานขึ้น และศึกษาการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในเขตพื้นที่อื่นโดยใช้พื้นที่ทดลอง และพื้นที่เปรียบเทียบ

2.2 ควรมีการศึกษาถึงประเด็นความคิดเห็นของประชาชน และผู้นำที่มีการประสานงานหรือใกล้ชิดต่อดำเนินงาน ตามหลักธรรมาภิบาล

เอกสารอ้างอิง (References)

- กิตติพงษ์ คัชมาตย์. (2551). การบริหารจัดการเทศบาลตำบลแม่ฮ้อยตามหลักธรรมาภิบาลเทศบาลตำบลแม่ฮ้อย อำเภอแม่ฮ้อย จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กิตติยวดี พานิชย์. (2552). รูปแบบการบริหารเทศบาลตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาเทศบาล ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพัฒน์. (2543). ประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ: วิ.เจ.พรินต์ติ้ง.
- ทรงชัย นกขมิ้น. (2559). การพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญฤทธิ์ เกตุจำนงค์. (2550). การนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษากรณีเทศบาลนครนนทบุรี. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พชิตา แวแวมิต. (2545). ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตกิ่งอำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภูมิษฐ์ แผงจันดา. (2553). ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิจิตรภรณ์ ไชยโคตร. (2550). การประเมินการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาล ตำบลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ศศิวิมล ธรรมเกษตร. (2548). **ประสิทธิภาพการบริหารองค์การตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดจันทบุรี**. รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป. วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครนครราชสีมา. (2564). **สถิติข้อมูลประชากรเดือนมกราคม 2564**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.koratcity.go.th/archives/28859>. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2565.
- สุดาภรณ์ คามุกชิก. (2558). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลโนนสะอาด อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุรียา นาทองไชย. (2548). **สภาพการบริหารงานของคณะเทศมนตรีตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลธัญญา อำเภอทมิฬไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านหลักความคุ้มค่า**. วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อรพินท์ สฟโชคชัย และคณะ (2543). **แนวทางการนำหลักธรรมาภิบาลมาประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารงานท้องถิ่น เพื่อเสนอรูปแบบและแนวทางการสร้างธรรมาภิบาลในระดับตำบล และหมู่บ้าน กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- อรรธยา นรินทร์. (2558). **สภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย**. วิทยานิพนธ์ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Beaumaster, S. (1999). **Information Technology Implementation Issues: an Analysis**. Ann Arbor, MI: UMI.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis** (3rd ed.). New York: and Row Publications.

แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบน
แพลตฟอร์มออนไลน์ในประเทศไทย: กรณีศึกษา แพลตฟอร์ม OnlyFans
Guidelines for the Efficiency for Crime Prevention and Suppression of
Pornography on Online Platforms in Thailand:
A Case Study of the OnlyFans Platform

กัลยกร รัตนรัตน์¹ กิตติ ชยางคกุล²
Kanyakorn Rattanakul, Kitti Jayangakula

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์ม OnlyFans และเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์ม OnlyFans เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการทบทวนวรรณกรรมและสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างผู้ที่เกี่ยวข้องด้านนโยบายหรือบริหารนโยบาย ผู้ที่ปฏิบัติงานหรือเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มละ 5 ราย รวมทั้งสิ้น 15 ราย

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยเฉพาะแพลตฟอร์ม Onlyfans ที่ประสบอยู่มีหลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านงบประมาณและบุคลากร ด้านกฎหมาย ด้านเทคโนโลยี และด้านสังคม ทั้งนี้จากการศึกษาได้มีการเสนอแนวทางเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ประกอบด้วยมาตรการด้านการศึกษาในการสร้างองค์ความรู้เป็นรู้เท่าทันและสามารถป้องกันที่ต้นเหตุ โดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชน มาตรการด้านกฎหมายควรปรับเปลี่ยนและเพิ่มการทำงานด้านต่าง ๆ อาทิ การเพิ่มการประสานงานระหว่างหน่วยงาน การตรวจสอบและคัดกรองการเข้าถึงแพลตฟอร์มออนไลน์ อย่างเข้มงวด การปรับแก้กฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทของปัจจุบัน เป็นต้น

คำสำคัญ (Keywords) : ประสิทธิภาพ; การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม; สื่อลามก

Abstract

This research article aimed to study problems and obstacles to preventing and suppressing crime-related pornography, and propose guidelines for the more efficient prevention and suppression on the OnlyFans platform. Qualitative research was done with data gathered by a literature review, and in-depth interviews with samples involved in policy or policy administration, including staff, officials and stakeholders.

Received: 2023-09-21 Revised: 2023-09-30 Accepted: 2023-10-08

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ Master of Arts, Faculty of Social Administration, Thammasat University. E-mail: kanyakorn.ratta@dome.tu.ac.th

² คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ Faculty of Social Administration, Thammasat University. E-mail: kitjayan@tu.ac.th.com

Results showed that the problems and obstacles to preventing and suppressing pornography-related on the Onlyfans platform were budget, personnel, legal, technological, and social issues. Guidelines proposed for more efficient prevention and suppression in pornography-related crimes on the online platforms comprise the educational measures to increase knowledge and awareness preventing the root causes, especially with children and youth. Legal measures should adjust and increase efforts in diverse areas, such as heightening inter-agency coordination, and stringent monitoring, and screening the online platform access, as well as revising laws for the current corporate contexts.

Keywords: efficiency; crime prevention and suppression; pornography

บทนำ (Introduction)

ระยะเวลา 3 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2563 ถึง 2565 โลกได้ประสบวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-2019) ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้คนทั่วโลก มีการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวเกิดขึ้นมากมายเพื่อให้สามารถอยู่รอดในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อดังกล่าว หนึ่งใน การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดและส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก คือ การหันมาพึ่งพาและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีมากขึ้น อาทิ การเรียนออนไลน์ การทำงานที่บ้าน (Work from home) จากการพึ่งพาและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีนี้เองทำให้เทคโนโลยีถูกใช้เป็นอีกหนึ่งช่องทางในการก่ออาชญากรรม เรียกว่าอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

ช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อดังกล่าวสังคมไทยมีข่าวการจับกุมเช็กส์ครีเอเตอร์ (ผู้สร้างสรรค์เนื้อหาทางเพศ) จำนวนสองรายที่เผยแพร่วิดีโอลามกของตนขณะมีเพศสัมพันธ์ลงบนแพลตฟอร์ม OnlyFans แต่การนำมาซึ่งการจับกุมเช็กส์ครีเอเตอร์จำนวนสองรายดังกล่าวเกิดจากการที่วิดีโอลามกนั้นถูกนำมาเผยแพร่ลงบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ซึ่งกำลังเป็นแอปพลิเคชันที่ได้รับความนิยมในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด จึงทำให้วิดีโอดังกล่าวกลายเป็นกระแสสังคมและถูกพูดถึงกันเป็นอย่างมาก การกระทำดังกล่าวของเช็กส์ครีเอเตอร์ทั้งสองรายเป็นการกระทำที่ละเมิดกฎหมายจึงทำให้กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บช.สอท.) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) เข้าจับกุมเช็กส์ครีเอเตอร์ทั้งสองราย และแจ้งข้อหาที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการปรามให้ผู้อื่นที่มีพฤติกรรมเผยแพร่วิดีโอลามกเกิดความยับยั้งชั่งใจไม่ทำ (ไทยรัฐออนไลน์, 2564) แต่กลับกลายเป็นว่าในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิดเช็กส์ครีเอเตอร์บนแพลตฟอร์ม OnlyFans มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก(POOHCHISS KUANPIPUTKUL, 2566) จากข้อมูลบนเว็บไซต์ THE GROWTH MASTER TEAM (2564) พบว่า จำนวนครีเอเตอร์บนแพลตฟอร์ม OnlyFans ในปี พ.ศ.2562 มีจำนวน 60,000 ราย แต่ถัดมาในปลายปีพ.ศ.2563 มีจำนวนครีเอเตอร์บนแพลตฟอร์มเพิ่มสูงกว่า 1,000,000 ราย ซึ่งประเทศไทยถูกรวมอยู่ในข้อมูลการเพิ่มขึ้นดังกล่าว และในปีพ.ศ.2564 แพลตฟอร์ม OnlyFans มีจำนวนครีเอเตอร์รวมมากถึง 2,000,000 ราย (วีรวัฒน์ อัจจุตมานัส, 2565)

ในสังคมไทยเองที่ได้รับอิทธิจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนครีเอเตอร์บนแพลตฟอร์ม OnlyFans เนื่องจากพบว่าประเทศไทยก็ถูกรวมอยู่ในข้อมูลที่จำนวนครีเอเตอร์มีเพิ่มขึ้นในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด คนไทยหลายคนผันตัวมาเป็นเช็กส์ครีเอเตอร์บนแพลตฟอร์มถึงแม้ว่าจะมีการปรามโดยการจับกุมจำนวน 2 ราย เมื่อคราวก่อนแต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าพฤติกรรมของการเผยแพร่วิดีโอลามกบนแพลตฟอร์ม OnlyFans

ยังเกิดขึ้นอยู่ในสังคม อย่างไรก็ตามการได้รับอิทธิพลและการยังคงเกิดขึ้นของการเผยแพร่วิดีโอลามกนั้นส่งผลให้คนที่ยังมีพฤติกรรมลักษณะดังกล่าวมีความยับยั้งชั่งใจน้อยลงและมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น จากข้อมูลในรายงานข่าวพบว่ามีผู้ใช้แพลตฟอร์ม OnlyFans เป็นช่องทางกระทำความผิดในการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็ก โดยทำการบังคับสอนาจารเด็ก บันทึกวิดีโอขณะการกระทำดังกล่าวแล้วทำการเผยแพร่ลงบนแพลตฟอร์ม OnlyFans อีกทั้งยังทำการเชิญชวนให้เข้าชมวิดีโอดังกล่าวผ่านทางแพลตฟอร์มเฟสบุ๊ก โดยการเข้าชมวิดีโอจะมีการเก็บค่าบริการไม่ว่าจะเป็นค่าบริการรายเดือนหรือรายครั้งต่อการเข้าชม พฤติกรรมดังกล่าวจึงเป็นสิ่งยืนยันอย่างชัดเจนที่แสดงให้เห็นถึงการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็ก (Pachara, 2565) ซึ่งในกรณีนี้ถือเป็นการกระทำที่เข้าข่ายการค้ามนุษย์อีกด้วย กรณีลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยกำลังประสบปัญหาและเป็นการสำคัญที่ควรเร่งปราบปรามการกระทำลักษณะเช่นนี้โดยเร่งด่วน เพราะไม่เพียงแต่สิ่งที่เกิดขึ้นกำลังเป็นปัญหาสังคม แต่การรับชมวิดีโอลามกนั้นได้มีงานวิจัยยืนยันว่าเป็นหนึ่งสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมทางเพศที่ซึ่งจะนำมาสู่ความเสียหายตามมาได้มากมาย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ กรณีศึกษาแพลตฟอร์ม OnlyFans เพื่อนำมาสู่การเสนอแนวทาง มาตรการในการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์ม OnlyFans ของประเทศไทย
2. เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์ม OnlyFans

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขอบเขตการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย
 - 1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา จากการพิจารณาผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย พบว่าปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์ม OnlyFans ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านงบประมาณและบุคลากร ด้านกฎหมาย ด้านเทคโนโลยี ด้านค่านิยม และแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์ม OnlyFans ประกอบด้วยแนวทาง 2 ด้าน ได้แก่ แนวทางด้านมาตรการ และแนวทางด้านกฎหมาย
 - 1.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ศึกษาประชากรเฉพาะกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องด้านนโยบายหรือผู้บริหารนโยบาย จำนวน 5 ราย กลุ่มผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการปราบปราม จำนวน 5 ราย และ กลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 5 ราย รวมทั้งสิ้น 15 ราย
 - 1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ดำเนินการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
 - 1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเดือนเมษายนถึงเดือนสิงหาคม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกำหนดโครงสร้าง (Interview Guideline) จำนวน 3 ชิ้น สำหรับ 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) Interview Guideline สำหรับกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องด้านนโยบายหรือด้านบริหารนโยบาย 2) Interview Guideline สำหรับกลุ่มผู้ที่ปฏิบัติงานหรือเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ 3) Interview Guideline สำหรับกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลจากการศึกษาวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ งานวิจัยวารสาร บทความที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ และทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยแบบสัมภาษณ์มีลักษณะแบบกำหนดโครงสร้าง (Interview-guideline) จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 กลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างสรุปและการวิเคราะห์เนื้อหาโดยทำให้ข้อมูลเป็นจำนวนที่วัดได้ทำการแจกแจงถ้อยและประโยคต่าง ๆ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้ข้อมูลออกมามีความถูกต้องและเหมาะสมนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์ม OnlyFans ของประเทศไทย

ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์พบปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน ได้แก่ ด้านงบประมาณและบุคลากร ด้านกฎหมาย ด้านเทคโนโลยี และด้านค่านิยม โดยอาจสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1.1 ด้านงบประมาณและบุคลากร พบว่า ประสบปัญหาการขาดแคลนงบประมาณและขาดแคลนบุคลากร การขาดแคลนงบประมาณส่งผลโดยตรงต่อการดำเนินการป้องกันและปราบปรามเนื่องจากการดำเนินการ เช่น การติดตามตัวผู้กระทำความผิด จำเป็นต้องอาศัยงบประมาณในการติดตาม อีกทั้งการขาดแคลนบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ ที่มีความเชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ จำนวนของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ทำให้การดำเนินการป้องกันและปราบปราม การดำเนินการติดตามตัว การสืบสวนเพื่อเข้าถึงตัวผู้กระทำความผิดเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เกิดความล่าช้า และอาจเพิ่มความกดดันในการทำงานต่อบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ได้

1.2 ด้านกฎหมาย พบว่า ประสบปัญหาความล้าหลังของกฎหมายและบทลงโทษที่ไม่รุนแรงมากพอ ดังนี้ ประเด็นความล้าหลังของกฎหมายเนื่องจากกฎหมายเกี่ยวกับสื่อลามกยังเป็นตัวกฎหมายเก่าจึงทำให้เนื้อหาและการนิยามความหมายที่บัญญัติในอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ไว้เดิมไม่ครอบคลุมรูปแบบการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่อยู่ในรูปแบบออนไลน์ได้ กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่จึงยังไม่ครอบคลุมถึงการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นได้ดีเท่าที่ควร อันเนื่องจากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสื่อออนไลน์ ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่จะประสบกับปัญหาในความล่าช้าเมื่อเกิดการ

กระทำความผิดขึ้น รวมถึงความเป็นพลวัตรของสังคมที่ทำให้การให้ความหมายภายในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทและสถานการณ์ ณ เวลานั้น ๆ การยึดใช้ตัวกฎหมายและคำนิยามเดิมที่บัญญัติไว้จึงทำให้กฎหมายเกี่ยวกับสื่อลามกในปัจจุบันไม่มีประสิทธิภาพมากพอ ซึ่งจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่จะประสบกับปัญหาในความล่าช้าเมื่อเกิดการกระทำความผิดขึ้น นับเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่ผู้กระทำความผิดอาศัยช่องว่างดังกล่าวในการก่ออาชญากรรมต่อไปได้ และประเด็นบทลงโทษต่ออาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ที่มีอยู่ในปัจจุบันอาจไม่รุนแรงมากพอ เมื่อเทียบกับผลตอบแทนหรือรายได้จากการก่ออาชญากรรมประเภทนี้ จึงอาจเป็นแรงจูงใจที่ดีของผู้กระทำความผิดในการก่ออาชญากรรมทำให้ผู้กระทำความผิดเลือกก่ออาชญากรรมต่อไปอย่างไม่ลังเล

1.3 ด้านเทคโนโลยี พบว่า ประสบปัญหาการใช้ความทันสมัยของเทคโนโลยีมาใช้ในการหาทางที่ผิด กล่าวคือ เนื่องจากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสื่อออนไลน์ ผู้กระทำความผิดเล็งเห็นประโยชน์จากความทันสมัยของเทคโนโลยีที่เอื้อให้ผู้กระทำความผิดนำมาเพิ่มช่องทางการก่ออาชญากรรมและเพิ่มความสามารถในการหลบหลีกการเข้าถึงตัวตนของตนจากเจ้าหน้าที่ได้ การหลบหลีก เช่น การเปลี่ยนโดเมน ทำให้เจ้าหน้าที่ติดตามตัวผู้กระทำความผิดได้ยากมากขึ้นและจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาที่นานขึ้น อีกทั้งการเข้าถึงง่ายของสื่อลามกในปัจจุบันที่มีเพียงแค่สมาร์ทโฟนเครื่องเดียวก็สามารถเข้าถึงทุกอย่างที่ต้องการผ่านอินเทอร์เน็ตได้ ทำให้การเข้าถึงสื่อลามกโดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนเข้าถึงได้ง่าย เมื่อเข้าถึงได้ง่ายและยังคงอยู่ในวัยเด็กยังไม่บรรลุนิติภาวะ จึงอาจทำให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อจากการก่ออาชญากรรมได้ง่ายขึ้น เช่น การถูกล่อลวงลวงละเมิดทางเพศ การรีดเอาทรัพย์ การข่มขู่ แบล็กเมล ฯลฯ อาจนำมาซึ่งปัญหาในสังคมได้มากมาย เช่น ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ปัญหาการยุติการตั้งครรภ์ที่จะส่งผลเสียต่อสุขภาพของผู้ยุติการตั้งครรภ์เดือนโดยตรง ปัญหาคุณภาพชีวิตแม่และเด็กที่ไม่พร้อมมีบุตร ฯลฯ เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงทำให้การเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเหลือในการทำงานด้านการตรวจจับสื่อลามกออนไลน์ ยังไม่มีการจัดทำฐานข้อมูลสื่อลามกระดับประเทศเพื่อเชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูลของต่างประเทศ ในขณะเดียวกันประเทศไทยก็ยังไม่มีการบูรณาการที่ชัดเจนให้กับผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตในการสอดส่องสื่อลามกที่อยู่บนเครือข่ายของตนเอง และการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ยังต้องอาศัยรายงานและข้อมูลจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่อยู่ จึงทำให้การติดตาม การตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดจำเป็นต้องอาศัยการประสานการขอข้อมูลในรูปแบบอื่นที่ใช้เวลานาน เช่น กระบวนการความร่วมมือด้านกฎหมายระหว่างประเทศ เป็นกระบวนการขอความร่วมมือการประสานขอข้อมูลระหว่างประเทศจึงจะต้องดำเนินกระบวนการความร่วมมือด้านกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งใช้เวลานาน

1.4 ด้านค่านิยม พบว่า ประสบปัญหาในความแตกต่างของมุมมองของคนในสังคมที่ประกอบด้วยผู้คนหลายช่วงวัย ปัจจุบันการรับเอาค่านิยมจากต่างประเทศ ต่างถิ่น ต่างพื้นที่เข้ามาทำให้มุมมองในหลายเรื่อง เช่น วัฒนธรรม แนวความคิด การใช้ชีวิต และมุมมองที่เกี่ยวกับเรื่องทางเพศถูกเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น มุมมองและแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องทางเพศของคนในสังคมจึงมีความแตกต่างกันออกไป โดยส่วนมากจะขึ้นอยู่กับช่วงวัยและสังคมแวดล้อมที่จะมีอิทธิพลต่อการมีมุมมองและแนวคิดในเรื่องดังกล่าว เช่น ในช่วงวัยรุ่นอาจมองว่าเป็นเรื่องปกติตามธรรมชาติ แต่ในวัยกลางคนจนถึงวัยสูงอายุอาจมองว่าเป็นเรื่องน่าอับอาย ซึ่งการมีมุมมองและแนวคิดที่แตกต่างกัน จึงทำให้การปรับเปลี่ยน การเปลี่ยนแปลงกฎหมายเกี่ยวกับสื่อลามกเป็นไปได้ยาก ส่งผลโดยตรงต่อการควบคุมโดยการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากปัจจุบันกฎหมายไทยยังไม่

ยอมรับการผลิตและเผยแพร่สื่อลามก ทำให้ไม่สามารถลงทะเบียนหรือควบคุมได้อย่างจริงจัง การบังคับใช้กฎหมายที่ปล่อยปละละเลย และการสร้างรายได้มหาศาลให้เซ็กส์ครีเอเตอร์ ทำให้หลายคนเข้าสู่การดังกล่าวได้ง่าย เมื่อการควบคุมหละหลวมก็อาจส่งผลให้เกิดปัญหาสื่อลามกอนาจารในเด็กได้ง่ายขึ้นเพราะการเข้าถึงสื่อลามกที่ง่ายขึ้น หรือการบังคับ ช่มชู้ การผลิตและเผยแพร่สื่อลามกอนาจาร ซึ่งเมื่อไม่สามารถตรวจสอบหรือทำการควบคุมได้อย่างจริงจัง ในกรณีที่เกิดอาชญากรรมขึ้นก็จะไม่สามารถตรวจสอบหรือระบุตัวตนของผู้เสียหายและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ เช่น บุคคลนั้นได้ให้ความยินยอมหรือไม่ การระบุอายุของบุคคลดังกล่าวว่า เกินกว่า 18 ปีแล้วหรือไม่ หรือมีการใช้ยาเสพติดสิ่งของมีนเมาระหว่างประกอบการถ่ายทำหรือไม่ ตลอดจนเส้นทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมอื่นหรือการฟอกเงินหรือไม่ อย่างไรก็ตาม อีกทั้งส่วนใหญ่แพลตฟอร์มที่ถูกใช้เป็นช่องทางในการกระทำความผิดนั้นเป็นแพลตฟอร์มของต่างประเทศ จึงทำให้ยากต่อการสืบสวนสอบสวน นอกจากนี้ สื่อลามกที่เข้าสู่ระบบออนไลน์ ยังยากต่อการลบหรือนำออกจากระบบ เนื่องจากการผลิตซ้ำหรือเผยแพร่เป็นไปได้อย่างง่ายตามธรรมชาติของอินเทอร์เน็ต รวมไปถึงค่านิยมที่ผิด ๆ เกี่ยวกับเรื่องเพศของคนในสังคมก็เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาในการทำธุรกิจที่ผิดกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องเพศก็อาจทำให้เกิดการกระทำความผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศในเชิงธุรกิจที่เพิ่มมากขึ้น เช่น ธุรกิจทางเพศที่มีความรุนแรง

กล่าวโดยสรุป ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์ม OnlyFans ในประเทศไทย ประกอบด้วยปัญหาและอุปสรรค 4 ด้าน ได้แก่ ด้านงบประมาณและบุคลากร พบปัญหาการขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินการปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีทำให้การดำเนินการต่าง ๆ ล่าช้า ด้านกฎหมายพบกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันมีความล้าหลังส่งผลให้ไม่สามารถครอบคลุมรูปแบบการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นใหม่ในปัจจุบันโดยเฉพาะรูปแบบออนไลน์และบทลงโทษเกี่ยวกับอาชญากรรมประเภทนี้ไม่มีความรุนแรงมากพอที่จะสร้างความเกรงกลัวของผู้กระทำความผิดในการรับโทษ ด้านเทคโนโลยีพบความทันสมัยของเทคโนโลยีที่ทำให้การเข้าถึงสื่อลามกเป็นเรื่องง่ายจึงทำให้ตกเป็นเหยื่อเกิดขึ้นง่ายตามมาและทำให้ผู้กระทำความผิดใช้ความทันสมัยดังกล่าวเพิ่มช่องทางการกระทำความผิดและเพิ่มช่องทางการหลบหนี ด้านค่านิยมพบปัญหาความแตกต่างของมุมมองและค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องทางเพศที่ทำให้ยากต่อการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนกฎหมาย

2. ผลการศึกษาการเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์ม OnlyFans

การเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์จากผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ประกอบด้วย 1) แนวทางด้านมาตรการ 2) แนวทางด้านกฎหมาย อาจสรุปได้ ดังนี้

2.1 แนวทางด้านมาตรการ นอกเหนือไปจากปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ในด้านงบประมาณและบุคลากร ด้านกฎหมาย ด้านเทคโนโลยี และด้านค่านิยม อีกหนึ่งสาเหตุมองว่าการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์การตกเป็นเหยื่อเกิดจากการไม่มีความรู้ เช่น ความรู้เกี่ยวกับอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อ จึงทำให้ขาดความสามารถในการป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อ เมื่อไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวจึงทำให้ตกเป็นเหยื่อได้ง่าย ดังนั้นจึงมี

การเสนอให้ส่งเสริมแนวทางด้านมาตรการด้วยการให้ความรู้ การสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบที่จะตามมา การสร้างความตื่นตัวต่อปัญหาที่เกิดขึ้นให้กับบุคคลทุกช่วงวัยโดยเฉพาะวัยเด็กและเยาวชนในทุกรูปแบบที่สามารถทำได้ เช่น การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ โดยกำหนดให้เป็นมาตรการที่บังคับใช้อย่างทั่วถึง และการให้ความรู้การใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มทักษะการใช้สื่อออนไลน์ให้มีความปลอดภัยมากขึ้น พร้อมทั้งพัฒนาความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดทำฐานข้อมูล การติดตาม การตรวจสอบจะช่วยเหลือเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามได้ดียิ่งขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ต้นเหตุ และเพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาและอุปสรรคด้านเทคโนโลยีและด้านค่านิยม

2.2 แนวทางด้านกฎหมาย เสนอให้ดำเนินการปรับแก้กฎหมายเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้กฎหมายมีความเท่าทันสมัยและครอบคลุมรูปแบบการกระทำความผิดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากการอาศัยช่องว่างของกฎหมายเก่าในการกระทำความผิดได้มากขึ้น อีกทั้งกำหนดให้ดำเนินการตรวจสอบแพลตฟอร์มออนไลน์และคัดกรองการเข้าถึงสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ให้จริงจังมากขึ้นเพื่อลดโอกาสการตกเป็นเหยื่อจากการเข้าถึงง่ายของสื่อลามกโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาและอุปสรรคด้านกฎหมายในประเด็นกฎหมายล้าหลังเพื่อให้สามารถครอบคลุมรูปแบบการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นได้ในปัจจุบัน

การผลักดันให้สื่อลามกผู้ใหญ่ถูกกฎหมายโดยการเสนอให้จัดรูปแบบประเภทความผิดใหม่โดยยึดหลักสิทธิส่วนบุคคลและความเท่าเทียม เนื่องจากการผลิตสื่อลามกผู้ใหญ่เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนบุคคล จึงควรเป็นสิ่งที่กระทำได้ตามสิทธิส่วนบุคคล ดังนั้นการอนุญาตให้มีการผลิตและเผยแพร่สื่อลามกและการค้าประเวณีโดยที่กฎหมายรับรองนั้นจะช่วยเพิ่มความสามารถควบคุมปัญหาต่าง ๆ ได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้นหากเกิดอาชญากรรมและต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กระทบต่อสังคมน้อยที่สุด เช่น การลงทะเบียนข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อความสามารถในการตรวจสอบการระบุตัวตนได้อย่างทันทีหากเกิดอาชญากรรม อีกทั้งการผลักดันให้สื่อลามกผู้ใหญ่ถูกกฎหมายไม่เพียงแต่จะเป็นการเคารพสิทธิส่วนบุคคลและความเท่าเทียมกันของกลุ่มผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวกับกลุ่มผู้ประกอบอาชีพอื่นในสังคม แต่ยังส่งผลดีต่อภาคเศรษฐกิจของประเทศจากการเก็บภาษีและนำมาบริหารจัดการสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับกลุ่มผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวให้เท่าเทียมกันกับกลุ่มผู้ประกอบอาชีพอื่นในสังคม อีกทั้งการกำหนดบทลงโทษ การเพิ่มอัตราโทษในอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ให้มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นจะสามารถสร้างความยับยั้งชั่งใจและความเกรงกลัวต่ออัตราโทษของการกระทำความผิดเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ได้เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาและอุปสรรคด้านกฎหมายในประเด็นบทลงโทษที่ไม่รุนแรงมากพอ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์ม OnlyFans ของประเทศไทย

1.1 ด้านงบประมาณและบุคลากร การขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณรวมถึงฐานข้อมูลในการปฏิบัติงานซึ่งส่งผลให้การดำเนินการปราบปรามทำได้ช้าลง การขาดแคลนบุคลากรทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางมีจำนวนไม่เพียงพอในการรองรับกับจำนวนอาชญากรรมที่เกิดขึ้น งบประมาณที่ไม่

เพียงพอส่งผลทำให้การติดตามตัว การเข้าถึงตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงดำเนินไปได้ช้าลง และการขาดข้อมูลหรือฐานข้อมูลรวบรวมข้อมูลผู้กระทำความผิด ส่งผลให้การดำเนินการปราบปรามช้าลง มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พลวัชร เมืองนอก และ พัฒน์ศิณ สำเร็จรัมย์ (2558: 739) ที่ทำการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่าหนึ่งในอุปสรรคของการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่คือด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และ ด้านเครื่องมือ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชรินทร์ บัวเผื่อนหอม (2547) ที่ทำการศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่สายตรวจศึกษากองบังคับการตำรวจนครบาล 6 ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานและปราบปรามอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่สายตรวจในสังกัดกองบังคับการตำรวจนครบาลหกในด้านกำลังพลงบประมาณยังไม่เพียงพอต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วน อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมเดช คำมามูล (2546) ทำการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของสถานีตำรวจภูธรอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า หนึ่งในอุปสรรคที่เป็นปัญหาต่อการปฏิบัติหน้าที่ในระดับสูงได้แก่งบประมาณวัสดุอุปกรณ์

1.2 ด้านกฎหมาย ในประเด็นกฎหมายล่าช้าหลังที่ส่งผลต่อการบังคับใช้และเกิดเป็นข้อจำกัดทางกฎหมาย กฎหมายล่าช้าทำให้ไม่ครอบคลุมการกระทำความผิดในรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดช่องว่างของกฎหมายที่ทำให้ผู้กระทำความผิดใช้ช่องว่างดังกล่าวในกระทำความผิดได้หลายรูปแบบมากขึ้น เกิดรูปแบบการกระทำความผิดมากขึ้นและส่งผลโดยตรงต่อการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง อีกทั้งการกำหนดอัตราโทษที่ไม่รุนแรงมากพอทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อบทลงโทษที่จะได้รับ มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณัฏฐา กำแก้ว และวราภรณ์ วนาพิทักษ์ (2561: 78) ทำการศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมกับการลงโทษทางอาญาในการกระทำความผิดศึกษากรณีความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ผลการศึกษาพบว่ากฎหมายที่มีอยู่มีลักษณะไม่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน มีความล่าช้า ไม่มีความชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของบทลงโทษหรือการลดโทษแก่เด็กและเยาวชน เป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทำให้ไม่เกรงกลัวต่อบทลงโทษและไม่รู้สึกสำนึกในโอกาสที่ได้รับ

1.3 ด้านเทคโนโลยี การมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยส่งผลให้เกิดความสามารถในการแสวงหาช่องทางการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้น ทำให้ผู้กระทำความผิดใช้สื่อออนไลน์ในการกระทำความผิดได้หลากหลายรูปแบบและทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถหลบหลีกการเข้าถึงตัวตนจากเจ้าหน้าที่ได้หลายทางเพิ่มขึ้น รวมถึงปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเหลือในการทำงานด้านการตรวจจับสื่อบลามออนไลน์ อีกทั้งยังไม่มีการจัดทำฐานข้อมูลสื่อลามกระดับประเทศเพื่อเชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูลของต่างประเทศ มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นภสร สุดท้วม (2560) ทำการศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการอัยการสำนักงานอัยการสูงสุด ผลการศึกษาพบว่างบประมาณไม่เพียงพอในการจัดหาเทคโนโลยีระดับสูงและการ พัฒนาฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้ด้านเทคโนโลยีเพิ่มเติม

1.4 ด้านค่านิยม เรื่องทางเพศในสังคมไทยเป็นเรื่องต้องห้ามที่ไม่สามารถนำขึ้นมาพูดในสังคมได้ แม้จะปัจจุบันจะมีการเปิดกว้างและสามารถพูดคุยเรื่องทางเพศได้มากขึ้นแต่ก็ยังไม่สามารถพูดหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวได้อย่างเต็มที่เนื่องจากถูกปลูกฝังมาเป็นเวลานานว่าเรื่องทางเพศเป็นเรื่องน่าอับอาย เป็นเรื่องที่ผิดทั้งที่เรื่องทางเพศหรือความต้องการทางเพศเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกันกับมนุษย์ทุกคน หรือ

แม้กระทั่งการขายบริการทางเพศก็มีมาตั้งแต่ในสมัยโบราณที่เรียกว่าโรงชำเราบุรุษ และในปัจจุบันก็มีการค้าประเวณีกันอย่างโจ่งแจ้งแต่กลับไม่มีการพูดถึงหรือให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องทางเพศอย่างจริงจัง ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมา เช่น การตั้งครรภ์ไม่พร้อมจากการไม่มีความรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์อย่างถูกต้อง การยุติการตั้งครรภ์เถื่อนที่จะนำมาซึ่งปัญหาสุขภาพอย่างรุนแรงได้ หรือแม้กระทั่งการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรมจากการตกเป็นเหยื่อของเด็กและเยาวชนเนื่องจากไม่มีความรู้ในการป้องกันตนเอง มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กชพรรณ มณีภาค และอุนิษา เลิศโตมรสกุล (2562) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจากการกระทำผิดในโลกอินเทอร์เน็ต: กรณีศึกษา การรังแกกันในโลกไซเบอร์ ในรูปแบบการคุกคามทางเพศ ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่าหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้ตกเป็นเหยื่อคือการขาดให้ความรู้และการดูแลจากผู้ปกครองในการใช้อินเทอร์เน็ต

2. ผลการศึกษาการเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มบน OnlyFans

2.1 ด้านมาตรการ การเพิ่มการป้องกันการป้องกันการตกเป็นเหยื่อจากอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ต้นเหตุโดยการป้องกันโดยการให้ความรู้ สร้างความตระหนักรู้และความตื่นตัวให้กับบุคคลทุกช่วงวัยโดยเฉพาะวัยเด็กและเยาวชนในทุกรูปแบบ เช่น การประชาสัมพันธ์ ทั้งในเขตพื้นที่โรงเรียนและที่บ้านเพื่อเป็นการป้องกันที่ต้นเหตุอย่างแท้จริง การพัฒนาความรู้ความสามารถให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ อีกทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีระบบปฏิบัติงาน ฐานข้อมูล ระบบทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและพัฒนาด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีอย่างรอบด้านไม่ว่าจะเป็นส่วนของประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง มีความสอดคล้องกับ แผนปฏิบัติการราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณพ.ศ.2565 โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2565: 63) ในเป้าหมายยุทธศาสตร์ที่ 3.3 การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมพิเศษดีขึ้น หัวข้อที่ 5.3 ด้านการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

2.2 ด้านกฎหมาย เสนอให้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย ดำเนินการตรวจสอบแพลตฟอร์มออนไลน์ การคัดกรองการเข้าถึงสื่อลามกอย่างจริงจัง เพื่อให้สามารถครอบคลุมรูปแบบการกระทำผิดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากการอาศัยช่องว่างของกฎหมายเก่าในการกระทำผิดได้ ดำเนินการจัดประเภทความผิดใหม่เพื่อนำไปสู่การผลักดันให้สื่อลามกผู้ใหญ่ถูกกฎหมายโดยยึดหลักสิทธิมนุษยชนและหลักความเท่าเทียมกันของมนุษย์ และการพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ในการตรวจสอบ ติดตามการกระทำผิดให้มีความทันสมัย รวมถึงการจัดทำการรวบรวมฐานข้อมูลในระดับประเทศเพื่อเชื่อมโยงกับระบบฐานข้อมูลต่างประเทศ เพื่อให้กฎหมายมีความทันสมัย ครอบคลุม และมีช่องว่างน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ และการเพิ่มอัตราโทษในอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ให้สูงขึ้นเพื่อสร้างความกลัวต่อผู้กระทำความผิดในบทลงโทษที่จะได้รับ มีความสอดคล้องกับ แผนปฏิบัติการราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณพ.ศ.2565 โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2565: 63) ในเป้าหมายยุทธศาสตร์ที่ 3.3 การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมพิเศษดีขึ้น หัวข้อที่ 5.3 ด้านการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการศึกษาวิจัยทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์ม OnlyFans อันได้แก่ ด้านงบประมาณและบุคลากร ด้านกฎหมาย ด้านเทคโนโลยี และด้านค่านิยม โดยปัญหาและอุปสรรคทุกด้านมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน รวมถึงสามารถพบแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์ม OnlyFans อันได้แก่ แนวทางด้านมาตรการ และแนวทางด้านกฎหมาย

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestion)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ด้านมาตรการ เสนอให้ดำเนินการผลักดันการให้ความรู้เกี่ยวกับอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น ความรู้เกี่ยวกับอาชญากรรม การป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อ ฯลฯ เป็นมาตรการที่บังคับใช้อย่างทั่วถึงโดยเฉพาะสถานศึกษา

ด้านกฎหมาย เสนอให้ดำเนินการจัดรูปแบบประเภทความผิดเพื่อนำไปสู่การพิจารณาปรับแก้กฎหมายเกี่ยวกับสื่อลามกเป็นปัจจุบันเพื่อให้สามารถครอบคลุมรูปแบบการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในสังคม และพิจารณาการปรับเพิ่มอัตราโทษอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์ให้สูงขึ้น ดำเนินการพิจารณางบประมาณเพื่อใช้พัฒนาอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีให้มีความทันสมัยและพิจารณาเกณฑ์การรับบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเพื่อรองรับกับจำนวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

รวบรวมปัญหาและอุปสรรคของการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสื่อลามกบนแพลตฟอร์มออนไลน์มาปรับให้เป็นปัจจุบันในทุกไตรมาสของปี เพื่อทำการศึกษา ทำความเข้าใจรูปแบบของลักษณะการเกิดอาชญากรรมใหม่ ๆ อย่างแท้จริง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการศึกษาหลักการ วิธีการป้องกันการเข้าถึงสื่อลามกออนไลน์ในเด็กและเยาวชนของประเทศที่สื่อลามกผู้ใหญ่อีกกฎหมายแล้วนำมาปรับใช้ในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง (References)

- กขพรรณ มณีภาค และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล. (2562). ปัจจัยการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจากการกระทำผิดในโลกอินเทอร์เน็ต: กรณีศึกษา การรังแกกันในโลกไซเบอร์ ในรูปแบบการคุกคามทางเพศ ในเขตกรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชรินทร์ บัวเพื่อนหอม. (2547). ปัญหาการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่สายตรวจ: ศึกษากรณี กองบังคับการตำรวจนครบาล6. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัชชา กำแก้ว และ วราภรณ์ วนาพิทักษ์. (2561). มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมกับการลงโทษทางอาญาในการกระทำความผิดศึกษากรณีความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- ไทยรัฐ. (2564). รวบคาโรงแรม น้องไข่น้ำ ดาว OnlyFans กับแฟนหนุ่ม ตำรวจไซเบอร์เอาจริง(คลิป) . [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.thairat.co.th/news/crime/2198795#google_vignette สืบค้นเมื่อ 30 กันยายน 2564.
- นภสร สุดท้วม. (2560). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พลวัชร เมืองนอก และ พัฒน์สิน สำเร็จรัมย์ (2558). ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา. **รายงานการวิจัย**. นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.
- วีรวัฒน์ อัจจุตมานัส. (2565). **สำรวจชีวิตเช็กเกอร์ไต่เต้าไทยบน OnlyFans หลังยุคโควิด-19**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/articles/c4nr9r029j40> สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2565.
- สมเดช คำมามูล. (2546). อุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของ สถานีตำรวจภูธร อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. **รายงานการวิจัย**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2565). **แผนปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565**. กรุงเทพฯ: สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ.
- Pachara. (2565). **แฉปมจับตัวเตอร์ อนาคตเด็ก ขยายคลิปในOnlyFans ตร.มะกันให้ข้อมูล**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://thethaiger.com/th/news/608386/>. สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2565.
- Poohchiss Kuanpiputkul. (2566). **'SEX CREATOR' อาชีพเกิดใหม่ในยุคที่ดิจิทัลและความหลากหลาย** **เบ่งบาน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://ellementhailand.com/sex-content-creator-2023/> สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2566.
- THE GROWTH MASTER TEAM. (2564). **CASE STUDY: OnlyFans แพลตฟอร์มออนไลน์มาแรงแห่งปี** **กับกลยุทธ์ที่สร้างการเติบโต 615%**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://thegrowthmaster.com/care-study/onlyfans> สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2565.

ความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลกับมูลค่า
กิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงสถานการณ์โควิด-19

The Relationship between the Environmental, Social, and Governance
Performance and the Firm Value of Thai Listed Companies
during the COVID-19 Pandemic

ณัฏฐาพร ภูระหงษ์¹ วิจิตรา จำลองราษฎร์²
Natthaporn Phurahong, Wichitra Chamlongrath

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลกับมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงสถานการณ์โควิด-19 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในระหว่างปี พ.ศ.2563-2564 มีจำนวนทั้งสิ้น 810 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ งบการเงินประจำปี พ.ศ. 2563-2564 ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1 One Report) รายงานประจำปี (แบบ 56-2) และรายงานความยั่งยืน ประมวลผลทางสถิติโดยใช้ตัวแบบการวิเคราะห์การถดถอยของข้อมูลผสมแบบผลกระทบคงที่ ผลการวิจัยพบว่า ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลยังคงมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับมูลค่ากิจการอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย

คำสำคัญ (Keywords) : ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล; มูลค่ากิจการ;
บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

The purpose of this study was to empirically investigate the relationship between environmental, social, and governance (ESG) performance, and the firm value of Thai listed companies during the Covid-19 pandemic. The sample group consisted of the Thai listed companies in the period of 2020 to 2021, totaling 810 observations. The instruments used for data collection were the 2020 - 2021 annual financial statements of the companies listed on the Stock Exchange of Thailand, annual registration statement (Form 56-1 One Report), annual report (Form 56-2) and sustainability reporting. A fixed-effects panel of the data regression model was applied for statistical data analysis. The empirical results revealed that during the

Received: 2023-09-25 Revised: 2023-10-11 Accepted: 2023-10-13

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Faculty of Management Science of Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: natthaporn@psru.ac.th

² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Faculty of Management Science of Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: wichitra.j@psru.ac.th

COVID-19 pandemic, ESG performance had a positive relationship with the firm value, with the statistical significance level of 0.01. These findings are supporting the stakeholder theory.

Keywords: ESG Performance; Firm Value; Thai Listed Companies

บทนำ (Introduction)

จากการที่สหประชาชาติและประเทศสมาชิกร่วมกันกำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ระดับโลก โดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมที่มุ่งเน้นเรื่องจัดปัญหาความหิวโหย ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ การไม่รู้หนังสือ ความเจ็บป่วยและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ด้วยการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเน้นความสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเชิงพื้นที่ เพื่อนำวาระการพัฒนาระดับโลกสู่ชุมชนท้องถิ่นให้บรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องพัฒนาให้เกิดความสมดุลกันใน 3 เสาหลักของมิติความยั่งยืน (Three pillars of sustainability) นั่นคือ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม (สหประชาชาติประเทศไทย, 2566) ข้อมูลด้านความยั่งยืน (Sustainability information) เป็นข้อมูลที่แสดงถึงนโยบาย ผลกระทบ และผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมของธุรกิจ ภายใต้ระบบการกำกับดูแลกิจการที่ดี หรือที่เรียกว่า ข้อมูล ESG (Environmental Social and Governance) ซึ่งจะช่วยให้นักลงทุนและผู้ใช้ข้อมูลได้เห็นถึงมุมมองการดำเนินธุรกิจในมิติที่กว้างกว่าข้อมูลทางการเงิน ทำให้เกิดความเชื่อมั่นต่อองค์กรทั้งในด้านความสามารถในการจัดการธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส มีศักยภาพในการแข่งขัน และการสร้างผลตอบแทนในระยะยาว (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2566)

ดังนั้น บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับมุมมองด้าน ESG ซึ่งเป็นแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate social responsibility: CSR) อยู่ภายใต้ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder theory) ของฟรีแมน (Freeman, 1984) โดยมีพื้นฐานมาจากกรอบแนวคิดของบาร์นาร์ด (Barnard, 1968: 40-61) ที่นำเสนอมุมมองด้านบวกของผู้จัดการในการสนับสนุนความรับผิดชอบต่อสังคม โดยผู้บริหารต้องสร้างความพึงพอใจต่อบุคคลที่หลากหลาย อาทิเช่น พนักงาน ลูกค้า ผู้ขายปัจจัยการผลิต องค์กรชุมชนในท้องถิ่น นอกเหนือจากผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของบริษัท จึงนำไปสู่แนวคิดเกี่ยวกับความจำเป็นที่ผู้บริหารต้องทำในสิ่งที่ถูกต้อง นอกเหนือไปจากการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกิจการ โดยทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียเป็นทฤษฎีที่มีความสัมพันธ์ต่อการเกิดความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท และเป็นทฤษฎีที่เชื่อมโยงถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสร้าง ความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัท โดยในอดีตบริษัทให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมในมิติของความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นหลัก โดยดำเนินกิจการมุ่งเน้นเป้าหมายกำไรสูงสุด เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการของเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้น แต่การศึกษาในระยะหลังพบว่าการให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมในมิติทางเศรษฐกิจควบคู่กับการให้ความสำคัญในมิติของสิ่งแวดล้อม สังคม การกำกับดูแลกิจการที่ดี ผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อตอบสนองความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียที่หลากหลายได้อย่างสมดุล อันจะเกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมและดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืน

การดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล จะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นและเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับกิจการ (ชไมพร รัตนเจริญชัย, 2560) โดยนักลงทุนจะนำข้อมูลมารวบรวมพิจารณาประกอบการตัดสินใจและประเมินความสามารถในการดำเนินงาน และมูลค่าของกิจการ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็น

เห็นถึงความโปร่งใสของกิจการและความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้เสีย (Aksan & Gantjowati, 2020) และช่วยเพิ่มความน่าสนใจและมูลค่าของกิจการในสายตาของนักลงทุน (Nwanji & Howell, 2007: 353-354; Wardhani & Hamidah, 2019: 27-28) อย่างไรก็ตามการดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล ทำให้กิจการมีความเสี่ยงทางการเงินเพิ่มขึ้น เนื่องจากการดำเนินงานหรือกิจกรรมด้าน ESG ทำให้กิจการมีต้นทุนและค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้น อาจส่งผลให้มูลค่ากิจการลดลง (Friedman, 1970: 234-235) และสอดคล้องกับทฤษฎีต้นทุนธุรกรรม (Transaction cost theory) ของ Williamson (2010: 675-676) ที่กล่าวว่า การทำธุรกรรมใด ๆ ของกิจการ ย่อมทำให้เกิดต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย ดังนั้นการดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล ย่อมส่งผลให้กิจการมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น จะเห็นได้ว่าผลการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา ยังไม่สามารถสรุปผลการศึกษาได้อย่างชัดเจนว่าการดำเนินงานด้าน ESG ส่งผลต่อมูลค่ากิจการอย่างไร อีกทั้งยังไม่มีการศึกษาในช่วงที่เกิดสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ไม่ปกติ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเพื่อค้นหาคำตอบว่า ในช่วงที่เกิดสถานการณ์วิกฤติ การดำเนินงานด้าน ESG จะทำให้มูลค่าของกิจการเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร เพื่อให้กิจการสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนดำเนินธุรกิจในสถานการณ์ที่ไม่ปกติ และกำหนดนโยบายให้บรรลุเป้าหมายมูลค่ากิจการสูงสุด ในขณะที่นักลงทุนสามารถนำผลไปใช้พิจารณาการตัดสินใจในการลงทุน และหน่วยงานที่กำกับดูแลสามารถกำหนดทิศทางและนโยบายในการกำกับดูแลกิจการที่ดี

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลกับมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในช่วงสถานการณ์โควิด-19

สมมติฐานการวิจัย (Research Hypothesis)

ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับมูลค่ากิจการ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Literature Review)

ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล

ปัจจุบันสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล (Environmental Social and Governance: ESG) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนที่ได้รับความนิยมทั่วโลก เนื่องจากเป็นแนวคิดที่ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการทำธุรกิจที่ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อ 3 ด้านหลัก คือ สิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล โดยธุรกิจต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านสังคมต้องคำนึงถึงการจัดการความสัมพันธ์และการสื่อสารกับพนักงาน ลูกค้า หรือผู้มีส่วนได้เสียของธุรกิจ และด้านบรรษัทภิบาลต้องจัดการบริหารความสัมพันธ์ในเชิงการกำกับดูแลของธุรกิจ เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ ทั้งนี้แนวคิด ESG ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ธุรกิจด้วยการสะท้อนบทบาทความรับผิดชอบต่อธุรกิจที่มีต่อผู้มีส่วนได้เสีย โดยธุรกิจมีการนำเสนอผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล (ESG Performance) ดังนี้ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563)

ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม เป็นผลการดำเนินงานและผลลัพธ์ที่เกี่ยวกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของธุรกิจ โดยมีการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมในกระบวนการดำเนินธุรกิจ

ได้แก่ 1) การจัดการน้ำ (Water management) 2) การจัดการด้านพลังงาน (Gas emission management) 3) การจัดการการปล่อยก๊าซ (Gas emission management) และ 4) การจัดการของเสีย (Waste management) ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถของธุรกิจในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

ผลการดำเนินงานด้านสังคม เป็นผลการดำเนินงานและผลลัพธ์ที่เกี่ยวกับการจัดการด้านสังคมของธุรกิจ โดยมีการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติด้านสังคมในกระบวนการดำเนินธุรกิจ ซึ่งรวมถึงการเคารพสิทธิมนุษยชน ตลอดห่วงโซ่คุณค่า ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบด้านแรงงาน (Labor responsibility) 2) ความรับผิดชอบต่อลูกค้า (Customer responsibility) และ 3) การพัฒนาสังคมและชุมชน (Social and community development)

ผลการดำเนินงานด้านบรรษัทภิบาล เป็นผลการดำเนินงานและผลลัพธ์ที่เกี่ยวกับการจัดการการกำกับดูแลกิจการของธุรกิจ โดยมีการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติด้านการกำกับดูแลกิจการในกระบวนการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ 1) การกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good corporate governance) 2) การบริหารจัดการความเสี่ยง (Risk management) 3) นวัตกรรม (Corporate innovation) และ 4) ห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ซึ่งสะท้อนถึงการดำเนินธุรกิจอย่างโปร่งใส มีความรับผิดชอบต่อและการพัฒนานวัตกรรมที่เป็นการสร้างประโยชน์ต่อธุรกิจ และผู้มีส่วนได้เสียตลอดห่วงโซ่คุณค่า

มูลค่ากิจการ

ธุรกิจมีเป้าหมายที่สำคัญในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้เสีย โดยมีเป้าหมายทางการเงิน คือ การสร้างมูลค่ากิจการสูงสุด (Maximized value of the firm) เมื่อกิจการมีมูลค่าสูงที่สุดก็จะส่งผลให้ราคาหุ้นสามัญสูงและสร้างความพอใจให้แก่ผู้ถือหุ้น โดยมูลค่ากิจการเป็นตัวชี้วัดความเจริญเติบโตของกิจการ ซึ่งแนวคิดการประเมินมูลค่ากิจการมีหลายวิธี เช่น Tobin's Q ตามแนวคิดของ Chung & Pruitt (1994: 70-72) ซึ่งคำนวณโดยนำราคาตลาด (Market value) ของสินทรัพย์หารด้วยราคาเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์ (Replacement cost) (Yordudom & Suttipun, 2020: 108-109; Yoon et al., 2018: 15-16; Jagannathan et al., 2017: 276)

ตัวแปรควบคุม

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าขนาดกิจการ (Size) ความเสี่ยงกิจการ (Risk) และความสามารถในการทำกำไร (ROA) มีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการ (Yordudom & Suttipun, 2020: 110-112; Hodkum & Chanruang, 2017: 50-52; สัตยา ตันจันทรพงศ์ และคณะ, 2561: 140-142) โดยขนาดกิจการมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับมูลค่ากิจการ (Yordudom & Suttipun, 2020: 110-112; Hodkum & Chanruang, 2017: 50-52) ในขณะที่ความเสี่ยงกิจการมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับมูลค่ากิจการ (Yordudom & Suttipun, 2020: 110-112) และความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับมูลค่ากิจการ (สัตยา ตันจันทรพงศ์ และคณะ, 2561: 140-142)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาพบว่าการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลกับมูลค่ากิจการยังไม่ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน งานวิจัยของ Aydogmus et al. (2022: 125); Yordudom & Suttipun (2020: 111-113); Yoon et al. (2018: 15-16); วัฒนีย์ รัมมะพ้อ และนิมมวล วิเศษสรรพ (2563: 18-20) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลกับมูลค่ากิจการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่ Duque-Grisales & Aguilera-Caracuel

(2021: 322-326); Garcia & Orsato (2020: 6-7) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลกับมูลค่ากิจการเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม และยังมีงานวิจัยที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลกับมูลค่ากิจการ (พลวัฒน์ เลิศกุลวัฒน์ และสุธาวลัย พุกษ์อำไพ, 2561: 10; สัตยา ตันจันทรพงศ์ และคณะ, 2561: 131; ภัสสิริ ศรสงคราม, 2560: 31-32) อย่างไรก็ตามงานวิจัยในอดีตเป็นการทดสอบทฤษฎีในช่วงสถานการณ์ปกติ ยังมีงานวิจัยอยู่เป็นจำนวนน้อยที่ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลกับมูลค่ากิจการในช่วงสถานการณ์ที่ไม่ปกติ เช่น งานวิจัยของ Folger-Laronde et al. (2022: 492-495) ที่ศึกษาเรื่องการจัดอันดับ ESG และผลการดำเนินงานทางการเงินของกองทุนรวมอีทีเอฟ (Exchange-traded funds) ในช่วงการระบาดของโควิด-19 ที่พบความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลกับมูลค่ากิจการในทิศทางตรงกันข้าม

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

งานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลและมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ คือ ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล (ESG) ตัวแปรตาม คือ มูลค่ากิจการ (FV) และตัวแปรควบคุม คือ ขนาดกิจการ (Size) ความเสี่ยงกิจการ (Risk) และความสามารถในการทำกำไร (ROA)

1.2 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2563-2564 มีจำนวนทั้งหมดเท่ากับ 1,362 ราย (Observations) คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยยกเว้นกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน เนื่องจากมีงบการเงินที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น กองทุนรวม บริษัทที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูกิจการ บริษัทที่ไม่ได้ปิดรอบบัญชี 12 เดือน และบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษา ดังนั้นจึงมีขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 810 ราย (Observations)

1.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษานี้อยู่ในระหว่างปี พ.ศ.2563-2564 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ งบการเงินประจำปี พ.ศ.2563-2564 ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1 One Report) รายงานประจำปี (แบบ 56-2) และรายงานความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary data) โดยมีลักษณะเป็นข้อมูลแบบผสม (Panel data) คือ ข้อมูลรายบริษัทตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563-2564 คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลมูลค่ากิจการ

จากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Marketing Analysis and Reporting Tool: SET SMART) ข้อมูลผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลจากแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี รายงานประจำปี และรายงานความยั่งยืนของแต่ละบริษัท ส่วนตัวแปรควบคุม ได้แก่ ขนาดกิจการ (Size) ความเสี่ยงกิจการ (Risk) และความสามารถในการทำกำไร (ROA) เก็บข้อมูลจากงบการเงินประจำปี พ.ศ. 2563-2564 ของแต่ละบริษัท

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด มัธยฐาน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยของข้อมูลผสม (Panel data regression model) โดยมีตัวแบบความสัมพันธ์ ดังนี้

$$FV_{ij} = \beta_0 + \beta_1 ESG_{ij} + \beta_2 Size_{ij} + \beta_3 Risk_{ij} + \beta_4 ROA_{ij} + \varepsilon_{ij}$$

โดยที่ FV คือ มูลค่ากิจการ วัดด้วยลอการิทึมธรรมชาติของมูลค่าตลาด

ESG คือ ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล วัดด้วยการให้คะแนนในระดับต่าง ๆ โดย ESG = 1 เมื่อบริษัทได้ดำเนินการในแต่ละประเด็นของเรื่องสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล

ESG = 0 เมื่อบริษัทไม่ได้ดำเนินการในแต่ละประเด็นของเรื่องสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล โดยคะแนนรวมของ ESG เท่ากับ 11 คะแนน ประกอบด้วยคะแนนด้านสิ่งแวดล้อม 4 คะแนน ด้านสังคม 3 คะแนน และด้านบรรษัทภิบาล 4 คะแนน โดยรายละเอียดแต่ละด้านมี ดังนี้

1. ด้านสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1.1) การจัดการน้ำ 1.2) การจัดการด้านพลังงาน 1.3) การจัดการการปล่อยก๊าซ และ 1.4) การจัดการของเสีย
2. ด้านสังคม แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 2.1) ความรับผิดชอบต่อด้านแรงงาน 2.2) ความรับผิดชอบต่อลูกค้า และ 2.3) การพัฒนาสังคมและชุมชน
3. ด้านบรรษัทภิบาล แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 3.1) การกำกับดูแลกิจการที่ดี 3.2) การบริหารจัดการความเสี่ยง 3.3) นวัตกรรม และ 3.4) ห่วงโซ่อุปทาน

Size คือ ขนาดกิจการ วัดด้วยลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม

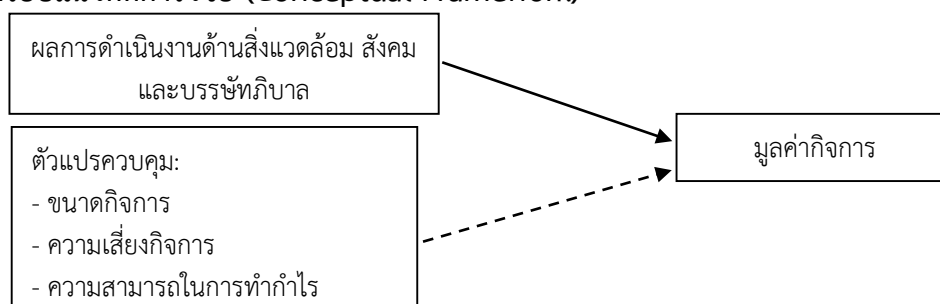
Risk คือ ความเสี่ยงกิจการ วัดด้วยอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น

ROA คือ ความสามารถในการทำกำไร วัดด้วยอัตราส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม

i คือ บริษัทแต่ละราย ตั้งแต่ 1,...,i บริษัท

j คือ ปี ตั้งแต่ 1,...,j ปี

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล และมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 มีข้อมูลทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2563-2564 จำนวนค่าสังเกต 810 รายการ ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2563-2564

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	มัธยฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
มูลค่ากิจการ (ล้านบาท)	273.00	530,002.98	4,270.88	5,485.45	53,627.09
ขนาดกิจการ (ล้านบาท)	483.34	931,892.56	2,206.85	628.60	40.65
ความเสี่ยงกิจการ (เท่า)	0.02	19.13	0.83	1.25	1.51
ความสามารถในการทำกำไร (%)	-45.08	64.17	5.34	6.06	9.80

จากตารางที่ 1 พบว่า บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2563 – 2564 มีมูลค่ากิจการอยู่ระหว่าง 273.00 ถึง 530,002.98 ล้านบาท โดยมีมูลค่ากิจการเฉลี่ย 5,485.45 ล้านบาท และค่ามัธยฐานอยู่ที่ 4,270.88 ล้านบาท ส่วนขนาดกิจการ มีมูลค่าอยู่ระหว่าง 483.34 ถึง 931,892.56 ล้านบาท โดยมีขนาดกิจการเฉลี่ย 628.60 ล้านบาท และค่ามัธยฐานอยู่ที่ 2,206.85 ล้านบาท ในขณะที่ความเสี่ยงกิจการมีค่าอยู่ระหว่าง 0.02 ถึง 19.13 เท่า โดยมีค่าเฉลี่ย 1.25 เท่า และค่ามัธยฐานอยู่ที่ 0.83 เท่า ความสามารถในการทำกำไร อยู่ระหว่างร้อยละ -45.08 ถึง 64.17 โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 6.06 และค่ามัธยฐานร้อยละ 5.34

ตารางที่ 2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยและค่าสถิติพื้นฐาน

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	มัธยฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
มูลค่ากิจการ (FV)	5.61	13.18	8.36	8.61	1.51
ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล (ESG)	0	11	9	8.92	2.11
ขนาดกิจการ (Size)	6.18	20.65	14.61	13.35	3.70
ความเสี่ยงกิจการ (Risk)	0.02	19.13	0.83	1.25	1.51

รายการ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	มัธยฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ความสามารถในการทำกำไร (ROA)	-45.08	64.17	5.34	6.06	9.80

จากตารางที่ 2 พบว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ.2563-2564 มีมูลค่ากิจการซึ่งวัดด้วยลอการิทึมธรรมชาติของมูลค่าตลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.61 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.51 ส่วนผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล มีคะแนนอยู่ระหว่าง 0 ถึง 11 โดยมีคะแนนเฉลี่ย 8.92 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.11 ในขณะที่ขนาดกิจการ ซึ่งวัดด้วยลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.70 ส่วนความเสี่ยงกิจการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.25 โดยมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.51 และความสามารถในการทำกำไรมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 6.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 9.80

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล ขนาดกิจการ ความเสี่ยงกิจการ ความสามารถในการทำกำไร และมูลค่ากิจการ

	ESG	Size	Risk	ROA	FV	VIF
ESG	1	0.033	-0.047	0.103***	0.186***	1.012
Size		1	0.130**	0.068	0.524***	1.028
Risk			1	-0.206***	0.136***	1.069
ROA				1	0.267***	1.063

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

โดยที่ ESG คือ ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล Size คือ ขนาดกิจการ Risk คือ ความเสี่ยงกิจการ ROA คือ ความสามารถในการทำกำไร และ FV คือ มูลค่ากิจการ

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล ขนาดกิจการ ความเสี่ยงกิจการ ความสามารถในการทำกำไร และมูลค่ากิจการ โดยภาพรวมพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง -0.047 ถึง 0.524 โดยผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล ขนาดกิจการ ความเสี่ยงกิจการ และความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระโดยใช้ Multicollinearity test พบว่าค่า VIF ของตัวแปรมีค่าตั้งแต่ 1.012-1.069 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันน้อย ทำให้ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity ระหว่างความสัมพันธ์ภายในตัวแปรอิสระ

ก่อนทำการทดสอบสมมติฐาน คณะผู้วิจัยใช้ Hausman specification test เพื่อทดสอบความเหมาะสมของการประมาณค่าโดยใช้ Random effects เปรียบเทียบกับ Fixed effects ผลการทดสอบ Hausman test พบว่าค่า β มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Hausman value = 14.17, p-value = 0.007) จึงควรใช้การประมาณค่าแบบ Fixed effects ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของผลลัพธ์ (Robustness) เรียบร้อยแล้ว ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยของข้อมูลผสมด้วยตัวแบบ Fixed Effects ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลกับมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

	ค่าสัมประสิทธิ์	t-stat	p-value
ตัวแปรตาม: FV ค่าคงที่	5.875***	10.91	0.000
ESG	0.075***	5.64	0.000
Size	0.140***	3.43	0.001
Risk	0.055	0.95	0.345
ROA	0.022***	5.62	0.000
R ²			0.366
Adjust R ²			0.363
MSE			1.451
F-statistics			18.53***

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

โดยที่ ESG คือ ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล Size คือ ขนาดกิจการ Risk คือ ความเสี่ยงกิจการ ROA คือ ความสามารถในการทำกำไร และ FV คือ มูลค่ากิจการ

จากตารางที่ 4 พบว่าผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล ขนาดของกิจการและความสามารถในการทำกำไรมีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยที่ขนาดกิจการมีความสัมพันธ์กับมูลค่ากิจการในทิศทางเดียวกันมากที่สุด รองลงมา คือ ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล และความสามารถในการทำกำไรตามลำดับ ค่า R² ของตัวแบบเท่ากับ 0.366 กล่าวคือ ผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล ขนาดของกิจการและความสามารถในการทำกำไรสามารถอธิบายความผันแปรของมูลค่ากิจการได้ร้อยละ 36.60 อธิบายได้ว่าบริษัทที่มีคะแนนรวมของผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลมากจะมีมูลค่ากิจการมากกว่าบริษัทที่มีคะแนนรวมน้อย บริษัทที่มีขนาดกิจการใหญ่จะมีมูลค่ากิจการมากกว่าบริษัทขนาดเล็ก และบริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรสูงจะมีมูลค่ากิจการมากกว่าบริษัทที่มีความสามารถในการทำกำไรต่ำ

ผลการวิจัยที่ได้เป็นหลักฐานสนับสนุนว่าผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับมูลค่ากิจการซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ โดยพบว่าแม้ในช่วงที่เกิดสถานการณ์วิกฤต เช่น สถานการณ์โควิด-19 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลสูงก็ยังคงมีมูลค่ากิจการสูง สอดคล้องกับทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียเช่นเดียวกันกับสมทวนการณ์ปกติ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลกับมูลค่ากิจการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียที่ว่าผู้บริหารต้องสร้างความพึงพอใจต่อบุคคลที่หลากหลาย อาทิเช่น ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของกิจการ พนักงาน ลูกค้า ผู้ขายปัจจัย

การผลิต นักลงทุน เจ้าหนี้ รัฐบาลและองค์กรชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจ จึงจะทำให้ผลการดำเนินงานของกิจการดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aydogmus et al. (2022: 125) ที่ศึกษาและตรวจสอบผลกระทบของผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลต่อมูลค่ากิจการและความสามารถในการทำกำไรของบริษัท 1,720 แห่ง ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2556-2564 พบว่าคะแนนรวมของ ESG มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสนับสนุนทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียเช่นเดียวกัน โดยผู้มีส่วนได้เสียต่างก็คาดหวังว่าบริษัทจะดำเนินการเกี่ยวกับ ESG มากขึ้น เพื่อตอบสนองความคาดหวังของผลตอบแทนในรูปของมูลค่ากิจการได้อย่างเกินความคาดหมาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yordudom & Suttipun (2020: 111-113) ที่ตรวจสอบอิทธิพลของการเปิดเผยข้อมูล ESG ต่อมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม THSI จากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 60 บริษัท ช่วงปีพ.ศ. 2558-2562 ผลการศึกษาพบว่า อิทธิพลของการเปิดเผยข้อมูล ESG มีผลต่อมูลค่ากิจการในเชิงบวก และยังพบว่า การเปิดเผย ESG ที่พบมากที่สุดคือ การเปิดเผยด้านการกำกับดูแลกิจการ รองลงมาคือ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้สามารถนำมาเป็นแนวทางให้ธุรกิจต้องใส่ใจกับการเปิดเผยข้อมูล ESG เนื่องจากมีอิทธิพลต่อปฏิกิริยาของนักลงทุน โดยผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิได้รับการตอบสนองจากการกระทำและกิจกรรมของบริษัท และประโยชน์ของความรับผิดชอบต่อสังคมที่กิจการจะได้รับคือ ชื่อเสียงและความภักดี ตลอดจนมูลค่ากิจการที่ดีขึ้น

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยฉบับนี้ไม่สอดคล้องกับ Folger-Laronde et al. (2022) ที่ศึกษาเรื่องการจัดอันดับ ESG และผลการดำเนินงานทางการเงินของกองทุนรวมอีทีเอฟในช่วงการระบาดของโควิด-19 ที่พบความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลกับมูลค่ากิจการในทิศทางตรงกันข้าม อาจเนื่องมาจากความแปรปรวนทางเศรษฐกิจและสังคมในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำที่เกิดจากวิกฤติโควิด-19 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพด้านความยั่งยืนของการลงทุนไม่สามารถใช้เป็นปัจจัยอย่างเดียวในการพิจารณาประสิทธิภาพทางการเงิน ผลการดำเนินงานด้านความยั่งยืนของกองทุนรวมอีทีเอฟไม่สามารถรับประกันว่าเศรษฐกิจจะฟื้นตัวได้ในช่วงเกิดวิกฤติ ในขณะที่งานวิจัยฉบับนี้แตกต่างจากงานวิจัยของ Folger-Laronde et al. (2022) ที่ศึกษาบริบทของกองทุนรวมอีทีเอฟในประเทศแคนาดา ซึ่งเป็นตลาดพัฒนาแล้ว (Developed market) แต่งานวิจัยฉบับนี้ศึกษาในบริบทของการลงทุนในตราสารทุนของประเทศไทย ซึ่งเป็นตลาดเกิดใหม่ (Emerging market) ผลการวิจัยฉบับนี้แสดงให้เห็นว่าในช่วงสถานการณ์โควิด-19 นักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีการนำข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลมาใช้ประกอบการพิจารณาการลงทุนในหลักทรัพย์ โดยบริษัทที่มีคะแนนของผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลสูง จะมีมูลค่าของกิจการสูงซึ่งวัดจากราคาตลาด แสดงว่านักลงทุนคาดหวังว่าเศรษฐกิจจะฟื้นตัวได้หลังช่วงโควิด-19 จึงลงทุนซื้อหลักทรัพย์ในราคาที่สูง

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

ในช่วงสถานการณ์วิกฤติ เช่น สถานการณ์โควิด-19 การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลมีอิทธิพลต่อมูลค่ากิจการ นักลงทุนให้ความสำคัญกับเรื่องการดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลเป็นอย่างมาก แสดงให้เห็นว่าทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียสามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ ดังนั้นกิจการที่ต้องการบรรลุเป้าหมายมูลค่ากิจการสูงสุด จึงจำเป็นต้องตระหนักถึงสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลในการดำเนินธุรกิจ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ธุรกิจควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาล โดยด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีนโยบาย กระบวนการทำงานเพื่อจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงมีการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจ ส่วนด้านสังคมควรมีนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน มีการส่งเสริมพัฒนาพนักงานอย่างต่อเนื่อง ลูกค้า และพัฒนาสังคมและชุมชน ขณะที่ด้านบรรษัทภิบาล ต้องมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี บริหารจัดการความเสี่ยง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลของธุรกิจ และศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและบรรษัทภิบาลกับมูลค่ากิจการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ซึ่งเป็นบริษัทขนาดใหญ่ กับบริษัทขนาดกลางและขนาดย่อม และศึกษาเป็นรายอุตสาหกรรม

เอกสารอ้างอิง (References)

- ชไมพร รัตนเจริญชัย. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการโดยมีการรายงานการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นตัวแปรส่งผ่าน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2566). การเปิดเผยข้อมูลและรายงานด้านความยั่งยืน Sustainability Disclosure and Reporting. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.setsustainability.com/page/disclosure>. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2566.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2563). คู่มือจัดทำแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี/รายงานประจำปี. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://publish.sec.or.th/nrs/8619s.pdf>. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2566.
- พลวัฒน์ เลิศกุลวัฒน์ และสุธาวัลย์ พฤกษ์อำไพ. (2561). การพัฒนาอย่างยั่งยืนและผลการดำเนินงานของกิจการ: หลักฐานเชิงประจักษ์จากประเทศไทย. *WMS Journal of Management*. 7(Special Issue Jul 2018): 1-11.
- ภัสสิริ ศรสงคราม. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลขององค์กร (ESG) กับมูลค่ากิจการ (TOBIN'S Q) ในหมวดธุรกิจพลังงานที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการเงิน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัฒน์ รัมมะพ้อ และนิมนวล วิเศษสรรพ. (2563). ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนของคุณค่าของรายงานความยั่งยืน การกำกับดูแลกิจการ และผลการปฏิบัติทางการเงิน: หลักฐานจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาชีพบัญชี*. 16(49): 5-22.
- สหประชาชาติประเทศไทย. (2566). งานของเราเกี่ยวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://thailand.un.org/th/sdgs>. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2566.

- สัตยา ตันจันทรพงศ์ พัทธยศ เดชศิริ และทศพงศ์ อวิโรธนานนท์. (2561). อิทธิพลของการเปิดเผยข้อมูลรายงานการพัฒนาคความยั่งยืนที่มีต่อมูลค่ากิจการ. **วารสารการบัญชีและการจัดการ**. 11(1): 131-144.
- Aksan, I., & Gantyowati, E. (2020). Disclosure on sustainability reports, foreign board, foreign ownership, Indonesia sustainability reporting awards and firm value. **Journal of Accounting and Strategic Finance**. 3(1): 33-51.
- Aydogmus, M., Gulay, G. & Ergun, K. (2022). Impact of ESG performance on firm value and profitability. **Borsa Istanbul Review**. 22(2): 119-127. Retrieved on 4 September 2023 from <https://doi.org/10.1016/j.bir.2022.11.006>
- Barnard, C. I. (1968). **The functions of the executive (2nd ed.)**. Cambridge: Harvard University Press.
- Chung, K. H. & Pruitt, S. W. (1994). A simple approximation of Tobin's q. **Financial management**. 23(3): 70-74.
- Duque-Grisales, E. & Aguilera-Caracuel, J. (2021). Environmental, social and governance (ESG) scores and financial performance of multilatinas: Moderating effects of geographic international diversification and financial slack. **Journal of Business Ethics**. 168(2): 315-334.
- Folger-Laronde, Z., Pashang, S., Feor, L. & Elalfy, A. (2022). ESG ratings and financial performance of exchange-traded funds during the COVID-19 pandemic. **Journal of Sustainable Finance & Investment**. 12(2): 490-496.
- Freeman R. E. (1984). **Strategic management : a stakeholder approach**. MA.: Pitman.
- Friedman, M. (1970). A theoretical framework for monetary analysis. **The Journal of Political Economy**. 78(2): 193-238.
- Garcia, A. S. & Orsato, R. J. (2020). Testing the institutional difference hypothesis: A study about environmental, social, governance, and financial performance. **Business Strategy and the Environment**. 29(8): 1-12.
- Hodkum, S. & Chanruang, S. (2017). The Study of relationship between the level of sustainability report disclosure and security prices of listed companies in the Stock Exchange of Thailand. **Journal of Global Business Review**. 19(1): 47-54.
- Jagannathan, R., Liberti, J., Liu, B. & Meier, I. (2017). A Firm's cost of capital. **Annual Review of Financial Economics**. 9: 259-282. Retrieved on 4 September 2023 from <https://www.jstor.org/stable/26774089>.
- Nwanji, T. I. & Howell, K. E. (2007). Shareholdership, stakeholdership and the modern global business environment: A survey of the literature. **The Journal of Interdisciplinary Economics**. 18(4): 347-361.

- Wardhani, P. P. C. & Hamidah. (2019). The Signalling of sustainability reporting Award in Indonesia and its Effects on Financial Performance and Firm Value. **International Journal of Innovation, Creativity and Change**. 9(8): 14-32.
- Williamson, O. E. (2010). Transaction cost economics: The natural progression. **American Economic Review**. 100(3): 673-690.
- Yoon, B., Lee, J. & Byun, R. (2018). Does ESG performance enhance firm value? Evidence from Korea. **Sustainability**. 10(3635): 1-18. Retrieved on 4 September 2023 from doi:10.3390/su10103635.
- Yordudom, T. & Suttipun, M. (2020). The Influence of ESG disclosures on firm value in Thailand. **Journal of Finance & Banking Review**. 5(3): 108-114.

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบ A Model for Developing a Systematic Civic Learning Management Curriculum

มนตรี พรพล¹
Montri Pornphol

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองสร้างและประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ภูเก็ต ฯ ผู้วิจัยดำเนินการตามกรอบการวิจัยและพัฒนา (Research and development) โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ (1) R₁D₁ ศึกษาสภาพปัญหาและพัฒนาร่างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบ (2) R₂D₂ ปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ และ (3) R₃D₃ ประเมินและสรุปรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบ

จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ การจัดประชุมกลุ่ม (Focus group discussions) กับกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูที่ปรึกษา และตัวแทนผู้เรียน รวมทั้งการประเมินระดับความพึงพอใจของผู้เรียน 327 คน ด้วยแบบสอบถามออนไลน์ ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาในการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองแบบเดิมที่จัดการเรียนรู้และทำกิจกรรมในห้องเรียน มุ่งเน้นการวัดความรู้ (Knowledge) มากกว่าการส่งเสริมทักษะชีวิต (Life skills) โดยรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบที่ได้พัฒนาขึ้น เมื่อทดลองใช้ 3 ภาคการศึกษาเพื่อประเมินประสิทธิผลด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้เกินค่าเป้าหมายและอยู่ในระดับ “ดีเยี่ยม” ทุกภาคการศึกษา รวมทั้ง การประเมินประสิทธิผลด้านความพึงพอใจของผู้เรียนใน 4 ด้าน คือ การเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การประเมินผล และการพัฒนาตนเอง มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในระดับ “มาก” ($\mu = 4.0470$, S.D. = 0.3214)

คำสำคัญ (Keywords) : วิชาหน้าที่พลเมือง; การจัดการเรียนรู้; การศึกษาที่มีคุณภาพ

Abstract

The purposes of this research were to (1) analyze the problems in civic education learning management and (2) create and evaluate the effectiveness of a model for developing a systematic civic learning management curriculum at Srinagarindra the Princess Mother School, Phuket. This research was divided into 3 phases, (1) R₁D₁: studied the problems and

Received: 2023-10-03 Revised: 2023-10-12 Accepted: 2023-10-14

¹ ผู้อำนวยการ โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ภูเก็ต ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี Director, Srinagarindra the Princess Mother School, Phuket Under the Royal Patronage of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn. Email: montria539@gmail.com

developed a draft model, (2) R₂D₂: improved the model, and (3) R₃D₃: evaluated and summarized the model.

Data were collected by (1) in-depth interviews from education experts, (2) focus group discussions with school administrators, school boards, social studies teachers, student advisors, and students and (3) online surveys for assessing 327 students' satisfaction. The results showed that the traditional teaching of civic subject focused on measuring knowledge rather than promoting students' life skills. When the draft model for developing the systematic civic curriculum for one semester was tested and the complete model for two semesters was used, students' academic achievement exceeded the target at the "excellent" level in every semester. In addition, the survey results in 4 areas including learning preparation, management, assessment, and self-development showed that the students were highly satisfied in all aspects. (μ = 4.0470, S.D. = 0.3214)

Keywords: civic duties subject; learning management; quality education

บทนำ (Introduction)

ปัญหามากมายที่ยังรากลึกในสังคมไทย ส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ขาดการแก้ไขปัญหาย่างรอบคอบมีเหตุมีผล ขาดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ขาดการฝึกฝนบ่มเพาะความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อสังคม (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2547: 8) กล่าวว่า การที่บุคคลไม่มีคุณลักษณะของพลเมืองประชาธิปไตย คิดอย่างไม่มีเหตุผล ไม่มีระเบียบวินัย ใช้เสรีภาพไม่ถูกต้อง จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อมและประชากร รวมทั้ง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ โดยการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ คนในสังคมจะต้องตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (Civic education) ที่มีคุณภาพถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพคนที่จะสร้างสังคมที่เข้มแข็งและสงบสุข (ธนศวรร์ เจริญเมือง, 2548: 19) ในประเทศไทยมีการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง จนภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 ได้มีการนิยามคำว่า "พลเมือง" ไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติว่า พลเมืองแห่งสยาม คือ พลเมืองผู้สามารถประกอบอาชีพได้ เป็นผู้ที่มีจักสิทธิและหน้าที่แห่งเมือง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559: 10-12) การจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองมีการปรับปรุงมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในหลักสูตรที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองแต่ละระดับการศึกษาอย่างชัดเจนในประเทศไทย แต่ผลลัพธ์จากการเรียนรู้ยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความเป็นพลเมืองในชีวิตจริงได้เท่าที่ควร โดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ความมีระเบียบวินัย การเคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น และการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559: 13) เห็นได้จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ที่เกิดจากการไม่ตระหนักถึงการเป็นพลเมืองอย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองอย่างเหมาะสมจะช่วยสร้างพื้นฐานที่เข้มแข็งเพื่อลดความขัดแย้งในสังคมได้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552: 8) จากความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเองต่อส่วนรวมและสังคม ในสาธารณรัฐฟินแลนด์ การเรียนการสอนในหลักสูตรการสร้างความเป็นพลเมืองมุ่งเน้นการเตรียม

ผู้เรียนให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ (Active citizen) ที่มีทักษะและสมรรถนะ โดยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะร่วมกัน ออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองอย่างเป็นอิสระ ตามหลักการกระจายอำนาจ ทำให้คน ฟินแลนด์มีความตื่นรู้ในสิทธิ หน้าที่ และมีความรับผิดชอบต่อการเป็นพลเมืองสูง ส่วนในประเทศสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตั้งแต่ ในระดับชาติ ระดับมลรัฐ และระดับท้องถิ่น ทั้งผู้บริหาร ผู้เรียน ครอบครัว และชุมชน โดยมุ่งให้ผู้เรียนช่วยกัน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน โดยมีหน่วยงานกลางด้านการศึกษาความเป็นพลเมืองร่วมจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ให้กับผู้เรียนผ่านโครงการและกิจกรรมที่หลากหลาย และประเมินผลจากการมีส่วนร่วมและการนำ โครงการไปประยุกต์ใช้จริง สำหรับในประเทศสิงคโปร์ วิชาพลเมืองจะถูกบูรณาการเข้ากับทุกรายวิชาเพื่อสร้าง พลเมืองสิงคโปร์ที่คิดบวก มีความรู้ความสามารถ มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความสัมพันธ์ที่ดี กับชุมชน และรู้จักเลือกดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง การจัดการเรียนรู้นี้มุ่งเน้นกระบวนการเพื่อให้เกิดทักษะการคิด วิเคราะห์ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง ในขณะที่ สหรัฐอเมริกามุ่งสร้างพลเมืองตื่นรู้ ที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบทางการเมืองตามหลักการประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญอเมริกัน โดยมีศูนย์กลาง การศึกษาพลเมืองทำหน้าที่จัดทำมาตรฐานแห่งชาติสำหรับพลเมืองและรัฐบาล ซึ่งจัดการเรียนรู้ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการในห้องเรียนที่เนื้อหาวิชาความเป็นพลเมืองรวมอยู่ในวิชาประวัติศาสตร์ และรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เน้นการทำกิจกรรมสร้างการเรียนรู้และความสัมพันธ์ระหว่างห้องเรียนและโรงเรียน (กิตติศักดิ์ ลักษณะ, 2550: 11-32)

รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559: 14-16) สรุปรายงานผลการวิจัยของการศึกษาพลเมืองนานาชาติ ในประเทศไทย (International Civic and Citizenship Education Study : ICCS) ไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ ด้านพลเมืองในประเทศไทย เน้นความรู้พื้นฐาน ไม่เน้นการคิดวิเคราะห์ โดยปัจจุบันเป็นการบูรณาการใน รายวิชา ไม่มีการบูรณาการข้ามหลักสูตร เน้นความรู้และความเข้าใจในพลเมืองในด้านความจริงพื้นฐานและให้ เข้าใจแนวคิดหลัก สร้างการมีส่วนร่วมผ่านโครงการและการอภิปราย โดยไม่เน้นค่านิยมหลักและพฤติกรรม สำหรับด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนในประเทศไทยยอมรับและรับรู้การฉ้อโกง ยอมรับอำนาจรัฐบาล เชื่อฟังผู้มีอำนาจ รู้สึกถึงอัตลักษณ์อาเซียน สนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรม และมีความรู้ในความเป็นพลเมือง น้อย

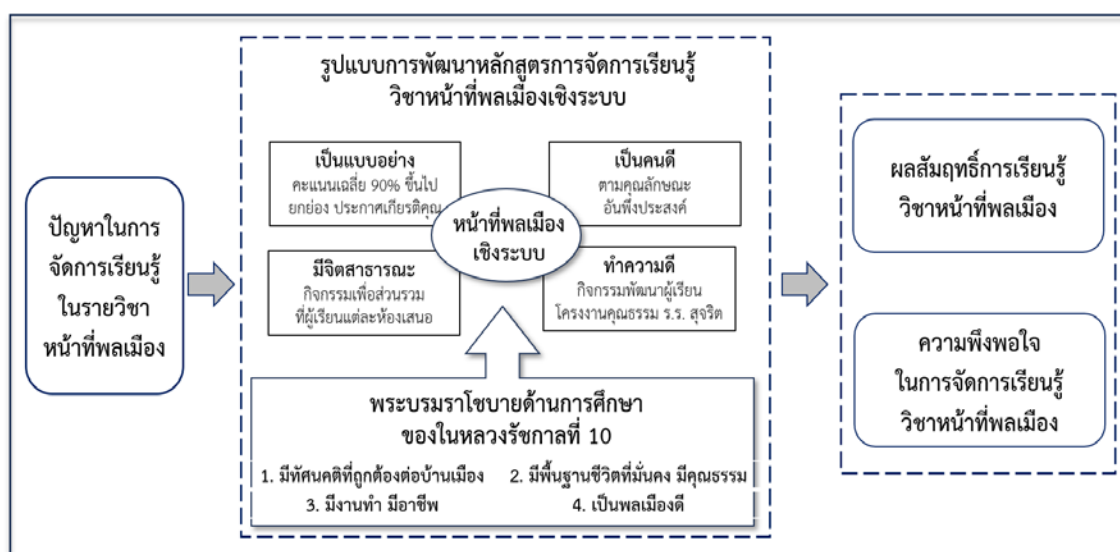
ด้วยเหตุผลตามที่กล่าวข้างต้น จึงเป็นที่มาให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ วิชาหน้าที่พลเมือง เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบตาม พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของในหลวงรัชกาลที่ 10 ของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ภูเก็ต ฯ โดยเชื่อมโยงการจัดหลักสูตรการเรียนรู้นี้วิชาหน้าที่พลเมือง เข้ากับการพัฒนาคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ การทำโครงการและกิจกรรมของโรงเรียน ภายใต้กรอบพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของใน หลวงรัชกาลที่ 10 แบบ Whole-school approach คือ พัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ เพื่อให้เกิดการหล่อหลอม ป่มเพาะ และพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ (Active citizen) อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งยังเป็นช่องว่างทางความรู้ (Knowledge gap) ในการจัดการศึกษาในรายวิชาหน้าที่พลเมืองที่สำคัญ

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ภูเก็ต ฯ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ภูเก็ต ฯ
3. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบของโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ภูเก็ต ฯ

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ผู้วิจัยออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัย รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาด้านการศึกษาของในหลวงรัชกาลที่ 10 ไว้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเชิงพัฒนา (Research and development) นี้ ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามกรอบการวิจัยและพัฒนา (Research and development) โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ (1) R₁D₁ ศึกษาสภาพปัญหาและพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบและทดลองใช้ (2) R₂D₂ ปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น และ (3) R₃D₃ ประเมินและสรุปรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบ

1.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยนี้ แบ่งเป็น 3 ระยะ โดยในระยะ R₁D₁ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ไม่รวมผู้บริหารสถานศึกษาและตัวแทนครู) หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและครูที่ปรึกษา ตัวแทนนักเรียน และ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ รวมจำนวน 57 คน ในระยะ R₂D₂ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และครูที่ปรึกษา รวมจำนวน 34 คน และในระยะ R₃D₃ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและครูที่ปรึกษา รวมจำนวน 34 คน นอกจากนี้ ในการสำรวจระดับความพึงพอใจของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 5 ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970: 607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน 327 คน จากประชากรผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 5 จำนวน 2,039 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยนี้เก็บข้อมูลในพื้นที่โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ภูเก็ต ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ตำบลวิชิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยนี้ ศึกษาเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดประชุมกลุ่มจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุปผลการศึกษา ตั้งแต่ภาคการศึกษาที่ 1/2564 ถึงภาคการศึกษาที่ 2/2565 หรือตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2564 ถึงเดือนมีนาคม 2565

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาและพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบ รวมทั้งการประเมินการทดลองใช้รูปแบบ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured questionnaire) ในการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดประชุมกลุ่มเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่วนในการสำรวจระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างใน 4 ด้านคือ การเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การประเมินผล และการพัฒนาตนเอง ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Online questionnaire) ซึ่งผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน พบว่าคุณภาพเครื่องมือในด้านความตรงเชิงเนื้อหาสาระ ความถูกต้อง เหมาะสมของรูปแบบการวัดและภาษาที่ใช้ มีค่า IOC ในแต่ละคำถามอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ โดยค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.91

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยระยะ R₁D₁ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนารูปแบบหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบ เพื่อให้เป็นไปตามหลักสูตรหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551: 35) ผู้วิจัยจึงรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลโดยการจัดประชุมกลุ่ม (Focus group discussions) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 4 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (ไม่รวมผู้บริหารสถานศึกษาและตัวแทนครู) 13 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและครูที่ปรึกษา จำนวน 15 คน และตัวแทนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 5 จำนวน 20 คน นอกจากนี้ ยังได้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured questionnaire)

ระยะ R₂D₂ เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบโดยการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในวิชาหน้าที่พลเมือง ผู้วิจัยได้จัดการประชุมกลุ่ม (Focus group discussions) เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 4 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและครูที่ปรึกษา จำนวน 30 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured questionnaire) โดยแนวทางในการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองได้ออกแบบให้สอดคล้องกับพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของในหลวงรัชกาลที่ 10 สามารถสรุปได้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมือง สัดส่วนคะแนน และความสอดคล้องกับพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของในหลวงรัชกาลที่ 10

	แนวทางการจัดการเรียนรู้	พระบรมราโชบาย ด้านการศึกษา	สัดส่วน คะแนน (ร้อยละ)
1. เป็นคนดี	1. ประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยระบบ Q-Home School บันทึกคะแนนพฤติกรรม โดยกำหนดคะแนนเริ่มต้นให้ผู้เรียนมี 100 คะแนนเต็มและคะแนนจะลดลงหากผู้เรียนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เช่น เข้าเรียนสาย แต่งกายไม่เรียบร้อย ไม่ส่งงาน ขาดความรับผิดชอบ ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน เป็นต้น	มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม	10
	2. สอวัตความรู้		10
2. ทำความดี	1. ทำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในวิชาหน้าที่พลเมือง	มีงานทำ มีอาชีพ	20
	2. ร่วมกิจกรรมโรงเรียน 4 จาก 6 กิจกรรม	มีทัศนคติที่ถูกต้อง	20
	3. ทำโครงการคุณธรรม	ต่อบ้านเมือง	10
	4. ทำกิจกรรมโรงเรียนสุจริต		10
3. มีจิต สาธารณะ	ทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวมที่ผู้เรียนแต่ละห้องเสนอ	เป็นพลเมืองดี	20
4. เป็น แบบอย่าง	คะแนนรวมมากกว่าร้อยละ 90 ได้รับเกียรติบัตร	เป็นพลเมืองดี	-

โดยในการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบนี้ ได้เชื่อมโยงกิจกรรมของโรงเรียนไว้ในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ครู และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้ง ครูที่ปรึกษาจะร่วมกันกำหนดกิจกรรมและโครงการที่จะดำเนินการในแต่ละภาคการศึกษา สำหรับกิจกรรมสำคัญของโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีสิทธิเลือกเข้าร่วมได้ตามความสมัครใจ ซึ่งผู้เรียนต้องเข้าร่วมอย่างน้อย 4 กิจกรรมจาก 6 กิจกรรม

ในระยะ R₃D₃ เพื่อวิเคราะห์และสรุปผลการใช้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดย 1) จัดการประชุมกลุ่ม (Focus group discussions) เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 4 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมและครูที่ปรึกษา จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

(Semi-structured questionnaire) และ 2) สํารวจระดับความพึงพอใจของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 5 ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970: 607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน 327 คน จากประชากร 2,039 คน โดยเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามออนไลน์ (Online questionnaire)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดประชุมกลุ่ม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการจัดกลุ่ม เรียบเรียงและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบเพื่อการพัฒนาแบบแผนการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณจากการสำรวจระดับความพึงพอใจ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะและระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) พบว่า ที่ผ่านมาการเรียนการสอนในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองถูกมอบหมายให้เป็นหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่มและครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทำให้การจัดการเรียนรู้ถูกจำกัดอยู่ในห้องเรียนส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในบทเรียนตามตำราและเนื้อหาที่ครูสอนในห้องเรียน โดยไม่ได้เข้าใจลึกซึ้งถึงคำว่า “หน้าที่พลเมือง” อย่างแท้จริง การจัดการเรียนการสอนแบบเดิมมุ่งเน้นการวัดความรู้ (Knowledge) มากกว่าการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต (Life skills) แม้ว่าทางโรงเรียนได้พยายามปรับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองมาแล้วระยะหนึ่งตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ แต่การจัดการเรียนรู้อย่างไม่เป็นระบบและไม่มีการติดตามผลการดำเนินการอย่างชัดเจนรวมทั้ง ครูผู้สอนจำนวนหนึ่งประสบปัญหาในการจัดการเวลาเรียน และขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้จากเนื้อหาวิชาหน้าที่พลเมือง

2. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้จากการใช้ร่างรูปแบบและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบ พบว่า เมื่อทดลองใช้ร่างรูปแบบ 1 ภาคการศึกษาและใช้รูปแบบใน 2 ภาคการศึกษา จำนวนร้อยละของผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองตั้งแต่เกรด 3 ขึ้นไป จำแนกตามระดับชั้นตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 5 เกินค่าเป้าหมายและอยู่ในระดับ “ดีเยี่ยม” ทุกภาคการศึกษา (มากกว่าร้อยละ 80) แม้ว่าค่าเฉลี่ยจะลดลงบ้าง ตามรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนผู้เรียน (ร้อยละ) ที่มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้รายวิชาหน้าที่พลเมืองเกรด 3 ขึ้นไป เปรียบเทียบก่อนและหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบ จำแนกตามระดับชั้น

ระดับชั้น	ก่อนใช้ รูปแบบ	ใช้ร่าง รูปแบบ	ใช้รูปแบบ รอบที่ 1	ใช้รูปแบบ รอบที่ 2
	1/2564	2/2564	1/2565	2/2565
มัธยมศึกษาปีที่ 1	95.86	94.98	96.74	95.31
มัธยมศึกษาปีที่ 2	93.24	98.04	88.91	86.81
มัธยมศึกษาปีที่ 3	88.44	90.43	85.86	79.40
มัธยมศึกษาปีที่ 4	92.39	98.19	90.59	85.68

ระดับชั้น	ก่อนใช้ รูปแบบ	ใช้ร่าง รูปแบบ	ใช้รูปแบบ รอบที่ 1	ใช้รูปแบบ รอบที่ 2
	1/2564	2/2564	1/2565	2/2565
มัธยมศึกษาปีที่ 5	81.64	96.42	88.69	87.60
ค่าเฉลี่ย	90.31	95.61	90.16	86.96

จากการใช้ร่างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบ 1 ภาคการศึกษา และใช้เต็มรูปแบบ 2 ภาคการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองสูงกว่าค่าเป้าหมายและอยู่ในระดับ “ดีเยี่ยม” ทุกภาคการศึกษา แม้ว่าจะมีตัวเลขลดลงบ้าง ซึ่งจากการพบปะพูดคุยกับครูผู้สอนและครูที่ปรึกษาทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้วิจัย พบว่า ในช่วงแรกของการใช้ร่างรูปแบบครูผู้สอนและครูที่ปรึกษายังไม่เข้าใจแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผู้เรียนที่ชัดเจน จึงให้คะแนนผู้เรียนค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในภาคการศึกษาแรกที่ทดลองใช้ร่างรูปแบบ คือ ภาคการศึกษาที่ 2/2564

3. ผลการประเมินระดับความพึงพอใจจากผู้เรียน โดยผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970: 607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 5 จำนวน 327 คนจากจำนวนประชากร 2,039 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ซึ่งพบว่า คุณภาพเครื่องมือในด้านความตรงเชิงเนื้อหาสาระ ความถูกต้อง เหมาะสมของรูปแบบการวัดและภาษาที่ใช้ มีผลประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ในแต่ละคำถามอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 โดยค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.910 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไปของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 5 ที่ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ	ตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ
เพศ			กำลังศึกษาระดับชั้น		
ชาย	156	47.59	มัธยมศึกษาตอนต้น	186	56.78
หญิง	146	44.74	มัธยมศึกษาตอนปลาย	141	43.21
LGBTQ ⁺	25	7.67	ไม่ระบุ	0	0
รวม	327	100.00	รวม	327	100.00
เกรดเฉลี่ยสะสม			เกรดเฉลี่ยเปรียบเทียบกับภาคเรียนก่อนหน้า		
น้อยกว่า 2.50	20	6.07	เพิ่มขึ้น	163	49.82
2.51 – 3.00	90	27.50	ลดลง	69	21.07
3.01 – 3.50	129	39.46	เท่าเดิม	81	24.87
มากกว่า 3.50	88	26.96	ไม่แน่ใจ	14	4.24
รวม	327	100.00	รวม	327	100.00

ข้อมูลในตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่ตอบแบบสอบถามมีสัดส่วนของเพศหญิงและเพศชายใกล้เคียงกัน โดยมีผู้ตอบร้อยละ 7.67 ยอมรับในเพศสภาพของตนเองว่าเป็น LGBTQ⁺ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 56.78) และส่วนใหญ่มิเกรดเฉลี่ยสะสมในช่วง 3.01-3.50 (ร้อยละ 39.46) นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 49.82) มีเกรดเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับภาคเรียนก่อนหน้า สำหรับผลการสำรวจระดับความพึงพอใจของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง แสดงรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย (Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการแปลผลระดับความพึงพอใจของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมือง โดยผู้เรียน จำนวน 327 คน (n = 327)

ระดับความพึงพอใจ		Mean	S.D.	ระดับ
ด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน				
1.	ครูผู้สอนมีการชี้แจงแนวทางการเรียนการสอนอย่างชัดเจน	3.5905	0.9576	มาก
2.	ครูผู้สอนมีการให้ข้อมูลก่อนการทำกิจกรรมอย่างชัดเจน	3.7326	0.9486	มาก
3.	โรงเรียนมีความพร้อมในการเตรียมกิจกรรม	4.2895	0.9055	มาก
4.	โรงเรียนมีการจัดตารางกิจกรรมอย่างเหมาะสม	3.9376	0.8565	มาก
ด้านการจัดการเรียนการสอน				
5.	ครูผู้สอนมีการชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน	3.8128	0.8918	มาก
6.	กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมตามวัตถุประสงค์	3.9801	0.8865	มาก
7.	กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย	4.0410	0.7998	มาก
8.	จำนวนกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.6712	0.7986	มากที่สุด
9.	เวลาในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.1194	0.9231	มาก
10.	จำนวนชิ้นงานที่มอบหมายมีความเหมาะสม	3.8770	0.8876	มาก
ด้านการประเมินผล				
11.	ครูผู้สอนแจ้งเกณฑ์การประเมินผลล่วงหน้าและชัดเจน	3.8111	0.9296	มาก
12.	เกณฑ์การประเมินผลมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	3.7182	0.9742	มาก
13.	เกณฑ์การประเมินผลมีความเหมาะสม	3.9075	0.8978	มาก
14.	เกณฑ์การประเมินผลเพื่อรับเกียรติบัตรมีความเหมาะสม	3.7897	0.8876	มาก
15.	เกณฑ์การประเมินผลมีความเที่ยงธรรม โปร่งใส	4.5021	0.9768	มากที่สุด
ด้านการพัฒนาตนเอง				
16.	การเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองมีส่วนทำให้นักเรียนเคารพกฎระเบียบและกติกาสังคมของโรงเรียนมากขึ้น	3.8187	0.9743	มาก
17.	การเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองมีส่วนทำให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่ดี	3.9743	0.9408	มาก
18.	กิจกรรมในวิชาหน้าที่พลเมืองมีส่วนทำให้นักเรียนเป็นคนตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่มากขึ้น	4.3891	0.8976	มาก
19.	กิจกรรมในวิชาหน้าที่พลเมืองมีส่วนทำให้นักเรียนมีจิตสาธารณะ	4.2891	0.9876	มาก
20.	กิจกรรมในวิชาหน้าที่พลเมืองมีส่วนทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น	4.6891	0.9879	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม		4.0470	0.3214	มาก

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางที่ 4 พบว่า ในภาพรวมผู้เรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของในหลวงรัชกาลที่ 10 ในระดับ “มาก” ($\mu = 4.0470$, S.D. = 0.3214) ซึ่งเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการประเมินผล และด้านการพัฒนาตนเอง ความพึงพอใจของผู้เรียนในแต่ละด้าน อยู่ในระดับ “มาก”

อย่างไรก็ตามมี 3 ประเด็นที่ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับ “มากที่สุด” ได้แก่ ความเหมาะสมของจำนวนกิจกรรม เกณฑ์การประเมินผลมีความเที่ยงธรรม โปร่งใส และกิจกรรมในวิชาหน้าที่พลเมืองมีส่วนทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น ทั้งนี้ จากการเก็บข้อมูลโดยครูที่ปรึกษาในแต่ละชั้นเรียนพบว่า แม้ว่าจะกำหนดให้ผู้เรียนเลือกเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนเพียง 4 กิจกรรมจาก 6 กิจกรรม แต่ผู้เรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80) สนใจเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนมากกว่า 4 กิจกรรม

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussions)

1. สภาพปัญหาในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองที่ผ่านมา โรงเรียนมอบหมายให้เป็นภาระหน้าที่ของครูที่ปรึกษาและครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้จึงถูกจำกัดอยู่ในห้องเรียนและมุ่งเน้นการให้ความรู้ (Knowledge) มากกว่าการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต (Life skills) ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559: 4-5) และพิมพ์ตะวัน จันทน์, และ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2560: 547-558) ที่พบว่า แม้ว่าจะมีหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองอย่างชัดเจน แต่การเรียนการสอนก็ยังไม่สามารถทำให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ได้เท่าที่ควร โดยเฉพาะในเรื่องความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ และมีความไม่สอดคล้องกับเป้าหมายในการจัดการศึกษาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ที่กำหนดหลักการในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยให้ปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ

2. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบ ได้ออกแบบให้สอดคล้องกับพระบรมราชโองบายด้านการศึกษาของในหลวงรัชกาลที่ 10 เพื่อให้เป็นไปตามหลักสูตรหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551: 35) โดยได้บูรณาการกิจกรรมของโรงเรียน กิจกรรมโครงการพิเศษ (โครงการคุณธรรม กิจกรรมโรงเรียนสุจริต) กิจกรรมจิตสาธารณะ และการประเมินความประพฤติไว้ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง รวมทั้ง ยังมุ่งเน้นด้วยการยกย่อง ชื่นชม และการให้เกียรติบัตร ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน การทำโครงการ การทำเพื่อส่วนรวม และการรักษาคะแนนความประพฤติแล้ว ยังทำให้ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอน ครูที่ดูแลกิจกรรม หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ รวมทั้ง ผู้บริหารสถานศึกษา ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้กับผู้เรียนร่วมกันตามแนวทางการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (Whole-school approach) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Huang, J., et. al. (2019: 9) และ Dotterer, A. M. & Lowe, K. (2011: 1) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของครู ความมุ่งมั่นของผู้บริหารสถานศึกษา และความรับผิดชอบของโรงเรียนมีความสำคัญ และมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของผู้เรียน รวมทั้ง การทำกิจกรรมพิเศษนอกห้องเรียนจะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะรอบด้าน

3. ในการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบ ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองสูงกว่าค่าเป้าหมายและอยู่ในระดับ “ดีเยี่ยม” ทุกภาค

การศึกษา และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ในภาพรวมผู้เรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของในหลวงรัชกาลที่ 10 ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bunketorp L., et. al. (2015: 704-713) ที่พบว่า การที่ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมทางกาย (Physical activity) ตามหลักสูตรมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ รวมทั้ง สุขภาวะและพัฒนาการทางสมองของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

1. การเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองแบบเดิมเน้นการให้ความรู้พื้นฐาน ไม่เน้นการคิดวิเคราะห์ การสร้างจิตสำนึก และขาดการบูรณาการการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้และสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยน้อย

2. การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบเป็นการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม (Activity-based learning) โดยบูรณาการกิจกรรมของโรงเรียน กิจกรรมโครงการพิเศษ กิจกรรมจิตสาธารณะ และการจัดระบบการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนในรายวิชาหน้าที่พลเมือง ทำให้กิจกรรมและโครงการพิเศษจำนวนมากที่โรงเรียนได้รับนโยบายมาจากต้นสังกัด ถูกวางแผนและจัดการร่วมกันอย่างเป็นระบบ ทั้งกิจกรรม โครงการ และโครงการพิเศษ ต่างถูกออกแบบให้มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงช่วยแก้ปัญหาการจัดกิจกรรมของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

3. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน 4 กิจกรรมจาก 6 กิจกรรมในแต่ละภาคการศึกษา ทำให้ผู้เรียนรู้สึกมีอิสระในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน โดยไม่รู้สึกรู้ว่าถูกบังคับ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความเต็มใจในการร่วมกิจกรรมของโรงเรียนและมีความสุขกับการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่เต็มใจที่จะเข้าร่วมทุกกิจกรรมของโรงเรียนเกินกว่าเกณฑ์ที่รายวิชากำหนด

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการใช้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบ ในช่วงแรกจะต้องทำความเข้าใจกับครูผู้สอน ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้ชัดเจน ในแนวทางการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากจะต้องเชื่อมโยงกับกิจกรรมทั้งหมดของโรงเรียน จึงต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้อย่างรอบคอบและเป็นระบบ เพื่อช่วยลดปัญหาและความสับสนในช่วงเริ่มต้น

1.2 ในช่วงแรกของการใช้รูปแบบ ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองอาจจะยังไม่ได้สะท้อนข้อมูลที่แท้จริง เนื่องจากเป็นช่วงของการปรับตัวของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะครูที่ปรึกษาและครูผู้สอน การประเมินผู้เรียนในแต่ละกิจกรรมยังอาจจะยังไม่ชัดเจนอยู่บ้าง จึงควรการจัดการประชุมเพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจแนวทางการจัดการเรียนรู้ทั้งระบบกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และต้องกำหนดเกณฑ์การประเมินในแต่ละกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

การสร้างและใช้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมืองเชิงระบบในการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในการวิจัยครั้งต่อไป สามารถนำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรวิชาหน้าที่พลเมือง

เชิงระบบนี้ ไปศึกษาวิจัยในโรงเรียนระดับประถมศึกษา และควรขยายขอบเขตกิจกรรมในรายวิชาหรือกิจกรรมจิตสาธารณะออกไปยังชุมชนรอบโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจภูมิสังคมรอบโรงเรียน ได้มีประสบการณ์ที่หลากหลาย และได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชนรอบโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง (References)

- กิตติศักดิ์ ลักขณา. (2550, พฤศจิกายน 2549-มีนาคม 2550). การปรับปรุงมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม: มุมมองจากประเทศสหรัฐอเมริกา. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา**. 18(2): 11-32.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2547). **พระราชรัฐกับการเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2548). **แนวคิดด้วยความเป็นพลเมือง**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- พิมพ์ตะวัน จันทน์ และ วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2560, ตุลาคม-ธันวาคม 2560). แนวทางการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา**. 12(4): 547-558.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). **รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง**. กรุงเทพฯ: บริษัท 프리ทวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). **ตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Bunketorp, L. Malmgren, H. Malmgren, Olsson, E., Linden, T, & Nilsson, M. (2015, October). Effects of a Curricular Physical Activity Intervention on Children's School Performance, Wellness, and Brain Development. **Journal of School Health**. 85(10): 704-713. DOI: 10.1111/josh.12303.
- Dotterer, A. M. & Lowe, K. (2011, March). Classroom context, school engagement and academic achieve in early adolescence. **Journal of Youth and Adolescence**. 40 (12): 1649-1660. DOI: 10.1007/s10964-011-9647-5.
- Huang, J., Tang, Y., He, W., & Li, O. (2019). Singapore's School Excellent Model and Student Learning: Evidence from PISA 2012 and TALIS 2013. **Asia Pacific Journal of Education**. February 2019. 1-17. DOI: 10.108/02188791.2019.1575185.
- Krejcie, R. V., and Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychology Measurement**. 30: 607-610.

แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง
กรณีศึกษา จังหวัดนครราชสีมา

Development Guidelines for Factors Affecting the Quality of Life of the
Elderly in Suburban Areas: Case Studies Nakhon Ratchasima Province

ปรัชญา ศิลปะ¹
Prachya Sinlapa

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 2) ศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และ 3) จัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพ จำนวน 382 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้บริหารและสมาชิกสภาและผู้นำชุมชน จำนวน 30 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และประเมินแนวทางการพัฒนา โดยผู้แทนผู้สูงอายุ ผู้บริหารและสมาชิกสภา ผู้นำชุมชน และนักวิชาการ จำนวน 20 คน โดยประชุมกลุ่มย่อย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ตามลำดับ
2. ผู้สูงอายุมีความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ตามลำดับ
3. แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง

คำสำคัญ (Keywords) : ผู้สูงอายุ; ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต; การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี

Abstract

The objectives of this study were to 1) study the factors affecting the development of the quality of life of the elderly, 2) study the needs for improving the quality of life of the elderly, and 3) prepare recommendations for development of factors affecting the quality of life of Elderly. It was a mixed research. The sample size consisted of 382 people. Key Informants were elderly people, chief executives of local administrations, and community leadership, totally 30 people. The development guidelines were reviewed by the elderly

Received: 2023-10-01 Revised: 2023-10-16 Accepted: 2023-10-18

¹ อาจารย์ประจำคณะรัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา Lecturer of Faculty Public Administration, Nakhonrathasima College. E-mail: Porbiscuit@hotmail.com

people, chief executives of local administrations, community leadership, and scholars, totally 20 people. The results showed the followings.

1. Factors affecting the development of the quality of life of the elderly in the overall picture were at a high level. The average values were arranged from highest to lowest as follows: good physical condition, condition well-being Good emotional state Self-determination In terms of interpersonal relationships and aspects of social integration, respectively.

2. For the elderly people, a need for improving the quality of life in the overall picture was at a high level. The average values were arranged from highest to lowest as follows: well-being conditions, good physical condition Interpersonal relations social integration Good emotional state and aspects of self-determination, respectively.

3. The guidelines for developing factors affecting the quality of life of the elderly were classified according to the need to develop the quality of life of the elderly, consisting of: 1) the condition of Well-being, 2) good physical condition, 3) interpersonal relations, 4) social integration, 5) good emotional state, and 6) self-determination.

Keywords: elderly people; factors affecting the development of quality of life;
development of good quality of life

บทนำ (Introduction)

ผู้สูงอายุ ถือว่าเป็นผู้ที่สังคมไทยให้ความเคารพนับถือมาอย่างช้านาน ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ทั้งในด้านชีวิตความเป็นอยู่ องค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม ตลอดจนประสบการณ์ชีวิตที่ได้สั่งสมไว้ให้กับสังคมจากรุ่นสู่รุ่นมาจนกระทั่งปัจจุบัน ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงเป็นเสมือนปูชนียบุคคล อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าผู้สูงอายุจะเป็นดังปูชนียบุคคลที่สังคมไทยให้ความเคารพนับถือ แต่ผู้สูงอายุก็มีข้อจำกัดหรือปัญหาทั่วไปดังเช่น ผู้สูงอายุจะมีแรงจูงใจและความกระตือรือร้นลดลง มีการมองปัญหาแตกต่างไปจากกลุ่มคนหนุ่มสาว เพราะมีปัญหาามากกว่าทำให้มีความสุขรอบคอบกว่า การที่จะปรับเปลี่ยนแนวคิดต่างๆ ได้ยากจะมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมส่วนตัวที่รวดเร็วเป็นข้างลงในทุกๆ ด้านทั้งการใช้จ่าย การพักผ่อนหย่อนใจ กีฬาและกิจกรรมทางเพศ เป็นต้น

ความสามารถทางสติปัญญาของผู้สูงอายุโดยทั่วไปจะลดลงเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงทางสรีระร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์และจิตใจ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยชราของแต่ละบุคคลนั้นจะแตกต่างกันไปตามพันธุกรรมผู้สูงอายุแต่ละบุคคลจะมีความสามารถในการปรับตัวทั้งทางด้านจิตใจ สังคมและอารมณ์แตกต่างกันตามระดับการศึกษาภาวะทางเศรษฐกิจ การเตรียมตัวรับสภาพเข้าสู่วัยสูงอายุรวมทั้งค่านิยมและสิ่งแวดล้อมในสังคมนั้นๆ จะเห็นคุณค่าผู้สูงอายุมากน้อยเพียงไร ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัญหาด้านสังคม ผู้สูงอายุไม่มีญาติพี่น้องลูกหลานดูแลก็อาจจะมีส่วนน้อยส่วนใหญ่จะอยู่เป็นครอบครัวใหญ่แต่ไม่มีผู้ดูแลอย่างชัดเจนเนื่องจากการดูแลผู้สูงอายุเป็นภาวะตึงเครียดมีความกดดันมากระหว่างผู้ดูแลและผู้ถูกดูแลซึ่งสืบเนื่องมาจากความเสื่อมของสังขารและเกิดจากความไม่เข้าใจกันก่อให้เกิดความเครียดกดดันทำให้การดูแลผู้สูงอายุค่อนข้างท่างเหน็ด นอกจากนี้ผู้ดูแลยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลผู้สูงอายุพอขาดความเข้าใจก็เกิดปัญหาอีกประการหนึ่งลูกหลานที่รับรู้แล

ผู้สูงอายุใครดูแลก็ต้องดูแลตลอดไปไม่มีใครมาเปลี่ยนอาจเป็นเพราะผู้สูงอายุติดที่ด้วยไม่อยากอยู่ที่อื่นจะทำให้กดดันเครียดเป็นปัญหาสังคมและสุขภาพตามมาผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่เข้าใจในตนเองอาจขาดความรู้เคยทำอย่างไกรู้ทำอย่างนั้น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การดูแลผู้สูงอายุต้องมีค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ซึ่งเป็นภาระให้กับลูกหลาน บางท่านมีสวัสดิการ มีบำนาญ บำเหน็จ ประกันสังคม ประกันชีวิต ฯลฯ แต่ไม่ได้มีทุกคน ผู้สูงอายุในครอบครัวธรรมดาไม่มีรายได้พอใช้ไปวัน ๆ หนึ่ง หรืออาจไม่มีเลยถ้าเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยก็ไม่มีเงินไปหาหมอเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยได้จึงเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยและชุมชนที่อยู่อาศัยไม่ได้เตรียมรองรับผู้สูงอายุ บ้านที่ซื้อจากหมู่บ้านไม่มีราวจับสำหรับผู้สูงอายุ ไม่มีทางเดิน ทางลาดสำหรับผู้สูงอายุ ไม่มีที่ว่างสำหรับทำกิจกรรม ขาดการวางแผนเส้นทางเดินทาง การเข้าถึงที่สะดวกระหว่างบ้านพักกับสถานบริการสาธารณสุขที่ผู้สูงอายุใช้เป็นประจำ ชุมชนขาดจิตสำนึกที่ดีกับผู้สูงอายุ ผู้บริหารควรให้นโยบายที่เป็นรูปธรรม ในระดับชุมชน จัดหาพื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกัน ออกกำลังกาย ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุในชุมชนนั้น ๆ

ประเทศที่มีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นและมีอายุยืนยาวขึ้น จะส่งผลให้โครงสร้างประชากรของประเทศเปลี่ยนแปลงไป คือ อัตราส่วนผู้สูงอายุที่เป็นภาระเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่อัตราส่วนและจำนวนประชากรวัยแรงงานเริ่มลดลง ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจส่วนรวม ต่อการออม และการลงทุนทำให้ผู้สูงอายุต้องเสี่ยงต่อการถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพังมากขึ้น เพราะประชากรวัยแรงงานส่วนหนึ่งต้องย้ายถิ่นเพื่อประกอบอาชีพ ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้บุตรหลานมีเวลาเอาใจใส่ผู้สูงอายุน้อยลง ผู้สูงอายุจึงต้องรับผิดชอบตนเองมากขึ้น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ

ปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทย ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเนื่องจากระบบสาธารณสุขได้รับการพัฒนามากขึ้น การตระหนักถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญ ส่งผลให้ภาครัฐกำหนดมาตรการเตรียมการรองรับให้การดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น โดยกำหนดยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อม “สังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ” เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ด้วยการมีแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 -2564) เพื่อกำหนดทิศทางนโยบายยุทธศาสตร์และมาตรการต่างๆ ที่ใช้ดำเนินการด้านผู้สูงอายุให้ชัดเจน (บรรลุ ศิริพานิช, 2553: 53) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับระบบการดูแลและให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุ เช่น การให้บริการด้านสุขภาพ การจัดสวัสดิการทางสังคม การส่งเสริม คุณภาพชีวิตที่ดี โดยที่สิ่งเหล่านี้จะต้องมีการรับรู้ถึงข้อมูลที่จำเป็นต่อการวางแผนและดำเนินการบนฐานของการลงทุนและใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า

จึงกล่าวได้ว่าประชากรผู้สูงอายุนับเป็นกลุ่มประชากรที่มีความสำคัญ และมีคุณค่ายิ่งต่อสังคม เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่างๆ มากมายในชีวิต และมีความรู้ความสามารถในด้านใดด้านหนึ่งเป็นอย่างดี ทำให้ผู้สูงอายุมองเห็นการณ์ไกล สามารถคาดการณ์ได้ใกล้เคียงความจริง ตลอดจนมีการตัดสินใจที่สุขุม รอบคอบ และมี การตัดสินใจที่ดี ผู้สูงอายุที่ยังมีสุขภาพแข็งแรง มีความพร้อมทางด้านร่างกาย และกำลังใจที่จะ กระทำประโยชน์เพื่อสังคม จึงนับได้ว่าผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญยิ่งไม่ควร ดังนั้น รัฐบาลจึงได้จัดทำแผนผู้สูงอายุระยะยาวขึ้น โดยมีแนวคิดพื้นฐานในการวางแผนสำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้ ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ พลังทางความคิด โดยเฉพาะประสบการณ์ที่ควรนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้อีกมากมาย และการสนับสนุนส่งเสริมให้ ผู้สูงอายุยังคงบทบาทการมีส่วนร่วมในสังคมนั้น นอกจากจะทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกเหงา โดดเดี่ยว เห็นชีวิตมีคุณค่า แล้วยังจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ได้ดีอีกด้วย

จากความสำเร็จข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง กรณีศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง กรณีศึกษา จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงระดับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ 1) ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี 2) ด้านสภาพร่างกายที่ดี 3) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 4) ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม 5) ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี 6) ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง

1.2 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ศึกษาระดับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 2) ระดับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพในเขตเทศบาลตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 8,315 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 382 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ผู้สูงอายุจาก 20 ชุมชนๆ ละ 2 คน รวม 40 คน ผู้บริหารและสมาชิกเทศบาลตำบลและผู้นำชุมชน รวม 30 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปหาลอมรวมประเด็น

3. ประเมินแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนา โดยผู้แทนผู้สูงอายุ ผู้บริหารและสมาชิกเทศบาลตำบล ผู้นำชุมชน และนักวิชาการ จำนวน 20 คน โดยประชุมสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปหาลอมรวมประเด็น

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ เทศบาลตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ช่วงเวลาในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สรุปผลการวิจัย อยู่ในระหว่างเดือน กันยายน ถึง เดือนธันวาคม 2565

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเป็นได้ ที่ปรับปรุงขึ้นจากการค้นคว้าเอกสาร และรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 เครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 3 ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ลักษณะของคำถามแบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด ให้เลือกตอบในลักษณะประเมินค่า (Rating Scale) ที่มี 5 ระดับ โดย 5 คะแนน หมายถึง มากที่สุด และ 1 คะแนนหมายถึง น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2.2 เครื่องมือเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเป็นได้ของแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม

3.2 เชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ผู้สูงอายุจาก 20 ชุมชนๆ ละ 2 คน รวม 40 คน ผู้บริหารและสมาชิกเทศบาลตำบลและผู้นำชุมชน รวม 30 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และประเมินแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนา โดยผู้แทนผู้สูงอายุ ผู้บริหารและสมาชิกเทศบาลตำบล ผู้นำชุมชน และนักวิชาการ จำนวน 20 คน โดยประชุมสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 เชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ตามลำดับ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมาในภาพรวมและรายด้าน

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุ	ความคิดเห็น		แปลผล	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านสภาพร่างกายที่ดี	3.98	0.44	มาก	1
2. ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี	3.88	0.42	มาก	3
3. ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี	3.94	0.39	มาก	2
4. ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง	3.78	0.40	มาก	4
5. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	3.64	0.55	มาก	5
6. ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม	3.59	0.37	มาก	6
รวม	3.80	0.47	มาก	

2. ผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ตามลำดับ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมาในภาพรวมและรายด้าน

ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ผู้สูงอายุ	ความต้องการ		แปลผล	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านสภาพร่างกายที่ดี	3.99	0.41	มาก	2
2. ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี	3.77	0.44	มาก	5
3. ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี	4.05	0.42	มาก	1
4. ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง	3.64	0.40	มาก	6
5. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	3.87	0.49	มาก	3
6. ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม	3.80	0.46	มาก	4
รวม	3.85	0.43	มาก	

3. แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จำแนกตามความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนี้ 1) ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี คือ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถมีอาชีพเพื่อเสริมรายได้และการดำรงชีพ โดยพึ่งพาลูกหลานให้น้อยที่สุด 2) ด้านสภาพร่างกายที่ดีคือการรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับวัยและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การหลีกเลี่ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ การตรวจสุขภาพ การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ 3) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลคือ การที่ผู้สูงอายุได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ญาติมิตร และเพื่อนบ้าน รวมถึงการส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุ คนในครอบครัว ญาติมิตรหรือเพื่อนบ้าน 4) ด้านการรวมกลุ่มทางสังคมคือ ผู้สูงอายุได้แสดงความรู้ ความสามารถ ตลอดจนการแสดงศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ รวมถึงการได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชน 5) ด้านสภาพอารมณ์ที่ดีคือ การที่ผู้สูงอายุมีความสุขกาย สบายใจ และไม่รู้สีกว่าเหงา อ้างว้าง เดียวดาย 6) ด้านการตัดสินใจด้วยตนเองคือ การที่ผู้สูงอายุมีอิสระทางความคิด และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ตลอดจนกล้าที่จะสะท้อนความคิดเห็นให้คนในครอบครัวหรือคนรอบข้างได้รับรู้ถึงความต้องการที่สมเหตุสมผล

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง กรณีศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยอภิปรายผล ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎา นกน้อย และ วรรณภรณ์ บริพนธ์ (2560: 94) ที่พบว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา มีคุณภาพชีวิตในองค์ประกอบด้านสุขภาพอยู่ในระดับสูง และผู้วิจัยอภิปรายผลในแต่ละด้านตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพร่างกายที่ดี ปัจจัยด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ปัจจัยด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ปัจจัยด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และปัจจัยด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านสภาพร่างกายที่ดี จากการวิจัยพบว่า เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก โดยผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการรับประทานอาหารที่เหมาะสมกับวัยและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การหลีกเลี่ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ การตรวจสุขภาพ การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพร คูหา (2552) ที่พบว่า ควรให้ความสำคัญในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกายของผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพงศ์ บุญผดุง (2554) ที่พบว่า คุณภาพชีวิตด้านสภาพร่างกายที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยด้านการใส่ใจเรื่องสุขภาพ และปัจจัยด้านการบริโภคที่ดี

1.2 ปัจจัยด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี จากการวิจัยพบว่า เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก โดยผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการมีอาชีพเพื่อเสริมรายได้และการดำรงชีพ โดยพึ่งพาลูกหลานให้น้อยที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พจนา ศรีเจริญ (2544) ที่พบว่า ควรให้ความสำคัญในการจัดหารายได้กับผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมการประกอบอาชีพที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนี้ควรเน้นให้ผู้สูงอายุหรือผู้ที่ดูแลผู้สูงอายุแบ่งเวลา หรือใช้เวลาว่างในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ให้ปลอดภัย

1.3 ปัจจัยด้านสภาพอารมณ์ที่ดี จากการวิจัยพบว่า เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก โดยผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการมีความสุขกาย สบายใจ และไม่รู้สึกรำคาญ อ่างว้าง เดียวดาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพร คูหา (2552) ที่พบว่า ควรมีการเสริมสร้างความมั่นคงทางใจให้กับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพงศ์ บุญผดุง (2554) ที่พบว่า คุณภาพชีวิตด้านสภาพอารมณ์ที่ดีมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยด้านความว่าเหว อ่างว้าง

1.4 ปัจจัยด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง จากการวิจัยพบว่า เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก โดยผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการมีอิสระทางความคิด และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ตลอดจนกล้าที่จะสะท้อนความคิดให้คนในครอบครัว หรือ คนรอบข้างได้รับรู้ถึงความต้องการที่สมเหตุสมผลต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพงศ์ บุญผดุง (2554) ที่พบว่า การเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการคิด วางแผนในกิจกรรมของครอบครัว หรือการไปพบปะสังสรรค์กับญาติมิตร จะช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า อย่างไรก็ตามการตัดสินใจด้วยตนเองของผู้สูงอายุในบางเรื่องที่มีผู้ดูแล หรือผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นลูกหลาน ก็จะต้องสร้างความเข้าใจโดยใช้หลักการมีเหตุผลที่จะแสดง ให้ผู้สูงอายุเห็นผลที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการกระทำสิ่งต่างๆ เหล่านั้น

1.5 ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จากการวิจัยพบว่า เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก โดยผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการที่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนใน

ครอบครัว ญาติมิตร และเพื่อนบ้าน รวมถึงการส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุ คนในครอบครัว ญาติมิตรหรือเพื่อนบ้าน สอดคล้องกับ บังอร ธรรมศิริ (2549: 47-48) ที่ได้กล่าวว่า ผู้สูงอายุมักมีความต้องการทางด้านจิตใจและสังคม กล่าวคือต้องการความรัก การเอาใจใส่พูดคุย อย่างสม่ำเสมอจากครอบครัว ซึ่งเป็นการดูแลผู้สูงอายุขั้นพื้นฐานเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุมีความสุขและมีกำลังใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิพงษ์ บุญผดุง (2554) ที่พบว่า ควรส่งเสริมและสนับสนุนผู้สูงอายุให้มีบทบาทและเข้าร่วมกิจกรรมในครอบครัว กิจกรรมพบปะเพื่อน มิตรสหาย กิจกรรมการท่องเที่ยวกับกลุ่มเพื่อนๆ รวมถึงกิจกรรมของชุมชน

1.6 ปัจจัยด้านการรวมกลุ่มทางสังคม จากการวิจัยพบว่า เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก โดยผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการได้แสดงความรู้ ความสามารถ ตลอดจนการแสดงศักยภาพที่ตนมีอยู่ รวมถึงการได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ พงนา ศรีเจริญ (2544) ที่พบว่า การให้ผู้สูงอายุเป็นวิทยากรให้ ความรู้ ประสบการณ์ตามความถนัดจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนยอมรับนับถือ เกิดเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุกับชุมชน ที่สำคัญเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนหรือท้องถิ่นได้เป็นอย่างดีต่อไป

2. ผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของ นันทนา อยู่สบาย (2557: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ สุมิตรา จุตโน (2556: 105) ที่พบว่า ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแคน อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ วันชัย ชูประดิษฐ์ (2555: บทคัดย่อ) พบว่า ความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลลำทับ ในภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ จันทรเพ็ญ ลอยแก้ว (2555: บทคัดย่อ) พบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองโยธยา มีความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในเขตชานเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนี้ 1) ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี คือการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถมีอาชีพเพื่อเสริมรายได้และการดำรงชีพ โดยพึงพาลูกหลานให้น้อยที่สุด สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ลัดดา บุญเกิด (2557) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการด้านรายได้ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอจากรายจ่าย จึงต้องการได้รับสวัสดิการพิเศษในการใช้บริการสาธารณสุขและสาธารณสุขการต่างๆ ของรัฐ 2) ด้านสภาพร่างกายที่ดี คือการรับประทานอาหารเช้าที่เหมาะสมกับวัยและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การหลีกเลี่ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ การตรวจสุขภาพ การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุซุกร เหมือนเดช (2552) ที่พบว่า ผู้สูงอายุต้องการการดูแลด้านสุขภาพอนามัยมากที่สุด 3) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คือการที่ผู้สูงอายุได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ญาติมิตร และเพื่อนบ้าน รวมถึงการส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุ คนในครอบครัว ญาติมิตรหรือเพื่อนบ้าน 4) ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม คือผู้สูงอายุได้แสดงความรู้ ความสามารถ ตลอดจนการแสดงศักยภาพที่ตนมีอยู่ รวมถึงการได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิวรรณ สว่างเนตร (2561) ที่พบว่า ผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลปะเคียบ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีความต้องการสวัสดิการสังคมด้านการ

ส่งเสริมการรวมกลุ่ม ทำกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด 5) ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี คือการที่ผู้สูงอายุมีความสุข ภาย สบายใจ และไม่รู้สีกว่าเหง อ่างว้าง เดียวดาย 6) ด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง คือ การที่ผู้สูงอายุมีอิสระ ทางความคิด และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ตลอดจนกล้าที่จะสะท้อนความคิดให้คนในครอบครัวหรือ คนรอบข้างได้รับรู้ถึงความต้องการที่สมเหตุสมผล

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ คือ ได้ข้อมูลความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี เป็นอันดับแรก และอันดับรองลงมา ได้แก่ ด้านสภาพร่างกายที่ดี ด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ด้านสภาพอารมณ์ที่ดี และด้านการตัดสินใจด้วย ตนเอง ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย และแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนได้ตรงตาม ความต้องการของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ได้แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ได้แก่ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถมีอาชีพเพื่อเสริมรายได้และการดำรงชีพ โดยพึงพาถูกหลานให้น้อยที่สุด การ รับประทานอาหารที่เหมาะสมกับวัยและไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การหลีกเลี่ยงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบ บุหรี่ การตรวจสุขภาพ การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ การ ที่ผู้สูงอายุได้มีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ญาติมิตร และเพื่อนบ้าน รวมถึงการส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกัน ระหว่างผู้สูงอายุ คนในครอบครัว ญาติมิตรหรือเพื่อนบ้าน ผู้สูงอายุได้แสดงความรู้ ความสามารถ ตลอดจน การแสดงศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ รวมถึงการได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชน การที่ผู้สูงอายุมีความสุข ภาย สบายใจ และไม่รู้สีกว่าเหง อ่างว้าง เดียวดาย การที่ผู้สูงอายุมีอิสระทางความคิด และแสดงความคิดเห็นอย่าง มีเหตุผล ตลอดจนกล้าที่จะสะท้อนความคิดให้คนในครอบครัวหรือคนรอบข้างได้รับรู้ถึงความต้องการที่ สมเหตุสมผล

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ปัจจัยด้านสภาพร่างกายที่ดี ควรให้ความสำคัญในเรื่องการบริโภคอาหารที่เหมาะสมกับวัย และไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การตรวจสุขภาพ การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย
 - 1.2 ปัจจัยด้านสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีอาชีพเพื่อเสริม รายได้และการดำรงชีพ
 - 1.3 ปัจจัยด้านสภาพอารมณ์ที่ดี ควรให้ความสนใจและจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุข ภาย สบายใจ และไม่รู้สีกว่าเหง อ่างว้าง เดียวดาย
 - 1.4 ปัจจัยด้านการตัดสินใจด้วยตนเอง ควรให้ผู้สูงอายุมีอิสระทางความคิด และแสดง ความ คิดเห็นอย่างมีเหตุผล ตลอดจนกล้าที่จะสะท้อนความคิดให้คนในครอบครัว หรือ คนรอบข้างได้รับรู้ถึง ความ ต้องการที่สมเหตุสมผล
 - 1.5 ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ควรให้ผู้สูงอายุมีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ญาติ มิตร และเพื่อนบ้าน รวมถึงการส่งเสริมให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุ คนในครอบครัว ญาติ มิตรหรือ เพื่อนบ้าน
 - 1.6 ปัจจัยด้านการรวมกลุ่มทางสังคม ควรให้ผู้สูงอายุได้แสดงความรู้ ความสามารถ ตลอดจน การแสดงศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ รวมถึงการได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
- 2.2 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง (References)

- จันทร์เพ็ญ ลอยแก้ว. (2555). ความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมือง
อโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปรินญาณพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- เจษฎา นกน้อย และวรรณภรณ์ บริพนธ์. (2560). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา. วารสาร
มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. 9(3): 66-78.
- นันทนา อยู่สบาย. (2557). ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลศิระ
จรเข้้อย อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ. ปรินญาณพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2553). ผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- บังอร ธรรมศิริ. (2549). ครอบครัวกับการดูแลผู้สูงอายุ. วารสารการเวก มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย
อลงกรณ์. ฉบับนิทรรศการวันเจ้าฟ้าวิชาการ: 47-56.
- พจนา ศรีเจริญ. (2544). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสมาคมข้าราชการนอก
ประจำการในจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา.
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ลัดดา บุญเกิด. (2557). ความต้องการด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเกาะจันทร์ อำเภอ
เกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี. ปรินญาณพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วันชัย ชูประดิษฐ์. (2555). ความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลลำทับ
อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย
อลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุทธิพงศ์ บุญผดุง. (2554). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลัก
เศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ 1). รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สุทธิวรรณ สว่างเนตร. (2561). ความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วน
ตำบลปะเคียบ อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. ปรินญาณพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สุพร คูหา. (2552). แนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลหนองขาว อำเภอท่าม่วง
จังหวัดกาญจนบุรี. ปรินญาณพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมิตรา จุฑโน. (2556). ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแคน
อำเภอห้วยแถลงจังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์. 5(2): 105-119.
- อุซุกร เหมือนเดช. (2552). ความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลจังหวัด
สมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา) มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ธนบุรี.

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด
Life Quality of the Self-Reliant Elderly in Moei Wadi Sub-district Municipality,
Moei Wadi District, Roi Et Province

รชพล ศรีขาวรส¹ วราภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ² บัญชา วิทยอนันท์³
Rachapol Srikhaoros, Waraporn Rungreungkolkich, Bancha Witthayaanan

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเป็นการวิจัยเชิงผสมวิธี ประการที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุ จำนวน 923 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 279 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งของผู้สูงอายุ รองลงมา คือ ด้านความรู้ความสามารถการเข้าถึงข่าวสารและสื่อต่างๆ ด้านสุขภาพและป้องกันตนเอง ด้านการส่งเสริมให้มีที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการมีงานทำและหารายได้

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี คือ เร่งประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จัดหาอาชีพที่เหมาะสมให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ

คำสำคัญ (Keywords) : คุณภาพชีวิต; ผู้สูงอายุ; พึ่งพาตนเอง

Received: 2023-08-30 Revised: 2023-10-17 Accepted: 2023-10-18

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนครราชสีมา Assistant Professor Dr., Director of Master of Public Administration, Nakonratchasima College. E-mail: Ratchapol.nmc@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนครราชสีมา Associate Professor Dr., Lecturer of Master of Public Administration, Nakonrathasima College. E-mail: waraporn123-nmc@gmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนครราชสีมา Associate Professor Dr., Lecturer of Master of Law Program in Law, Nakonratchasima College. E-mail: nmc.dr.bc@gmail.com

Abstract

This survey research aims to study levels of the life quality and compare them with the self-reliant elderly's personal factors in Moei Wadi Sub-district Municipality, Moei Wadi District, Roi Et Province. There were 923 elderly people; a sample consisted of 279 people. Data were analyzed by the use of basic statistics, frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research findings were:

1. The Life quality of the self-reliant elderly in Moei Wadi Sub-district Municipality, Moei Wadi District, Roi Et Province had overall a high level. When divided into income at the high level the aspects with the highest average value were coexistence and strength building of elderly, followed by knowledge access to news and media, health and prevention, promotion of housing, and proper and safe environment; the lowest level was income and job.

2. The comparative results showed that the life quality the self-reliant elderly in the municipality of Moei Wadi Subdistrict, Moei Wadi District, Roi Et Province, in all aspects were not significantly different statistically.

3. Improvement guidelines for the quality self-reliant elderly in municipality of Moei Wadi Subdistrict are to expedite coordination with relevant local: providing the elderly with suitable occupations supporting their living sufficiently.

Keywords: quality of Life; the elderly; self-reliant

บทนำ (Introduction)

จากความสำเร็จก้าวหน้าทางการแพทย์ การสาธารณสุข และเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีส่วนสำคัญที่ทำให้ประชาชนคนไทยมีความรู้ความเข้าใจ ในการป้องกันและเอาใจใส่ดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้นทำให้คนไทยมีสุขภาพดี มีอายุยืนยาว อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร คือ ประชากรที่อยู่ในวัยสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ในทางตรงกันข้ามประชากรวัยแรงงานกลับมีจำนวนลดน้อยลง จากการศึกษาขนาดและแนวโน้มของประชากรสูงอายุจากสำมะโนประชากรประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2503-2543 พบว่าในปี พ.ศ. 2503 ประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 4.9 ของประชากรทั้งประเทศ สัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นด้วยอัตราที่เร็วขึ้นระหว่างช่วงปี พ.ศ.2523-2543 โดยเพิ่มจากร้อยละ 6.3 เป็นร้อยละ 9.5 และในปี พ.ศ. 2555 มีผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 12.7 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ และจากผลการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2560 พบว่า ประเทศไทยใกล้เข้าสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างสมบูรณ์ ผู้สูงอายุหรือผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยในปี 2537 คิดเป็น ร้อยละ 6.8 ของประชากรทั้งประเทศ และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 16.7 ในปี 2560 ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้ให้คำนิยามว่าประเทศใดที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นสัดส่วนร้อยละ 10 หรืออายุ 65 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 7 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุและจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์เมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 หรืออายุ 65 ปี ขึ้นไปเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 14 นั้นหมายความว่าปัจจุบัน

ประเทศไทยเราเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว (Aging Society) ด้วยสัดส่วนของประชากรวัย 65 ปีที่สูงถึงร้อยละ 8.4 และประชากรวัย 60 ปี สูงถึงร้อยละ 12.6 ปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป หรือผู้สูงอายุ จำนวนทั้งสิ้น 8.63 ล้านคน และในปี พ.ศ. 2573 จะเพิ่มขึ้นมากกว่า 2 เท่า อยู่ที่ร้อยละ 25 (ประมาณ 1 ใน 4) ของประชากรไทยทั้งประเทศ หากคิดค่าเฉลี่ย คนไทยทุก ๆ 4 คน จะมีจำนวนผู้สูงอายุ 1 คน นอกจาก สัดส่วนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังมีตัวบ่งชี้ที่เน้นย้ำให้เห็นอีกประการหนึ่งที่ว่าสังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็น สังคมผู้สูงอายุแล้ว นั่นคือการมีอายุมัธยฐาน (median age) สูงขึ้นอายุมัธยฐานมีค่ามาก แสดงว่าสังคมมี ผู้สูงอายุมากขึ้น ซึ่งจากการคาดการณ์อายุมัธยฐานประชากรของประเทศไทย ปี 2543-2573 ของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า อีก 20 ปีข้างหน้า อายุมัธยฐานของ ประชากรไทยจะเพิ่มสูงขึ้นเป็น 40 ปี หมายความว่าอีก 20 ปีข้างหน้าถ้าประชากรไทยมีจำนวน ประมาณ 70 ล้านคน จะมีประชากรครึ่งหนึ่ง หรือ 35 ล้านคนที่มีอายุสูงกว่า 40 ปี (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2554: 3-4)

จากสถิติของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2557: 7) พบว่า อัตราการพึ่งพิงของผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เรื่อยๆ จากร้อยละ 10.7 ในปี 2537 เป็นร้อยละ 22.3 ในปี 2557 มีการคาดการณ์แนวโน้มอัตราการพึ่งพิงของ ผู้สูงอายุในอนาคตจะเพิ่มมากขึ้นเป็นร้อยละ 24.6 ในปี 2563 ดังนั้น การที่ผู้สูงอายุพึ่งพาตนเองได้ ความ แข็งแรงของร่างกายนั้นนับว่าเป็นปัจจัยหลัก ซึ่งจากสถิติของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์ (2554: 3-4) พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพแข็งแรงย่อมพึ่งพาตนเองได้ ร้อยละ 41.8 นอกจากร่างกายที่ แข็งแรงแล้วปัจจัยอื่น ๆ อาจมีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น การมีทักษะชีวิตที่ดี ใช้ความคิดตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เอาตัวรอดจากเหตุการณ์ที่ต้องพบเจอในชีวิตประจำวัน สามารถพึ่งพาตนเองทางความคิดได้ เช่น สามารถเอา ตัวรอดจากการถูกพวกรักฉ้อโกงที่โทรศัพท์มาพูดจาหลอกลวงผู้สูงอายุโอนเงินให้ทางตู้เอทีเอ็ม (แก๊ง Call center) ฯลฯ การปรับตัวในวัยสูงอายุก็เป็นเรื่องสำคัญอีกเช่นกัน เนื่องจากผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลง เกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้าน ทั้งร่างกายที่เสื่อมโทรมลง ความคิดที่ต้องยอมรับกับความเปลี่ยนแปลง บทบาทหน้าที่ ที่เปลี่ยนไปจากเดิม ผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรับมือและปรับตัวเพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ที่กล่าวว่า การปรับตัวเป็นความพยายามที่บุคคลตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ตลอดเวลาเพื่อรักษา ความมั่นคงของตนทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมไว้ให้นานที่สุด ตลอดจนการมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี ทำให้เกิดครอบครัวที่มีความเข้มแข็ง สมาชิกในครอบครัวดูแลตนเองได้ ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของ สมาชิกในครอบครัวทั้งการได้รับความรัก การสนับสนุน การดูแลเอาใจใส่ พุดคุย ให้ คำแนะนำต่อกัน ซึ่งอาจ ทำให้ผู้สูงอายุมีกำลังใจได้รับรู้ความเปลี่ยนแปลงไปของสถานการณ์ในสังคม และใช้ ชีวิตในช่วงวัยสูงอายุได้ โดยไม่เป็นภาระของผู้อื่น

เทศบาลตำบลเมยวดีเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งที่ให้ความสนใจกับประชากรผู้สูงอายุ และเป็นกลุ่มประชากรที่มีความสำคัญและมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ เทศบาล ได้ยึดแนวทางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และต่อเนื่องมาถึงฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565-2570) ได้จัดให้มีการพัฒนากลุ่มผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมให้ครอบครัวเห็นความสำคัญและดูแลเอาใจใส่ ผู้สูงอายุ สนับสนุนให้องค์กรภาคเอกชน และชุมชนเข้ามามีส่วนช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้มีองค์กร หลักที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานด้านผู้สูงอายุ ได้มีแผนยุทธศาสตร์ไว้หลายด้าน เช่น ด้านการส่งเสริมความรู้ ด้านการส่งเสริมสุขภาพป้องกันตนเอง ด้านการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งของผู้สูงอายุ ด้าน การทำงานและหารายได้ สนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ โดยเปิดให้มีโอกาสเผยแพร่ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ

และให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ความสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อต่าง ๆ ได้สนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย ดังนั้นผู้วิจัยเป็นนักวิชาการ มีความสนใจที่จะทำการวิจัย เรื่อง คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยจะนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาตามกรอบแนวคิด เรื่องคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อต่าง ๆ 2) ด้านสุขภาพและป้องกันตนเอง 3) ด้านการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งของผู้สูงอายุ 4) ด้านการมีงานทำและหารายได้ 5) ด้านการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย

1.2 ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด จาก 11 หมู่บ้าน จำนวน 923 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 279 จากวิธีคำนวณใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967, p.98 อ้างถึงในสุรพล พรหมกุล, 2554: 77) กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อน .05 และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลเมยวดี 1 คน รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล 2 สมาชิกสภาเทศบาลตำบล 2 คน ปลัดเทศบาลตำบล 1 คน ผู้อำนวยการกองสาธารณสุข 1 คน เจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3 คน และตัวแทนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบล 5 คน รวม 15 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่พื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ตั้งแต่วันที่ 5 เมษายน-31 กรกฎาคม 2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรก ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่สอง ระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด และส่วนที่สาม ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 30 วัน โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทำการแจกและทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่การศึกษาและที่กำหนดไว้ในที่นี้ คือ หมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีทั้งหมด 11 หมู่บ้าน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 279 คน และกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพอีก 15 คน โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 จัดเตรียมแบบสอบถามที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในขอบเขตพื้นที่ที่ได้กำหนดไว้ ได้แก่ผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด

3.3 เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้หลักสถิติเชิงพรรณนา (Description Statistics) ในการวิเคราะห์โดยใช้สถิติประกอบด้วย ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้ในการวิเคราะห์วัดระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้หลักการในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการถอดเนื้อหาจากการสัมภาษณ์และการสังเกตนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถนำเสนอผลการศึกษาดังนี้

1. จากการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้สูงอายุที่พึ่งพาตัวเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 154 คน (คิดเป็นร้อยละ 55.20) รองลงมา เป็นเพศชาย จำนวน 125 คน (คิดเป็นร้อยละ 44.80) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 71-75 ปี จำนวน 100 คน (คิดเป็นร้อยละ 35.84) รองลงมา อายุ 76 ปีขึ้นไป จำนวน 76 คน (คิดเป็นร้อยละ 27.24) อายุ 66-70 ปี จำนวน 59 คน (คิดเป็นร้อยละ 21.15) และ อายุ 60-65 ปี จำนวน 44 คน (คิดเป็นร้อยละ 15.77) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา จำนวน 173 คน (คิดเป็นร้อยละ 62.01) รองลงมา มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 68 คน (คิดเป็นร้อยละ 24.37) และมีการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา จำนวน 38 คน (คิดเป็นร้อยละ 13.62) และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 166 คน (คิดเป็นร้อยละ 59.50) รองลงมาประกอบอาชีพ ค้าขาย/ธุรกิจ

ส่วนตัว จำนวน 50 คน (คิดเป็นร้อยละ 17.92) อาชีพอื่นๆ จำนวน 48 คน (คิดเป็นร้อยละ 17.20) และ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 15 คน (คิดเป็นร้อยละ 5.38)

2. ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งของผู้สูงอายุ รองลงมา คือ ด้านความรู้ความสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อต่างๆ ด้านสุขภาพและป้องกันตนเอง ด้านการส่งเสริมให้มีที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการมีงานทำและหารายได้ ตามลำดับ รายละเอียดแต่ละด้าน มีดังนี้

2.1 ด้านความรู้ความสามารถการเข้าถึงข่าวสารและสื่อต่างๆ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ท่านสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อต่าง ๆ รวมถึงสามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้ รองลงมา ท่านสามารถแสดงออกถึงความรู้สึกและความต้องการของตนเองได้ทุกเรื่อง ท่านประเมินตนเองว่ามีความสามารถหรือลักษณะเด่นของตนเอง และท่านสามารถให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นๆในสังคมได้ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านสามารถดูแลตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ตามลำดับ

2.2 ด้านสุขภาพ และป้องกันตนเอง คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ภาครัฐมีการดูแลรักษาและป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดโรคร้ายหรือโรคติดต่ออื่นๆ ท่านยอมรับและการรับรู้ถึงคุณค่า รวมถึงภาพลักษณ์ และสถานภาพของตนเอง (รองลงมา ท่านยอมรับและการรับรู้ถึงคุณค่า รวมถึงภาพลักษณ์ และสถานภาพของตนเอง ภาครัฐได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ความช่วยเหลือพื้นฐานสุขภาพกับผู้สูงอายุ และได้เข้ามาพูดคุยให้กำลังใจผู้สูงอายุและครอบครัวในการดำรงชีวิตประจำวัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ภาครัฐได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพพื้นฐานของประชาชน รวมทั้งผู้สูงอายุในพื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบ ตามลำดับ

2.3 ด้านการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งของผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ท่านมีความภูมิใจที่ก่อร่างสร้างตัวและเลี้ยงดูลูกให้เติบโตจนสามารถดูแลตัวเองและสร้างครอบครัวของตัวเองต่อไปได้) รองลงมา การดูแลเอาใจใส่ผู้สูงวัยภายในบ้านเป็นไปอย่างราบรื่นและมีความสุข สมาชิกทุกคนในครอบครัวสามารถใช้ชีวิตภายในบ้านได้อย่างราบรื่นและมีความสุข และท่านได้ทำหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวที่จะต้องเรียนรู้และบอกต่อการปรับตัวเข้าหาผู้สูงวัยด้วย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือท่านเป็นที่พึ่งพิงให้กับลูกหลานได้มีโอกาสตอบแทนพระคุณ ตามลำดับ

2.4 ด้านการมีงานทำและหารายได้ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ท่านได้รับบำนาญและเบี้ยสวัสดิการจากภาครัฐอย่างเสมอภาค เท่าเทียม และยุติธรรม รองลงมา ท่านได้สร้างคุณค่าให้กับตนเองและความภาคภูมิใจในงานที่ทำมี ท่านมีรายได้จากอาชีพที่ทำประจำและรายได้อื่นจากคนในครอบครัวอย่างเพียงพอ ท่านมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและ

เสนอแนะให้เทศบาลหางานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในพื้นที่ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ภาครัฐให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีอาชีพเสริมที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย และสติปัญญา ตามลำดับ

2.5 ด้านการส่งเสริมให้มีที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย คุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ท่านมีที่อยู่อาศัยที่ดีปราศจากมลพิษต่างๆ และการคมนาคมสะดวก รองลงมา ท่านรับรู้ว่าคุณมีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต ท่านรับรู้ว่าคุณมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสารต่างๆ จากหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชน มีสถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน เช่น มีการทำมาค้าขาย ตามลำดับ

3. แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเอง คือ เทศบาลตำบลเมยวดีจะต้องเร่งประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองงานสาธารณสุขเทศบาลตำบลที่ดูแลสวัสดิการและการจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุ สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เนตรนภา กาบมณี และสิริลักษณ์ อู่เจริญ (2563: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านสุขภาพและการป้องกันตนเอง อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งอรุณ ละคาม (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในครัวเรือนตำบลลาพยนต์ อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งรายละเอียดในแต่ละด้านอภิปรายผล ดังนี้

1.1 ด้านความรู้ ความสามารถ การเข้าถึงข่าวสารและสื่อต่างๆ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับการศึกษาของ ปิยะภรณ์ เลาหบุตร (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนหมู่ 7 ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามรายด้านได้ ดังนี้ ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในอันดับ 1 ด้านร่างกาย อยู่ในอันดับ 2 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมอยู่ในอันดับ 3 ด้านจิตใจอยู่ในอันดับ 4 ผลการเปรียบเทียบ พบว่า คุณภาพของผู้สูงอายุใน ชุมชนหมู่ 7 ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ที่มีเพศ อาชีพ สถานภาพต่างกัน มีคุณภาพชีวิต ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรางทิพย์ ภักดีศิริไพรวัลย์ (2559: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 ตำบลท่าผา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาโดยรวม โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และศึกษาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน อยู่ในระดับคุณภาพชีวิตดีมากทุกด้าน ดังนี้ ด้าน สุขภาพร่างกาย อยู่ในระดับดีมาก ลำดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธ์ภาพทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ

1.2 ด้านสุขภาพและการป้องกันตนเอง คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษา

ของณมน ธนินธัญญกุล (2561: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมผู้สูงอายุในชุมชนตามหลักของสุขภาวะชุมชน และศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ด้านสุขภาพและการป้องกันตนเองอยู่ในระดับมาก โดยมีพฤติกรรมที่ระมัดระวังเรื่องโรคติดต่อต่างๆ รองลงมา คือ ด้านปัญญาอยู่ในระดับมาก ด้านความหวังต่อความสำเร็จในการใช้ชีวิตอยู่ในระดับมาก ด้านจิตใจอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการศึกษาของรณยุทธ บุตรแสนคม (2556: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเป็นคำร้อยละจากแต่ละข้อ และยังมีการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต โดยมองคุณภาพชีวิตเป็นตัวแปรอิสระที่นำไปสู่การมีพฤติกรรมหรือตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น การตัดสินใจย้ายถิ่นฐาน เป็นต้น

1.3 ด้านการอยู่ร่วมกันและการสร้างความเข้มแข็ง คุณภาพชีวิตคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ จุฬาลักษณ์ แสนโท (2559: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลนาราช อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพ ทางสังคม ด้านความมั่นคงในชีวิต และด้านสิ่งแวดล้อม และไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ปกรณ์ สุขธรรมนิยม (2560: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า คุณภาพชีวิตของอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและด้านสุขภาพจิต ตามลำดับ ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้เพราะว่าในช่วงปี 2560-2563 สภาพเศรษฐกิจทั่วประเทศอยู่ในช่วงขาลงและส่วนหนึ่งได้รับผลกระทบจากโควิด 19 ทำให้ประชาชนทำมาค้าขายลำบาก ยิ่งในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวลำดับต้นๆ ของประเทศไทยในเมื่อนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศไม่มาเที่ยวในสถานที่ดังกล่าวทำให้รายได้ขาดหายไป จึงส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนโดยรวม และทำให้ผลการศึกษาออกมาอยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ด้านการมีงานทำและหารายได้ คุณภาพชีวิตคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของนริญลักษณ์ พันธุ์สวัสดิ์ (2564: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งนก อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษา พบว่า การมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ อยู่ในระดับมาก และพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งนก อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ได้มีการจัดฝึกอบรมอาชีพต่างๆ ให้กับประชาชน เช่น การตัดเย็บเสื้อผ้า เครื่องจักสาน เป็นต้น และได้มีการส่งเสริม แนะนำการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ให้กับประชาชนด้วย และสอดคล้องกับการศึกษาของ ภารดี ผ่องวิไลย (2555: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านหัวถนน หมู่ที่ 1 ตำบลหัวถนน อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน

1.5 ด้านการส่งเสริมให้มีที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย คุณภาพชีวิตคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ โกศล สอดส่อง (2561: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนคร พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก

(WHO, 2012) ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และสอดคล้องกับ แนวทางขององค์การอนามัยโลกได้กล่าวถึง องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต โดยใช้เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตฉบับย่อภาษาไทย (WHOQOL-BREF-THAI) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน (สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคณะ, 2540: 18-19) ซึ่งในนั้นได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่ามีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต การรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่าง ๆ การคมนาคมสะดวกมีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ การรับรู้ว่ามีโอกาสที่จะได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ การรับรู้ว่ามีกิจกรรมสันทนาการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

2. ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด มีดังนี้

2.1 ผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีเพศต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปกรณ์ สุขธรรมนิยม (2560: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตตามตัวแปรซึ่งจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ฐานะทางครอบครัว สมาชิกใน ครอบครัว และอาชีพ พบว่า โดยรวมคุณภาพชีวิตของประชาชน ไม่แตกต่างกัน

2.2 ผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัย นริญลักษณ์ พันธุ์สวัสดิ์ (2564: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งนก อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ พบว่า ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีคุณภาพชีวิต ไม่แตกต่างกัน

2.3 ผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุขยา ประสิทธิ์ (2559: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำเขียว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน

2.4 ผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอาชีพต่างกัน มีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะภรณ์ เลาหบุตร (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนหมู่ 7 ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่าประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีคุณภาพชีวิต ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เทศบาลตำบลเมยวดี จะต้องเร่งประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดหาอาชีพที่เหมาะสมให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รชพล ศรีขาวรส (2565: 77-87) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตคนพิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอหนองพอก

จะต้องเร่งประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ จัดฝึกอบรมบุคลากรด้านสุขภาพบำบัดให้เพียงพอต่อความต้องการของคนพิการ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลความต้องการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตัวเองด้านการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งของผู้สูงอายุเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านความรู้ความสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อต่างๆ ด้านสุขภาพและป้องกันตนเอง ด้านการส่งเสริมให้มีที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย และด้านการมีงานทำและหารายได้ ซึ่งผู้บริหารเทศบาลสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย และแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนได้ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ได้แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ ได้แก่ การจัดหาอาชีพที่เหมาะสมให้ผู้สูงอายุมีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ การจัดบริการด้านกายภาพบำบัด และสวัสดิการสังคมสงเคราะห์แก่ผู้สูงอายุระดับท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเป็นธรรม และจัดหาสถานที่หรือพื้นที่ ที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสร้างเป็นที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองในท้องถิ่นอย่างถาวร

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

การวิจัยคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองของเทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ด้านความรู้ความสามารถ การเข้าถึงข่าวสารและสื่อต่างๆ ท้องถิ่นควรมีวิธีการที่จะส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวันได้
 - 1.2 ด้านสุขภาพและการป้องกันตนเอง เทศบาลตำบลควรมีเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขเข้าไปแนะนำการดูแลตนเองให้กับผู้สูงอายุในการดำเนินชีวิตประจำวัน
 - 1.3 ด้านการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งของผู้สูงอายุ ท้องถิ่นควรแนะนำคนในครอบครัวสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้สูงอายุเป็นที่พึ่งพิงให้กับลูกหลานได้มีโอกาสตอบแทนพระคุณ
 - 1.4 ด้านการมีงานทำและหารายได้ เทศบาลตำบลควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีอาชีพเสริมที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย และสติปัญญา
 - 1.5 ด้านการส่งเสริมให้มีที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย เทศบาลตำบลควรมีที่อยู่อาศัยที่เป็นแหล่งทำประโยชน์ได้ เช่น มีที่ทำมาค้าขายให้ผู้สูงอายุมีอาชีพเสริม
2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด
 - 2.2 ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเมยวดี อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2554). **แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ.2552**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เพชเพ็ญวานิชย์.
- โกศล สอดส่อง. (2561). **คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- จุฬาลักษณ์ แสนโท. (2559). **ความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลนาราช อำเภอมือง จังหวัดนครพนม**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. คณะศิลปศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม.
- ณมน ธนินธยางกูร. (2561). **พฤติกรรมผู้สูงอายุในชุมชนตามหลักของสุขภาวะชุมชน และศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนบ้านปลาบู่ ตำบลหนองแสง อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- นริญลักษณ์ พันธุ์สวัสดิ์. (2564). **คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลโป่งนก อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา**. การคว่ำอัสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. วิทยาลัยนครราชสีมา.
- เนตรนภา กาบมณี และสิริลักษณ์ อู่เจริญ. (2563). **คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองไผ่ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาล. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี.
- ปกรณ สุธรรมนิยม. (2560). **คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปรานทิพย์ รักดีศรีไพรวัลย์. (2559). **คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารนโยบายสวัสดิการ สังคมสงเคราะห์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปิยะภรณ์ เลหาบุตร. (2557). **ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนหมู่ 7 ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภารดี ผ่องวิไลย. (2555). **แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านหัวถนน หมู่ที่ 1 ตำบลหัวถนน อำเภอนาทะโก จังหวัดนครสวรรค์**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- รพพล ศรีขาวรส. (2565). **คุณภาพชีวิตคนพิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด**. *วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 5(2) : 77-87.
- รณยุทธ์ บุตรแสนคม. (2556). **คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตชนบท จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคามและอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาล. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี.

- รุ่งอรุณ ละคามา. (2557). **แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในครัวเรือนตำบลลาพยนต์ อำเภอดงดง จังหวัดนครสวรรค์**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). **รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย**. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัลพับลิเคชันจำกัด.
- สุชยา ประสิทธิ์. (2559). **คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำเขียว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม**. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม.
- สุรพล พรหมกุล. (2554). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล และคณะ. (2540). **เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกทุก 100 ตัวชี้วัด และ 26 ตัวชี้วัด โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่**. วารสารกรมสุขภาพจิต. 61(4):18-19.
- World Health Organization. (2012). **Global Strategy for Health For All By The Year 2000**. Geneva (Health for All).

การเมือง: คนรุ่นใหม่ประชาธิปไตยใหม่แห่งอนาคต
Politics: New Generation, New Democracy of the Future

ณัฐดนัย นาคชัยวัฒนา¹ ตินณัฏ โกศิยะกุล² พีรพัฒน์ อภัยการวิ³ โชติ บดีรัฐ⁴
Natdanai Nakchaiwattana, Tin Kosiyakul, Peerapat Aphakawi, Chot Badirat

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษามุมมองเกี่ยวกับประชาธิปไตยใหม่แห่งอนาคตของคนรุ่นใหม่ เพื่อศึกษาการแสดงออกทางการเมืองของคนรุ่นใหม่อย่างมีขอบเขตตามกฎหมาย เป็นบทความเกี่ยวกับนโยบายของประชาธิปไตยใหม่อันเป็นผลจากอิทธิพลของเทคโนโลยีที่ทำให้คนรุ่นใหม่ได้รับข้อมูลข่าวสารการเมืองที่เป็นเท็จ และการแสดงความคิดเห็นที่รุนแรง ดังนั้นอนาคตประชาธิปไตยในสังคมไทยจึงมีน้อยที่ผิดเพี้ยน แปลก และแตกต่าง จากแนวคิดประชาธิปไตยของตะวันตก อันสะท้อนได้จากพฤติกรรมการแสดงออกทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ดังนั้น คนรุ่นใหม่ที่มีใจรักประชาธิปไตยควรคำนึงถึงการเลือกสรรคัดกรองข้อมูล รวมถึงมีความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยอย่างแท้จริงเพื่อให้ประเทศมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมและไม่ทำให้สังคมแตกแยกในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ (keywords) : การเมือง; คนรุ่นใหม่; ประชาธิปไตยใหม่

Abstract

This academic article has purposes: to study knowledge about the new generation, the new democracy of the future, and to study the political expression of the new generation to a certain extent. It is the article about new generation, new democracy of the future. Today's society is equipped with technology to expose young people to false political information and harsh opinions. Therefore, the future of democracy will be unreliable. The new generation understands the social context changed in the wrong way; therefore, we should educate and encourage people to understand. Also, we should not overlook the new generation and youth under the age of technology involvement. We should develop various principles to be more

Received: 2023-08-04 Revised: 2023-08-19 Accepted: 2023-08-21

¹ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Master of Public Administration Program Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: Natdanai.na@psru.ac.th

² หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Master of Public Administration Program Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: Ohmkosiyakul@gmail.com

³ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Master of Public Administration Program Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: Peerapatapaikawee@gmail.com

⁴ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Master of Public Administration Program Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: Chotbodeerat@psru.ac.th

effective, promote the knowledge in receiving information, and pay more attentions on it. Therefore, the new generation with a passion for democracy should consider the factual information principles for the country change, so that they will not further divide society in the future

Keywords: politics; new generation; new democracy

บทนำ (Introduction)

“ความตื่นตัวทางการเมือง” เป็นตัวบ่งชี้สำคัญในการวัดระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในวงกว้างมากขึ้น นั้นเพราะการตื่นตัวทางการเมือง หรือ การเคลื่อนไหวทางการเมืองตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยนั้น เป็นรากฐานสำคัญมาจากวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย ที่สามารถผลักดันก่อให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (ลิขิต ธีรเวคิน, 2552: 206) คนรุ่นใหม่ในสังคมปัจจุบันตื่นตัวกับการเมืองมากขึ้น เพราะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการเปิดประตูไปสู่โลกภายนอกหรือสังคมสาธารณะมากขึ้น และการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ ความสนใจเหล่านี้อาจเริ่มสนใจเมื่ออยู่ในโรงเรียนหรือในมหาวิทยาลัย เพราะเริ่มมีการทำกิจกรรม เริ่มเปิดประตูเข้าสู่สังคมที่กว้างขึ้น เริ่มสนใจข่าวสารบ้านเมือง รวมทั้งสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวมากกว่าตำราเรียนอีกทั้งในปัจจุบันการเข้าถึงสื่อโซเชียลมีเดียและโลกอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องที่ไม่ยากและใกล้ตัวมาก สื่อออนไลน์ในปัจจุบันนำเสนอข่าวการเมืองแบบเรียลไทม์รวดเร็ว และอธิบายกระชับมีการใช้ภาพอินโฟกราฟฟิกให้มากขึ้นเพื่อให้กระชับ เข้าใจง่าย และสะดวกต่อการให้ความรู้ทำให้ผู้คนทุกเพศทุกวัยที่มีสมาร์ตโฟนหรือเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสามารถรับรู้ข่าวสารบ้านเมืองด้านสังคม การเมือง วัฒนธรรม และรวดเร็วมากขึ้น จึงทำให้เกิดคลื่นการตื่นตัวที่เห็นจากสื่อต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ ทวิตเตอร์ เป็นต้น (นัฐพงษ์ ป้องแสง, 2563)

ดังนั้น การเมืองไทยเริ่มเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากคนรุ่นใหม่สนใจการเมืองมากขึ้นอีกทั้งยังมีความรู้ความสามารถและเข้าใจเข้าถึงระบบต่างๆ ที่ผ่านมาประชาชนไม่ค่อยสนใจการเมืองมากเท่าไรเพราะเห็นเป็นเรื่องไกลตัว ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงของการเมืองไทยเริ่มต้นจากคนรุ่นใหม่ในแต่ละยุค สามารถเห็นได้ชัดเจนในเรื่องของคนรุ่นใหม่เข้ามาทำการเมืองมีส่วนร่วมในการทำงาน ซึ่งเป็นก้าวแรกของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ทุกคนควรเปิดใจและเข้าใจคนรุ่นใหม่ คนรุ่นใหม่สามารถเป็นได้ทุกช่วงวัย เพื่อบริการของประเทศไทยทุกคนต้องร่วมการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพเพื่อลูกหลานในอนาคตต่อไป

เนื้อหา (Content)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง

พฤติกรรมทางการเมือง (Political behavior) คือ การแสดงออกทางการเมือง ซึ่งจะมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ดังนั้นพฤติกรรมทางการเมืองจึงเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้ง ได้แก่ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในการณรงค์หาเสียงการลงสมัครรับเลือกตั้ง การเข้าร่วมประชาพิจารณ์หรือการเดินขบวน การเข้าร่วมต่อสู้ทางการเมือง รวมไปถึงพฤติกรรมของผู้นำการเมือง เป็นต้น หากพิจารณาถึงพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนโดยทั่วไป ก็คือ การพิจารณาถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บทบาทของอุดมการณ์ทางการเมือง

อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นตัวประสานสังคมเข้าด้วยกัน

อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังสำหรับผู้นำทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นระบบการเมืองแบบใด ซึ่งสามารถใช้อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นเครื่องมือสนับสนุนผู้นำที่อยู่ในอำนาจ เช่น ใช้ในการขยายอำนาจ ยึดอำนาจและรักษาอำนาจของรัฐบาลไว้ เป็นต้น และในขณะเดียวกันก็อาจใช้เพื่อกำจัดอำนาจของคู่แข่งทางการเมือง หรือใช้เป็นเครื่องมือเพื่อประชาชนจากปัญหาความยุ่งยากภายในประเทศ ที่สำคัญที่สุดก็คือ อุดมการณ์เป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาล ตลอดจนนโยบายต่าง ๆ ซึ่งสามารถชักนำมวลชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในระบบการเมือง รวมถึงสามารถใช้ชักจูง โน้มน้าวให้ประชาชนเสียสละต่อเป้าหมายร่วมหรือทำเพื่ออุดมการณ์ด้วย

อุดมการณ์ทางการเมืองทำให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง

อุดมการณ์ทางการเมืองมีบทบาทสำคัญต่อเสถียรภาพและความเป็นเอกภาพทางการเมือง และยังช่วยให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปด้วยความสะดวก อุดมการณ์ทางการเมืองจึงเป็นสิ่งที่ใช้อธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม และมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการเมือง เพราะทำให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการดำเนินการทางการเมืองและพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนั้น ความคิดเห็นของประชาชนไม่เลวร้ายอย่างที่คิด คิดต่างแบบสุดโต่งต่างหากที่ทำให้สังคมแตกแยก ซึ่งประเด็นสำคัญของคนรุ่นใหม่ที่มีความคิดที่เป็นความจริงทำให้สังคมคิดว่าเป็นการก้าวร้าวไม่เคารพผู้ที่อยู่ในอำนาจ จึงเป็นการโจมตีโดยคำพูดทำให้ประชาชนเข้าใจผิด อีกทั้งจะไม่สามารถทำงานร่วมกันได้ จึงเกิดปัญหาตามลำดับ ดังนั้น อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นส่วนสำคัญในการยึดหลักประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นฝั่ง อนุรักษ์นิยม หรือเสรีนิยม ทุกคนควรเคารพหลักประชาธิปไตย

ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับประชาธิปไตยนั้น จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมแบบสมัครใจ ไม่ใช่เป็นแบบปลุกเร้า สำหรับการมีส่วนร่วมแบบเสรีหรือแบบสมัครใจนี้จะเกิดขึ้นได้ เมื่อประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองหรือความตื่นตัวทางการเมืองเสียก่อนดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงมีปัญหาอุปสรรค สามารถสรุปได้ ดังนี้ (รพีพร ธงทอง, 2564: 27-40)

1. การศึกษาที่ยังไม่เข้มข้นจึงทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมือง และขาดความตระหนักต่อหน้าที่พลเมืองที่ทุกคนพึงกระทำ
2. ปัจจัยภายนอกหลายอย่างปัจจุบันทำให้เด็กและเยาวชนขาดความกระตือรือร้น ทำตัวนิ่งเฉยจนขาดความสนใจในเรื่องบ้านเมืองจนกระทั่งกลายเป็นปัญหาทางสังคม
3. สภาพเศรษฐกิจครอบครัว รายได้ไม่พอเลี้ยงชีพทำให้เด็กและเยาวชนสนใจแต่เรื่องปากท้องและทำงานเป็นอันดับแรก จนมองเรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องรอง
4. เกรงกลัวอันตราย จนไม่กล้าเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง เพราะกลัวจะต้องเป็นเป้าหมายของฝ่ายตรงข้าม

คนรุ่นใหม่เข้าใจว่า อีกไม่นานก็จะเป็นคนรุ่นก่อนรุ่นเก่า ดังนั้น คนรุ่นใหม่ก็จะเข้าใจคนรุ่นก่อนมากขึ้น และคนรุ่นก่อนก็ควรย้อนมองตัวเองสมัยวัยรุ่นก็มีปัญหาเดียวกันนี้ก็จะเข้าใจกันและกันมากขึ้น สังคมที่เข้มแข็งจะเปลี่ยนผ่านโดยไม่ต้องแตกหักสูญเสีย คนรุ่นใหม่เขาไม่ได้เป็นอันตรายได้มากนักเมื่อเทียบกับคนรุ่นก่อนที่ยังกุมอำนาจ กำลังและทรัพยากรไว้อย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังที่ (เกษียร เตชะพีระ, 2553: 304)

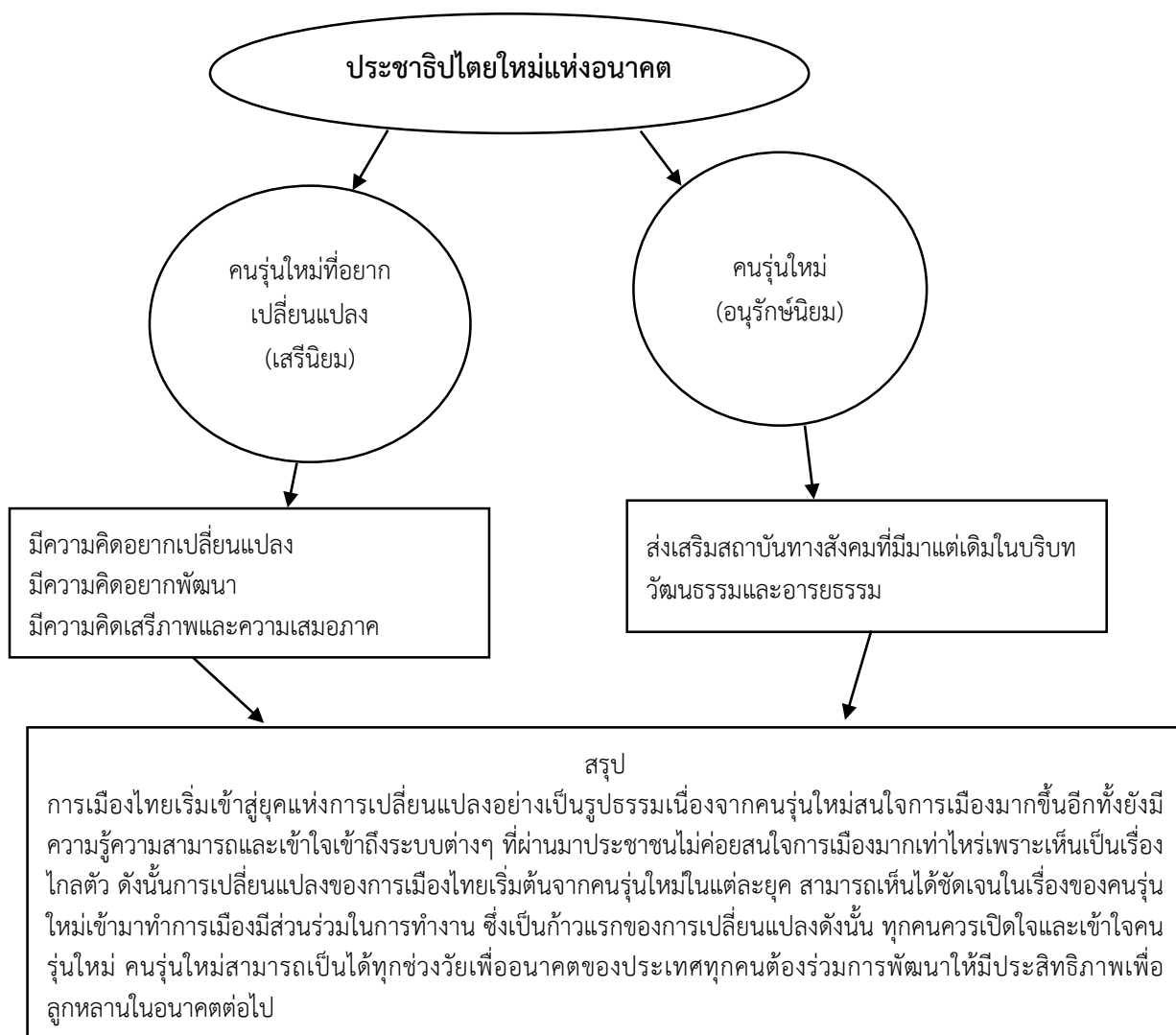
อธิบายถึงความขัดแย้งทางการเมืองของไทยว่า ภาวะวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างทางการเมืองครั้งสำคัญ เมื่อนายทุนใหญ่และชนชั้นนำเดิมของไทยจำนวนมากได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ จึงเป็นโอกาส ให้กลุ่มนายทุนใหม่ที่รอดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจ นำโดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรได้เข้ามาสร้างอำนาจทางการเมือง ลักษณะของความขัดแย้งทางการเมืองจึงเป็นความขัดแย้งที่เกิดจาก กระบวนการเปลี่ยนย้ายอำนาจ (power shift) จากกลุ่มชนชั้นนำเดิม ข้าราชการ คนชั้นกลางที่มีอำนาจทางการเมืองเดิม ไปยังกลุ่มอำนาจทุนใหญ่ คนจนเมือง คนรากหญ้าที่มีทุนทรัพย์และคะแนนเสียงมากกว่า โดยทั้งสองกลุ่มมีอุดมการณ์ทางการเมืองและเป้าหมายที่แตกต่างกัน ขณะกลุ่มแรกต้องการกำจัดปัญหาปัญหาการซื้อเสียง การทุจริตคอร์รัปชัน และเผด็จการรัฐสภาแต่สิ่งที่กลุ่มหลังต้องการ คือ อุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ดีความว่า การเลือกตั้ง เท่ากับ ประชาธิปไตย กล่าวได้ว่า การที่คนรุ่นใหม่ลุกขึ้นมาประกาศข้อเรียกร้องทางการเมืองอย่างทรงพลัง แต่กลับถูกตอบโต้จากผู้ใหญ่ที่มีอำนาจเหนือกว่า ไม่ว่าจะเป็นในฐานะ พ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ ครูอาจารย์ หรือผู้บริหารบ้านเมือง ที่ใช้อำนาจในการกดปราบ กำราบ โดยปราศจากความเข้าใจ ไม่เพียงแต่ทำให้ปัญหาลุกลามบานปลายเท่านั้น แต่ยังเสียโอกาสในการพัฒนาเยาวชนซึ่งประเมินค่าไม่ได้ด้วย ดังนั้น การยอมรับความเป็นจริงกับสิ่งที่มันจะเกิดขึ้นล้วนเป็นความจริงที่เกิดขึ้นแต่ก่อนตามยุคตามสมัย คนรุ่นใหม่มีการเปลี่ยนแปลง ไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งการขัดแย้งนำไปสู่การแตกแยก การเข้าใจไม่ตรงกันอีกทั้ง การได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นเท็จ ดังนั้น การร่วมกันสร้างประชาธิปไตยที่ร่วมกันแบบสันติล้วนนำไปสู่การพัฒนาประเทศโดยไม่เกิดความขัดแย้ง ซึ่งคนรุ่นใหม่อีกไม่นานก็กลายเป็นคนรุ่นเก่าการแสดงความคิดเห็นก็ควรเป็นความจริงจึงจะเกิดประชาธิปไตยอย่างแท้จริงและเป็นเรื่องที่ดีต่อประเทศชาติต่อไปในอนาคต

แนวคิดการเมือง: คนรุ่นใหม่ประชาธิปไตยใหม่แห่งอนาคต

ประชาธิปไตยที่ก้าวหน้าจึงมีความคาดหวังกับประชาชนสูง โดยประชาชนจะต้องมีความเป็นพลเมืองที่ไม่คิดรับจากสิ่งที่รัฐหยิบยื่นให้แต่ฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่ต้องมีส่วนร่วม กล้าคิด กล้าทำ เสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งปัจจุบันการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก จึงได้ปรับเปลี่ยนจากประชาธิปไตยแบบตัวแทนมาสู่ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม หรือประชาธิปไตยทางตรงสมัยใหม่ โดยเป็นการนำกลไกประชาธิปไตยทางตรง มาใช้ในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน เพื่อให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนในกระบวนการกำหนด ทิศทางของประเทศ รวมทั้งติดตามและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ในขณะที่รัฐจะเปิดพื้นที่การเมืองสำหรับประชาชนอย่างกว้างขวาง มีการตรากฎหมายรองรับเพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติมากยิ่งขึ้น ดังนั้น คนรุ่นใหม่มีความคาดหวังกับการเมืองเป็นอย่างมากเนื่องจากมันคือความเป็นอยู่ของประชาชนและตัวของเขาเอง การแสดงจุดยืนที่เป็นประชาธิปไตยล้วนเกิดขึ้นจากความคิดที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาที่พัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม การเมืองกับคนรุ่นใหม่มีอยู่ทุกยุคทุกสมัยตามสถานการณ์ ซึ่งทุกยุคคนมีแนวความคิดที่ไม่เหมือนกัน และคนรุ่นใหม่ใครก็สามารถเป็นได้ทุกช่วงวัย คนรุ่นใหม่ที่ยอยากเห็นการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง เปื่อระบบเก่าๆที่ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาในระบบตัวแทน ที่ผู้แทน นักการเมือง และสถาบันการเมือง มักตัดสินใจและดำเนินการบนพื้นฐานอุดมการณ์และผลประโยชน์ของตนเองและคนเฉพาะกลุ่ม มากกว่าเพื่อคนส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อสถาบันการเมืองในระบบตัวแทนลดลง อรณิข รุ่งธิพานนท์ (ม.ป.ป.) จากบริบทของการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ที่ผู้บริหารประเทศและผู้แทนจัดสรรทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรม

ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม จนเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้ง คุณค่าวิถีชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมมาอย่างยาวนาน ทำให้ประชาชนต้องหาทางออกด้วยการพึ่งพาตนเอง รวมทั้งเรียกร้องความเป็นธรรมและให้รัฐบาลใช้อำนาจบริหารประเทศไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนมากขึ้น จนถึงขั้นรวมตัวกันกดดันทางการเมือง เสนอตัวเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนด แนวทางการใช้อำนาจในการบริหารประเทศหรือในบางประเทศได้มีการพัฒนาเป็นพรรคการเมืองเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภาและเข้าร่วมรัฐบาลเพื่อคานอำนาจและผลประโยชน์กับนักการเมืองดั้งเดิมที่มีอภิสิทธิ์และมีกลุ่มทุนหนุนหลัง (สันติ ตั้งรพีพากร, 2551)

โมเดลการเมือง: คนรุ่นใหม่ประชาธิปไตยใหม่แห่งอนาคต

บทสรุป (Conclusion)

สภาพปัญหาทางการเมืองไทยในปัจจุบัน ได้เดินทางเข้าสู่เส้นทางการปฏิรูปทางการเมือง โดยรัฐมีแนวทางหรือได้กำหนดมาตรการหลายประการ เพื่อที่ส่งเสริมพัฒนาทางการเมืองของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของไทยในปัจจุบัน ส่งผลให้นักธุรกิจสามารถเข้าสู่การแสดงบทบาทของคนรุ่นใหม่และนักการเมืองใหม่ในปัจจุบันมากขึ้น เพราะฉะนั้นการเมืองใหม่จึงเป็นสิ่ง

สำคัญที่จะนำมาซึ่งการมีเสถียรภาพทางการเมืองและการนำ สังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ความผาสุก จากการบริหารและการปกครองโดยเน้นเรื่องประชาธิปไตยทางการเมืองซึ่งมีความสำคัญมากต่อความเชื่อมั่นของต่างชาติ นักลงทุน ตลอดจนประชาชนในประเทศ

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงตามยุคตามสมัยล้วนเกิดจากสิ่งใหม่ ๆ ตามบริบทและสถานการณ์ปัจจุบัน คนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ดีกว่าประเทศต้องมีการพัฒนาและเติบโตไวกว่านี้ ก็แสดงความคิดเห็นเพื่อให้สังคมเข้าใจ ปัญหาที่ได้พบเจอ คนรุ่นใหม่ที่หมายถึงไม่ใช่แค่ผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งครั้งแรก แต่ทุกช่วงวัย สามารถเป็นคนรุ่นใหม่ที่พบปัญหาเดียวกับ GEN-Z ดังนั้น ปัญหาต่างๆที่พบ ควรได้รับการแก้ไขที่รวดเร็ว เพื่อให้ประเทศมีการเปลี่ยนแปลงและมีการพัฒนามากขึ้น เพื่ออนาคตประชาชนหรือลูกหลาน จะได้ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge)

ปัจจุบันคนรุ่นใหม่มีความเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อต้องการอำนาจอธิปไตยอย่างถูกต้องไม่มีอำนาจต่าง ๆ มาแทรกแซง ซึ่งที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าคนรุ่นใหม่มีความคิดจะเปลี่ยนแปลงระบบเก่าๆที่เป็นการอุปถัมภ์พวกพ้องกันเอง คนรุ่นใหม่อยากเห็นการพัฒนาของอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง จะเห็นได้ว่าการเลือกตั้งที่ผ่านมา 2566 คนรุ่นใหม่มีแนวคิดที่จะนำคนใหม่ ๆ มาทำงาน เนื่องจากคนรุ่นใหม่คิดว่า ผู้แทนที่อายุน้อยจะมีความคิดและความเข้าใจตรงประเด็นมากกว่า คนรุ่นเก่าที่เคยเป็นมาก่อน อนึ่งได้ว่า คนรุ่นใหม่ไม่ได้มีเจตนาที่จะคิดไม่ดีกับการเมือง แต่คนรุ่นใหม่เบื่อการเมืองเก่า ๆ ที่มีอำนาจอธิปไตยไม่เต็มใบ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงของคนรุ่นใหม่จะส่งผลให้ประเทศชาติมีการพัฒนา และไม่มี ความขัดแย้ง เดินหน้าอย่างสันติวิธีเปิดใจรับฟังความคิดเห็น เพื่อปรับปรุง แก้ไข พัฒนา ต่อยอด ซึ่งคนรุ่นใหม่ที่กำลังมาข้างหน้าไม่ใช่เป็นช่วงวัยที่ 18-25 ปี แต่ทุกๆคนสามารถเป็นคนรุ่นใหม่ได้หากเปิดใจรับฟังเพื่อการเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง (References)

- เกษียร เตชะพีระ. (2553). **สงครามระหว่างสี : ในคืนวันอันมืดมิด**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเพ่นบุ๊กส์.
- นัฐพงษ์ ป้องแสง. (2563). **คนรุ่นใหม่กับประชาธิปไตยที่แท้จริง**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://isaanrecord.com/2020/03/10/the-democracy-for-new-generations/> สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2566.
- รพีพร ธงทอง. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองสมัยใหม่ของเด็กและเยาวชน. **วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์**. 16(1): 27-40.
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2552). **การเมืองไทยและประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มิสเตอร์ก๊อปปี.
- สันติ ตั้งรพีพากร. (2551). **วิวัฒนาการการเมืองภาคประชาชนของประเทศไทย (ว่าด้วยการเมืองภาคประชาชนและขบวนการการเมืองภาคประชาชน)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/daily/detail/9510000078480> สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2566.
- อรณิษ รุ่งธิปานนท์. (ม.ป.ป.). **ประชาธิปไตยทางตรงสมัยใหม่กับการเมืองภาคประชาชน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php สืบค้นเมื่อ 29 กรกฎาคม 2566.

การเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาบุคลากรภาครัฐต่อการเข้าสู่ยุคดิจิทัล 4.0

Preparing for the Development of Government Employees in the Digital 4.0 Era

ศรีลีนทิพย์ สระสิทธิ์¹ วิสสุตา อินเกต² ธนัสสา โรจนตระกูล³
Silintrip Sasit, Wissuta Inket, Tanastha Rojanatrakul

บทคัดย่อ (Abstract)

โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวเข้าสู่ประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โดยรัฐบาลได้กำหนดนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบราชการที่เป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนงานต่างๆ โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จ มุ่งเน้นให้กำลังคนภาครัฐมีสมรรถนะสูง มีความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะที่ทันสมัย ปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ และยึดมั่นในคุณธรรม รวมถึงพัฒนาภาวะผู้นำในทุกกระดับให้มีขีดความสามารถสูง มีความรับผิดชอบ มีความเป็นมืออาชีพ เป็นผู้นำทางความรู้และความคิด ผลักดันภารกิจเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เป็นแบบอย่างที่ดี ตามแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐและแนวทางพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการเพื่อปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการการเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาบุคลากรภาครัฐต่อการเข้าสู่ยุคดิจิทัล 4.0 ให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล โดยเริ่มตั้งแต่ระดับนโยบายที่ต้องมีแนวทางการพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็นำนโยบายดังกล่าวมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาตนเองได้ทุกที่ ทุกเวลา เน้นการปฏิบัติเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริง อีกทั้งตัวบุคลากรเองก็ต้องมีทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาตนเองเพื่อคุณค่าในตัวเอง องค์กร ในการพัฒนาประเทศ ส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ “ประเทศไทยมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

คำสำคัญ (Keywords) : การพัฒนาบุคลากรภาครัฐ; ไทยแลนด์ 4.0; ยุคดิจิทัล 4.0

Received: 2023-08-24 Revised: 2023-09-10 Accepted: 2023-09-13

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Master of Public Administration program students Faculty of Social Sciences and Local Development Phibunsongkhram Rajabhat University. E-mail: silintripsasit@gmail.com

² นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Master of Public Administration program students Faculty of Social Sciences and Local Development Phibunsongkhram Rajabhat University. E-mail: Wissuta.i@psru.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Assistant Professor Dr. Lecturer, Master of Public Administration Program Faculty of Social Sciences and Local Development Phibunsongkhram Rajabhat University. E-mail: Tanastha.r@psru.ac.th

Abstract

The changing economic and social structure has affected the development of the country into an innovation-driven country. The government has established the Thailand 4.0 policy on the development of the bureaucratic system, as an important cog for driving various jobs. In particular, personnel preparation is an important factor for success. It emphasizes on high-performance government manpower with modern capabilities, skills and competencies. It works with quality and adheres to virtue of leadership development at all levels with the high competency in responsible professionalism. As a role model, a knowledgeable and thoughtful leader drives a mission for changes, according to the government personnel development guidelines for developing the digital skills of civil servants in a digital government. Therefore, it is necessary to prepare for the development of government personnel to enter the digital 4.0 era in accordance with the government policy. At the policy level, there must be clear, concrete guidelines for personnel development. Also, relevant agencies have adapted such policies for their own contexts. However, it must be based on self-improvement anywhere, anytime, emphasizing on practice so that it can be applied in practice. In addition, the personnels themselves must have a positive attitude towards self-improvement for self-esteem, organization in developing the country. People are encouraged to have a good quality of life, according to the vision of national development: “Thailand is stable, prosperous, sustainable, a developed country with the development of the philosophy of sufficiency economy”.

Keywords: Development of government personal; Thailand 4.0; Digital 4.0 era

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันโลกได้เข้าสู่ยุคระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง รูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กระบวนการผลิต การค้า การบริการ และกระบวนการทางสังคม รวมทั้งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งอิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายของประเทศไทย ในการวางแผนการดำเนินงานเพื่อนำเทคโนโลยีมาให้เกิดประโยชน์สูงสุด และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 ได้วางจุดหมายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะและอุตสาหกรรมดิจิทัลของอาเซียนรัฐบาลจึงได้ตั้งเป้าหมายในการนำพาประเทศเข้าสู่โมเดลประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) เพื่อเป็นการเดินทางขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ภาครัฐจะเป็นองค์กรหลักในการทำหน้าที่ขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง (กรมสรรพสามิต, 2560) ดังนั้น ภาครัฐจะต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องและส่งเสริมนโยบายไทยแลนด์ 4.0 โดยมีการปฏิรูประบบราชการและข้าราชการซึ่งเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายให้สามารถปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับทิศทางการบริหารของประเทศ

จากนโยบายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมเพื่อพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และต้องปรับปฏิรูประบบราชการเพื่อรองรับและส่งเสริมนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ทำให้ในช่วงเวลาของไทยแลนด์ 1.0-4.0 กับการปฏิรูประบบราชการไทย 1.0-4.0 นั้นมีความสัมพันธ์ที่สามารถสรุปได้ดังนี้ (@Post , 2560)

ตารางที่ 1 พัฒนาการการปฏิรูประบบราชการไทย 1.0 – 4.0

ไทยแลนด์ 1.0	เน้นการเกษตรและส่งออกสินค้าเกษตรเป็นหลัก	ระบบราชการ 1.0	การปฏิรูประบบราชการสมัยรัชกาลที่ 4
ไทยแลนด์ 2.0	เน้นอุตสาหกรรมเบา อุตสาหกรรมพื้นฐานของประเทศ และการใช้แรงงานคน	ระบบราชการ 2.0	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504)
ไทยแลนด์ 3.0	เน้นอุตสาหกรรมหนัก การส่งเสริมการส่งออก การลงทุน และการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ	ระบบราชการ 3.0	การปฏิรูประบบราชการ (พ.ศ. 2545)
ไทยแลนด์ 4.0	เน้นนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์	ระบบราชการ 4.0	การปฏิรูประบบราชการเพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0 (พ.ศ.2559 เป็นต้นไป)

นโยบาย Thailand 4.0 ระบบราชการจะต้องทำงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหลัก (Better Governance, Happier Citizens) ซึ่งหมายความว่า ระบบราชการต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่เพื่อพลิกโฉม (transform) ให้สามารถเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจและเป็นพึงของประชาชนได้อย่างแท้จริง (กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565) โดยมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2563 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ พ.ศ.2563-2565 ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ ที่ช่วยให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศภายใต้ความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มุ่งหวังที่จะนำบุคลากรและหน่วยงานภาครัฐไปสู่การได้รับความไว้วางใจจากประชาชนในฐานะ “ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม” ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี มีขนาดเล็กและโปร่งใส สร้างผลผลิตและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศและยกระดับชีวิตของประชาชน มีประเด็นและแนวทางการพัฒนา 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ระบบนิเวศในการทำงาน (Ecosystem) ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 2) พัฒนารอบทักษะ (Skill) การทำงานในยุคดิจิทัลและศตวรรษที่ 21 และการสร้างนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อการขับเคลื่อนภารกิจตามแผนการปฏิรูปประเทศ แผนยุทธศาสตร์ชาติ ตลอดจนการพัฒนาระบบราชการในอนาคต และ 3) ปลูกฝังบุคลากรภาครัฐให้มีกรอบความคิด (Mindset) ในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมและการทำงานบนหลักคุณธรรม ประยุกต์หลักสากลอย่างเหมาะสม และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

จากที่กล่าวมาข้างต้น จากโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไปส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวเข้าสู่ประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โดยรัฐบาลได้กำหนดนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งให้ความสำคัญการพัฒนาระบบราชการที่เป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนงานต่างๆ โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จ มุ่งเน้นให้กำลังคนภาครัฐมีสมรรถนะสูง มีความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะที่ทันสมัย ปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ และยึดมั่นในคุณธรรม รวมถึงพัฒนาภาวะผู้นำในทุกกระดับให้มีขีดความสามารถสูง มีความรับผิดชอบ มีความเป็นมืออาชีพ เป็นผู้นำทางความรู้และความคิด ผลักดันภารกิจเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เป็นแบบอย่างที่ดี ตามแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐและแนวทางพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการเพื่อปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัลต่อไป

เนื้อหา (Content)

ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ

บุคลากรของภาครัฐจัดได้ว่าเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ ภายใต้บริบทความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยบุคลากรภาครัฐในที่นี้หมายถึง ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือผู้ปฏิบัติงานอื่นในหน่วยงานของรัฐ โดยสามารถจำแนกกลุ่มบุคลากรภาครัฐ ออกเป็น 5 กลุ่มตามบทบาทหน้าที่ (Roles and Responsibility) ประกอบด้วย บุคลากรแรกบรรจุ บุคลากรที่มีประสบการณ์ บุคลากรที่ทำหน้าที่หัวหน้างาน บุคลากรที่ดำรงตำแหน่งประเภทอำนวยการ และบุคลากรที่ดำรงตำแหน่งประเภทบริหาร (สำนักงาน ก.พ., 2563: 8) โดยการพัฒนาบุคลากรภาครัฐถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความก้าวหน้าให้กับองค์กร ซึ่งทุกองค์กรมีความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และทักษะในด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างประโยชน์และผลิตผลองค์กร โดยความสำคัญดังนี้ (รุ่งรัตน บุญ-หลง, 2560)

1. ช่วยพัฒนาระบบและวิธีการปฏิบัติงาน เป็นการทำให้ระบบการประสานงานในการทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยแต่ละบุคคลมีความรับผิดชอบต่อภาระงานและหน้าที่ของตนเอง และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงานไปต่อยอดเพื่อพัฒนาการทำงานของตนเองต่อไปในอนาคตได้อย่างดี พร้อมทั้งปรับปรุงและแก้ไขวิธีการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ
2. เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยเมื่อได้มีการพัฒนาบุคลากรแล้วจะทำให้การทำงานมีความผิดพลาดน้อยลง ทำให้องค์กรสามารถลดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ หรือค่าเสียหายจากการทำงานที่ผิดพลาดต่าง ๆ ได้ นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มความรวดเร็วในการทำงานได้อีกด้วย
3. เป็นการสร้างองค์ความรู้และการเรียนรู้ภายในองค์กร ช่วยลดระยะเวลาในการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงาน ลดค่าใช้จ่ายในการอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ
4. เปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีความรู้ใหม่ ทันต่อสถานการณ์และเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ให้ เป็นประโยชน์กับการทำงาน การบริหารทรัพยากรบุคคลภายใต้การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่เป็นการเริ่มการปลูกฝังตั้งแต่ว่านิยม ความคิด ความรู้ความสามารถของบุคลากร พร้อมทั้งมีการกำหนดแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง ตรงกับความต้องการ และการปฏิบัติงานเพื่อลดความผิดพลาดในการทำงานและทำให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) และแผนการปฏิรูปประเทศ (พ.ศ. 2561-2565) ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายในการปรับเปลี่ยนให้ภาครัฐยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยต้องมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และประโยชน์ส่วนรวม มีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจพร้อมปรับตัว มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารราชการ มีการบูรณาการการทำงานและฐานข้อมูลภาครัฐ มีการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างและระบบการบริหารงานของรัฐและแผนกำลังคนภาครัฐให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังได้กำหนดให้ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานบุคคลของภาครัฐ เพื่อจูงใจให้มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงเข้ามาทำงานในหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งให้มีการพัฒนาบุคลากรภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ไม่ซ้ำซ้อน ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้กำลังคนภาครัฐมีสมรรถนะสูง มีความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะที่ทันสมัย ปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพและยึดมั่นในคุณธรรม พร้อมนำการพัฒนาประเทศ (Highly Competent Public Officials) รวมถึงให้มีการพัฒนาภาวะผู้นำในทุกระดับให้มีขีดความสามารถสูง มีความรับผิดชอบ มีความเป็นมืออาชีพ เป็นผู้นำทางความรู้และความคิด ผลักดันภารกิจ นำการเปลี่ยนแปลง พัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ และเป็นแบบอย่างที่ดี

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2562) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ระบบราชการสามารถผลักดันการบริหารภาครัฐที่สามารถตอบสนองประชาชนได้อย่างรวดเร็ว เป็นระบบราชการที่เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open & Connected Government) สู่รัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) โดยกำหนดภาพระบบราชการไว้ 3 ประการ คือ ระบบราชการในอนาคตจะต้อง (1) มีขนาดเล็กและมีลำดับการบังคับบัญชาที่สั้นลง (2) ใช้เทคโนโลยีมาช่วยขับเคลื่อนการทำงานภาครัฐ และ (3) ให้บริการประชาชน บนพื้นฐานของการสร้างนวัตกรรม ไม่ว่าจะเป็นนวัตกรรมนโยบาย นวัตกรรมทางด้านกฎหมาย นวัตกรรม การบริการ และนวัตกรรมเชิงกระบวนการ ซึ่งได้กำหนดแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐไว้ 3 ประการ ดังนี้ (รุ่งรัตน บัญ-หลง, 2560)

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 ระบบนิเวศในการทำงาน (Ecosystem) ที่ส่งเสริมและ สนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐมีสภาพแวดล้อมและระบบการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการพัฒนากรอบความคิดและกรอบทักษะสำหรับการทำงานและการดำเนินชีวิตท่ามกลางความท้าทายในยุคดิจิทัลและศตวรรษที่ 21

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 พัฒนารอบทักษะ (Skillsets) การทำงานในยุคดิจิทัลและศตวรรษที่ 21 และการสร้างนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อการขับเคลื่อนภารกิจตามแผนการปฏิรูปประเทศ แผนยุทธศาสตร์ชาติ ตลอดจนการพัฒนาระบบราชการในอนาคต เพื่อให้บุคลากรภาครัฐมีทักษะที่จำเป็นในการขับเคลื่อนการปฏิรูปภาครัฐ สร้างผลลัพธ์เชิงนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐและประชาชน และการผลานการทำงานและการใช้ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 ปลูกฝังบุคลากรภาครัฐให้มีกรอบความคิด (Mindset) ในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมและทำงานบนหลักคุณธรรม ประยุกต์หลักสากลอย่างเหมาะสม และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้บุคลากรภาครัฐมีคุณลักษณะในการเป็นผู้ใฝ่เรียนรู้และพัฒนา ให้มีความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม ทำงานด้วยความเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติยึดมั่นในมาตรฐานจริยธรรม และมีทัศนคติแบบสากลที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล เพื่อร่วมกันสร้าง ภาครัฐที่ทันสมัย เป็นที่พึ่งของประชาชน และเชื่อถือไว้วางใจได้

นอกจากนี้การพัฒนาบุคลากรภาครัฐ ต้องคำนึงถึงมิติพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมในการทำงานภาครัฐด้วย โดยควรมีการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานบุคคลภาครัฐเพื่อจูงใจให้มีความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริงเข้ามาทำงานในหน่วยงานของรัฐ และสามารถพัฒนาความสามารถ ผลสัมฤทธิ์ของการทำงานของแต่ละคนได้อย่างเหมาะสมตามลักษณะปัจเจกชน อีกทั้งมีการสร้างสรรค์และคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ นำมาปรับใช้ในการบริหารงานของภาครัฐเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชน รวมทั้งมีการตระหนักถึงมิติพฤติกรรมทางด้านจริยธรรมที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล สิ่งสำคัญในการกำหนดแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ มีดังนี้ (รุ่งรัตน บัญ-หลง, 2560)

1. ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาบุคลากรให้มีกรอบความคิด (Mindsets) และทักษะ (Skillsets) ที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน
2. พัฒนาการงานที่สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงของโลกและของประเทศในปัจจุบันและอนาคต
3. สร้างระบบนิเวศในการทำงาน (Ecosystem) ที่เหมาะสมในการส่งเสริมให้บุคลากรภาครัฐเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในบริบทการทำงาน สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้รับบริการและประชาชน
4. ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีความโปร่งใสและนวัตกรรม
5. มีการสำรวจความต้องการในการเข้ารับการอบรม ส่งเสริมให้บุคลากรภาครัฐได้มีการศึกษาต่อทั้งในระบบและนอกระบบ และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ความ รับผิดชอบ

ในการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญในการปรับโครงสร้างเพื่อสร้างให้เกิดความคล่องตัวของระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งควรเป็นระบบที่สนับสนุนการทำงานและเน้นการสร้าง การทำงานแบบบูรณาการ มีความโปร่งใส และควรมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภาครัฐในทุกระดับอย่างเท่าเทียมกัน มีการพัฒนาบุคลากรในรูปแบบใหม่อยู่เสมอเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมออันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยต้องคำนึงถึงสมรรถนะ 3 ส่วน ดังนี้ (วรรณกร มณีจักร, 2562)

1. สมรรถนะหลัก (Core competency) เป็นความสามารถที่บุคลากรภาครัฐต้องมีเพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่องานที่ได้รับมอบหมายและบรรลุตามเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ โดยสมรรถนะหลักต้องมีความสอดคล้องกับพันธกิจวิสัยทัศน์ขององค์กร เช่น จัดคนให้เหมาะสมกับงาน มีการกำหนดแผนการปฏิบัติงานให้ชัดเจนควบคู่กับการฝึกอบรม พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม และส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดไว้

2. สมรรถนะเฉพาะงาน (Functional competency) เป็นสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับบทบาทเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลในการทำงาน มีความจำเพาะเจาะจงกับงานตำแหน่งหรืองานที่ได้รับมอบหมาย ต้องใช้ความรู้ที่มีความเฉพาะด้าน และมีรายละเอียดที่มีความซับซ้อน ซึ่งสมรรถนะเฉพาะงานมีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาในองค์กรอย่างยั่งยืน เช่น มีระบบการพัฒนาอบรมและสร้างความเข้าใจเพื่อกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานร่วมกัน

3. สมรรถนะการบริหาร (Managerial competency) เป็นสมรรถนะที่ผู้บริหารหรือผู้จัดการควรที่จะมีเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยสมรรถนะการบริหารจะมีความแตกต่างไปตามหน้าที่ความรับผิดชอบ สายงาน ตำแหน่งงานหรือตำแหน่งทางการบริหาร เพื่อผลักดันให้ทุก คนในองค์กรมีส่วนร่วมในการผลักดันให้องค์กรประสบความสำเร็จ เช่น การวางแผน ภาวะผู้นำ การบริหารคน ความรอบรู้ในการบริหารงาน

ในการพัฒนาบุคลากรมีความจำเป็นต้องมีการวางแผนร่วมกับการวิเคราะห์เกี่ยวกับกำหนดโครงสร้างภาพรวมขององค์กร และโครงสร้างแต่ละตำแหน่ง พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรบุคคลภายในองค์กร จากนั้นจึงนำไปสู่การพัฒนาบุคลากรภาครัฐในมิติต่าง ๆ เช่น ด้านความรู้ความสามารถ ด้านทัศนคติต่อองค์กร ด้านยุทธศาสตร์ขององค์กร เป็นต้น

ปัญหาของบุคลากรภาครัฐ

ในการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ต้องเผชิญกับปัญหาเกี่ยวกับการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในหลากหลายรูปแบบ สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ปัจจัยจากตัวบุคคล : บุคลากรขาดทักษะ มีความรู้ไม่เพียงพอต่อความต้องการในการทำงานทั้งทักษะทั่วไปและทักษะเฉพาะ และมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อองค์กร

ปัจจัยภายในองค์กร : ขาดงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยภายนอกองค์กร : ความผันผวนทางการเมืองและเศรษฐกิจ ทำให้นโยบายขาดเสถียรภาพและการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

เมื่อพิจารณาถึงคุณสมบัติของบุคลากรภาครัฐเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคต ควบคู่กับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) แผนการปฏิรูปประเทศ (พ.ศ. 2561-2561) และยุทธศาสตร์ Thailand 4.0 สำนักงาน ก.พ. ได้กำหนดคุณสมบัติหรือขีดความสามารถของบุคลากรภาครัฐ โดยแบ่งออกเป็นสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะงานในภาคราชการ ซึ่งสามารถเปรียบเทียบกับแนวโน้มโลกจากโมเดลเปรียบเทียบขีดความสามารถ (Competency) พบว่า ประเทศไทยยังไม่ตอบสนองต่อแนวโน้มของโลกได้ โดยเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าประเทศไทยยัง

ขาดการกำหนดขีดความสามารถของข้าราชการในด้านเทคโนโลยีหรือแนวโน้มด้าน Digital Work Life (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562: 17)

ภาพที่ 1 ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล

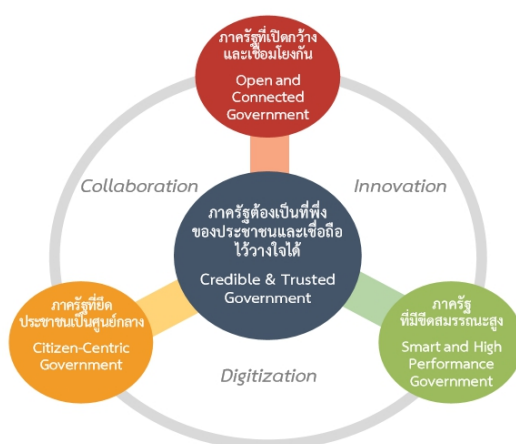
จากภาพที่ 1 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

(<https://www.opdc.go.th/file/reader/ZmZ8fDQwNDl8fGZpbGVfdXBsb2Fk>)

ระบบราชการ 4.0 : การปฏิรูประบบราชการเพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0

เพื่อรองรับต่อยุทธศาสตร์ Thailand 4.0 ภาครัฐหรือระบบราชการจะต้องทำงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหลัก (Better Governance, Happier Citizens) หมายความว่า ระบบราชการต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่ เพื่อพลิกโฉม (transform) ให้สามารถเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจและเป็นพึงของประชาชนได้อย่างแท้จริง (Credible and Trusted Government) ดังนี้ (@Post , 2560)

ภาพที่ 2 การปฏิรูประบบราชการเพื่อรองรับไทยแลนด์ 4.0

จากภาพที่ 2 @Post ประจำเดือนตุลาคม 2560. ระบบราชการ 4.0. จาก www.dla.go.th

1. เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open & Connected Government) คือ การทำงานต้องเปิดเผยและโปร่งใส เปิดกว้างให้กลไกหรือภาคส่วนอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วม โอนถ่ายภารกิจที่ภาครัฐไม่ควรดำเนินการเองไปให้ภาคส่วนอื่นดำเนินการแทน จัดโครงสร้างการทำงานเป็นแนวระนาบ มากกว่าสายการบังคับบัญชาในแนวดิ่ง และเชื่อมโยงการทำงานราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ให้มีเอกภาพและสอดคล้องประสานกัน

2. ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-Centric Government) ทำงานโดยมองไปข้างหน้า (คิดเสมอว่าประชาชน จะได้อะไร) มุ่งเน้นแก้ไขปัญหาให้ประชาชน ให้บริการเชิงรุกไม่ต้องรอให้ประชาชนมาขอความช่วยเหลือ จัดบริการสาธารณะที่ตรงกับความต้องการของประชาชน

3. มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย (Smart & High Performance Government) การทำงานต้องมีการวิเคราะห์ความเสี่ยงเพื่อเตรียมการล่วงหน้า นำองค์ความรู้ที่เป็นสหสาขาวิชามาสร้างนวัตกรรมหรือประยุกต์เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงได้ทันเวลา ปรับตัวให้เป็นสำนักงานที่ทันสมัยมีขีดสมรรถนะสูง และทำให้ข้าราชการมีความผูกพันต่อการปฏิบัติงาน

ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ได้กำหนดปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาไปสู่ ระบบราชการ 4.0 จะต้องประกอบด้วยปัจจัยอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1. การสานพลังระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม (Collaboration) เป็นการยกระดับการทำงานจากการประสานงานกัน (Coordination) หรือทำงานด้วยกัน (Cooperation) ไปสู่การร่วมมือกัน (Collaboration) เป็นการบริหารกิจการบ้านเมืองในรูปแบบ “ประชารัฐ”

2. การสร้างนวัตกรรม (Innovation) เป็นการคิดค้นและหาวิธีการ หรือศึกษาเรื่องใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดผลกระทบใหญ่ต่อการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

3. การปรับเข้าสู่ความเป็นดิจิทัล (Digitization/Digitalization) เป็นการผสมผสานการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลผ่านระบบคลาวด์ อุปกรณ์ สมาร์ทโฟน และเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานร่วมกัน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ในทุกเวลา ทุกสถานที่ ทุกอุปกรณ์และทุกช่องทางได้อย่างมั่นคง ปลอดภัยและประหยัด

ลักษณะของบุคลากรภาครัฐในยุคดิจิทัล 4.0

ระบบราชการ 4.0 ข้าราชการในฐานะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Leader) มีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการคิดและปฏิบัติตนให้เหมือนกับเป็นผู้ประกอบการภาครัฐมากขึ้น โดยเฉพาะต้อง สามารถเก็บเกี่ยวโอกาสและทำงานในเชิงรุกให้บังเกิดผลอย่างรวดเร็ว มีความสามารถในการสานพลังของทุก ฝ่ายที่เกี่ยวข้องและทำงานข้ามหน่วยงานหรือภาคส่วนตนเองได้ รวมทั้งแสวงหาและเพิ่มทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ ซึ่งทักษะที่จำเป็น (skill sets) ของบุคลากรภาครัฐนี้ก็จะจะไม่แตกต่างกับผู้ประกอบการในภาคธุรกิจมากนัก ทั้งการประสานพลังจากทุกภาคส่วนสร้างเครือข่ายในการเปลี่ยนแปลงและทำงาน (collaborating and networking) เน้นการทำงานในแนวราบผ่านระบบงาน ให้สามารถข้ามหน่วยงานได้ ต่างๆ (working across systems) การอธิบายให้เห็นภาพเพื่อโน้มน้าวใจ (building narratives for change) การปรับตัวและการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว (adapting and learning) และการระดมทรัพยากรต่างในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ (leveraging new resources) อีกทั้งให้ความสำคัญต่อผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงตามที่คาดหวัง (focusing on outcomes) (Center for Public Impact A BCG Foundation, 2016)

จากแนวคิดแผนการปฏิรูปประเทศ ประกอบกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 สามารถสรุปลักษณะของบุคลากรภาครัฐในยุคดิจิทัล 4.0 ที่ข้าราชการในฐานะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Leader) จึงสามารถสรุปลักษณะของบุคลากรภาครัฐในยุคดิจิทัล 4.0 ได้ดังนี้

1. ทำงานอย่างคุณธรรม โดยทำงานอย่างโปร่งใส เปิดเผย ตรวจสอบได้ และเอื้อแก่ประชาชน
2. ทำงานเชิงรุก โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างตรงเป้า
3. ทำงานโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและเป็นระบบ

4. ทำงานบนพื้นฐานของข้อมูล โดยมีการวางแผน วิเคราะห์ความเสี่ยง ยุทธศาสตร์และใช้ข้อมูลการตัดสินใจในการทำงาน และแบ่งปันข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

5. ทำงานอย่างคล่องตัวและรวดเร็ว เป็นการทำงานในแนวราบผ่านระบบงานให้สามารถข้ามหน่วยงานได้ต่าง ๆ

6. ทำงานได้หลากหลาย โดยสามารถทำงานได้หลายหลายรูปแบบ และสามารถปรับตัว เรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว

7. ทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยสร้างภาคีเครือข่ายในการทำงาน เปิดกว้างให้ภาคส่วนอื่นเข้ามามีส่วนร่วม

8. ทำงานแบบนวัตกรรม ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรม ความคิดริเริ่มในองค์กร และสร้างนวัตกรรมในการคิดนวัตกรรม

9. ทำงานมุ่งผลสัมฤทธิ์ โดยทำงานมุ่งเน้นเป้าหมายถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน

แต่ความท้าทายที่สำคัญของหน่วยงานภาครัฐ คือ การพัฒนาขีดความสามารถ (capacity) ของระบบราชการในการสร้างนวัตกรรมภาครัฐ (public innovation) ซึ่งเป็นการนำปัญหาความต้องการของประชาชนเข้ามาพัฒนา คิดค้นอย่างมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เพื่อให้ภาครัฐมีความพร้อมในการพัฒนาสังคมและประเทศต่อไป

ทักษะของบุคลากรภาครัฐต่อการเข้าสู่ยุคดิจิทัล 4.0

การพัฒนาบุคลากรภาครัฐจำเป็นต้องพัฒนาในทุกระดับ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยไม่สามารถจะพัฒนาเฉพาะกลุ่มได้ เนื่องจากการขับเคลื่อนภาครัฐถือว่าเป็นองค์ประกอบขนาดใหญ่ที่ต้องขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ และทั้งหมด ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการได้กำหนดทักษะที่จำเป็นในการขับเคลื่อนการปฏิรูปภาครัฐ 3 กลุ่มทักษะ คือ (1) ทักษะเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Skillset) (2) ทักษะด้านภาวะผู้นำ (Leadership Skillset) และ (3) ทักษะตามสายงาน (Functional Skillset) โดยทักษะตามสายงานเป็นทักษะที่ต้องอาศัยความเข้าใจเชิงลึกเฉพาะสายงานนั้น ๆ ซึ่งเป็นความเชี่ยวชาญของแต่ละหน่วยงานภาครัฐ (คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562) ดังนั้น ในการพัฒนาทักษะบุคลากรภาครัฐในที่นี่จะขอกำหนดรายละเอียดการพัฒนาใน 2 กลุ่มทักษะ ประกอบด้วย ทักษะทั่วไป และทักษะเฉพาะ ดังนี้

ระดับ	ทักษะทั่วไป	ทักษะเฉพาะ
บุคลากรแรกบรรจุ	- การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กร - กฎและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและตนเอง - บทบาทหน้าที่และเข้าใจงานของตนเอง	- ทักษะดิจิทัล - การยึดมั่นในมาตรฐานจริยธรรม - ทักษะการพัฒนาตนเอง
บุคลากรที่มีประสบการณ์	- การตัดสินใจหรือแก้ปัญหา - การทำงานเป็นทีม - การประสานงาน - การเชื่อมโยงงานของตนเอง ของผู้อื่นและขององค์กร - การนำเสนอแนวคิดในการพัฒนางาน	- ทักษะการสื่อสารโน้มน้าว - ทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ - ทักษะการพัฒนาตนเองและผู้อื่น - การยึดมั่นในมาตรฐานจริยธรรม
บุคลากรที่ทำหน้าที่หัวหน้างาน	- การกำกับ-ดูแลตรวจสอบการทำงาน - การสอนงาน - การสร้างความสัมพันธ์กับทีมงานและแก้ปัญหาการทำงานของทีม	- ทักษะการคิดวิเคราะห์และวิพากษ์ - ทักษะการพัฒนาตนเองและผู้อื่นและสร้างการมีส่วนร่วม ในองค์กร

ระดับ	ทักษะทั่วไป	ทักษะเฉพาะ
	- การบริหารจัดการความขัดแย้ง	- การผลักดันให้เกิดการปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ - การยึดมั่นในมาตรฐานจริยธรรม
บุคลากรที่ดำรงตำแหน่งประเภทอำนวยการ	- การเชื่อมโยงเป้าหมาย และยุทธศาสตร์องค์กร - การบริหารและกำกับดูแลการทำงาน - การสอนงาน - การบริหารงบประมาณและโครงการ	- การกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ - การพัฒนาตนเองและผู้อื่นและสร้างการมีส่วนร่วมในองค์กร - การผลักดันให้เกิดการปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์ - การยึดมั่นในมาตรฐานจริยธรรม
บุคลากรที่ดำรงตำแหน่งประเภทบริหาร	- การบริหารและกำหนด ทิศทางและกลยุทธ์องค์กรจากทิศทางการขับเคลื่อนประเทศ - การเชื่อมโยงงานภายในองค์กร และเชื่อมโยงงานระหว่างองค์กร - การกำหนดทิศทางและกำกับดูแลการบริหารและพัฒนาบุคลากร และกำหนดทิศทางและบริการ งบประมาณในภาพรวมให้มีประสิทธิภาพ	- การสร้างและส่งเสริมให้เกิดการทำงานบูรณาการ และความร่วมมืออย่างเต็มที่ - การผลักดันให้เกิดนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง - การยึดมั่นในมาตรฐานจริยธรรม

แนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐต่อการเข้าสู่ยุคดิจิทัล 4.0

จากแนวคิดของระบบราชการ 4.0 ดังกล่าว สำนักงาน ก.พ.ร. ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ เพื่อส่งเสริมให้ส่วนราชการนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาองค์กรเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศ โดยเชื่อมโยงกับเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายคือ การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ก้าวทันเทคโนโลยีแก้ไขปัญหา สร้างความรอบรู้และความมีจริยธรรม และมีระดับการพัฒนา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562)

ตารางที่ 2 ระดับการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ

ระดับ Basic	หน้าที่ของบุคลากรภาครัฐ คือ การพัฒนาตนเองตามหลักการเรียนรู้แบบ 70:20:10 อีกทั้งปรับปรุงแบบการพัฒนาให้เป็นแบบผสมผสานในการฝึกอบรม ให้ลดการบรรยายและเพิ่มการลงมือปฏิบัติจริง
ระดับ Advance	มุ่งเน้นการจัดการความรู้ขององค์กรอย่างเป็นระบบ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการบริหารจัดการความรู้ การสร้างแรงจูงใจ ในการจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรทุกระดับชั้น
ระดับ Significance	การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน มีเวลาที่สามารถเรียนรู้ได้แตกต่างกัน สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้และพัฒนาไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบที่เหมือนกัน

“การพัฒนาตนเองเน้นการเรียนรู้เชิงรุก” หรือ “Active Learning” เนื่องจากแต่ละบุคคลมีความแตกต่างและข้อจำกัดที่ต่างแตกต่างกัน เช่น เวลาเรียนรู้ สถานที่เรียนรู้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้และการพัฒนาไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบที่เหมือนกัน โดยยึดหลักการเรียนรู้แบบ 70:20:10 (Model in Learning & Development)

เปรียบเทียบแนวทางในการสร้าง นวัตกรรม เพราะเป็นโมเดลที่ส่งเสริมให้เกิดความคิด สร้างสรรค์และการพัฒนางานใหม่ๆ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562)

1. การศึกษาและฝึกอบรม (Education & Training) 10%

1.1 Courses Offered by Colleges/Universities : บุคคลสามารถเข้าเรียนในชั้นเรียนหลักสูตรระยะสั้นของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันต่างๆ โดยองค์กรจะต้องจัดสรรเงินและเวลาเพื่อการพัฒนาในรูปแบบนี้

1.2 Professional Associations : สมาคมวิชาชีพจะช่วยเพิ่มพูนความรู้ในสาขาที่ตรงกับความเชี่ยวชาญของบุคคล

1.3 Reading Group : กลุ่มการเรียนรู้หรือกลุ่มการอ่าน โดยจะมีกลุ่มเจ้าหน้าที่เพื่อหารือเกี่ยวกับหนังสือหรือบทความที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ทำงาน / องค์กร การประชุมมัก จะเกิดขึ้นนอกเวลาทำงานปกติ เช่นเวลากลางวัน หรือหลังเลิกงาน

2. การมีปฏิสัมพันธ์ที่เกิดการเรียนรู้ (Relationships) 20% เป็นการเรียนรู้จากบุคคลอื่น ซึ่งอาจจะเป็นพี่เลี้ยงโค้ชหรือเรียนรู้จากปัจจัยภายนอก ซึ่งเป็นการต่อยอดจากงานที่ปฏิบัติเป็นหลักอยู่

2.1 Coaching : กระบวนการพัฒนาตนเองรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้รับการโค้ช (Coached) บรรลุเป้าหมายในชีวิต

2.2 Mentoring : การสอนงานจากความรู้และประสบการณ์ของ Mentor

2.3 Networking : ผู้เชี่ยวชาญระดับมืออาชีพมักมีเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ เพื่อตอบสนองความต้องการในการพัฒนาวิชาชีพและแบ่งปันข้อมูลและทรัพยากรต่างๆ

2.4 Performance Appraisal : การประเมินผลงานเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินและพัฒนา การประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนของบุคคล ผลของการประเมินสามารถใช้ เพื่อระบุพื้นที่ของการพัฒนาต่อไป

3. ประสบการณ์จากการเรียนรู้ (Experience) 70% เป็นการที่บุคลากรได้ทำงานที่เป็นแกนหลักของตนเอง และเรียนรู้จากการทำงาน หรือจากแหล่งการเรียนรู้อื่น ๆ

3.1 Committees : คณะกรรมการที่ประกอบด้วยบุคลากรจากหลายฝ่ายในองค์กรจะช่วยเพิ่มการเรียนรู้จากมุมมองที่แตกต่างกัน

3.2 Conferences, Forums : การเข้าร่วมการประชุมที่เน้นหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งและธุรกิจขององค์กร

3.3 Job Aids : การใช้เครื่องมือต่างๆเพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.4 Job Expanding : การขยายขอบเขตของภาระงานและความรับผิดชอบที่จะทำให้ตำแหน่งมีความท้าทายมากขึ้น

3.5 Job Shadowing : การเรียนรู้วิธีการทำงานของบุคคลต้นแบบ

3.6 Learning Alerts : การเรียนรู้ได้จากบทความในหนังสือพิมพ์ประกาศจากหน่วยงานภาครัฐหรือแหล่งความรู้ในชีวิตประจำวัน

3.7 Peer-Assisted Learning : การเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงาน

3.8 Stretch Assignments : การได้ ทดลองปฏิบัติ งานในตำแหน่ง หรือหน้าที่ที่ไม่เคยปฏิบัติมาก่อน

3.9 Special Projects : การทดลองปฏิบัติงานในโครงการพิเศษที่อยู่นอกเหนือจากหน้าที่ตามความสนใจหรือความถนัดของบุคคล

3.10 Secondment : การให้บุคลากรของหน่วยงานได้มีโอกาสเปลี่ยนจากการปฏิบัติงานที่ทำอยู่ประจำไปปฏิบัติงานที่หน่วยงานอื่นเป็นการชั่วคราว ซึ่งรวมถึงการปฏิบัติงานภายในหน่วยงานและภายนอกหน่วยงาน

3.11 Self-Study : การเรียนรู้ด้วยตนเอง จาก E-learning, YouTube, Facebook, Twitter, Website เหล่านี้ถือเป็นโอกาสในการเรียนรู้ทุกวัน โดยบุคคลสามารถเลือกได้ตามรูปแบบการเรียนรู้ของตนเอง

การเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาบุคลากรภาครัฐต่อการเข้าสู่ยุคดิจิทัล 4.0

บุคลากรของภาครัฐถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนของประเทศ ที่เน้นการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน ร่วมกับการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมและบูรณาการ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรภาครัฐตั้งแต่การสร้างทัศนคติในการพัฒนาตนเอง การพัฒนางาน จนกระทั่งไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร ทั้งการปรับโครงสร้างบุคลากรในหน่วยงาน สร้างระบบนิเวศในการทำงาน ให้การทำงานมีความยืดหยุ่น ที่เอื้อให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ สามารถเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง องค์กรได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจากที่กล่าวมาจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลด้วยเช่นกัน เช่น การสนับสนุนงบประมาณ การกำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองของบุคลากร การวางแผนอัตรากำลังคนให้เหมาะสมกับทั้งจำนวนและตำแหน่ง อย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดการพัฒนา

บทสรุป (Conclusion)

ดังนั้น ในการเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาบุคลากรควรเริ่มตั้งแต่ในระดับนโยบายที่ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากร และมีหลักสูตรที่น่าสนใจเหมาะสมกับยุคสมัย และบุคลากร สามารถพัฒนาตนเองได้ทุกที่ ทุกเวลาตามแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลได้มอบหมายให้สำนักงาน ก.พ.ร. เป็นผู้รับผิดชอบในการวางกรอบแนวทางการพัฒนาบุคลากร แต่ยังคงประสบปัญหาที่หลายองค์กรไม่ให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงทำให้การพัฒนาบุคลากรไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร สำหรับผู้บริหารองค์กรเองก็ควรมีวิสัยทัศน์ในเรื่องการพัฒนาบุคลากร โดยให้ความสำคัญตั้งแต่ขวัญกำลังใจของบุคลากรในการปฏิบัติงาน ภาระงาน และมีนโยบายในการพัฒนาบุคลากรอย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางกำหนดให้บุคลากรจำเป็นต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และเพิ่มการเสริมแรงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเองอีกทางหนึ่ง และในการพัฒนาบุคลากรจะประสบความสำเร็จได้นั้นสิ่งสำคัญต้องเริ่มจากตัวบุคลากรเอง ที่ควรมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ ทั้งด้านทักษะทั่วไปและทักษะเฉพาะที่จำเป็น เพื่อนำมาใช้ในปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะการพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญและนำมาพัฒนาประเทศในปัจจุบัน ตามวิสัยการพัฒนาประเทศและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชน ตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge)

การพัฒนาบุคลากรภาครัฐต่อการเข้าสู่ยุคดิจิทัล 4.0 เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เป็นไปตามเป้าหมาย ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐจึงควรมีการเตรียมความพร้อม ดังนี้

ระดับนโยบาย คือ การวางแผนการบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพสามารถสนับสนุนและผลักดันให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดได้มุ่งเน้นการรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพไว้กับองค์กร ประกอบด้วย ด้านการวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาบุคลากร การว่าจ้างบุคลากร และการบริหารนโยบายด้านบุคลากรเฉพาะตัว

ระดับองค์กร คือ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาบุคลากรที่บุคลากรสามารถพัฒนาตนเองได้ทุกที่ ทุกเวลาอย่างไม่ซ้ำจำกด เปลี่ยนจากการอบรมเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างการทำงาน และสร้างบรรยากาศการทำงานให้เกิดการเรียนรู้ และสร้างขวัญกำลังใจส่งเสริมบุคลากรให้เกิดการพัฒนาตนเองตลอดเวลา

ระดับบุคคล คือ การสร้างทัศนคติให้บุคคลสนใจที่จะเรียนไม่คิดว่าการเรียนรู้เป็นภาระ แต่เป็นเรื่องที่จะนำพาตนเองสู่ความสำเร็จ ให้บุคลากรเห็นค่าในตนเอง มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้ในทุกระดับ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาบุคลากรภาครัฐต่อการเข้าสู่ยุคดิจิทัล 4.0 มุ่งพัฒนาในทุกๆ ไม่ใช่เพียงแค่ความรู้เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาทั้งองค์ความรู้ของระบบราชการ และไม่ใช่เพียงแค่องค์ความรู้เฉพาะที่บุคลากรควรมีเท่านั้นแต่ความรู้ทั่วไปก็ต้องพัฒนาด้วย เพื่อให้บุคลากรมีความพร้อมในการก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล 4.0 อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมสรรพสามิต. (2560). **Thailand 4.0 คืออะไร นโยบายนี้จะช่วยพัฒนาประเทศของเราได้อย่างไร.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: uatucm282681.pdf (excise.go.th) สืบค้นเมื่อ 26 กรกฎาคม 2566.
- กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2565). **ประเทศไทย 4.0-ระบบราชการ 4.0.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: onab.go.th สืบค้นเมื่อ 26 กรกฎาคม 2566.
- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. 2562. **คู่มือแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ พ.ศ.2563-2565.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.ocsc.go.th/civilservice#gsc.tab=0> สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2566.
- วรรณกร มณีจักร. (2562). **ปัญหาและอุปสรรคของระบบสมรรถนะที่นำมาใช้ในการบริหารองค์กร.** บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะการจัดการและการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รุ่งรัตนา บุญ-หลง. (2560). **แนวทางการพัฒนาบุคลากรสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีภายใต้บริบทประเทศไทย 4.0.** กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60.
- สำนักงาน ก.พ. (2563). **คู่มือแนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ พ.ศ. 2563-2565.** นนทบุรี: โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการ สำนักงาน ก.พ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562). **การเตรียมความพร้อมบุคลากรภาครัฐในยุค 4.0.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.opdc.go.th>. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2566.
- Center for Public Impact A BCG Foundation. (2016). **Enter the public entrepreneur: implementing innovation in the public sector.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.centreforpublicimpact.org/insights/public-entrepreneurship-briefing-bulletin>. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2566.
- @Post. (2560). **ระบบราชการ 4.0 ประจำปีเดือนตุลาคม 2560.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.dla.go.th. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2566.

การศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการเผาในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

A Study of Legal Measures for Burning Control in Phitsanulok Province

พัชริน ปานอ่วม¹ เนรมิตร ปานแดง² กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์³

Patcharin Panaum, Neramit Pandang, Kampanart Wongwatthanaphong

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการเผาในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งปัจจุบันนี้จังหวัดพิษณุโลกในช่วงฤดูแล้งของทุกปีมักเกิดไฟป่าขึ้นเป็นประจำทั้งในพื้นที่เมือง พื้นที่ป่าและพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า ตลอดจนทรัพย์สินราชการและประชาชนบริเวณใกล้เคียง รวมทั้งทำให้เกิดปัญหาหมอกควันมลพิษทางอากาศส่งผลกระทบต่อสุขภาพและอนามัยของประชาชนและเสี่ยงต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินหากเกิดอุบัติเหตุและจากการที่หมอกควันบดบังทัศนวิสัย ในการคมนาคมทั้งทางบกและทางอากาศรวมทั้งเกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวจากปัญหาดังกล่าวข้างต้น การปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความเข้มงวดและครอบคลุมมากขึ้น จะช่วยให้การควบคุมมลพิษทางอากาศจากการเผาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้เขียนเห็นว่าควรประชาสัมพันธ์ และมีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการเผาอย่างจริงจัง โดยเน้นย้ำให้ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่าในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก สร้างการรับรู้ เน้นย้ำการปฏิบัติตามประกาศจังหวัดพิษณุโลก เรื่อง กำหนดเขตควบคุมไฟป่า และขอความร่วมมือห้ามเผาโดย ติดตาม และเฝ้าระวังสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้ง รายงานสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง และวิเคราะห์สาเหตุการเผา และมาตรการควบคุมและแก้ไขปัญหา รวมทั้ง ปัญหาและอุปสรรคของแต่ละพื้นที่

คำสำคัญ (Keywords) : มาตรการทางกฎหมาย; การควบคุมการเผา; พื้นที่จังหวัดพิษณุโลก

Abstract

This article aims to study legal measures for burning control in Phitsanulok province. Nowadays, during the dry season in Phitsanulok province, forest fires often occur in urban, forest, and agricultural areas. Forest fires cause resource damages, wildlife, as well as government properties and nearby people. The problems of smog and air pollution affect

Received: 2023-08-28 Revised: 2023-09-12 Accepted: 2023-09-14

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Master of Public Administration Program Students, Pibulsongkram Rajaabhat University, Thailand, Phitsanulok. E-mail: Neramit.p@psru.ac.th

² อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Master of Public Administration Program Lecturer, Pibulsongkram Rajaabhat University, Thailand, Phitsanulok. E-mail: Neramit.p@psru.ac.th

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Master of Public Administration Program Lecturer, Pibulsongkram Rajaabhat University, Thailand, Phitsanulok. E-mail: Neramit.p@psru.ac.th

the health and sanitation of the people: the risk of life and property loss at the accidentals and the haze, obscuring the vision of both land and air transportation, as well as economic and tourism impacts from the aforementioned problems. Improvement of the relevant legal measures with more stringencies and comprehensions will help control air pollution from burning effectively.

The author thinks that there should be serious public relations and legal measures to control forest burning. Emphasizing that all parties cooperate in preventing and solving smog and forest fire problems in Phitsanulok province. Create awareness and emphasize compliance with the Phitsanulok Provincial Announcement on defining wildfire control zones and asking for cooperation to prohibit burning. By following and monitoring the situation in each area along with continuous situation reports and analyze the causes of burning and measures to control and solve problems including problems and obstacles in each area.

Keywords: legal measures; burning control, Phitsanulok province

บทนำ (Introduction)

หนึ่งในวิกฤตของภาคเหนือตอนใต้ คงจะหนีไม่พ้นเรื่อง “ปัญหาหมอกควัน” เพราะได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านการท่องเที่ยว สังคม เศรษฐกิจ ซึ่งทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง และยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนที่ต้องทนใช้ชีวิตท่ามกลางมลพิษ ทำให้เป็นโรคเกี่ยวกับทางเดินหายใจเพิ่มมากขึ้นฝุ่นพิษขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5) ที่เคยเป็นปัญหาใหญ่ของคนกรุงเมื่อช่วงปลายปีที่ผ่านมา ขณะนี้ได้เข้าปกคลุมพื้นที่ภาคเหนือและกำลังจะกลายเป็นต้นเหตุภัยสุขภาพของคนในพื้นที่ ภาพความเลวร้ายของสถานการณ์ได้ปรากฏแก่สาธารณชนผ่านสื่อมวลชนและสังคมออนไลน์อย่างกว้างขวาง เกิดเป็นกระแสเรียกร้องให้ภาครัฐแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน (สถานีควบคุมไฟป่าเชียงใหม่, 2562)

สถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็กหรือ PM2.5 เป็นประเด็นที่หลายฝ่ายให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง โดยกลายเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่และกระทบต่อสุขภาพประชาชน เป็นอย่างมาก จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษ พบว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา PM2.5 มาจาก 2 สาเหตุหลักด้วยกันคือ 1) การเผาไหม้ของเครื่องยนต์ดีเซล และ 2) การเผาพืชตามไร่นา สำหรับภาคอีสานมีพื้นที่เพาะปลูกอ้อยเกือบครึ่งหนึ่งของประเทศและมักประสบปัญหา PM 2.5 ในช่วงเดือนธันวาคมถึงเมษายนที่เป็นช่วงเก็บเกี่ยวอ้อย โดยปัญหานี้จะยิ่งรุนแรงขึ้น ในช่วงที่อากาศแล้งและมีปริมาณฝนน้อย เนื่องจากการชะล้างฝุ่นละอองเป็นไปอย่างจำกัด การเผาอ้อยจึงอาจเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาดังกล่าว (ภัทริยา นวลไย, 2562)

การเกิดการเผา เป็นปัญหาที่สำคัญของทุกจังหวัดโดยเฉพาะในจังหวัดพิษณุโลกที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอันได้แก่ ข้าว ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง เป็นต้น โดยเฉพาะการปลูกข้าวที่มีการทำนาปีละ 2 ครั้งเป็นอย่างน้อย เกษตรกรนิยมใช้วิธีการเผาในที่โล่งเพื่อกำจัดเศษวัสดุทางการเกษตร เพื่อเตรียมพื้นที่เพาะปลูก เนื่องจากเป็นวิธีการที่สะดวกและประหยัด อย่างไรก็ตาม การเผาดังกล่าวทำให้เกิดมลพิษทางอากาศซึ่งเป็นผลเสียต่อมนุษย์ มาตรการทางกฎหมายที่ใช้ควบคุมมลพิษทางอากาศอันเกิดจากการเผาในที่โล่งในภาคเกษตรกรรมที่ใช้ในปัจจุบัน ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการเผาในที่โล่งในภาคเกษตรกรรมได้ เนื่องจากมีปัญหา

ในการใช้บังคับหลายประการ ตั้งแต่ปัญหาในขั้นตอนการรับรู้ข้อเท็จจริงอันอาจเป็นเหตุรำคาญ ปัญหาในการวินิจฉัยข้อเท็จจริง และปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานท้องถิ่นในการควบคุมเหตุการณ์รำคาญ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้การควบคุมแทบจะไม่มีผลในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ กฎหมายของราชการส่วนท้องถิ่นมักห้ามการเผาในที่โล่งอย่างเด็ดขาด เกิดปัญหาในด้านขอบเขตการใช้บังคับและเกษตรกรยังเห็นว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรมและโทษที่กำหนดยังมีอัตราโทษต่ำ จึงควรแก้ไขปรับปรุงมาตรการการควบคุมให้มีผลในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้นการมีส่วนร่วมในการป้องกันการเผาฟางข้าว ของประชาชนในพื้นที่ ร่วมกับหน่วยงานราชการผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และอาสาสมัครต่างๆ ในชุมชนหมู่บ้านที่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและนำไปสู่การรับมือการป้องกันการเผาได้อย่างทันเวลา โดยมีค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด แต่เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด และบรรลุลวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่คาดหวังไว้คือค่า $pm_{2.5}$ ในพื้นที่ต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด

เนื้อหา (Content)

สภาพปัญหาและความจำเป็น

สถานการณ์ค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ ยังคงน่าเป็นห่วง โดยเฉพาะในเขตตัวเมืองพิษณุโลก $PM_{2.5}$ ที่ถูกพัดจากจังหวัดใกล้เคียงมาปกคลุม เป็นวันที่ 2 จนเกิดค่า PM พุ่งสูงถึง 262 AQI ซึ่งถือว่ามีผลกระทบต่อร่างกาย โดยจากการตรวจเครื่องในเขต เทศบาลฯ แดงหมด ทั้ง 8 จุด เบื้องต้นทางเจ้าหน้าที่เร่งระดมแก้ปัญหา พร้อมกับฉีดน้ำล้างถนนสายหลักเพื่อลดความเข้มข้นของฝุ่นละออง วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2566 จากสถานการณ์ค่าฝุ่นละอองขนาดเล็กของจังหวัดพิษณุโลกที่เพิ่มสูงขึ้นถึงจุดมีผลกระทบต่อสุขภาพแล้วต่อเนื่องมา 2 วัน โดยเครื่องตรวจวัดที่ติดตั้งอยู่ภายในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกทั้ง 8 จุด เป็นสีแดงทั้งหมด ตรวจพบค่าฝุ่น $PM_{2.5}$ (เมื่อเวลา 12.00 น.วันที่ 3 ก.พ.) ในเขต อ.เมืองพิษณุโลก ค่าฝุ่น อยู่ในระดับ 152 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร หรือ 262 AQI เกินค่ามาตรฐาน ที่กำหนด ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดพิษณุโลกได้รับผลกระทบจากมวลอากาศเย็นจากประเทศจีน อีกกระแสหนึ่งมาจากลมตะวันตก ส่งผลให้นำเอาฝุ่นละอองจากพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงมาปกคลุมพื้นที่ของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจะทำให้สภาพอากาศในพิษณุโลกหมุกหมัวไปทั่วไปเหนือท้องฟ้า และเป็นผลกระทบต่อร่างกายในการดำเนินชีวิตประจำวัน

เบื้องต้นผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก พร้อมด้วยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชุมเร่งแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน พร้อมติดตามสภาพอากาศทุกๆ 7 วัน เนื่องจากมีผลกระทบต่อประชาชนในการใช้ชีวิตประจำวัน ขณะที่นางเปรมฤดี ชามพูนท นายกเทศมนตรีเทศบาลนครพิษณุโลก ได้เรียกประชุมด่วนหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาทางแก้ปัญหาและรับมือจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยให้ออกประกาศแจ้งเตือนประชาชนว่า ในขณะนี้คุณภาพอากาศมีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยง เด็กเล็ก คนชรา และกลุ่มผู้เป็นโรคภูมิแพ้ ควรหลีกเลี่ยงกิจกรรมกลางแจ้งทุกประเภท หลีกเลี่ยงเข้าไปในพื้นที่ที่มีมลพิษทางอากาศสูง หรือใช้อุปกรณ์ป้องกันตนเอง โดยเฉพาะการสวมใส่หน้ากากอนามัยเมื่อออกนอกอาคาร ส่งเจ้าหน้าที่ออกตรวจตราเข้มงวด ประกาศเสียงตามสาย ห้ามการเผาขยะ กิ่งไม้ ใบหญ้าและวัสดุอื่นๆ ทุกชนิด พร้อมกับส่งรถน้ำทำการออกล้างถนนสายต่างๆ โดยเฉพาะสายหลักกลางเมืองพิษณุโลก อาทิ ถนนเอกาทศรถ ถนนสายบรมไตรโลกนาถ เพื่อลดความเข้มข้นของฝุ่นลง นำรถน้ำออกฉีดในพื้นที่สวนสาธารณะ เพื่อเพิ่มความชื้นในอากาศ ลดฝุ่นที่เกาะตามใบไม้ลง โดยปัจจุบันทางเทศบาลนครพิษณุโลก ได้ติดตั้งเครื่องตรวจวัดค่า $PM_{2.5}$ ไว้ภายในเขตเทศบาลนครพิษณุโลกทั้ง 8 จุดในพื้นที่ชุมชนและการใช้รถใช้ถนนจำนวน

มาก ในอนาคตก็จะติดตั้งเพิ่มขึ้นให้ครบ 30 จุด เพื่อตรวจวัดค่า PM2.5 และฝุ่นละอองขนาดเล็กทั่วเมืองพิษณุโลก หากเกิดสถานการณ์ค่า PM2.5 เพิ่มขึ้นเป็นสีแดงก็จะนำรถน้ำไปทำความสะอาด และพ่นละอองฝอย เพื่อลดความเข้มข้นอีกครั้ง (แนวหน้าออนไลน์, 2566)

1. ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากมลพิษฝุ่น PM 2.5

ละอองฝุ่นในอากาศที่มีอนุภาคขนาดเล็กจนไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่าได้นั้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตประชากรที่อาศัยในประเทศไทย ณ เวลานี้คงหนีไม่พ้น ละอองฝุ่นขนาดเล็กที่มีหน่วยเป็น “ไมครอน” หรือที่คุ้นชินและรู้จักกันดีในชื่อของ “ฝุ่น PM2.5” (Particulate Matters: PM) ซึ่งมีขนาดเล็กประมาณ 1 ใน 25 ของเส้นผ่านศูนย์กลางของเส้นผมมนุษย์ และมีปริมาณสูงมากในอากาศ จนคล้ายกับมีหมอกหรือควันลอยอยู่ในอากาศตลอดเวลา และด้วยขนาดที่เล็กมาก ๆ ทำให้ละอองเหล่านี้สามารถลอดผ่าน การกรองของจมูก ไปยังหลอดลม และลึกลงไปถึงถุงลม ปอด และซึมเข้าสู่กระแสเลือด ทำให้เกิดผลเสียต่อร่างกาย อันนำไปสู่การเกิดอาการเสบตา เสบจมูก เจ็บคอ ไม่สบาย ไอและมีเสมหะ ในขณะที่ผลกระทบต่อร่างกายในระยะยาวมีผลทำให้เกิดโรคมะเร็งปอด และโรคระบบหัวใจและหลอดเลือดได้ (กลุ่มงานวิเคราะห์สถานการณ์และนโยบาย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2566)

2. กฎหมายที่ใช้ต่อการควบคุมและป้องกันมลพิษฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM 2.5)

2.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 หน่วยงานที่มีบทบาทและภารกิจเกี่ยวข้องโดยตรงเกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษ คือ กรมควบคุมมลพิษ ซึ่งบทบาทและภารกิจโดยทั่วไปของกรมควบคุมมลพิษ เป็นไปตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535เป็นหลัก ได้แก่ การประกาศพื้นที่เขตควบคุมมลพิษ การกำหนดมาตรฐานควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด การกำหนดประเภทของแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องควบคุมการปล่อยอากาศเสีย น้ำทิ้งหรือขยะมูลฝอย การจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมมลพิษเพื่อจัดทำนโยบายและแผนงาน ประสานงานในการลดปัญหามลพิษและเสนอมาตรการในการป้องกันมลพิษ โดยมีปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเป็นประธาน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 กรมควบคุมมลพิษมีหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่จำเป็นในการจัดการมลพิษ ได้แก่ กำหนดหน้าที่ของเจ้าพนักงานควบคุมมลพิษ กำหนดอัตรา ค่าบริการ ค่าปรับ และค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหาย ซึ่งเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบซึ่งปรากฏในบทกำหนดโทษ ในกรณีที่มีผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม กรมควบคุมมลพิษ ได้ดำเนินการออกประกาศกระทรวง ข้อกำหนดกระทรวง ประกาศคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เช่น มาตรฐานระดับเสียงรบกวน มาตรฐานค่าควันดำและค่าก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ที่ยินยอมให้ระบายจากท่อไอเสียรถยนต์ มาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากอาคารบางประเภทและบางขนาด ประกาศประเภทของอาคารพื้นที่แหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุม การปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อม การประกาศเขตควบคุมมลพิษ มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน (พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2535: 1)

2.2 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มีความมุ่งหมายหลักเพื่อควบคุมที่ตั้งและการประกอบกิจการโรงงาน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ และการรักษาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษทางอากาศนั้นได้ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมออกกฎกระทรวงกำหนดมาตรฐานและวิธีการควบคุมการปล่อยอากาศเสียซึ่งเกิดขึ้นจากการ

ประกอบกิจการโรงงาน เช่น กฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ.2535) ซึ่งห้ามมิให้ระบายอากาศเสียออกจากโรงงาน เว้นแต่จะทำให้อากาศที่ระบายออกมีปริมาณสารเจือปนไม่เกินค่าที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดและที่ผ่านมาได้มี ประกาศกำหนดค่าปริมาณสารเจือปนในอากาศที่ระบายจากโรงงานหลายฉบับนอกจากนั้น พระราชบัญญัตินี้ ยังให้รัฐมนตรีมีอำนาจรวมถึงประกาศกำหนดชนิดคุณภาพ วัตถุอันตรายหรือชนิดของพลังงานที่จะนำมาใช้หรือ ผลิตในโรงงานเช่นห้ามใช้สารCFC ในกระบวนการผลิต เป็นต้น (พระราชบัญญัติโรงงาน, 2535: 73)

2.3 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 มีความมุ่งหมายหลักเพื่อควบคุมดูแลกิจการ สาธารณสุขและการอนามัยสิ่งแวดล้อม และในหมวดว่าด้วยเหตุรำคาญมีบทบัญญัติบางมาตราที่เกี่ยวข้องกับ การควบคุมมลพิษทางอากาศ โดยกำหนดว่าการกระทำการใดอันเป็นเหตุให้เกิดกลิ่น รังสีฝุ่น ละออง เขม่าเถ้า จนเป็นเหตุให้เสื่อมหรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ถือว่าเป็นเหตุรำคาญและให้อำนาจเจ้าพนักงาน ท้องถิ่น ระวังกำจัดและควบคุมเหตุรำคาญดังกล่าวและกรณีเหตุรำคาญเกิดขึ้นในที่หรือทางสาธารณะ ให้เจ้าพนักงาน ท้องถิ่นมีอำนาจสั่งระงับหรือป้องกันเหตุดังกล่าวหากขัดขึ้นต้องระวางโทษทางอาญาตลอดจน หากเหตุรำคาญ ที่เกิดขึ้นนั้นอาจเป็นอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ เจ้าพนักงานท้องถิ่นอาจจัดการตามจำเป็น เพื่อป้องกัน โดยให้ ผู้ก่อเหตุรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการนั้น ส่วนกรณีเหตุรำคาญเกิดขึ้นในสถานที่ เอกชนเจ้าพนักงาน ท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้ระงับเหตุรำคาญหากฝ่าฝืนต้องระวางโทษทางอาญาและหากเหตุรำคาญนั้นอาจเป็น อันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ หรือกระทบต่อความเป็นอยู่ที่เหมาะสมในการดำรงชีพของประชาชนเจ้าพนักงาน ท้องถิ่นมีอำนาจสั่งห้ามมิให้ใช้สถานที่นั้นจนกว่าจะได้มีการระงับเหตุรำคาญนั้นแล้ว เป็นต้น (พระราชบัญญัติ การสาธารณสุข, 2535: 19)

2.4 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดเกณฑ์ควบคุมวัตถุ อันตราย โดยการนำเข้า ผลิต ขนส่ง ใช้งานการกำจัดและส่งออก ไม่ให้มีผลกระทบและเป็นอันตรายต่อมนุษย์ สัตว์ พืช สมบัติหรือสิ่งแวดล้อม กระทรวง อุตสาหกรรมได้แบ่งสารอันตรายออกเป็น 4ประเภท เพื่อให้ สามารถควบคุมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมและจัดตั้งศูนย์ข้อมูลวัตถุอันตราย เพื่อประสานงานกับหน่วยงาน ราชการอื่นๆ ในด้านข้อมูลวัตถุอันตรายและสร้างเกณฑ์และวิธีการจดทะเบียนวัตถุอันตราย (พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย, 2535: 22)

2.5 พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 มีความมุ่งหมายหลักเพื่อจัดการจราจรทางบก ควบคุมดูแลสภาพรถ ตลอดจนวางหลักเกณฑ์การใช้รถ และมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษ ทาง อากาศ โดยให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวง กำหนดสภาพของรถที่อาจทำให้เสื่อมเสียสุขภาพของ ประชาชน และห้ามมิให้นารถที่มีสภาพดังกล่าวมาใช้ในทางเดินรถ หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับ รวมทั้งให้ อำนาจผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติออกประกาศกำหนดเกณฑ์ของก๊าซฝุ่นควันหรือละอองเคมีที่เกิด จากเครื่องยนต์ของรถ และห้ามนารถที่เครื่องยนต์ก่อให้เกิดก๊าซ ฝุ่น ควันหรือละอองเคมีเกิน เกณฑ์ดังกล่าวมา ใช้ในทางเดินรถ ผู้ที่ฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับ นอกจากนั้น ยังกำหนดให้ผู้ขับรถบรรทุก จัดให้มีสิ่งป้องกันมิให้ สิ่งของที่บรรทุกมา เช่น หินดิน ทราย เชื้อเพลิงหรือสารเคมีอื่นๆ ตกหล่น ร่วงไหล ส่องกลิ่นหรือปลิวไปจากรถอัน อาจก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศอีกด้วย (พระราชบัญญัติจราจรทางบก, 2522: 1)

2.6 พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2522 มีความมุ่งหมายหลักเพื่อ ส่งเสริมและควบคุมนิคมอุตสาหกรรมโดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษทางอากาศ คือ ให้ อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการ

จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเช่นที่ผ่านมามีการกำหนดให้นิคมอุตสาหกรรมต้องจัดให้มีระบบติดตามตรวจสอบมลพิษและคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2522: 10)

2.7 ประกาศจังหวัดพิษณุโลก เรื่องกำหนดเขตควบคุมไฟฟ้าและขอความร่วมมือห้ามเผาโดยเด็ดขาดในท้องที่จังหวัดพิษณุโลก ประกาศ ณ วันที่ 6 มกราคม 2566 ข้อ 3 ตั้งแต่วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2566 ถึงวันที่ 16 เมษายน 2566 รวม 60 วันห้ามมิให้มีการเผาใดๆ ทั้งสิ้นโดยให้จัดเก็บเศษวัสดุและเศษเชื้อเพลิงในพื้นที่นำไปใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มมูลค่าแทนการเผาเป็นการลดปริมาณเชื้อเพลิงลดผลกระทบและความรุนแรงของไฟฟ้าและฝุ่นละอองจากการเผา เน้นย้ำการป้องกันและลดมลพิษที่ต้นทางจากทุก (ประกาศจังหวัดพิษณุโลก, 2566)

2.8 ประกาศจังหวัดพิษณุโลก เรื่องการขยายระยะเวลาการประกาศเขตควบคุมไฟฟ้าและขอความร่วมมือห้ามเผาโดยเด็ดขาดในท้องที่จังหวัดพิษณุโลก ออกไปจนถึงวันที่ 16 พฤษภาคม 2566 ประกาศ ณ วันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2566 เนื่องจากสถานการณ์คุณภาพอากาศในจังหวัดพิษณุโลกในห้วงวิกฤตไฟฟ้าหมอกควันตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2566 เป็นต้นมา พบว่าคุณภาพอากาศส่วนใหญ่อยู่ในระดับเริ่มมีผลกระทบต่อสุขภาพ เพื่อยกระดับการดำเนินการตามมาตรการเข้มข้นในการควบคุมมลพิษที่แหล่งกำเนิดประกอบนโยบายผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก ให้เน้นการป้องกันเข้มข้นที่ต้นเหตุ (คน) มากกว่าการแก้ไขที่ปลายเหตุ (ไฟฟ้า) และในพื้นที่ป่าและพื้นที่เกษตรกรรมของทุกอำเภอให้บริหารจัดการเชื้อเพลิงและเศษวัสดุทางการเกษตรบนหลักการไม่เผาและนำมาใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มมูลค่าและเพิ่มรายได้ตามแนวทาง BCG (ประกาศจังหวัดพิษณุโลก, 2566)

3. มาตรการควบคุมและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟฟ้าและ PM 2.5 ในจังหวัดพิษณุโลก โดยจังหวัดพิษณุโลกกำหนดให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟฟ้าและ PM 2.5 เป็นวาระสำคัญของจังหวัดพิษณุโลกที่ทุกภาคส่วนต้องบูรณาการการทำงานร่วมกัน รวมทั้งยกระดับความเข้มงวดการดำเนินงานเฝ้าระวัง ระวังป้องกันความเสียหายจากไฟฟ้า ภายใต้หลักการ 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่เมือง พื้นที่ป่า และพื้นที่เกษตรกรรม 7 มาตรการ ตามกรอบ “สื่อสารเชิงรุก ยกระดับปฏิบัติการ สร้างการมีส่วนร่วม” จึงกำหนดให้พื้นที่จังหวัดพิษณุโลกเป็นเขตควบคุมไฟฟ้าและขอความร่วมมือห้ามเผาโดยเด็ดขาดโดยกำหนดมาตรการและแนวทางปฏิบัติดังนี้ (ประกาศจังหวัดพิษณุโลก, 2566)

3.1 ตั้งแต่วันที่ 6 มกราคม 2566 ถึงวันที่ 15 มกราคม 2566 ให้หน่วยงานราชการ เอกชน รัฐวิสาหกิจ และประชาชนมีการบริหารจัดการเชื้อเพลิงในพื้นที่ตามความเหมาะสมตามหลักวิชาการ

3.2 ตั้งแต่วันที่ 16 มกราคม 2566 ถึงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2566 กรณีมีความจำเป็นต้องเผาวัชพืชในพื้นที่ทำกิน ในเขตพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ที่ได้รับการผ่อนผันหรือแก้ไขปัญหาตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 หรือพื้นที่อื่นใดผู้ถือครองที่ดินดังกล่าวต้องจัดทำแนวกันไฟพร้อมแจ้งกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในเขตปกครองท้องที่ทราบ ก่อนดำเนินการทุกครั้งเพื่อประสานของกำลังเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการควบคุมมิให้ไฟลุกลามไปยังพื้นที่อื่นๆ หากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมีโทษจำคุกและปรับตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

3.3 ตั้งแต่วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2566 ถึงวันที่ 16 เมษายน 2566 รวม 60 วันห้ามมิให้มีการเผาใด ๆ ทั้งสิ้น โดยให้จัดเก็บเศษวัสดุและเศษเชื้อเพลิงในพื้นที่นำไปใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มมูลค่าแทนการเผาเป็นการลดปริมาณเชื้อเพลิง และลดผลกระทบและความรุนแรงของไฟฟ้าและฝุ่นละอองจากการเผาเน้นย้ำการป้องกันและลดมลพิษที่ต้นทาง จากทุกแหล่งกำเนิดโดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ เอกชน รัฐวิสาหกิจ และประชาชน ปฏิบัติตามมาตรการและแนวทาง ดังนี้

1) ให้หน่วยงานราชการ เอกชน และรัฐวิสาหกิจทุกหน่วยงาน งดการเผาในพื้นที่รับผิดชอบ และประชาสัมพันธ์เชิงรุกสร้างองค์ความรู้ให้ประชาชนลดการเผาและมีส่วนร่วมดำเนินการตามมาตรการของภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ทัวถึง ครอบครัวทุกพื้นที่

2) ให้หน่วยงานที่มีการอนุญาตก่อสร้าง ควบคุมมลพิษจากฝุ่นละอองจากการก่อสร้าง การขนส่ง การขุดดิน ถมดิน รวมทั้งฝุ่นละอองจากโรงงานอุตสาหกรรม และยานพาหนะอย่างเคร่งครัด

3) ห้ามเผาเด็ดขาดในพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่ชุมชน พื้นที่โล่ง พื้นที่ริมทาง หลวงถนนสายหลัก และสายรอง หากพบเห็นเหตุไฟไหม้ขอให้แจ้งสถานีควบคุมไฟฟ้าหน่วยงานป้องกันไฟฟ้า

4) ห้ามเผาเด็ดขาดในพื้นที่เกษตรกรรมหากมีความจำเป็นอย่างยั้งที่ต้องเผาในพื้นที่เกษตรกรรม จะต้องทำแนวกันไฟและควบคุมการเผาอย่างใกล้ชิดรวมทั้งให้แจ้งขออนุญาตจาก กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในเขตปกครองท้องที่ สำหรับในเขตปกครองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แจ้งขออนุญาตจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก่อนดำเนินการทุกครั้ง (ประกาศจังหวัดพิษณุโลก, 2566)

4. กฎหมายและบทกำหนดโทษ

4.1 การจุดไฟเผาป่าหรือปล่อยให้ลูกกลามเข้าไปยังพื้นที่ที่มีสภาพป่าตามธรรมชาติ ในเขตพื้นที่ป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 และที่แก้ไขเพิ่มเติม หรือพื้นที่ป่าตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถือเป็นความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้มีความผิดดังนี้ (พระราชบัญญัติป่าไม้, 2484: 1417)

ตามความในมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ต้องระวางโทษตามมาตรา 72 ตรี จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ในกรณีบุคคลใดเผาป่าเป็นเนื้อที่เกิน 25 ไร่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 2 ปีถึง 15 ปีและปรับตั้งแต่ 10,000 บาทถึง 100,000 บาท

ตามความในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติพ.ศ. 2507 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ต้องระวางโทษตามมาตรา 31 จำคุกตั้งแต่ 1 ปีถึง 10 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000 บาทถึง 200,000 บาทในกรณีบุคคลใดเผาป่าเป็นเนื้อที่เกิน 25 ไร่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 4 ปีถึง 20 ปี และปรับตั้งแต่ 200,000 บาทถึง 2,000,000บาท

นอกเหนือจากมีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับการป่าไม้แล้ว ยังอาจมีความผิดเกี่ยวกับกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องอีก ดังนี้

(1) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 มาตรา 19 (1) ต้องระวางโทษ ตามมาตรา 41 จำคุกตั้งแต่ 4 ปีถึง 20 ปี หรือปรับตั้งแต่ 400,000 บาท ถึง 2,000,000บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ในกรณีความผิดตามวรรคหนึ่ง “ ถ้าได้กระทำในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 หรือพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด หรือพื้นที่เปราะบาง ของระบบนิเวศหรือความหลากหลายทางชีวภาพ ผู้กระทำได้ระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ในวรรคหนึ่งถึงหนึ่ง” (พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ, 2562: 157)

(2) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 มาตรา 55 (2) ต้องระวางโทษตามมาตรา 99 จำคุกตั้งแต่ 4 ปีถึง 20 ปี หรือปรับตั้งแต่ 400,000 บาท ถึง 2,000,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ในกรณีความผิดตามวรรคหนึ่ง “ ถ้าได้กระทำในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำชั้นที่ 1 หรือพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด หรือพื้นที่เปราะบาง ของระบบนิเวศหรือความหลากหลายทางชีวภาพ ผู้กระทำได้ระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ในวรรคหนึ่งถึงหนึ่ง” และมาตรา 67 (2) ต้องระวางโทษตาม

มาตรา 103 จำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือปรับไม่เกิน 700,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า, 2562: 137)

(3) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 25 (4) มาตรา 27 และมาตรา 28 ต้องระวางโทษตามมาตรา 74 จำคุกไม่เกิน 3 เดือนหรือปรับไม่เกิน 25,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (พระราชบัญญัติการสาธารณสุข, 2535: 29)

(4) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 64 และมาตรา 65 ต้องระวางโทษ ตามมาตรา 102 ปรับไม่เกิน 5,000 บาทและมาตรา 97 ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายให้แก่วัสดุตามมูลค่าทั้งหมดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไปนั้น (พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2535: 36)

(5) พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 6 พ.ศ. 2552 มาตรา 67 (7) และมาตรา 71 ในการนี้จากกำหนดค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บและกำหนดโทษปรับผู้ฝ่าฝืนด้วยก็ได้แต่มิให้กำหนดโทษปรับเกิน 1,000 บาทเว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล, 2537: 16)

4.2 การจุดไฟเผาในพื้นที่ริมทางหลวงถนนสายหลักและสายรอง มีความผิดดังนี้ 1) ตามความในมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติม ต้องระวางโทษตามมาตรา 73 จำคุกไม่เกิน 6 เดือนหรือปรับไม่เกิน 10,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (พระราชบัญญัติทางหลวง, 2535: 19) 2) ตามความในมาตรา 124 แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ต้องระวางโทษตามมาตรา 148 ปรับไม่เกิน 500 บาท และตามความมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ต้องระวางโทษตามมาตรา 152 ปรับไม่เกิน 1,000 บาท (พระราชบัญญัติจราจรทางบก, 2522: 42)

4.3 การจุดไฟเผาในพื้นที่เกษตร พื้นที่ชุมชน และพื้นที่โล่ง มีความผิดดังนี้

1) ตามความในมาตรา 25 (4) มาตรา 27 และมาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ต้องระวางโทษตามมาตรา 74 จำคุกไม่เกิน 3 เดือนหรือปรับไม่เกิน 25,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ (พระราชบัญญัติการสาธารณสุข, 2535: 29)

2) ตามความในมาตรา 217 แห่งประมวลกฎหมายอาญาผู้ใดวางเพลิงเผาทรัพย์สินของผู้อื่นต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 7 ปีและปรับตั้งแต่ 10,000 บาทถึง 140,000 บาท และตามความในมาตรา 220 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ผู้ใดกระทำให้เกิดเพลิงไหม้แก่วัตถุใดๆ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือปรับไม่เกิน 140,000 บาทถ้าการกระทำ ความผิดดังกล่าวในวรรคแรกเป็นเหตุให้เกิดเพลิงไหม้แก่ทรัพย์ตามระบุไว้ในมาตรา 218 (1) – (6) ผู้กระทำต้องระวางโทษประหารชีวิตจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ 5 ปีถึง 20 ปี (พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา, 2499: 58)

4.4 การควบคุมการระบายอากาศเสียจากการประกอบกิจการโรงงานตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงานพ.ศ. 2535 ข้อ 16 ห้ามระบาย อากาศเสียออกจากโรงงานและตามพระราชบัญญัติโรงงานพ.ศ. 2535 มาตรา 45 ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา 8 (5) ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 200,000 บาทเว้นแต่ได้รับการบำบัดแล้ว (พระราชบัญญัติโรงงาน, 2535: 76)

5. ในเขตควบคุมไฟฟ้าจังหวัดพิษณุโลก ประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ หากพบเห็นไฟไหม้ป่าบริเวณใดให้รีบช่วยดับไฟเสียแต่ต้น หากไฟลุกลามไม่สามารถดับได้ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ระงับเหตุโดยเร็ว

6. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ถือเป็นหน้าที่ต้องสอดส่องดูแลให้ประชาชนในท้อง ที่ปฏิบัติตามประกาศอย่างเข้มงวด

การวิเคราะห์มาตรการควบคุมและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟฟ้าและ PM 2.5 ในจังหวัดพิษณุโลก

จังหวัดพิษณุโลกได้ออกมาตรการป้องกันการเผา ตามประกาศจังหวัดพิษณุโลก เรื่องกำหนดเขตควบคุมไฟฟ้า และขอความร่วมมือห้ามเผาโดยเด็ดขาด ในท้องที่จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีออกมาหลายฉบับเพื่อป้องกันการเผาที่จะเกิดขึ้นในท้องที่จังหวัดพิษณุโลก และยังกำหนดให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟฟ้าและ PM 2.5 เป็นวาระสำคัญของจังหวัดพิษณุโลกที่ทุกภาคส่วนต้องบูรณาการการทำงานร่วมกัน แต่จากการรายงานสภาพอากาศจากกรมกรมควบคุมมลพิษ (กรมควบคุมมลพิษ, 2566) ในเดือนเมษายน 2566 จังหวัดพิษณุโลก มีค่าฝุ่น PM 2.5 ถึงสูงถึง 184 มค.ก./ลบ.ม. ซึ่งเริ่มมีผลกระทบต่อสุขภาพ ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลกจึงเน้นย้ำให้ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือและให้ความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟฟ้าในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก สร้างการรับรู้ เน้นย้ำการปฏิบัติตามประกาศจังหวัดพิษณุโลก เรื่องกำหนดเขตควบคุมไฟฟ้า และขอความร่วมมือห้ามเผาโดย ดิตตาม และเฝ้าระวังสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่ พร้อมทั้ง รายงานสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง และวิเคราะห์สาเหตุการเผา และมาตรการควบคุมและแก้ไขปัญหา รวมทั้ง ปัญหาและอุปสรรคของแต่ละพื้นที่ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขการแก้ปัญหา รวมถึงมีการประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกสัปดาห์เพื่อติดตาม ประเมินผลและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟฟ้าและ PM 2.5 ทำให้ในเดือนพฤษภาคม และเดือนมิถุนายน 2566 มีค่าฝุ่น PM 2.5 ลดลงเหลือ 122 และ 53 มค.ก./ลบ.ม. ตามลำดับ (กรมควบคุมมลพิษ, 2566)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ทำให้ทราบว่าถึงแม้จะมีมาตรการทางกฎหมายออกมาเพื่อควบคุมการและแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟฟ้าและ PM 2.5 แต่ถ้าผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญหรือไม่เข้มงวดในการสั่งการให้เจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่ดำเนินการทางกฎหมายก็อาจจะไม่เกิดผลลัพธ์ที่ดีได้ แต่ถ้าผู้บริหารเน้นย้ำ หรือสั่งการโดยเด็ดขาดก็จะนำไปสู่การบังคับใช้กฎหมาย ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวที่จะปฏิบัติตาม

บทสรุป (Conclusion)

ในประเทศไทยมีมาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติหลากหลายฉบับ และมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป ทำให้เกิดสถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) ถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของสรรพสิ่ง อากาศไม่บริสุทธิ์หรืออากาศเสียเนื่องจากมีสิ่งเจือปนอยู่ในอากาศเป็นจำนวนมาก ซึ่งได้สร้างความเสียหาย ให้กับสรรพสิ่งมีชีวิตทั้งหลายไม่ว่าจะ มนุษย์ พืช สัตว์ และสุขอนามัย ฝุ่น PM2.5 มีค่าเกินมาตรฐานในหลายพื้นที่ และมีสาเหตุหลักเกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งโดยธรรมชาติและจากกิจกรรมของมนุษย์ อาทิ เช่น การคมนาคมและขนส่ง การเผาในที่โล่ง การเกิดไฟฟ้า ภาควัตถุอุตสาหกรรม การก่อสร้างและหมอกควัน เป็นต้นประกอบกับสภาพทางอุตุนิยมวิทยา รวมทั้งสภาพภูมิประเทศ ในบางพื้นที่ของประเทศไทย โดยเฉพาะในช่วงที่ลมสงบ ส่งผลให้ระดับเพดานการลอยตัว และการกระจายตัวของฝุ่นละอองอยู่ในระดับต่ำ การไหลเวียน และถ่ายเทของอากาศไม่ดี จึงทำให้เกิดการสะสมของฝุ่นละอองในบรรยากาศ เพิ่มสูงขึ้นบางช่วงเวลาในหลายพื้นที่ และเพื่อเป็นการเตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองจากไฟฟ้าและการเผาใน

ที่โล่ง จึงขอความร่วมมือประชาชนห้ามเผาขยะมูลฝอยในเขตชุมชน เผาหญ้าริมทาง รวมทั้งให้ประชาชนระมัดระวังการใช้รถใช้ถนนผ่านพื้นที่เกิดไฟป่า หรือบริเวณที่มีการเผาวัชพืชข้างทาง ซึ่งอาจทำให้ทัศนวิสัยระยะการมองเห็นสั้นลงอันเป็นสาเหตุทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

ดังนั้น จึงมีกฎหมายบังคับต่อการควบคุมและการป้องกันมลพิษฝุ่น PM 2.5 อย่างชัดเจน โดยเฉพาะการจัดตั้งหน่วยงาน หน่วยงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายต่อการควบคุมการป้องกันมลพิษฝุ่น PM 2.5 อย่างชัดเจน และให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ก็จะมีผลลดปัญหาฝุ่นละออง PM 2.5 และหมอกควันในอากาศเป็นอย่างมาก การศึกษาผลกระทบของมลพิษทางอากาศต่อสุขภาพประชาชน เป็นรากฐานสำคัญของขบวนการ จัดการคุณภาพอากาศเพื่อลดการสูญเสียด้านสุขภาพอนามัยโดยเฉพาะการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร จึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดการลงทุนควบคุมมลพิษอากาศ ซึ่งมีประโยชน์ต่อต้นทุนสูงและคุ้มค่าอย่างมากจากการที่กล่าวมาเป็นแนวทางกำหนดกฎหมายเพื่อใช้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาในเรื่องมลพิษฝุ่น PM 2.5 อย่างจริงจัง เพราะสุดท้ายแล้วผู้ที่ได้รับผลประโยชน์สูงสุดก็คือประชาชนจึงเห็นสมควรให้มีมาตรการทางกฎหมายใช้ต่อการควบคุมและป้องกันมลพิษฝุ่น PM 2.5 โดยเฉพาะ

องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge)

การแก้ปัญหาฝุ่นละออง pm 2.5 ให้ได้ประสิทธิภาพ ต้องสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการโดยการดำเนินการ ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นสิ่งที่สำคัญเพราะเป็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม กับภาคราชการ
2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐ
3. การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานหรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจเพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ
4. ความร่วมมือเป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วมโดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจและมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชนเป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงโดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจเช่น การลงประชามติในประเด็นสถานะต่างๆ

เอกสารอ้างอิง(References)

- กลุ่มงานวิเคราะห์สถานการณ์และนโยบาย สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2566). ผลกระทบของวิกฤตฝุ่น “PM2.5” และแนวทางการมีกิจกรรมทางกายที่ปลอดภัย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://tpak.or.th/th/article/669> สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2566.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2566). ข้อมูลดัชนีคุณภาพอากาศ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://air4thai.pcd.go.th/webV2/aqi_info.php สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2566.

- กรมควบคุมมลพิษ. (2566). รายงานสถานการณ์คุณภาพอากาศประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://air4thai.pcd.go.th/webV2/region.php?region=0>. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2566.
- แนวหน้าออนไลน์. (2566). PM2.5 ปกคลุมเหนือเมืองพิษณุโลกยังน่าห่วง เทศบาลระดมล้างถนน บรรเทาความเข้มข้น. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.naewna.com/local/708683> สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2566.
- ประกาศจังหวัดพิษณุโลก. (2566). เรื่องการขยายระยะเวลาการประกาศเขตควบคุมไฟป่าและขอความร่วมมือห้ามเผาโดยเด็ดขาดในท้องที่จังหวัดพิษณุโลก. วันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2566. พล0014.3/ว 2145. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.pitloklocal.org/dnm_file/govdoc_stj/173010851_center.pdf. สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2566.
- ประกาศจังหวัดพิษณุโลก. (2566). เรื่องกำหนดเขตควบคุมไฟป่าและขอความร่วมมือห้ามเผาโดยเด็ดขาดในท้องที่จังหวัดพิษณุโลก. ประกาศ ณ วันที่ 6 มกราคม 2566. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.opsmoac.go.th/phitsanulok-news-files-451891791105>. สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2566.
- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข. (2535, 29, มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม124. ตอน28.
- พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2522, 19, มีนาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม96. ตอน 41.
- พระราชบัญญัติจราจรทางบก. (2522, 29, มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม96. ตอน8.
- พระราชบัญญัติทางหลวง. (2535, 18, เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม109. ตอน52.
- พระราชบัญญัติป่าไม้. (2484, 14, ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม58.
- พระราชบัญญัติโรงงาน. (2535, 4, เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม109. ตอน44.
- พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย. (2535, 6, เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม109. ตอน39.
- พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า. (2562, 29, พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม136. 71.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. (2535, 4, เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 109. ตอน 37.
- พระราชบัญญัติสภาพาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล. (2537, 29, พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111. ตอน53
- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา, (2499, 15, พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม73. ตอน95.
- พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ. (2562, 29, พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม136. ตอน71.
- ภัทรียา นวลไย. (2562). ทำไมต้องเผาอ้อย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://bit.ly/2vD5wmd>. สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2566.
- สถานีควบคุมไฟป่าเชียงใหม่. (2562). ปัญหาหมอกควันภาคเหนือ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.3armyarea-rta.com/smoke3/haze1.php> สืบค้นเมื่อ 24 สิงหาคม 2566.

ปัญหาหมอกควัน : การจัดการและแนวทางการแก้ไข ในเขตพื้นที่ตำบลท่าชัย
อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
Smog Problems: Management and Solutions in Tha-Chai Subdistrict,
Si-Satchanalai District, Sukhothai Province

ณัฐพงษ์ จันทรงาม¹ เมทนี มธุพจน์² โชติ บดีรัฐ³
Nattaphong Channgam, Methani Mathupot, Chot Badirat

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทที่สำคัญของสาเหตุของการเกิดปัญหาหมอกควันจากการเผาในที่โล่งพบว่าสาเหตุของการเกิดปัญหาหมอกควันคือการเผาในที่โล่ง ได้แก่ การเผาอ้อย ปัจจัยหลักของการเผาอ้อยคืออ้อยที่ผ่านการเผาจะทำให้มีน้ำหนักส่งผลให้มีราคาสูงขึ้นกว่าอ้อยที่ไม่ได้ผ่านการเผา และการเผาในที่เกษตรกรรมสะดวกต่อการจัดการวัสดุเกษตรกรรมสามารถมีการทำการเกษตรได้ต่อเนื่อง จึงเป็นสาเหตุการเกิดการเผา ส่งผลให้เกิดปัญหาหมอกควันจากการเผาในที่โล่ง ศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหมอกควันจากการเผาในที่โล่งพบว่า การเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาหมอกควันจากการเผาในที่โล่งของตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ได้แก่ การควบคุมกำกับด้วยกฎระเบียบต่าง ๆ ตามกฎหมายเทศบัญญัติที่กำหนดโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ การควบคุมกำกับด้วยกฎระเบียบต่าง ๆ ตามกฎหมายเทศบัญญัติที่กำหนดโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในเมื่อการห้ามไม่ให้เผาอาจจะไม่ได้ผล เพราะ การไม่จริงจัง การอนุมัติต่าง ๆ ของผู้นำจึงต้องมีการควบคุมกำกับด้วยกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายหรือปัญหาต่าง ๆ ลดการเผาในที่โล่งพร้อมกันและลดปริมาณหมอกควันที่เกิดจากการเผาในที่โล่งในพื้นที่ได้

คำสำคัญ (Keywords) : ปัญหาหมอกควัน; การจัดการ; แนวทางการแก้ไข

Abstract

This academic article aims to study the important roles of the haze causes from the open burning. It was found that the cause of the haze problem was open burning, i.e. burning sugarcane. The main factor was that the burnt cane weighed heavier, resulting in a

Received: 2023-09-11 Revised: 2023-10-13 Accepted: 2023-10-15

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Master of Public Administration program students Faculty of Social Sciences and Local Development Phibunsongkhram Rajabhat University. E-mail: Nattaphong.ac@psru.ac.th

² นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Master of Public Administration program students Faculty of Social Sciences and Local Development Phibunsongkhram Rajabhat University. E-mail: Methani.m@psru.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Associate Professor Dr. Lecturer, Master of Public Administration Program Faculty of Social Sciences and Local Development Phibunsongkhram Rajabhat University. E-mail: Chotbodeerat@psru.ac.th

higher price than unburnt cane. It was convenient to manage and burn the sugarcane on agricultural land. They were able to continue farming with the agricultural materials. It was the cause of the combustion. A guideline for solving the haze problem from the open burning in Tha-Chai subdistrict, Si-Satchanalai district, Sukhothai province is a control and supervision with various regulations, based on the laws and ordinances issued by the local government. The study results can be summarized as follows: supervision with various regulations, according to the laws and ordinances set by the local government. The ban on the burning was not effective. Because of the lack of seriousness, the various compromises of the leaders must be strictly controlled and supervised by the law so as not to cause damage or problems. Simultaneously, the open burning should decrease; then, the amount of the smog would reduce.

Keywords: Smog problem; Management; Solutions

บทนำ (Introduction)

มลพิษทางอากาศหรือปัญหามลพิษทางอากาศเป็นปัญหาทั่วไปที่เกิดขึ้นในหลายๆ ประเทศ การเกิดมลพิษทางอากาศที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์หรือภัยธรรมชาติ ถ้าหากไม่มีการควบคุมหรือการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาทางอากาศที่ถูกต้องจะก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยของผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น สาเหตุที่ทำให้เกิดมลพิษหมอกควันจากการเผาในที่โล่งเกิดจากธรรมชาติ ได้แก่ กิ่งไม้เสียดสีกันและไฟป่าที่เกิดจากฟ้าผ่า นำไปสู่ปัญหาหมอกควัน เขม่าควัน ซึ่งเป็นมลพิษทางอากาศ การเผาไหม้ในที่โล่งนำไปสู่การสะสมของควันและฝุ่นในอากาศที่ปะปนอยู่ในอากาศโดยเป็นละอองขนาดเล็กที่เรียกว่า PM 2.5 ซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพประชาชน เหตุการณ์ที่เกิดปัญหาหมอกควัน เช่น ไฟป่าที่ออสเตรเลีย ซึ่งได้ทำลายระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมเป็นวงกว้างและเหตุการณ์ไฟป่าครั้งนั้นทำให้เกิดปัญหาหมอกควัน เกิดฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM 2.5 และเกิดเขม่าควันที่เกิดจากการเผาไหม้ ซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงและเหตุการณ์ไฟป่าจังหวัดเชียงใหม่ของประเทศไทยที่เกิดขึ้นจากการเผาไหม้ของไฟป่าอยู่อย่างต่อเนื่องที่นำไปสู่มลพิษทางอากาศและปัญหาหมอกควัน เขม่าควันที่ได้ทำลายระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อสุขอนามัยของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่และการกระทำของมนุษย์ที่เกิดจากการเผาไหม้ในที่โล่งที่นำไปสู่การเกิดมลพิษทางอากาศปัญหาหมอกควันนั้นได้แก่ การเผาขยะมูลฝอยของชุมชน การเผาเศษพืชและเศษวัสดุการเกษตร การเผาวัชพืชริมถนน การก่อสร้างและโรงงานอุตสาหกรรมการก่อสร้างถนน การเผาไหม้เชื้อเพลิงจากยานพาหนะต่าง ๆ

การเผาอ้อยของเกษตรกรชาวไร่อ้อยจังหวัดสุโขทัย โดยเฉพาะเกษตรกรชาวไร่อ้อยที่จะต้องเผาใบอ้อยก่อนตัดส่งโรงงานและจากการเผาดังกล่าวทำให้เศษชี้เถ้าลอยฟุ้งกระจายเต็มเมืองจนชาวสุโขทัย เรียกว่า ฤดูหิมะดำตก ซึ่งจะเป็นในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวอ้อย จะอยู่ในช่วงประมาณเดือนธันวาคม-เมษายน ของทุกปีจนส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชน

การเผาอ้อยเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศหลักที่พบได้ทั่วไป เป็นสาเหตุก่อให้เกิดสารมลพิษทางอากาศ ได้แก่ ก๊าซต่าง ๆ ที่เกิดจากการเผาไหม้ เช่น คาร์บอนมอนนอกไซด์ ไนโตรเจนออกไซด์ สารอินทรีย์ระเหย รวมทั้งฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน (PM-10) เถ้าควัน และเขม่า ซึ่งล้วนแต่มีผลกระทบต่อ

สุขภาพอนามัยของประชาชนหรือปัญหาเหตุรำคาญในชุมชนใกล้เคียงแล้ว ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เพิ่ม (ก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์และไนโตรเจนออกไซด์) ที่ทำให้เกิดภาวะการเปลี่ยนแปลงของอากาศ (climate change) อันทำให้เกิดปัญหาภาวะโลกร้อน (global warming) ตามมาในที่สุด นอกจากนี้ผลกระทบจากการเผาอ้อยที่เห็นได้ชัดเจนคือ เขม่าควันที่มีฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน เป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถเข้าสู่ระบบทางเดินหายใจส่วนปลายและสะสมในถุงลมปอด ทำให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพของประชาชนชาวจังหวัดสุโขทัย

เนื้อหา (Content)

ความสำคัญ

ผลกระทบมลพิษจากหมอกควันที่เกิดจากการเผาในที่โล่ง เช่น เผาป่า เผาขยะ เผาวัชพืช จะทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพใน 4 กลุ่มโรคสำคัญ ได้แก่ กลุ่มโรคทางเดินหายใจ กลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด กลุ่มโรคตาอักเสบและกลุ่มโรคผิวหนังอักเสบโดยผลกระทบต่อสุขภาพจะเกิดขึ้นกับระยะเวลาการสัมผัส อายุ ความต้านทานแต่ละบุคคล ความเข้มข้นของมลพิษ ประวัติการเจ็บป่วยและอาการที่ปรากฏเริ่มตั้งแต่ขั้นเล็กน้อยจนถึงรุนแรงได้แก่ แสบตา ตาแดง น้ำตาไหล คอแห้ง ระคายคอ ไอ (ศูนย์วิจัยสุขภาพกรุงเทพ เครือโรงพยาบาลกรุงเทพ, 2558)

แนวคิดเกี่ยวกับหมอกควันและการเผาในที่โล่ง

หมอกควันเป็นฝุ่นละออง (Suspended Particulate Matter) ซึ่งเกิดจากอนุภาค ของแข็งหรือของเหลวขนาดเล็กที่มีอยู่ทั่วไปทุกหนทุกแห่งทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น ละอองเกสร ดอกไม้ ดิน หินทราย เขม่าควันจากไฟป่า เป็นต้นและที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ ได้แก่ ฝุ่น ละอองจากการคมนาคม จากท่อไอเสียรถยนต์ การก่อสร้าง โรงงานอุตสาหกรรม และการเผาในที่โล่ง เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังพบว่า มีการนิยามและให้ความหมายของหมอกควันไว้คล้ายคลึงกันอาทิ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2550 อ้างถึงใน จินตรัตน์ ราชิงส์, 2553: 9) ได้กล่าวถึงความหมายของหมอกควัน หมายถึง ปรากฏการณ์ที่ฝุ่น ควันและอนุภาคแขวนลอยในอากาศรวมตัวกันในสภาวะที่อากาศปิด ซึ่งเกิดขึ้นได้ในสภาพอากาศแห้ง ลักษณะภูมิประเทศที่เอื้อต่อให้เกิดหมอกปกคลุม ได้แก่ พื้นที่แอ่งกระทะหรือพื้นที่ปิดระหว่างหุบเขา ประกอบกับอากาศเหนือภูมิประเทศนั้นมีชั้นอุณหภูมิผกผันเกิดขึ้น นอกจากนี้ยังให้อธิบายเพิ่มเติมว่า Haze หมายถึง หมอกควันจากการเกษตร การก่อสร้าง มักเป็นอนุภาคของฝุ่น ควัน ขี้เถ้าและ Smog (Smog+Fog) หมายถึง หมอกควันมีพิษจากอุตสาหกรรม ยานพาหนะ เครื่องจักรกล

ราชบัณฑิตยสถาน (2556) ได้ให้คำอธิบายของหมอกควันไว้ว่า หมอก ถ้าเป็นคำนาม หมายถึง ละอองน้ำขนาดเล็กมากที่มองเห็นได้ด้วยตาเปล่าเกิดจากการกลั่นตัวของไอน้ำลอยอยู่ในอากาศ ถ้าเป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง สีเทาแก่อ่างสีเข้ม เป็นฝ้ามัว เช่น ตาหมอก ควัน ความหมายทั่วไป หมายถึง สิ่งที่เห็นเป็นสีดำหรือขาวคล้ายหมอกลอยออกมาจากของที่กำลังไหม้ไฟหรือจากการเผาไหม้สิ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงเช่นนั้น ถ้ามีความหมายเฉพาะสาขาวิชา เช่น สาขาวิทยาศาสตร์ ควัน หมายถึง แก๊สที่มีอนุภาคละเอียดของของแข็งแขวนลอยอยู่นอกจากนี้ในทางวิทยาศาสตร์ได้นำคำว่าหมอกและควันมาบัญญัติใช้กับศัพท์คำว่า Smog ซึ่งมาจากการรวมคำศัพท์ภาษาอังกฤษ 2 คำ คือคำว่า Smoke กับ Fog คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์วิทยาศาสตร์ บัญญัติศัพท์ Smog ว่าหมอกปนควันและให้ความหมายไว้ 2 ความหมาย ดังนี้

1. หมอกที่ผสมปนเปื้อนด้วยควันและฝุ่น
2. มลพิษทางอากาศชนิดหนึ่งเดิมเกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งใช้ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิงปล่อยควันปนก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ปัจจุบันส่วนใหญ่มาจากยานพาหนะ มลพิษเหล่านี้เมื่อรวมกับหมอกและกระแทบแสงแดดก็จะกระจายไปทั่วบรรยากาศ

จากความหมายของหมอกควันที่กล่าวมาในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า หมอกควันเกิดจากการสะสมของควันหรือฝุ่นที่ลอยอยู่ในอากาศเป็นอนุภาคแขวนลอยในอากาศรวมตัวกันในสภาวะที่อากาศปิดส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรและไฟฟ้า หมอกควันยังจัดเป็นมลพิษทางอากาศอีกด้วย และยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน เมื่อเกิดการเผาในที่โล่งทำให้ฝุ่นละอองจากพื้นดิน เขม่าควันและฝุ่นละอองในอากาศเกิดการรวมตัวกันในสภาพอากาศที่มีภาวะแบบปิดไม่สามารถทำให้อากาศถ่ายเทหรือเกิดการไหลเวียนของอากาศได้นำไปสู่การเกิดปัญหาของฝุ่นละอองขนาดเล็กที่เรียกว่า P.M 2.5

ความหมายของการเผาในที่โล่ง

การเผาในที่โล่ง (Open Burning) เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศเชิงพื้นที่ (Area Sources) ที่ไม่มีแหล่งกำเนิดแน่นอน (Non-point Sources) ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยมีสารมลพิษประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ฝุ่นละออง เขม่า ควัน ซัลเฟอร์ และก๊าซพิษต่าง ๆ ซึ่งความหมายของการเผาในที่โล่งนั้น มีดังต่อไปนี้

กรมควบคุมมลพิษ (2548: 2) ให้ความหมายการเผาในที่โล่ง (Open Burning) ว่าหมายถึง ไฟไหม้ การเผาไหม้ หรือไฟคุกรุ่นใด ๆ หรือการเผาวัสดุใด ๆ ที่เกิดขึ้นในที่โล่ง โดยที่ฝุ่นควัน ก๊าซและสารพิษอื่นจากการเผาไหม้ซึ่งสามารถแพร่กระจายไปได้ในบรรยากาศ

อมร พุฒคง (2549) ให้ความหมายว่าการเผาในที่โล่ง (Open Burning) เป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศหลักแหล่งหนึ่งที่ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ ได้แก่ ก๊าซต่าง ๆ ที่เกิดจากการเผาไหม้ อาทิ คาร์บอนมอนอกไซด์ ไนโตรเจน ไดออกไซด์ รวมทั้งฝุ่นละออง ควัน เถ้า ซึ่งล้วนมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ก่อให้เกิดความเดือดร้อน รำคาญ เป็นสาเหตุของอุบัติเหตุโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผาหญ้าหรือขยะริมทางเส้นทางจราจร ดูเป็นสาเหตุของอุบัติเหตุบนท้องถนนทำให้สูญเสียชีวิตและทรัพย์สินมากมายเนื่องจากหมอกควันที่เกิดไม่ สามารถควบคุมได้นอกจากนี้การเผากลางแจ้งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดไฟป่าเผาไหม้แหล่งทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่กว้าง

สาเหตุของการเกิดหมอกควัน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่าสาเหตุหลักของหมอกควันคือ การเผาในที่โล่ง (open Burning) ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศเชิงพื้นที่ (Area Sources) หรือไม่มีแหล่งกำเนิดที่แน่นอน (Non-point Sources) ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพอนามัยของประชาชน โดยมีสารมลพิษประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ฝุ่น ละออง เขม่าควัน เถ้า ก๊าซ คาร์บอนมอนอกไซด์ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ออกไซด์ของไนโตรเจน ตลอดจนสารมลพิษทุติยภูมิเช่น โอโซน รวมทั้งเป็นแหล่งกำเนิดของสารอินทรีย์ระเหยง่าย ซึ่งบางชนิดเป็นสารที่มีความเสี่ยงต่อการให้ก่อมะเร็งเช่น Polycyclic Aromatic Hydrocarbons (PAHs) ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นก๊าซเรือนกระจกด้วย ซึ่งฝุ่นละออง ควัน เขม่า เถ้า ที่เกิดจากการเผาในที่โล่งก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญและส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจที่ครอบคลุมพื้นที่กว้างหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ามลพิษข้ามแดน (Transboundary Pollution) การเผาในที่โล่งเกิดจาก

3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การเกิดไฟป่า การเผาเศษวัสดุการเกษตร และการเผาขยะมูลฝอยชุมชน (กรมควบคุมมลพิษ, 2554: 59-60) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การเกิดไฟป่า

ปัญหาไฟป่าที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่เกิดจากคนที่จุดไฟเผาป่าด้วย วัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งเช่น เผาไร่ หาของป่าล่าสัตว์ และเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น หรืออาจเกิดจากความประมาทเลินเล่อ ขาดความรับผิดชอบหรือทัศนคติที่ไม่ถูกต้องตอปัญหาไฟป่า ทำให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศในรูปของหมอกควัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ และกระทบต่อการเกษตรกรรมการคมนาคมขนส่ง มลพิษทางอากาศจากไฟป่ามีหลากหลายชนิดมลพิษ ทั้งฝุ่นละออง ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และสารพิษต่าง ๆ หมอกควันที่เกิดขึ้นจากไฟป่าสามารถถูกพัดไปได้เป็นระยะทางไกล(ขึ้นอยู่กับความเร็วและทิศทางลม) ส่งผลกระทบต่อพื้นที่เป็นวงกว้างและบางครั้งอาจถูกพัดพาข้ามพรมแดนประเทศ เกิดเป็นปัญหามลพิษจากหมอกควันข้ามแดน ดังตัวอย่างจากกรณีหมอกควันจากไฟป่าและไฟบนดินในประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งมลพิษทางอากาศที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบในหลายประเทศใกล้เคียงรวมถึงภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยด้วย

2. การเผาเศษวัสดุและพืชผลทางการเกษตร

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง เป็นต้น ในการทำการเกษตรให้ได้ผลผลิตสูงสิ่งสำคัญที่สุดคือการเตรียมดินที่จะทำการเพาะปลูกซึ่งจะต้องมีการถางพื้นที่เพื่อกำจัดเศษพืช วิธีการที่ง่าย สะดวกและประหยัดสำหรับเกษตรกรที่นิยมใช้กันมากคือการเผา เช่น การเผาดอซังและฟางข้าวโพด เกษตรกรหันมาใช้วิธีการเผาฟางในนาให้หมดหรือเบาบางลงก่อนที่จะไถรถไถนาไถกลับ เพื่อเตรียมดินปลูกข้าวในฤดูต่อไป นอกจากนี้การเก็บเกี่ยวผลผลิตภาคเกษตรบางชนิด เช่น อ้อย เกษตรกรต้องทำการเผาใบอ้อยให้มีปริมาณน้อยลงเพื่อให้ง่ายต่อการเก็บเกี่ยว รวมทั้งการกำจัดพืชประเภทอื่น ๆ เกษตรกรจึงมักจะใช้การเผาเช่นเดียวกัน แต่การเผาวัสดุการเกษตรในพื้นที่ จะส่งผลเสียต่อคุณภาพดิน เนื่องจากจะทำให้สูญเสียอินทรีย์วัตถุที่อยู่หน้าดิน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการปรับปรุงดินเพื่อการเกษตรแบบยั่งยืนทำให้ดินเสื่อมโทรมน้อยลงและต้องใช้ปุ๋ยเคมี มีผู้ประเมินว่าเฉพาะการเผาทั้งเศษเหลือจากดอซังและฟางข้าวเพียงอย่างเดียวทำให้ดินต้องสูญเสียธาตุอาหารหลักที่เป็นไนโตรเจนถึง 90 ล้านกิโลกรัม ฟอสฟอรัส 20 ล้านกิโลกรัม และโพแทสเซียม 260 ล้านกิโลกรัม ยังไม่นับการสูญเสียธาตุอาหารรองเช่น แคลเซียม แมกนีเซียม และซัลเฟอร์ อีกกว่า 150 ล้านกิโลกรัมต่อปี นอกจากนี้การเผายังทำให้โครงสร้างดินเปลี่ยนแปลงไป เกิดการสูญเสียไนโตรเจนในดิน และยังทำลายจุลินทรีย์และแมลงที่เป็นประโยชน์ในดินรวมทั้งยังก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศเช่นฝุ่นละออง(การเผาเศษพืช 1 ตัน จะทำให้เกิดฝุ่นละอองประมาณ 2-14 กิโลกรัม) ก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และก๊าซพิษอื่น ๆ อีกหลายชนิดและ กลุ่มควันยังอาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุทางถนนและยังทำให้เกิดไฟไหม้ลุกลามเป็นวงกว้างได้

ในการกำจัดเศษวัสดุการเกษตร เกษตรกรควรใช้การไถกลับแทนการเผา ซึ่งจะเป็นการเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้แก่ดิน ทำให้ดินร่วนซุย ช่วยรักษาความเป็นกรด-ด่างของดิน ลดความเป็นพิษของแร่ธาตุบางตัวในดินซึ่งจะละลายในสภาพดินเปรี้ยว เพิ่มจุลินทรีย์และสัตว์ที่เป็นประโยชน์ในดิน ทำให้ดินมีสภาพดีขึ้นอย่างยั่งยืนและไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสุขภาพอนามัย นอกจากนี้ ยังสามารถนำวัสดุทางการเกษตรบางส่วนไปใช้เป็นเชื้อเพลิงในภาคอุตสาหกรรมต่างๆ

3. การเผาขยะมูลฝอยจากชุมชน

จากการศึกษาพบว่า การเผาขยะ 1 กิโลกรัม ทำให้เกิดฝุ่นขนาดเล็กที่มีอันตรายต่อสุขภาพ 19 กรัม หรือเท่ากับ 45.7 กรัมต่อครัวเรือนต่อวัน (อัตราการผลิตของครัวเรือน 2-5 กิโลกรัมต่อวัน) นอกจากนี้การเผาขยะมูลฝอยที่มีพลาสติกปนอยู่ในที่โล่งจะก่อให้เกิดสารอินทรีย์ระเหยประมาณ 14 กรัมต่อขยะมูลฝอยต่อ 1 กิโลกรัมหรือประมาณ 35 กรัมต่อครัวเรือนต่อวัน โดยสารมลพิษที่สำคัญที่พบได้แก่ เบนซิน ไดออกซิน ซึ่งสารทั้งสองชนิดดังกล่าวเป็นสารก่อมะเร็ง

ผลกระทบจากหมอกควันจากการเผาในที่โล่ง

ผลกระทบมลพิษจากหมอกควันที่เกิดจากการเผาในที่โล่ง เช่น เผาป่า เผาขยะ เผาวัชพืชจะทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพใน 4 กลุ่มโรคสำคัญ ได้แก่ กลุ่มโรคทางเดินหายใจ กลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด กลุ่มโรคตาอักเสบและกลุ่มโรคผิวหนังอักเสบ โดยผลกระทบต่อสุขภาพจะเกิดขึ้นกับระยะเวลาการสัมผัส อายุ ความต้านทานแต่ละบุคคล ความเข้มข้นของมลพิษ ประวัติการเจ็บป่วยและอาการที่ปรากฏเริ่มตั้งแต่ขั้นเล็กน้อยจนถึงรุนแรงได้แก่ แสบตา ตาแดง น้ำตาไหล คอแห้ง ระคายคอ ไอ หายใจติดขัด เหนื่อยง่ายและแน่นหน้าอก (ศูนย์วิจัยสุขภาพกรุงเทพ เครือโรงพยาบาลกรุงเทพ, 2558)

การเกิดมลพิษทางอากาศจากหมอกควันก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ มากมาย อาทิ ผลกระทบด้านสุขภาพ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ผลกระทบต่อการเดินทางคมนาคมและผลกระทบด้านอื่น ๆ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลกระทบทางด้านสุขภาพ

ฝุ่นละอองขนาดเล็กสามารถก่อให้เกิดอันตรายอย่างรุนแรงต่อสุขภาพของประชาชน เมื่อเข้าสู่ระบบทางเดินหายใจของร่างกายมนุษย์จะทำให้เกิดการทำลายอวัยวะของระบบทางเดินหายใจโดยตรงและยังทำให้เกิดอาการระคายเคืองตา ระคายคอ แน่นหน้าอก หายใจถี่ เกิดหอบหืด ภูมิแพ้ และอาจเกิดโรคระบบทางเดินหายใจ (วนิดา จินาศาสตร์, 2551 อ้างถึงใน จินตรัตน์ ราชีวงศ์, 2553: 12)

2. ผลกระทบทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว

มลพิษทางอากาศนอกจากจะมีผลกระทบทางด้านสุขภาพอย่างไม่มีข้อสงสัยแล้วยังมีผลทำให้ผู้ที่เจ็บป่วยอันเนื่องมาจากภาวะหมอกควันหรือมลพิษทางอากาศต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลขาดรายได้จากการหยุดงาน ผลการวิจัยโดย พงษ์เทพ วิศวกรรมเดชและคณะ กรณีของต้นทุนการรักษาความเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากโรคหอบหืด ของผู้ป่วยในจังหวัดเชียงใหม่ทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยในช่วงปี พ.ศ. 2549-2550 ประมาณ 15,000 บาท ต่อคนต่อปี ซึ่งสูงกว่าค่ารักษาพยาบาลเฉลี่ยของคนเชียงใหม่โดยทั่วไป (ประมาณ 5,000 บาทต่อคนต่อปี) ถึง 3 เท่า ผลกระทบของมลพิษทางอากาศโดยเฉพาะปีที่มีหมอกควันมากกว่าปกติมีส่วนทำให้รายได้เข้าสู่ภาคธุรกิจท่องเที่ยวลดลงอย่างกะทันหัน ได้ สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ได้เคยประมาณการว่าในปัจจุบันมีคนทั่วโลกท่องเที่ยวต่างประเทศไม่ต่ำกว่า 900 ล้านคน ในจำนวนนี้มีผู้มาท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียไม่ต่ำกว่า 60 ล้านคน โดยมาท่องเที่ยวที่จังหวัดเชียงใหม่เฉลี่ยปีละ 1.7 ล้านคน นำรายได้เข้าสู่จังหวัดเชียงใหม่ประมาณปีละ 40,000 ล้านบาท หากจำนวนผู้มาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ลดลงก็จะส่งผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมากได้ ในรายงานการศึกษาของเรวัต จรุงรัตนพงศ์และอารียา มนัสบุญเพิ่มพูล ที่ได้อาศัยข้อมูลจำนวนผู้มาพักแรมของจังหวัดเชียงใหม่เฉพาะเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายนของปี พ.ศ. 2546-2550 ประกอบกับการสัมภาษณ์เลขาธิการสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวเชียงใหม่ สรุปว่าวิกฤตการณ์หมอกควันปีพ.ศ. 2550 ส่งผลให้นักท่องเที่ยวลดลงอย่างน้อย

57,000 ราย ทำให้สูญเสียรายได้ในช่วงนั้นอย่างน้อย 477 ล้านบาท ซึ่งเป็นจำนวนที่ภาคธุรกิจโรงแรมได้รับผลกระทบมากที่สุด (มงคล ราชะนาคร, 2553: 12)

3. ผลกระทบต่อการเดินทางคมนาคม

การที่มีฝุ่นละอองหรือหมอกควันแขวนลอย อยู่ในบรรยากาศเป็นจำนวนมากจะทำให้เกิดการบดบังวิสัยทัศน์ทำให้ระยะทางในการมองเห็นทางอากาศลดลง ไม่สามารถมองเห็นวัตถุในระยะไกล ๆ ได้ เนื่องจากฝุ่นละอองในอากาศมีผลโดยตรงต่อการปิดกั้นทางเดินของแสง ถ้ามีปริมาณสูงจะทำให้ระยะในการมองเห็นลดลง ฝุ่นละอองขนาดเล็กหรือละอองที่ค่อนข้างละเอียดในการดูดกลืนแสงและหักเหแสง พลังงานแสงอาทิตย์จะถูกดูดกลืนหรือเกิดการกระเจิงขึ้นอยู่กั้อัตราส่วนระหว่างขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของอนุภาคกับความยาวคลื่นแสง ถ้าขนาดอนุภาคใหญ่กว่าความยาวช่วงคลื่นโฟตอนจะถูกดูดกลืน หรือสะท้อนกลับและถ้าขนาดอนุภาคเล็กกว่าความยาวช่วงคลื่นแสงก็จะผ่านไปได้ แต่อนุภาคเล็กขนาดใกล้เคียงกับความยาวคลื่นจะเกิดการกระเจิงของแสง (วนิดา จินาศาสตร์, 2551 อ้างถึงใน จินตรัตน์ ราชวงศ์, 2553: 14-15)

4. ผลกระทบทางด้านอื่น ๆ

ปัญหามลพิษทางอากาศโดยเฉพาะจากหมอกควันทำให้โครงการพำนักระยะยาวของจังหวัดเชียงใหม่ได้รับผลกระทบที่ยาวนาน โดยที่ไม่อาจ จะทำการประชาสัมพันธ์มาทดแทนได้นอกจากนี้ยังมีผลทำให้งบประมาณต่าง ๆ ที่สมควรมาจัดสรรเพื่อการพัฒนาจังหวัดในด้านอื่น ๆ ต้องถูกปรับนำมาใช้เพื่อการป้องกันแก้ไขปัญหา อันเนื่องมาจากมลพิษทางอากาศปัญหาหมอกควันจึงมีส่วนทำให้การกำหนดงบประมาณสำหรับยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและยุทธศาสตร์การประหยัดพลังงานและใช้พลังงานทดแทน ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการพัฒนาจังหวัดในภาพรวมถูกจำกัดกรอบการพัฒนา ภาพลักษณ์ของจังหวัดเชียงใหม่ในรูปแบบของเมืองในหมอกควันอาจจะเป็นภาพที่ปีหนึ่งมีไม่กี่ครั้งแต่ก็เป็นภาพที่ลอกหลอนสำหรับผู้ที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่แน่นอนและเป็นภาพที่ยากที่จะลบออกไปจากความทรงจำของผู้มาเยือนที่ได้ประสบกับสถานการณ์ดังกล่าว ด้วยตนเองพอดีหรือแม้กระทั่งได้เห็นภาพเชียงใหม่เมืองในหมอกควันทางโทรทัศน์หรือหนังสือพิมพ์ ในขณะที่เดียวกันสถานการณ์มลพิษทางอากาศ อันเนื่องมาจากหมอกควันก็มีส่วนทำให้สังคมชาวเชียงใหม่มีความซับซ้อน เปรียบบางมากขึ้น แม้ว่าจะทำให้เกิดกลุ่มนักวิชาการที่ตระหนักถึงปัญหาหมอกควันที่พยายามส่งสัญญาณให้ภาครัฐ เอกชน และชุมชนเร่งร่วมมือกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาและกลุ่มที่รณรงค์ไม่ให้ปัญหาหมอกควันเกิดขึ้นโดยเน้นการยุติการเผาในที่โล่งแต่ปัญหาหมอกควันก็ทำให้เกิดการแบ่งกลุ่มตามวิธีการคิดหรือปฏิบัติได้ ได้แก่ กลุ่มที่ต่อต้านการเผาในที่โล่ง กลุ่มที่สนับสนุนการเผาเชิงเผาหรือเผาตามกำหนด กลุ่มที่ต้องการดำรงวิถีชีวิตทางการเกษตรแบบดั้งเดิมที่ยังเผาวัสดุการเกษตรต่อไปอยู่กลุ่มที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงวัสดุการเกษตรให้เป็นปุ๋ยและกลุ่มที่แสวงหาทางเลือกอื่น ๆ นอกจากนี้ในเวทีการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับปัญหาหมอกควันจากหมอกควันก็มักจะมีผู้นำท้องถิ่นพาตึงถึงกลุ่มผู้ดำเนินธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและโรงแรมว่าเป็นกลุ่มที่ได้ประโยชน์ จากการท่องเที่ยวโดยตรงแต่ยังไม่ได้มีส่วนร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้จะเป็นลักษณะ (มงคล ราชะนาคร, 2553: 13)

แนวคิดเกี่ยวฝุ่นละอองที่เกิดจากการเผาในที่โล่ง

กรมควบคุมมลพิษ (2548: 2) ได้ให้คำนิยามและอธิบายเกี่ยวกับการเผาในที่โล่ง ดังนี้

การเผาในที่โล่ง (Open Burning) หมายความว่า ไฟไหม้ หรือการเผาไหม้หรือไฟครุกรุ่นใด ๆ ที่เกิดขึ้นในที่เปิดโล่ง โดยที่ฝุ่นควัน ก๊าซ และสารพิษอื่นจากการเผาไหม้ สามารถแพร่กระจายได้ในบรรยากาศ

การควบคุมการเผาในที่โล่ง หมายความว่า การใช้แนวทางการปฏิบัติมาตรการ กฎระเบียบ หรือกฎหมาย เพื่อควบคุมไฟไหม้ การเผาไหม้ หรือไฟครุกรุ่นใด ๆ หรือการเผาวัสดุใด ๆ ที่เกิดขึ้นในที่เปิดโล่งโดยไม่ก่อให้เกิดไฟลุกลามและสามารถควบคุมหรือลดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ความหมายของฝุ่นละออง

ฝุ่นละออง หรือ ละอองธุลี คือ ของแข็งขนาดเล็กที่ลอยอยู่ในอากาศหรือน้ำ ซึ่งเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์โดยนับเป็นมลพิษทางอากาศและมลพิษทางน้ำประเภทหนึ่ง ฝุ่นละอองมีที่มาหลากหลายทั้งจากธรรมชาติ อาทิเช่น ภูเขาไฟ พายุทราย ไฟป่า ไอเกลือ หรือการกระทำของมนุษย์เช่น ไอของเสียจากรถยนต์ โรงงานไฟฟ้า โรงงานอุตสาหกรรม รวมไปถึง การเผาหญ้า และการเผาป่า ในประเทศกำลังพัฒนาฝุ่นละอองที่เกิดขึ้นมักจะเกิดจากโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าจากถ่านหิน ปริมาณฝุ่นละอองในอากาศจำนวนมากส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ ก่อให้เกิดปัญหาหลากหลายเช่น โรคทางเดินหายใจ โรคหัวใจ โรคปอด รวมไปถึงมะเร็งปอด ซึ่งสามารถป้องกันได้ด้วยพวกตัวกรองแบบต่าง ๆ เช่น หน้ากาก การกำจัดฝุ่นละอองนั้น ฝุ่นละอองที่มีขนาดใหญ่จะตกอยู่บนพื้นตามแรงโน้มถ่วงของโลก ขณะที่ฝุ่นขนาดเล็กกว่า 10 ไมโครเมตร (PM10) จะลอยอยู่ในอากาศได้หลายสัปดาห์และจะถูกกำจัดโดยฝนหรือหยาดน้ำฟ้าประเภทอื่น (กรมควบคุมมลพิษ, 2554: 1)

แหล่งกำเนิดฝุ่นละออง

ฝุ่นละอองในบรรยากาศโดยทั่วไปมีแหล่งกำเนิดใหญ่ใหญ่ 2 แหล่ง (กรมควบคุมมลพิษ, 2546: 2)

1. ฝุ่นละอองที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติมัก เป็นอนุภาคฝุ่นที่มีขนาดใหญ่เช่น ดิน ทราย หิน เขม่าควันจากไฟป่า ละอองเกลือจากน้ำทะเล อนุภาคฝุ่นประเภทนี้มีผลต่อสุขภาพอนามัยของคนน้อยเพราะเมื่อหายใจเข้าไปจะถูกกรองด้วยระบบทางเดินหายใจและกำจัดออกทางลมหายใจออกทำให้มีการสัมผัสน้อย

2. ฝุ่นละอองที่เกิดจากกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ จากการคมนาคมขนส่ง การจราจร การก่อสร้าง อุตสาหกรรม เป็นต้น เช่น ฝุ่นดิน ทราย ที่ฟุ้งกระจายขณะรถวิ่ง และเขม่า

2.1 จากการเผาไหม้ของเครื่องยนต์ดีเซล เป็นต้น

2.2 จากการก่อสร้างเช่น การก่อสร้างอาคาร ถนนและการรื้อถอน เป็นต้น

2.3จากการประกอบการอุตสาหกรรมเช่น การทำปูนซีเมนต์ กาไมบดหรือย่อยหิน เป็นต้น อนุภาคฝุ่นที่ปล่อย

2.4 จากกระบวนการอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอนุภาคฝุ่นที่มีขนาดเล็กเนื่องจากอนุภาคฝุ่นที่มีขนาดใหญ่จะติดอยู่กับการบำบัด

มาตรการนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

จากปัญหามอกควันที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การคมนาคม รัฐบาลจึงมีการดำเนินการเพื่อลดปัญหามอกควันที่เกิดขึ้นด้วยมาตรการต่าง ๆ ที่หลากหลายรวมถึงกฎหมายเพื่อเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผลกระทบจากหมอกควันลดลง ดังนี้

จังหวัดสุโขทัย ออกประกาศห้ามการเผาในที่โล่งทุกชนิดเพื่อลดการเกิดปัญหามอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM 2.5

จากการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่พบว่ามีปริมาณเกินค่ามาตรฐานและส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการเผาในที่โล่ง นายไมตรี ไตรติลานันท์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสุโขทัยจึงออกประกาศกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสุโขทัย กำหนดเขตควบคุมการเผาในที่โล่งทุกชนิดโดยกำหนดให้ทุกพื้นที่ ทุกหมู่บ้าน ตำบล

อำเภอ ในพื้นที่จังหวัดสุโขทัยเป็นเขตควบคุมการเผาในที่โล่งทุกชนิดโดยกำหนดห้ามเผาอย่างเด็ดขาด ผู้ใดฝ่าฝืนจุดไฟเผาป่าหรือเผาในพื้นที่โล่งต่าง ๆ จะมีความผิดตามกฎหมายโดยจะมีโทษทั้งจำทั้งปรับ

สำหรับพื้นที่ทำกินของประชาชนที่มีแนวเขตติดกับพื้นที่ป่าต้องทำแนวเขตกันไฟทุกพื้นที่พร้อมกับขอความร่วมมือหากพบเห็นไฟไหม้ป่าหรือไฟไหม้ในพื้นที่โล่งต่าง ๆ ขอให้ช่วยกันดับและหากไม่สามารถดำเนินการได้ขอให้แจ้งหน่วยงานควบคุมไฟป่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรืออำเภอในพื้นที่โดยด่วน

กฎหมายที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษและหมอกควัน

1. มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศ

มาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศโดยทั่วไป ถูกกำหนดให้เป็นมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมเรื่องหนึ่งที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีอำนาจประกาศกำหนดตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 เพื่อให้การดำเนินงาน รักษาคุณภาพอากาศมีเป้าหมายที่ชัดเจนสามารถปฏิบัติตามและรักษาคุณภาพอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมลพิษอันเกิดจากการเผาในที่โล่งในภาคเกษตรกรรม คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้ประกาศกำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศ ในบรรยากาศโดยทั่วไปของสารมลพิษ 2 ชนิดได้แก่ ฝุ่นละออง และก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์เท่านั้น 6 ชนิด สำหรับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และสารโพลีไซคลิก อะโรมาติกส์ ไฮโดรคาร์บอน อันเป็นสารมลพิษที่อาจเกิดขึ้นจากการเผาในที่โล่งในภาคเกษตรกรรมอีก 2 ชนิดนั้น ยังมิได้มีการออกประกาศกำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศในบรรยากาศทั่วไปไว้ ทำให้ขาดมาตรฐานที่จะใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบและเฝ้าระวังให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นไปตามเป้าหมาย

2. มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมเหตุเดือดร้อนรำคาญ

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมเหตุเดือดร้อนรำคาญ ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 โดยการเฝ้าระวังสุขภาพการเกษตรในที่โล่งเป็นการกระทำหนึ่งที่เป็นเหตุให้เกิดสารมลพิษ เช่น เหม่า ควั่น ฝุ่น ละออง เถ้า ก๊าซพิษ ต่าง ๆ ปะปนในอากาศเกิดเป็นภาวะมลพิษทางอากาศอันอาจเป็นเหตุให้เสื่อม หรืออาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียง หรือผู้ที่ต้องประสบเหตุการณ์เฝ้าระวังสุขภาพการเกษตรในที่โล่ง จึงอาจเป็นเหตุรำคาญตามมาตรา 25 (4) แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 ที่สามารถนำมาตรการในการควบคุมเหตุเดือดร้อนรำคาญตามกฎหมายดังกล่าวมาบังคับใช้ได้ โดยเจ้าพนักงานท้องถิ่นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเรื่องการเผาในที่โล่งที่เกิดขึ้น หากเป็นเหตุรำคาญ เจ้าพนักงานท้องถิ่นก็จะมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือ เพื่อบังคับ กำจัด และควบคุมเหตุรำคาญได้ตามมาตรา 26

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 ได้กำหนดรายละเอียด และขั้นตอนในการใช้อำนาจควบคุมเหตุรำคาญของเจ้าพนักงานท้องถิ่นไว้ในมาตรา 27 และ 28 โดยกำหนดให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือแก่บุคคลที่เป็นต้นเหตุแห่งเหตุรำคาญหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรณีเหตุรำคาญเกิดในที่สาธารณะ หรือแก่ผู้ครอบครองสถานที่นั้นหากเหตุรำคาญเกิดในที่เอกชน ให้ระงับหรือป้องกันเหตุรำคาญนั้น ทั้งนี้ เจ้าพนักงานท้องถิ่นต้องกำหนดระยะเวลาอันสมควรในคำสั่ง ดังกล่าวเพื่อการระงับและป้องกันเหตุรำคาญภายในกำหนดเวลาดังกล่าว และไม่มีการระงับเหตุรำคาญภายในเวลาอันกำหนด บุคคลผู้ได้รับคำสั่งจะมีความผิดและมีโทษจากคุก ไม่เกิน 1 เดือน ปรับไม่เกิน 2,000 บาท (พระราชบัญญัติการสาธารณสุข, 2560: 48)

3. มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการเผาในที่โล่งในภาคเกษตรกรรม

นอกจากมาตรการในการควบคุมเหตุรำคาญตามพระราชบัญญัติ การสาธารณสุข พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ควบคุมข้อเท็จจริงอันเป็นเหตุรำคาญโดยทั่วไปแล้วยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษทางอากาศจากการเผาในที่โล่งในภาคเกษตรกรรมโดยตรง ซึ่งมีลักษณะเป็นการห้ามเผาในที่โล่งอย่างเด็ดขาดโดยมาตรการดังกล่าวปรากฏอยู่ในกฎหมายของราชการส่วนท้องถิ่น และมาตรการทางกฎหมายอันมีลักษณะเป็นป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ราชการส่วนท้องถิ่นในบางพื้นที่ได้อาศัยอำนาจตามกฎหมายก่อตั้งของตนออกกฎหมายลำดับรองบังคับใช้ภายในเขตของตน เพื่อจัดการปัญหาเรื่องเหตุรำคาญเป็นการเฉพาะ ซึ่งรวมถึงเหตุรำคาญอันเกิดจากการเผาในที่โล่งด้วย โดยตัวอย่างของกฎหมายลำดับรองที่ออกมาจัดการปัญหาเรื่องเหตุรำคาญเป็นการเฉพาะ เช่น ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลออนกลาง เรื่องการควบคุมควันไฟและฝุ่นละอองจากการเผา พ.ศ.2556 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 กำหนดห้ามบุคคลใดทำการเผาในสถานที่ใดก็ตาม ในประการที่จะทำให้เกิดควันหรือฝุ่นละออง อันเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท และเทศบัญญัติเทศบาลตำบลชุมมั่ง เรื่องการควบคุมควันไฟและฝุ่นละอองจากการเผา พ.ศ.2554 ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอน การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กำหนดห้ามบุคคลใดทำการเผาในสถานที่ใดก็ตาม ในประการที่จะทำให้เกิดควันหรือฝุ่นละออง อันเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน หรือเป็นอันตรายต่อทรัพย์สินของผู้อื่น หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท

นอกจากกฎหมายของราชการส่วนท้องถิ่นแล้ว กรณีที่สารมลพิษจากการเผาในที่โล่งในภาคเกษตรกรรม สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบเป็นจำนวนมาก จนถึงขนาดเป็นสาธารณภัย การควบคุมมลพิษทางอากาศรัฐอาจนำ มาตรการทางกฎหมายอันมีลักษณะเป็นการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยมาบังคับใช้ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ โดยการใช้มาตรการในลักษณะนี้อาจปรากฏได้ 2 กรณี ได้แก่ การใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งทั้ง 2 กรณี มักจะเป็นการกำหนดห้ามการเผาอย่างเด็ดขาด และมาตรการเสริมอื่น ๆ ในพื้นที่และระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่อให้สาธารณภัยผ่านพ้นไป โดยตัวอย่างของการใช้มาตรการนี้ เช่น ประกาศจังหวัดแพร่ เรื่องกำหนด มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควัน ประจำปี 2559 อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2540 กำหนดให้วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2559 ถึงวันที่ 15 พฤษภาคม 2559 เป็นช่วงวิกฤตหมอกควัน และกำหนดให้พื้นที่ทุกหมู่บ้านในท้องที่ จังหวัดแพร่ เป็น “เขตควบคุมไฟป่า” โดยกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่า และหมอกควัน ประจำปี 2559 ห้ามเผาพื้นที่ป่า ขยะมูลฝอย เศษกิ่งไม้ ใบหญ้า ในทุกพื้นที่ตลอดจน ห้ามจุดไฟเผาบริเวณสองข้างทางและพื้นที่ทางการเกษตรในช่วงวิกฤตหมอกควัน

4. มาตรการทางกฎหมายในการเยียวยาความเสียหาย

การกระทำให้เกิดสารมลพิษจากการเผาในที่โล่งในภาคเกษตรกรรมนั้น เป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหายเป็นกรณีที่ต้องพิจารณากฎหมายละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 โดยหากเขม่าควันและฝุ่นละอองหรือสารมลพิษอื่น ๆ ที่เกิดจากการเผาเศษวัสดุทางการเกษตรในที่โล่งของบุคคลใดเป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย กรณีจึงเป็นการกระทำต่อบุคคลอื่น โดยไม่มีสิทธิก่อให้เกิดความ

เสียหายแก่สุขภาพอนามัยของผู้อื่นเป็นการกระทำละเมิดบุคคลผู้กระทำละเมิดนั้นต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย

นอกจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 96 ก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดในอันที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นไว้เช่นกัน โดยเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นเนื่องจากการแพร่กระจายของมลพิษทางอากาศอันเกิดจากการเผา ในที่โล่งในภาคเกษตรกรรม หากบุคคลผู้ได้รับความเสียหายพิสูจน์ได้ว่ามลพิษที่แพร่กระจายเป็นสาเหตุของความเสียหายที่เกิดขึ้น และมลพิษนั้นเกิดขึ้นในแหล่งกำเนิดมลพิษที่บุคคลใดเป็นเจ้าของ หรือผู้ครอบครอง บุคคลผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าเสียหาย (อภิรัฐ ดีทองอ่อน, 2561: 5-8)

บทสรุป (Conclusion)

ปัญหาหมอกควัน : การจัดการและแนวทางการแก้ไข ในเขตพื้นที่ตำบลท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เป็นการศึกษาถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาหมอกควันและผลกระทบจากการเผาในที่โล่งเพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาหมอกควันจากการเผาในที่โล่ง พบว่าสาเหตุที่เกิดปัญหาจากหมอกควันมาจากเผาอ้อย ในส่วนของข้อมูลว่าทำไมต้องเผาจากข้อมูลพบว่าการเผาอ้อยมีความสะดวกรวดเร็วในการจัดเก็บและได้ราคาที่ดีขึ้น ในส่วนของผลกระทบจากการเผาในที่โล่ง พบว่าผลกระทบจากการเผานั้นประชาชนไม่ได้รับผลกระทบมากเท่าไรนัก เพราะพื้นที่ของการทำเกษตรกรรมมีความห่างจากหมู่บ้านของประชาชนอยู่พอสมควร แต่ก็มีเขม่าจากการเผาอ้อยบ้างและประชาชนบางส่วนได้รับผลกระทบในด้านสุขภาพบ้าง อย่างไรก็ตามประชาชนได้เสนอแนะให้มีการให้ความรู้เพื่อจะได้มีการเผาอ้อยอย่างถูกวิธีและการเอาจริงเอาจังในเรื่องการเผาอ้อยเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาหรือผลกระทบจากการเผา การเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาหมอกควันจากการเผาในที่โล่ง ได้แก่ การควบคุมกำกับด้วยกฎระเบียบต่าง ๆ ตามกฎหมายเทศบัญญัติที่กำหนดโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในเมื่อการห้ามไม่ให้เผาอาจจะไม่ได้ผลเพราะ การไม่จริงจัง การอนุโลมต่าง ๆ ของผู้นำ จึงต้องมีการควบคุมกำกับด้วยกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายหรือปัญหาต่าง ๆ ลดการเผาในที่โล่งพร้อมกันและลดปริมาณหมอกควันที่เกิดจากการเผาในที่โล่งในพื้นที่ได้ แต่ปัจจุบันพบว่าในพื้นที่มีการควบคุมการเผาที่ครอบคลุมมากขึ้นแทบไม่มีการเผาในพื้นที่เลย เพราะมีบทลงโทษของการเผาตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายกำหนดว่า ถ้าใครเผาอ้อยจะถูกหัก 30 บาทต่อตันอ้อย โดยนำเงินที่หักไปส่งเสริมให้กับเกษตรกรที่ตัดอ้อยสด โดยเพิ่มราคาให้สูงขึ้น และตามกฎหมายท้องถิ่น ปัจจุบันเปลี่ยนจากการเผาหลังเก็บเกี่ยวมาเป็นการใช้รถอัดใบอ้อยแทนและยังเพิ่มรายได้จากการขายใบอ้อยได้

องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge)

การทำเกษตรแบบปลอดการเผาควรนำเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ เข้ามาใช้เพื่อสนับสนุนการหยุดการเผาในพื้นที่เกษตร ควบคู่ไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตพืช รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากพืชไร่ นา เพื่อลดปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตร เช่น การไถกลบ ใช้ปรับปรุงบำรุงดิน ผลิตภัณฑ์อินทรีย์ นำมาใช้เป็นอาหารสัตว์ และนำมาใช้เป็นพลังงานทดแทน

ไถกลบ การไถกลบเศษวัสดุการเกษตรลงไปในดิน นอกจากจะช่วยลดปัญหาการเผาแล้วยังเกิดประโยชน์ต่อพืชอีกหลายประการ ได้แก่

เป็นการฟื้นฟูโครงสร้างดินให้เหมาะสมต่อการเพาะปลูก ส่งผลให้ปริมาณเนื้อดินอินทรีย์วัตถุ น้ำ และอากาศมีสัดส่วนที่เหมาะสมสำหรับการเจริญเติบโตของพืช กล่าวคือ 45:5:25:25

ส่งผลให้ดินโปร่ง รากพืชซอนไชง่าย เพื่อหาอาหารได้ง่าย เจริญเติบโตได้ดีผลผลิตสูง

พลิกให้ไข่มแมลงและเชื้อโรคที่สะสมอยู่ในดิน กลับขึ้นมาฆ่าทำลายด้วยแสงแดดส่งผลให้ ลดปัญหา เรื่องโรคพืชมีการใช้สารเคมีกำจัดโรคพืชน้อยลง

พลิกให้รากวัชพืชกลับขึ้นมาตากแดดให้แห้งตาย ลดปัญหาเรื่องวัชพืชในแปลงเพาะปลูกมีการใช้ สารเคมีกำจัดวัชพืชน้อยลง

ช่วยเพิ่มด้านทานการเปลี่ยนแปลงความเป็นกรดเป็นด่างของดิน ทำให้การเปลี่ยนแปลงไม่รวดเร็วจน เป็นอันตรายต่อพืชใช้ปรับปรุงบำรุงดิน

ปรับปรุงบำรุงดินทางตรง

การไถกลบตอซังฟางข้าว หรือใบอ้อยลงไปดิน เพื่อให้ย่อยสลายกลายเป็นปุ๋ยในดินต่อไป เป็นการ เพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับการเพาะปลูกพืช ช่วยลดต้นทุนการผลิตใน การใช้ปุ๋ยเคมีได้อีกด้วย

ปรับปรุงบำรุงดินทางอ้อม

โดยการนำมาทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้ปรับปรุงบำรุงดินหรือใช้ปกคลุมดิน สำหรับรักษาความชื้นและ ป้องกันวัชพืชด้วย และเพื่อเป็นอาหารของจุลินทรีย์ทำให้เกิดการตรึงไนโตรเจนในดินเพิ่มขึ้นได้ด้วย

ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การนำเศษวัสดุการเกษตรที่เหลือทิ้งในแปลงมาใช้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์เช่น นำมาทำปุ๋ย หมัก ถือได้ว่าเป็นทางเลือกที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ เกษตรกรจะสามารถ ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เอง ทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ และยังช่วยปรับปรุงบำรุงดิน เพิ่มอินทรีย์วัตถุใน ดิน ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ ส่งผลพืชเจริญเติบโตได้ดีมีผลผลิตสูง อีกทั้งยังช่วยลดปัญหาหมอกควัน ลดการ ปล่อยก๊าซพิษสู่ชั้นบรรยากาศได้อีกด้วย

นำมาผลิตเป็นอาหารสัตว์ เศษวัสดุการเกษตรที่หลายคนคิดว่าไร้ค่าสามารถนำมาผลิตเป็นอาหาร สัตว์ได้เช่น การนำเปลือกข้าวโพดนำมาหมักเป็นอาหารสำหรับเลี้ยงโคหรืออัดฟางข้าวเป็นก้อนเพื่อนำไปใช้ เป็นอาหารโคและกระบือ เป็นต้น

นำมาใช้เป็นพลังงานทดแทน เศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เช่น ฟางข้าว ยอดและใบอ้อย เปลือก และซังข้าวโพด ถือว่าเป็น ชีวมวล(Biomass) หรือสารอินทรีย์ที่เป็นแหล่งกักเก็บพลังงานจากธรรมชาติ ประเภทหนึ่ง สามารถนำมาใช้ผลิตพลังงาน ใช้เป็นพลังงานทางเลือกได้เช่น นำมาผลิตเชื้อเพลิงอัดเม็ด หรือ เชื้อเพลิงชีวมวลอัดแข็ง ซึ่งจะต้องมีการนำเศษวัสดุการเกษตรผ่านกระบวนการย่อยและลดความชื้น จากนั้นก็ นำมาอัดเป็นเม็ดหรือแท่ง ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในครัวเรือนหรือจำหน่ายได้ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ เพิ่มขึ้น และยังเป็นการลดปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรได้อีกด้วย (กรมการเกษตร, 2559)

เอกสารอ้างอิง (References)

กรมการเกษตร. (2559). **คู่มือส่งเสริมการหยุดเผาในพื้นที่การเกษตร**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวง เกษตรและสหกรณ์.

กรมควบคุมมลพิษ. (2546). **คู่มือการตรวจวัดฝุ่นละอองในบรรยากาศ**. กรุงเทพฯ: สำนักจัดการคุณภาพ อากาศและเสียง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

- กรมควบคุมมลพิษ. (2548). **แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการควบคุมการเผาในที่โล่ง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานจัดการคุณภาพอากาศและเสียง กรมควบคุมมลพิษ.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2554). **รู้รอบทิศมลพิษทางอากาศ บทเรียน แนวคิด และการจัดการ**. กรุงเทพฯ: กชกรพับลิชชิง.
- จินตรัตน์ ราชีวงศ์. (2553). **การศึกษารูปแบบของอุดุนิยมวิทยาที่ส่งผลให้เกิดปัญหาหมอกควันทางภาคเหนือตอนบน**. ภาควิชานิพนธ์คณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข (2535) และแก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560. **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 134 ตอนที่ 65ก หน้า 48, 22 มิถุนายน 2560.
- มงคล ราชะนาคร. (2553). **หมอกควันและมลพิษทางอากาศในจังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: ลีออนดีไซน์เวิร์ค.
- ราชบัณฑิตยสถาน (2556). **หมอกควัน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.royin.go.th สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2566.
- ศูนย์วิจัยสุขภาพกรุงเทพ เครือโรงพยาบาลกรุงเทพ. (2558). **ผลกระทบต่อสุขภาพจากปัญหาหมอกควัน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://1.10.141.27/epidpc10/upfiles/smog_act/400.pdf สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2566.
- อภิรัฐ ดีทองอ่อน. (2561). **มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมลพิษทางอากาศอันเกิดจากการเผาในที่โล่งในภาคเกษตรกรรม**. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2561 (4): 5-8.
- อมร พุฒคง. (2549). **การเผาในที่โล่ง**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://tamnop.go.th/networknews/detail/165486> สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2566.

ผู้นำยุคใหม่ บริหารด้วยใจไม่เผด็จการ

New Era Leaders: Management with Mind, Not Dictatorship

กำชัย บุตรกร¹ นันทสรย์ บัวเฟื่อน² นรากรณ์ คำสว่าง³ ธนัสธา โรจนตระกูล⁴

Kamchai Butakorn, Nanthasai Buaphuean, Narakon Khamsawang, Tanastha Rojanatrakul

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้นำยุคใหม่ในการบริหารองค์กรให้เกิดผลสำเร็จ เพราะผู้นำเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนองค์กรให้เจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จ พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยผู้นำเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อองค์กรเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นผู้กำหนดทิศทางและเป้าหมายต่าง ๆ ขององค์กรได้ หากองค์กรมีผู้นำที่ดี มีคุณภาพและศักยภาพในการบริหารงาน บริหารคน และบริหารการเปลี่ยนแปลงจนสามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ซึ่งในอดีตผู้นำจะยึดถืออำนาจในการตัดสินใจไว้ที่ตนเองเพียงผู้เดียว แตกต่างกับผู้นำในปัจจุบันเลือกใช้การบริหารด้วยใจมากกว่าการใช้กฎในการบังคับ สั่งการผู้ใต้บังคับบัญชา โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานร่วมกันตัดสินใจ แสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผนการดำเนินงาน สร้างความเข้าใจ สร้างขวัญกำลังใจ เกิดเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ สนับสนุนการมีส่วนร่วมและความเสมอภาคอย่างเท่าเทียม ตลอดจนบริหารงานด้วยความยืดหยุ่นตามสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และนำพาองค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้เขียนเห็นว่าบทความ “ผู้นำยุคใหม่ บริหารด้วยใจไม่เผด็จการ” เพื่อชี้ให้เห็นว่าในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนั้น การที่ผู้นำบริหารแบบใช้กฎ อาจส่งผลดีไม่เท่ากับการที่ผู้นำบริหารแบบใช้ใจและเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้นำ ผู้บริหารในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับองค์กรเพื่อเกิดผลสำเร็จในการบริหาร

คำสำคัญ (keywords) : ผู้นำ; บริหาร; เผด็จการ

Abstract

This article aims to study the characteristics of modern leaders in managing organizations to achieve success. Leaders are one factor driving drive an organization to

Received: 2023-09-18 Revised: 2023-10-12 Accepted: 2023-10-15

¹ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ พิบูลสงคราม Master of Public Administration Program Students, Pibulsongkram Rajaabhat University, Thailand, Phitsanulok. E-mail: Kamchai.b@psru.ac.th

² นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ พิบูลสงคราม Master of Public Administration Program Lecturer, Pibulsongkram Rajaabhat University, Thailand, Phitsanulok. E-mail: Nanthasai.b@psru.ac.th

³ นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ พิบูลสงคราม Master of Public Administration Program Lecturer, Pibulsongkram Rajaabhat University, Thailand, Phitsanulok. E-mail: Narakon.k@psru.ac.th

⁴ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Master of Public Administration Program Lecturer, Pibulsongkram Rajaabhat University, Thailand, Phitsanulok. E-mail: tangkwa_tk@hotmail.com

progress and succeed They are able to cope with changes both at present and in the future. The leaders are important people for the organization because they are planning the directions and goals of the organizations. If the organizations have good leaders with quality and potentiality for managing people and changes until they can accomplish the organization's planned goals. In the past, leaders alone held decision-making power There is a difference between the leaders at the present and in the past. Today's leaders choose to manage by heart; whereas, those in the past used the rules to command subordinates. Today's leaders are using the principles of participatory management, and providing opportunities for workers to decide mutually, exchange opinions, and plan operations. Also, they are creating understanding, building morale, and supporting equal participation and equality. Moreover, they are managing tasks with flexibility, according to various changing conditions, and leading the organization to succeed the established goals.

The author sees that the article "New era leaders Administer with a heart, not a dictator" to point out that in today's era of rapid change The leader manages by using rules. It may not have as good an effect as if the leader manages from the heart and to serve as a guideline for leaders. Executives apply knowledge to the organization to achieve success in management.

Keywords: leader; management; dictatorship

บทนำ (Introduction)

ความสำเร็จขององค์กรนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการภาครัฐหรือภาคเอกชน บทบาทและคุณลักษณะผู้นำ หรือ ภาวะผู้นำ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนและผลักดันให้องค์กรต่าง ๆ เจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จได้ ดังพบว่าองค์กรที่มีผู้นำที่ดี มีคุณภาพ และศักยภาพสูงในการบริหารงาน บริหารคน และบริหารการเปลี่ยนแปลงจนสามารถนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่ได้มุ่งหวังไว้ได้ (พัชรา วาณิชชวิน. 2560: 14) ทั้งยังมีส่วนช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จภายใต้สภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอน ซึ่งผู้นำที่ดีนั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ที่มุ่งมั่นพัฒนาบุคลากรและพัฒนาตนเองเพื่อนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งกำหนดไว้ (บุศรา ปุณริบูรณ์, 2563)

ปัจจุบันมีผู้นำบางส่วนเท่านั้นที่ยังคงใช้อำนาจบังคับบัญชาอย่างเป็นทางการในการออกคำสั่งและบังคับควบคุม ใช้กฎระเบียบที่เข้มงวดเข้ามาควบคุมให้พนักงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตาม เรียกอีกชื่อว่า ผู้นำอำนาจนิยม อาจเรียกว่า ผู้นำเผด็จการ เป็นลักษณะหนึ่งของผู้นำที่พบได้ในองค์กรทั้งเล็กและใหญ่ มักใช้อำนาจเด็ดขาดสั่งการ ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และใช้การลงโทษและให้รางวัลอย่างชัดเจนมีความเชื่อว่าตนเองเหนือกว่า เก่งกว่า จึงมีสิทธิ์ตัดสินใจเรื่องสำคัญต่าง ๆ ไว้แต่เพียงผู้เดียว และเลือกที่จะละเลยคำแนะนำจากคนรอบข้าง แม้ว่าคำแนะนำเหล่านั้นจะมีประโยชน์ก็ตาม การตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ด้วยตัวเอง ทำให้ผู้นำอำนาจนิยม รู้สึกว่าเขาควบคุมทุกอย่างให้เป็นไปตามต้องการได้ ซึ่งหากปราศจากอำนาจการควบคุมผู้นำอำนาจนิยม กลัวว่าอาจทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ยอมทำงานไปจนถึงกระด้างกระเดื่อง และแทรกแซงอำนาจของตน (สุภาวดี ไชยหล่อ, 2565)

อย่างไรก็ดีคุณลักษณะผู้นำดังกล่าวนี้ย่อมจะแตกต่างจากผู้นำที่มีความเห็นอกเห็นใจแสดงความห่วงใยอย่างแท้จริงต่อพนักงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่ว่าจะเป็นสุขภาพทางอารมณ์ ความท้าทายที่พวกเขาอาจเผชิญ หรือแม้แต่การแสดงออกถึงความสนใจในชีวิตของพวกเขา ด้วยการใช้ความเห็นอกเห็นใจ ผู้นำสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่สามารถแสดงออกถึงการให้ความช่วยเหลือความเข้าใจข้อกำหนดของพวกเขา สร้างความไว้วางใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น การเอาใจใส่ช่วยให้ผู้นำสามารถติดต่อกับสมาชิกในทีมและตอบสนองต่อความต้องการของพวกเขาได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการให้แรงจูงใจ การสนับสนุน และการปลอบโยนในช่วงเวลาทุกข์ยาก (Krati Joshi, 2023) ทั้งจะส่งผลดีกับตัวองค์กรเป็นอย่างมาก ทำให้การทำงานนั้นมีประสิทธิภาพที่สูงเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผู้นำใส่ใจในการบริหาร มีความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจพนักงานหรือตัวผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้พวกเขาเหล่านั้นรู้สึกได้ถึงกับไม่ถูกครอบคลุมนมากเกินไป จนไม่สามารถคิดหรือทำอะไรที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวผลงานนั้น ๆ ซึ่งจะต่างจากผู้นำที่ใช้กฎหรืออำนาจสั่งการโดยสิ้นเชิง

จากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ถึงความสำคัญของคุณลักษณะผู้นำที่ใช้ใจไม่ใช้กฎ (Rule of law) ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อการบริหารองค์กร ดังนั้นบทความ “ผู้นำยุคใหม่ บริหารด้วยใจไม่เผด็จการ” เพื่อชี้ให้เห็นว่าในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ การที่ผู้นำบริหารแบบใช้กฎ (Rule by law) อาจส่งผลดีไม่เท่ากับการที่ผู้นำบริหารแบบใช้ใจ

เนื้อหา (Content)

ปัญหาของผู้นำที่ใช้กฎมากกว่าใช้ใจ

องค์กรจะประสบความสำเร็จได้นั้น ปัจจัยหนึ่งมาจากผู้นำ หากผู้นำเลือกใช้รูปแบบผู้นำที่ผิดอาจทำให้เกิดปัญหาหรือส่งผลกระทบต่อผู้ปฏิบัติงานและองค์กรได้ เนื่องจากผู้นำเป็นผู้มีอำนาจในการสั่งการ การใช้อำนาจที่เกินขอบข่าย อาจทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความขุ่นเคืองได้ อาทิ ผู้นำแบบสั่งการหรือเผด็จการ คือ การใช้คำสั่งเป็นเครื่องมือทำให้เกิดอิทธิพลต่อผู้ตาม ผู้นำแบบนี้ใช้อำนาจที่มากับตำแหน่งด้วยวิธีข่มขู่ให้เกรงขาม พฤติกรรมที่พบเห็นบ่อยในผู้นำแบบนี้ได้แก่ การออกคำสั่ง การบอกริธีปฏิบัติ การข่มขู่ การตำหนิ การคาดโทษ เป็นต้น ตัวอย่างที่ชัดเจนของผู้นำแบบนี้ คือ ผู้นำเผด็จการทหารที่ใช้อำนาจด้วยวิธีตะเพิดข่มขู่ให้ลูกน้องเกิดความเกรงกลัว (Jobs DB content team, 2023) และตั้งตนเป็นผู้บังคับการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเชื่อฟังโดยเด็ดขาด ปฏิบัติการแบบนี้เรียกว่า One Man Show อยู่ตลอดเวลา โดยไม่คำนึงถึงจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน (กัลยาณี สูงสมบัติ, 2550) ผู้นำแบบสั่งการจะมีประสิทธิภาพมากที่สุดในสถานการณ์ที่จำเป็นต้องมีการควบคุมอย่างสมบูรณ์ในช่วงเวลาแห่งการสู้รบหรือช่วงวิกฤต ถ้าหากผู้นำเลือกใช้รูปแบบผู้นำแบบสั่งการหรือเผด็จการ ในทุกสถานการณ์อาจจะทำให้เกิดปัญหาได้ที่สุด

โดยปัญหาของผู้นำแบบสั่งการหรือเผด็จการอาจส่งผลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและองค์กร ดังนี้ (Melissa Malec, 2022)

1. ขวัญกำลังใจลดลง บ่อยครั้ง หากความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาถูกเพิกเฉย พวกเขาจะเริ่มสูญเสียความมั่นใจในการปฏิบัติงาน การตัดสินใจจะเริ่มขึ้นและก่อให้เกิดความขุ่นเคืองเข้ามาแทนที่ หากผู้นำเพิกเฉยต่อความคิดเห็นและใช้อำนาจของตนเกินขอบเขต
2. องค์กรถูกจำกัดให้อยู่ในการตัดสินใจของคนเพียงคนเดียว หากองค์กรพึ่งพามุมมองของผู้นำเพียงอย่างเดียว อาจทำให้พลาดข้อมูลหรือโอกาสที่สำคัญได้

3. ยับยั้งความคิดสร้างสรรค์ ผู้นำเผด็จการไม่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์หรือการแก้ปัญหาในองค์กร ขัดขวางการพัฒนาทักษะ และความสามารถใหม่ ๆ หากองค์กรถูกบริหารโดยผู้นำเผด็จการจะไม่มีแนวคิดและนวัตกรรมใหม่ในระดับเดียวกับที่องค์กรอื่น

แม้ว่าผู้นำรูปแบบดังกล่าวจะช่วยในการตัดสินใจในช่วงที่องค์กรนั้นประสบกับวิกฤต แต่การเลือกใช้รูปแบบผู้นำแบบสั่งการหลังวิกฤตผ่านพ้นไปแล้วอาจจะเกิดปัญหาตามมาได้ในที่สุด จากปัญหาที่ได้กล่าวไปแสดงให้เห็นถึงข้อบกพร่องที่มีอยู่ในรูปแบบของผู้นำแบบสั่งการ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับผู้นำ ว่าจะเป็นผู้รูปแบบใด และใช้ภาวะผู้นำแบบไหนในสถานการณ์ที่เหมาะสม

ผู้นำและภาวะผู้นำ

ผู้นำเป็นหนึ่งปัจจัยที่จะคอยขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จ โดยผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้า อาจเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง มีอิทธิพลต่อสมาชิกและกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม (พงศสวัสดิ์ ราชจันทร์, 2564: 368) ถ้าผู้นำมีภาวะผู้นำก็จะนำองค์กรไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมจากผู้ตามด้วยความเต็มใจเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ เนื่องจากผู้นำจะเป็นผู้กำหนดปัญหา ตัดสินใจ วางแผน และรับผิดชอบต่อความอยู่รอดขององค์กร ซึ่งในภาวะผู้นำเป็นทักษะที่บุคคลสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้จากการฝึกฝนความสามารถในการใช้อำนาจและเป็นผู้ที่ชักชวนจูงใจให้ผู้ร่วมงานเต็มใจที่จะร่วมมือปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย (ชนธัญ์ ตีบเมืองมา, 2560: 31) ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะมีความสามารถที่กำหนดวิสัยทัศน์และแปลงวิสัยทัศน์ลงสู่แผนปฏิบัติการ เพื่อดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายที่ปรากฏอยู่ในแผนปฏิบัติการเตรียมรับมือกับความซับซ้อนและความไม่แน่นอนที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานตามแผน รวมทั้งพยายามปรับเปลี่ยนความกดดันและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบกับองค์กรให้กลายเป็นการสร้างสรรค์ผลงานที่ดีเยี่ยมออกมาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (พัชรา วาณิชชิน, 2560: 39)

จากที่กล่าวไปจะเห็นว่า ผู้นำเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้้องค์กรประสบความสำเร็จ ก็เชื่อว่าจะเป็นเช่นนั้นเสมอไป เนื่องจากมีอีกหนึ่งปัจจัยที่ต้องมีควบคู่ไปกับผู้นำ ปัจจัยดังกล่าวคือ ภาวะผู้นำ ซึ่งถ้าผู้นำขาดภาวะผู้นำที่ดี หรือไม่มีประสิทธิภาพย่อมไม่สามารถประคับประคององค์กรไปสู่ทิศทางที่ต้องการได้เป็นแน่ ซึ่งการเติบโต หรือความล่มสลายขององค์กรส่วนหนึ่งมาจากการนำของผู้นำ ภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งที่องค์กรต้องให้ความสำคัญและสร้างให้เกิดในตัวผู้นำทุกคน เพื่อให้สามารถแสดงความเป็นผู้นำได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรในท้ายที่สุด (พัชรา วาณิชชิน, 2560: 39) โดยที่ผู้นำจะเน้นไปที่ตัวบุคคล และภาวะผู้นำจะเน้นไปที่การแสดงออกของตัวบุคคลที่เป็นผู้นำ

ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการที่ผู้นำโน้มน้าวและใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ผ่านสายสัมพันธ์อันเหนียวแน่นด้วยความไว้วางใจและการสนับสนุนตามความเหมาะสมของบริบทที่เป็นอยู่ (พัชรา วาณิชชิน, 2560: 16) ได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่นให้เป็นผู้มีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มบุคคลสามารถกระตุ้น ชี้นำ ผลักดัน ให้บุคคลอื่น ทำสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการ โดยมีความสำเร็จของกลุ่ม หรือองค์กรเป็นเป้าหมาย (Hermes Digital Marketing Thailand, 2565) แต่การที่ผู้นำจะมีภาวะผู้นำที่ต้องการและเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพกลับไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากไม่มีผู้นำคนไหนรู้ทุกเรื่องในทันทีและเก่งทุกอย่างในทุกสถานการณ์ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาผู้นำ เพื่อหล่อหลอมความเป็นผู้นำที่ดีและพร้อมที่สุด (พัชรา วาณิชชิน, 2560: 14) โดยณรงค์วิทย์ แสนทอง (ม.ป.ป.) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเสมือนคุณภาพของผลไม้ กระบวนการในการพัฒนาภาวะผู้นำ หมายถึง การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ดี การคัดเลือกดินที่สมบูรณ์ การรดน้ำพรวนดินอย่างถูกต้อง รวมถึงการ

กำจัดแมลงที่เป็นศัตรูพืช ดังนั้นการพัฒนากาฐะผู้นำจึงไม่สามารถทำได้โดยตรงที่ผลของต้นไม้ แต่จะต้องพัฒนากาฐะบวนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผลไม้มากกว่า ถ้าจะพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้นำตามกระบวนการของผลิตผลไม้ที่มีคุณภาพแล้ว ควรจะปฏิบัติตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การหาเมล็ดพันธุ์ สิ่งแรกสุดที่ต้องทำในการพัฒนากาฐะผู้นำคือ การหารูปแบบ หรือสไตล์ผู้นำที่ต้องการ เพื่อให้ได้รูปแบบผู้นำที่พึงปรารถนา

2. การหาดิน หมายถึง การเสาะหาที่เพาะบ่มรูปแบบของผู้นำที่ได้กำหนดไว้ หากต้องการมีกาฐะผู้นำเหมือนนักการเมือง ควรจะต้องนำตัวเข้าไปใกล้ชิดกับวงการทางการเมืองหรือนักการเมือง เพื่อใช้สภาพแวดล้อมเหล่านั้น เป็นที่ฝังตัวในการแตกหน่อกาฐะผู้นำในลักษณะที่ต้องการ

3. การรดน้ำพรวนดิน การพัฒนาศักยภาพกาฐะผู้นำไม่สามารถทำได้ภายในชั่วข้ามคืน ต้องอาศัยระยะเวลาในการพัฒนาฝึกฝน ปรับปรุงแก้ไขอยู่ตลอดเวลา และควรสังเกตด้วยว่ากาฐะผู้นำแบบที่ต้อการนั้นเป็นอย่างไร หากฝึกไประยะหนึ่งแล้ว พบว่าบางสิ่งบางอย่างอาจจะไม่เหมาะสมและไม่เข้ากับตน อาจจะต้องมีการเปลี่ยนวิธีการฝึก การเรียนรู้ หรือสภาพแวดล้อมใหม่

4. การกำจัดแมลงศัตรูพืช อุปสรรคสำคัญในการพัฒนากาฐะผู้นำส่วนมากแล้วไม่ได้อยู่ที่ศัตรูภายนอก แต่มักจะเป็นตัวหนอนที่อยู่ภายในมากกว่า สิ่งนั้นคือการขาดความมั่นใจในตัวเอง คนหลายคนที่มีศักยภาพมีความสามารถในการเป็นผู้นำที่ดีได้ แต่มักจะขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง ขาดความมั่นใจ คิดว่าคนอื่นดีกว่าตัวเอง และบางครั้งก็ไปแค้นต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกมากเกินไป ดังนั้นศัตรูของการพัฒนาศักยภาพผู้นำตัวที่สำคัญ คือ ตัวหนอนที่คอยกัดกินความมั่นใจของเรานั้นเอง

5. การพัฒนากาฐะพันธุ์ใหม่ คนที่มีกาฐะผู้นำ มิได้หมายถึงเพียงบุคคลที่มีลักษณะเป็นผู้นำเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องเป็นคนที่มีการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตัวเองอยู่ตลอดเวลา หรือเรียกอีกชื่อว่า Lifelong Learning เพราะหากตามโลกไม่ทันหรือตามคนที่เป็นผู้ตามไม่ทัน โอกาสที่ผู้นำคนนั้นจะตกลงมาเป็นผู้ตามก็มีสูงมาก

จากที่กล่าวไปข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผู้นำและกาฐะผู้นำ แต่การเลือกใช้รูปแบบของผู้นำจะส่งผลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและองค์กรเช่นกัน ผู้นำจึงควรเลือกรูปแบบให้เหมาะสม เพื่อให้เข้ากับองค์กรของตน เคิร์ท เลวิน นักวิชาการชาวเยอรมัน-อเมริกัน ผู้บุกเบิกแนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาสังคมองค์กร และจิตวิทยาประยุกต์ ได้จำแนกบทบาทของผู้นำสำหรับผู้เป็นหัวหน้าออกเป็นสามรูปแบบ ได้แก่ (Jobs DB content team, 2023)

หัวหน้าแบบยึดถืออำนาจ (Authoritative) คือ หัวหน้ามีอำนาจการตัดสินใจเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว การใช้บทบาทผู้นำรูปแบบนี้ หัวหน้าจะมอบหมายหน้าที่ให้ลูกน้อง และลูกน้องสามารถนำไปปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมาย ใช้ในการทำงานที่มีเวลาจำกัดมาก อย่างไรก็ตาม การใช้กาฐะผู้นำรูปแบบนี้ไม่ใช่แต่ออกคำสั่งใช้อำนาจวางตัวเหนือคนอื่นมากเกินไปจนเกินไป ใช้คำพูดที่แสดงความไม่ให้เกียรติ ซึ่งไม่มีใครคนไหนเต็มใจอยากจะทำอย่างนั้น

หัวหน้าแบบประชาธิปไตย (Participative) คือเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน แต่ในขั้นสุดท้ายหัวหน้าจะเป็นผู้ดำเนินการตัดสินใจเสมอ การเลือกผู้นำแบบดังกล่าว จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานดึงเอาความรู้ ความสามารถ ศักยภาพ และความเป็นมืออาชีพของผู้ใต้บังคับบัญชาออกมาได้อย่างเต็มที่ เพราะเชื่อว่าตนมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของทีม

หัวหน้าแบบเสรีนิยม (Delegative) หมายถึงการที่หัวหน้าได้มอบอำนาจในการดำเนินการให้กับลูกน้องอย่างสมบูรณ์แบบ โดยที่ตัวหัวหน้าเองยังคงต้องเป็นผู้รับผิดชอบในผลของการดำเนินการของลูกน้องที่ตนได้มอบหมายอำนาจให้ดำเนินการใด ๆ ไปแล้ว

จากบทบาทยุทธศาสตร์แต่ละรูปแบบมีความเหมาะสมที่จะใช้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป นิรดา เวชญาลักษณ์ (2560: 19) จึงได้สรุปและแบ่งผู้นำ โดยใช้พฤติกรรมในการเป็นผู้นำเป็น 2 แบบ ดังนี้

1. ผู้นำแบบสั่งการหรือเผด็จการ คือ ผู้นำที่บริหารงานในองค์กรหรือกลุ่มโดยออกคำสั่งให้ผู้อื่นปฏิบัติตามในสิ่งที่ตนต้องการ โดยที่ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถแสดงความคิดเห็นใด ๆ ได้ หรือไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน

2. ผู้นำแบบมีส่วนร่วมหรือแบบประชาธิปไตย คือ ผู้นำที่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผนในการดำเนินงานหรือปฏิบัติงานในองค์กรได้อย่างมีอิสระ ผู้นำประเภทนี้จะให้ความสนใจต่อความรู้สึกของผู้ร่วมงานเป็นอย่างมาก

ดังนั้น ผู้นำที่ดีไม่ควรยึดติดกับบทบาทผู้นำรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งมากเกินไป แต่ควรรู้จักปรับใช้ให้เหมาะสมตามสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมของการทำงานในปัจจุบัน พร้อมทั้งเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ความท้าทายของผู้นำยุคใหม่ ใจใจไม่ใช่กฎ

ในอดีตผู้นำตามแนวคิดเดิม คือ การใช้คำสั่งและการกำกับควบคุม เป็นแนวคิดที่ไม่เหมาะสมกับสังคมยุคใหม่ที่เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม และองค์กรที่ปรับเปลี่ยนไปทั่วโลก มีแนวโน้มในอนาคตที่มุ่งเน้นให้องค์กรมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ผู้นำจึงต้องเลิกที่ศนะการเป็นนายของตนเอง (นิรดา เวชญาลักษณ์, 2560: 256) เพราะองค์กรในปัจจุบันมีความแบบราบมากขึ้น และมีการบังคับบัญชาลำดับชั้นน้อยลง จึงทำให้ผู้นำหลายคนพบว่าอำนาจต่างๆ ที่ใช้ในอดีตไม่อาจเอามาใช้ได้ในยุคปัจจุบันซึ่งการจะทำให้คนในองค์กรเดินตามในทิศทางขององค์กรที่ได้กำหนดไว้นั้น จะต้องอาศัยการโน้มน้าวตัวบุคคลการเจรจาต่อรองทักษะในการสื่อสาร การแก้ไขความขัดแย้ง และการสร้างแรงจูงใจ ทั้งยังต้องรักษาสรรณะในเชิงบวกไว้ รวมไปถึงจัดการกับความตึงเครียดที่จะเกิดขึ้นกับตัวพนักงาน (Richard Luecke & Christopher Bartlett, 2551: 288-289) หรือเรียกง่าย ๆ ว่าใจใจในการบริหารมากกว่าใช้กฎในการบริหาร

โดยผู้นำในยุคปัจจุบัน ควรจะเป็นผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจ เกี่ยวข้องกับหัวใจและความรู้สึกล้วน ๆ เพียงผู้นำเปิดใจ เอาใจของผู้นำไปใส่ในหัวใจของผู้ใต้บังคับบัญชา หากผู้นำเผชิญเหตุการณ์นั้น จะรู้สึกอย่างไรหรือเลือกตัดสินใจแบบไหน ยิ่งผู้นำแสดงถึงความเห็นอกเห็นใจผู้ใต้บังคับบัญชาบ่อยแค่ไหน เช่นเดียวกันผู้นำก็จะยิ่งตัวเองไม่ให้เกิดบาดแผลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้มากเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการกระทำและคำพูดทั้งนี้การรับฟังปัญหาด้วยความจริงใจ ก็นับเป็นการแสดงออกถึงเอ็มพาตี (Empathy) อย่างหนึ่ง เพราะหัวใจหลักของทักษะเอ็มพาตี (Empathy) คือการแสดงให้ทุกคนเข้าใจว่า “คุณไม่ได้อยู่คนเดียวบนโลกใบนี้” (Jobs DB content team, 2023)

การที่จะเป็นผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจนั้น ควรต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ (นิลุบล สุขวณิช, ม.ป.ป.)

1. แสดงออกอย่างจริงใจว่าคุณใส่ใจพนักงาน สิ่งสำคัญประการหนึ่งของการเป็นผู้นำที่ใช้หัวใจนำองค์กรก็คือ จะต้องมีการแสดงออกอย่างจริงใจว่าตนเข้าใจถึงสถานการณ์ของพนักงานแต่ละคนที่ไม่มีใครเหมือนใคร ผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจจะมอบหมายงานให้เหมาะสมกับตัวของพนักงานและสถานการณ์

ที่พนักงานกำลังเผชิญอยู่ ซึ่งเป็นการแสดงถึงความใส่ใจและเข้าใจความรู้สึกของพนักงานในองค์กร เมื่อพนักงานรับรู้ได้ว่าตนเองได้รับความใส่ใจก็จะเกิดความรู้สึกผูกพันกับองค์กร อยากจะทุ่มเทและพยายามเพื่อองค์กรมากขึ้น

2. เต็มใจที่จะช่วยเหลือพนักงานที่มีปัญหาส่วนตัว แม้ว่าโดยหลักการของการทำงานควรที่จะแยกแยะเรื่องส่วนตัวออกจากเรื่องงาน แต่ในบางครั้งปัญหาส่วนตัวก็ส่งผลถึงประสิทธิภาพในการทำงานเช่นกันหากพนักงานอยู่ในสภาวะเครียดสูง ผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจจะเปิดโอกาสให้พนักงานสามารถเข้ามาพูดคุยเรื่องงานและปัญหาส่วนตัวด้วยได้ และทำให้พนักงานไม่รู้สึกกลัวที่จะเข้าถึงเจ้านาย ซึ่งบ่อยครั้งพบว่าพนักงานไม่ได้ต้องการอะไรมากมายนอกจากอยากจะทำหน้าที่ของตัวเองออกมาให้คนอื่นได้รู้ว่ามีเกิดอะไรขึ้นกับเขา

3. จัดให้มีการพบปะแบบตัวต่อตัวกับพนักงาน วิธีการที่ง่ายที่สุดที่จะทำให้คุณทราบถึงความรู้สึกนึกคิดหรือสถานการณ์ของพนักงานก็คือการพบปะพูดคุยกัน โดยอาจจะแจ้งให้พนักงานทราบว่าพวกเขาสามารถนัดหมายเพื่อขอพูดคุยเป็นการส่วนตัวได้หากต้องการ อาจจะเป็นการพบปะอย่างเป็นทางการในที่ทำงานหรือพบปะกันนอกร้านกาแฟ เพื่อเพิ่มความเป็นกันเองกับพนักงานก็ได้ ยิ่งบรรยากาศการทำงานเป็นไปด้วยความเป็นกันเองและผ่อนคลายมากเท่าไร พนักงานก็จะยิ่งรู้สึกที่ตัวเองถูกคุกคามล้าเส้นน้อยลงเท่านั้น ส่งผลให้บรรยากาศการทำงานเป็นบรรยากาศที่ปลอดภัยและน่าทำงาน

4. เผื่อระวังภาวะหมดไฟในการทำงาน ภาวะหมดไฟในการทำงานเป็นภาวะที่ไม่ดีต่อองค์กรเลยยิ่งพนักงานมีความเครียดสูงก็ยิ่งเสี่ยงต่อการเกิดภาวะหมดไฟในการทำงาน ภาวะหมดไฟในการทำงานส่งผลให้พนักงานทำงานได้แย่งลงและมันยังแพร่กระจายถึงกันได้ด้วย เพราะพนักงานที่หมดไฟอาจจะมีพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อเพื่อนร่วมงานทั้งในด้านอารมณ์ ความสัมพันธ์ และเนื้อหา รวมถึงมีผลต่ออัตราการลาออกของพนักงาน ผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจจะเผื่อระวังไม่ให้เกิดภาวะหมดไฟในการทำงาน โดยพิจารณาในเรื่องของแรงจูงใจในการทำงาน ปริมาณงาน ให้มีความเหมาะสม เพื่อให้พนักงานยังคงทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่เกิดภาวะหมดไฟในการทำงาน

5. นำเทคโนโลยีการวิเคราะห์ข้อมูลพนักงาน (Employee Analytic) มาใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำมาใช้กับบุคคลได้เช่นกัน โดยเฉพาะในองค์กรขนาดใหญ่ที่ผู้นำองค์กรไม่สามารถเข้าถึงพนักงานทุกคนได้ ซึ่งเทคโนโลยีที่ว่าจะช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ของพนักงาน เช่น คาดคะเนอัตราการลาออกของพนักงาน วิเคราะห์ความสุขของพนักงานในองค์กร ฯลฯ ซึ่งเทคโนโลยีการวิเคราะห์ข้อมูลพนักงานจะเข้ามามีส่วนช่วยในการวางแผนกลยุทธ์ในการบริหารบุคคลได้ ส่งผลให้พนักงานมีปัญหาจากการทำงานลดลง มีประสิทธิภาพในการทำงานเพิ่มขึ้น

ประโยชน์ของผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจ (Indeed Editorial Team, 2023) ได้แก่

1. เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี คือ การเอาใจใส่สามารถช่วยให้คุณเข้าถึงอารมณ์กับสมาชิกในทีมและระบุความสนใจส่วนตัวของพวกเขาได้ ความสัมพันธ์ที่ดีอาจเพิ่มความสุขในการทำงานของสมาชิกในทีมและความสามารถในการปรับตัวและสื่อสาร ผู้นำที่มีความเห็นอกเห็นใจสามารถพัฒนาความสัมพันธ์ได้โดยการใช้เวลาในการถามคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกของพนักงานและให้คำตอบที่รอบคอบ การจดจำชื่อพนักงานและความสนใจสามารถแสดงว่าคุณใส่ใจพนักงาน ซึ่งอาจทำให้ความสัมพันธ์ของคุณแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

2. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม โดยผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจจะเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด วางแผน และทำงานกันเป็นทีม ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกว่าตนมีความสำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งของทีม ส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานและองค์กร

3. สนับสนุนความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน ซึ่งผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจ จะเข้าใจความรู้สึกของผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างดี และพยายามที่จะไม่เข้าไปก้าวก่ายเวลาของผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งผลให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความสมดุลระหว่างการใช้ชีวิตในการทำงานและการใช้ชีวิตนอกรการทำงาน

4. สร้างอัตราการเก็บรักษาที่สูงขึ้น โดยเป็นการสังเกตการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาว่าหนักหรือมากเกินไปหรือป่าว หากหนักและมากเกินไป ก็หาวิธีที่จะช่วยงานแบ่งเบาภาระงานนั้น เพื่อช่วยลดภาวะเครียดจากการทำงาน ทำให้รักษาบุคลากรในองค์กรไว้ นอกจากนี้ยังช่วยให้องค์กรประหยัดงบประมาณในการจ้างและรับบุคลากรเข้ามาใหม่

5. เพิ่มผลผลิตสูงสุด การเห็นอกเห็นใจมีผลต่อการเพิ่มผลผลิตโดยตรง เนื่องจากการเห็นอกเห็นใจจะทำให้ตัวของผู้ปฏิบัติงานมีความตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ของตน และมุ่งความสนใจไปยังในสิ่งที่ตนรับผิดชอบ พร้อมทั้งการเห็นอกเห็นใจยังเป็นการสร้างความไว้วางใจ และสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัย ทำให้การทำงานนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ส่งเสริมนวัตกรรม ผู้นำแบบเห็นอกเห็นใจจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกเหมือนว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของทีม รับฟัง และให้การสนับสนุนความคิดต่าง ๆ ซึ่งสิ่งนี้จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค่นวัตกรรมใหม่ ๆ ออกมา ส่งผลให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมอย่างแท้จริง

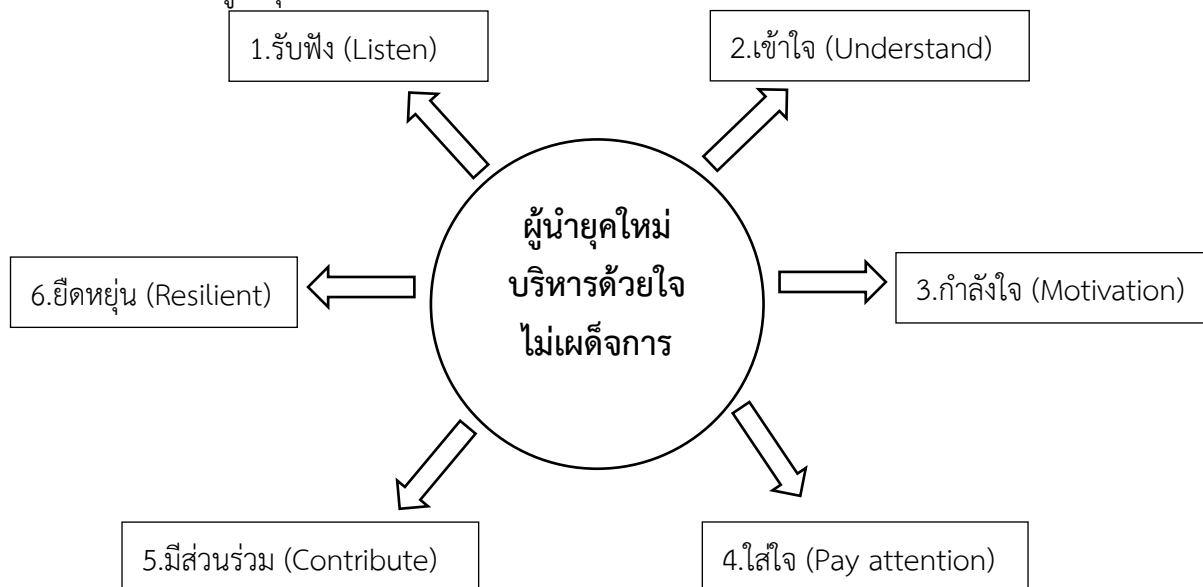
บทสรุป (Conclusion)

การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จและอยู่รอดได้นั้น ส่วนหนึ่งมาจากผู้นำ ซึ่งเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญสำหรับองค์กร เนื่องจากผู้นำจะคอยเป็นผู้กำหนดทิศทางและเป้าหมายต่าง ๆ ขององค์กร การที่องค์กรได้ผู้นำที่ไม่มีศักยภาพ ก็อาจทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา และองค์กรเกิดความเสียหายได้ และไม่สามารถแข่งขันกับองค์กรทั้งภายในและภายนอกได้ ในทางกลับกันหากองค์กรมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพและศักยภาพที่สูงย่อมทำให้การบริหารงาน บริหารคน และบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างคุ้มค่า ส่งผลให้องค์กรสามารถแข่งขันกับองค์กรต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวผู้นำและภาวะผู้นำเป็นสำคัญ โดยผู้นำจะเลือกพฤติกรรมแบบใดมาบริหารองค์กร ก็ควรต้องดูบริบทและความเหมาะสม หากไม่อย่างนั้นอาจเกิดปัญหาในการบริหารงานได้ อาจแบ่งแยกพฤติกรรมในการเป็นผู้นำ ได้ 2 แบบ ได้แก่ ผู้นำแบบสั่งการหรือเผด็จการ และผู้นำแบบมีส่วนร่วมหรือแบบประชาธิปไตย ซึ่งทั้ง 2 พฤติกรรมมีความต่างกันโดยสิ้นเชิง คือ ผู้นำแบบสั่งการ จะใช้การสั่งการ บังคับขู่เข็ญหรือบงการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามที่ตนต้องการ ไม่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม ในส่วนของผู้นำแบบมีส่วนร่วม จะเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ใต้บังคับบัญชา โดยมุ่งเน้นและให้ความสนใจต่อความรู้สึกของผู้ร่วมงาน ซึ่งในยุคปัจจุบันการเป็นผู้นำแบบมีส่วนร่วมหรือเห็นอกเห็นใจ จะเป็นที่นิยมมากกว่าที่ผู้นำองค์กรต่าง ๆ เลือกใช้ เนื่องจาก ผู้นำในอดีตใช้การสั่งการและกำกับควบคุม รวบอำนาจ การสั่งการไว้ที่ตนเพียงผู้เดียว ผู้ปฏิบัติหรือผู้ใต้บังคับบัญชา มีหน้าที่ปฏิบัติตามเท่านั้น ไม่มีสิทธิ์แสดงความคิดเห็น อาจทำให้เกิดความตึงเครียดในการทำงานได้ ต่างจากผู้นำแบบมีส่วนร่วมหรือเห็นอกเห็นใจ เนื่องจากในยุคสมัยใหม่ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การสั่งการหรือการบังคับอาจใช้ไม่ได้แล้ว โดยผู้นำในยุคนี้ปรับเปลี่ยนวิธีมาเป็นการโน้มน้าวและความเห็นอกเห็นใจแก่ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้บังคับบัญชาและองค์กร อาทิเช่น ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความรู้สึกถึงความเท่า

เทียมในการแสดงความคิดเห็นหรือร่วมวางแผนต่าง ๆ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ระหว่างผู้นำหรือผู้บังคับบัญชากับผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชา เนื่องจากลดช่องว่างความห่างลง และลดความตึงเครียดของผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานลง เป็นต้น ใช่ว่าผู้นำแบบดังกล่าวจะมีไม่กฎเลย แต่กฎที่ว่่านั้นเป็นกฎแห่งความเห็นใจและความเข้าใจในความต่างของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นที่เป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้นำยุคใหม่ควรนำไปปรับใช้กับองค์กรของตน จึงเกิดเป็นบทความที่ว่าผู้นำยุคใหม่ บริหารด้วยใจไม่เผด็จการ

องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge)

โมเดลผู้นำยุคใหม่ บริหารด้วยใจไม่เผด็จการ

ผู้นำยุคใหม่ บริหารด้วยใจไม่เผด็จการ การเลือกใช้รูปแบบในการบริหารของผู้นำองค์กรหรือผู้บริหารระดับสูง มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา และองค์กรอย่างยิ่ง ซึ่งในยุคปัจจุบันการที่ผู้นำเลือกใช้ใจในการบริหารมากกว่าใช้กฎในการบังคับ ส่งผลทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีศักยภาพและสภาพจิตใจที่ดีองค์กรสามารถดำเนินการไปยังเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น จึงเกิดเป็นหลักการ การเป็นผู้นำยุคใหม่บริหารด้วยใจที่มีชื่อว่า LUMPCR ได้แก่ 1) รับฟัง (Listen) การรับฟังผู้ใต้บังคับบัญชา 2) เข้าใจ (Understand) เข้าใจว่าทุกคนล้วนมีความแตกต่าง 3) กำลังใจ (Motivation) สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา 4) ใส่ใจ (Pay attention) มีความเห็นอกเห็นใจและเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชา 5) มีส่วนร่วม (Contribute) สนับสนุนให้ทุกคนมีส่วนร่วมและมีความเท่าเทียม และ 6) ยืดหยุ่น (Resilient) การปรับตัวตามสถานการณ์ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้

เอกสารอ้างอิง (References)

- กัลยาณี สูงสมบัติ. (2550). **เทคนิคการจัดการสมัยใหม่**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://uhost.rmutp.ac.th/kanlayanee.so/index.htm>. สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2566.
- ชนธัญ ดีบเมืองมา. (2560). **ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพะเยาเขต 1 การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.**

- ณรงค์วิทย์ แสันทอง. (ม.ป.ป.). การพัฒนาภาวะผู้นำ (Leadership Development). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.hrcenter.co.th/file/columns/hr_f_20170510_172153.pdf. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2566.
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2560). ภาวะผู้นำทางการบริหาร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิลุบล สุขวณิช. (ม.ป.ป.). เปิดเคล็ดลับการครองคนครองงานอย่างผู้นำที่ใช้หัวใจนำองค์กร (Empathic Leader). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.istrong.co/single-post/empathetic-leader>. สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2566.
- บุศรา ปุณริบูรณ์. (2563). องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พัชรา วาณิชชิน. (2560). การพัฒนาภาวะผู้นำ : จากทฤษฎีสู่แนวปฏิบัติที่ดีและกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์. (2564). ประเด็นคัดสรรว่าด้วยความหมายและความสำคัญสำหรับการศึกษาภาวะผู้นำ. วารสาร Journal of Roi Kaensarn Academi. 7(2): 365-378.
- สุภาวดี ไชยชล. (2565). เมื่อคนตัวใหญ่ทำให้รู้สึกไร้ค่า:รับมือ“อำนาจนิยม”ในองค์กรอย่างไรไม่ให้ใจพัง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://plus.thairath.co.th/topic/everydaylife/102559>. สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2566.
- Hermes Digital Marketing Thailand. (2565). ภาวะผู้นำ Leadership. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/h56wY>. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2566.
- Indeed Editorial Team. (2023). What is an Empathetic Leader? (Plus Tips On How To Become One). [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/empathetic-leader>. สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2566.
- Jobs DB content team. (2023). Empathy: ทักษะความเห็นใจผู้อื่น แนวคิดเสริมจุดแข็งให้องค์กร [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/J9yjr>. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2566.
- Jobs DB content team. (2023). พฤติกรรมของผู้นำบางประเภท. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/mh5cD>. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2566.
- Jobs DB content team. (2023). สไตล์การทำงานของหัวหน้า แบบไหนที่เป็นตัวคุณ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/S2N8m>. สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2566.
- Joshi, K.. (2023). Why is Empathetic Leadership Important in Today's Workplace. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://emeritus.org/blog/leadership-empathetic-leadership/>. สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2566.
- Malec, M. (2022). Autocratic Leadership: A Guide for Workplace Management. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.learnerbly.com/articles/autocratic-leadership>. สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2566.
- Luecke, R. & Bartlett, C. (2551). คัมภีร์ผู้จัดการ [Manager's Toolkit] (ณัฐยา ลินตระการผล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์เผยแพร่

“วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์” เป็นวารสารสำหรับการเผยแพร่ผลงานวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา ผู้สนใจทั่วไป และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผลงานในเชิงบูรณาการทางสังคมศาสตร์ หลักรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ บริหารธุรกิจ บริหารการศึกษา พระพุทธศาสนาและปรัชญา ตลอดจน บทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกให้กับปัญหาที่อยู่ในความสนใจของสังคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 2-3 ท่าน โดยบทความผู้นิพนธ์ภายนอกได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร และมีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ทั้งนี้ จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review)

ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1. บทความวิจัย

รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจทันต่อเหตุการณ์และยุคสมัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน ควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

1.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ

1.2 ผู้นิพนธ์ (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.3 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหาครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล

1.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ทั้งนี้ ควรอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ

1.6 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods) อธิบายถึง กระบวนการดำเนินการอย่างละเอียด และชัดเจน กล่าวถึง รายละเอียดของวิธีการศึกษา ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้ง สถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

1.8 ผลการวิจัย (Research Results) เสนอผลการวิจัยที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการวิจัย ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิตามความเหมาะสม

1.9 อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion) ผสมผสานเปรียบเทียบ และผลการวิจัยให้เข้ากับหลักทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง เชื่อมโยงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้ง ข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

1.10 ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions) ระบุข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1.11 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association Citation Style) ทั้งนี้ การอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ผู้นิพนธ์ต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย

2. บทความวิชาการ

หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึง ใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์ ควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษบรรทัดถัดมา

2.2 ผู้นิพนธ์ (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.4 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล

2.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนแนะนำและปูพื้นเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านทราบข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา

2.6 เนื้อหา (Content) เนื้อหาบทความ มีการแบ่งประเด็นเรื่องย่อยๆ และการจัดเรียงลำดับเป็นไปตามรายละเอียดของเนื้อหา

2.7 บทสรุป (Conclusion) การสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดออกมาอย่างชัดเจน กระชับ โดยมีการสรุปปิดท้ายเนื้อหาที่นำเสนอ

2.8 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association Citation Style) ทั้งนี้ การอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ผู้นิพนธ์ต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ต้องส่งบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ที่ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/assr/index>

รูปแบบบทความและการตีพิมพ์เนื้อหาบทความ

1. การเตรียมต้นฉบับบทความ มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ขนาดต้นฉบับ ขนาดหน้ากระดาษ B5 โดยมีการตั้งค่าน้ำกระดาษ ความกว้าง 7.5 นิ้ว และความสูง 10.5 นิ้ว โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและด้านซ้าย 1 นิ้ว ด้านขวาและด้านล่าง 0.5 นิ้ว

1.2 รูปแบบการพิมพ์ เนื้อหาในบทความส่วนแรก จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ คือ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้วิจัย บทคัดย่อ คำสำคัญ และเชิงอรรถ อยู่ส่วนหน้าแรก ส่วนที่สอง จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ คือ เนื้อหาบทความที่อยู่ส่วนหน้าที่สองเป็นต้นไป

1.3 ใช้รูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด

1.4 หัวกระดาษ ประกอบด้วย เลขหน้า ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวาบน

1.5 ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.6 ชื่อผู้พิมพ์ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุล ไม่ต้องมีคำนำหน้า เว้น 2 เคาะระหว่างชื่อ และนามสกุล ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ชื่อเรื่อง

1.7 เครื่องหมายเลข เขียนไว้บนนามสกุลผู้พิมพ์ เพื่อระบุสังกัดคณะ หน่วยงาน และอีเมลของผู้พิมพ์ เพื่อระบุเชิงอรรถ (Footnote) ไว้ด้านล่างกระดาษ

1.8 เชิงอรรถ (Footnote) ให้เขียนไว้ด้านล่างของส่วนหน้าแรกที่มีเครื่องหมายเลขกำกับไว้บนนามสกุลผู้พิมพ์ ให้ระบุสังกัดคณะ หน่วยงาน และอีเมลของผู้พิมพ์ ขนาดตัวอักษร 14 ชนิดตัวธรรมดา กรณีที่ผู้พิมพ์มีสถานภาพเป็นนักศึกษาให้ระบุหลักสูตรที่นักศึกษา กำลังศึกษาอยู่ เช่น หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น ทั้งนี้ การระบุสังกัดคณะ หน่วยงานของผู้พิมพ์นั้น ผู้พิมพ์ต้องระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษด้วย

1.9 หัวข้อบทคัดย่อภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.10 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 7 ตัวอักษรจากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน ส่วนเนื้อหาบทความที่อยู่ส่วนหน้าที่สองเป็นต้นไปให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์เช่นกัน ทั้งนี้ ควรมีความยาวไม่เกิน 300 คำ และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) และคุณค่าหรือการนำไปใช้ประโยชน์

1.11 หัวข้อคำสำคัญ/อังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุคำสำคัญที่นำไปใช้เป็นคำค้น คำสำคัญแต่ละคำค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (;) ทั้งนี้ ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ โดยจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร

1.12 หัวข้อเรื่อง ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.13 หัวข้อย่อ ย่อ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อโดยเรียงตามลำดับหมายเลข

1.14 จำนวนต้นฉบับ ควรมีความอยู่ระหว่าง 10-15 หน้า โดยนับรวมตาราง รูปภาพ แผนภูมิ และเอกสารอ้างอิง

1.15 การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In-text Citation) และการระบุแหล่งที่มา โดยมีรูปแบบการอ้างอิงแบบนามปี คือ การอ้างอิงเอกสารไว้ส่วนหน้าหรือส่วนหลังของข้อความนั้นๆ ให้ใช้ภาษาอังกฤษเท่านั้น ทั้งผู้นิพนธ์ที่เป็นชาวไทยและต่างประเทศ โดยระบุเฉพาะนามสกุลผู้นิพนธ์คั่นด้วยจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) และเลขหน้า ตามรูปแบบ ดังนี้ Author/(Year of Publication: page) หรือ (Author./Year of Publication: page) เช่น Anuwat (2018: 18) หรือ (Brown, 1997: 18-22) เป็นต้น หากผู้นิพนธ์มีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตามด้วยคำว่า และคณะ หรือ et.al. (and others)

1.16 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ กรณีเป็นตารางให้ชื่อตารางอยู่ด้านบน กรณีที่เป็นรูปภาพหรือแผนภูมิ ให้ระบุชื่อรูปภาพหรือแผนภูมิอยู่ด้านล่าง

ตารางที่ 1 รายละเอียดรูปแบบการเตรียมต้นฉบับบทความ

รายละเอียด	ขนาดอักษร	รูปแบบ	ชนิด
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	18	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อผู้นิพนธ์ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
หน่วยงานที่สังกัด (เชิงอรรถ : Footnote) (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	14	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
คำสำคัญ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
หัวข้อหลักตามรูปแบบบทความกำหนดไว้	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
หัวข้อย่อย	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
เนื้อหาตามรูปแบบบทความกำหนดไว้	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
เอกสารอ้างอิง (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
ตาราง			
ชื่อตาราง (ตารางที่ : จัดไว้บนตาราง)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
รายละเอียดชื่อตาราง (พิมพ์ต่อจากชื่อตาราง)	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
รูปภาพ/แผนภูมิ			
ชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ (ภาพ/แผนภูมิที่ : จัดไว้ใต้รูปภาพ/แผนภูมิ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
รายละเอียดชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ (พิมพ์ต่อจากชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ)	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา : ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบนามปี โดยใช้เป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น
ทั้งผู้นิพนธ์ที่เป็นชาวไทยและต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง : ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association Citation Style)
โดยการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ผู้นิพนธ์
ต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย

จำนวนต้นฉบับ : มีความยาวอยู่ระหว่าง 10 – 15 หน้า

2. การเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

2.1 การเขียนเอกสารอ้างอิงให้ใช้ตามรูปแบบของ APA (American Psychological Association Citation Style) โดยการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย หรือภาษาต่างประเทศที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษ ผู้นิพนธ์ต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย หากผู้นิพนธ์มีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตามด้วยคำว่า และคณะ หรือ et.al. (and others) โดยจัดเรียงตามพยัญชนะ สระ ตามรูปแบบการอ้างอิงตามลำดับก่อนหลังให้ถูกต้อง

2.2 การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้เรียงตามลำดับอักษรของชื่อผู้นิพนธ์ โดยไม่ต้องมีตัวเลขกำกับ ให้เริ่มต้นด้วยรายชื่อเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อน และต่อด้วยรายชื่อเอกสารอ้างอิงภาษาต่างประเทศ และชื่อผู้นิพนธ์ให้อ้างนามสกุลก่อน โดยเขียนตามรูปแบบเดียวกันกับการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างลำดับการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

เอกสารอ้างอิง (References)

การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2558). คู่มือผู้ฝึกสอนกีฬาแบดมินตัน. กรุงเทพฯ: กองวิชาการ การกีฬาแห่งประเทศไทย.

อนุกวัตร กระสังข์. (2560). พื้นฐานรัฐประศาสนศาสตร์. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Cook, Robert D. (1995). Finite Element Modeling for Stress Analysis. New York: John Wiley & sons.

3. รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

หนังสือ (Book)

ชื่อ นามสกุลผู้นิพนธ์. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

Author.// (Year of Publication). // Title of Book. // Edition of Book. // Place of Publication. /
Publisher Name.

รายงานทางวิชาการ

ชื่อ นามสกุลผู้นิพนธ์. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. เมืองที่พิมพ์: หน่วยงานที่เผยแพร่.

Author.// (Year of Publication). // Title. // Place of Publication. /: Publisher Name.

วิทยานิพนธ์

ชื่อ นามสกุลผู้นิพนธ์. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. วิทยานิพนธ์ระดับ/(บัณฑิต, มหาบัณฑิต, ดุษฎีบัณฑิต). ชื่อสถานศึกษา.

Author.// (Year of Publication). // Title of Thesis. // Degree of Thesis. // Publisher Name.

รายงานการวิจัย

ชื่อ นามสกุลผู้นิพนธ์. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. รายงานการวิจัย. เมืองที่พิมพ์: หน่วยงานที่เผยแพร่/สถานศึกษา.

Author.// (Year of Publication). // Title. // Research Report. // Place of Publication. /: Publisher Name.

รายงานการประชุม

ชื่อ นามสกุลผู้พิมพ์. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. **ชื่อรายงานการประชุม**. วัน เดือน ปี ที่จัด. เลขหน้า. สถานที่:
สำนักพิมพ์.

Author.//(Year of Publication).// Title of Article.//**In Title**.//Date of Publication.//page.//Place
of Publication.://Publisher Name.

วารสาร

ชื่อ นามสกุลผู้พิมพ์. (ปี/เดือน/วันที่พิมพ์). ชื่อบทความ. **ชื่อวารสาร**. ปีที่พิมพ์ (ฉบับที่พิมพ์): เลขหน้าแรก –
หน้าสุดท้าย.

Author.//(Date of Publication).// Title of Article.//**Name of Journal**.//Year(Volume).://page.

หนังสือพิมพ์

ชื่อ นามสกุลผู้พิมพ์. (ปี/เดือน/วันที่พิมพ์). ชื่อบทความ. **ชื่อหนังสือพิมพ์**. เลขหน้าแรก – หน้าสุดท้าย.

Author.//(Date of Publication).// Title of Article.//**Name of Newspaper**.//page.

สื่ออินเทอร์เน็ต

ชื่อ นามสกุลผู้เผยแพร่. (ปี). ชื่อเรื่อง. **ชื่อบทความ**. [ประเภทสื่อที่เข้าถึง]. แหล่งที่มา: แหล่งข้อมูลหรือที่อยู่
บนเว็บไซต์ วัน เดือน ปีที่สืบค้น.

Author.//(Year of Publication).// **Title of Article**.// [Online].//Available.://Name of website.//
Retrieved/Date of Publication.

การสัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์. (ปี/เดือน/วันที่). ตำแหน่ง (ถ้ามี). สัมภาษณ์.

Name of Interview.//(Date of Publication).//position.//Interview.